

سَلَامُ الْعَالَمِينَ

نور فاطمه زهرا

کتابخانه دیجیتال

www.noorfatemah.org

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جهاد با نفس

نویسنده:

شیخ حر عاملی (ره)

ناشر چاپی:

نهادندی

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
جهاد با نفس	۱۰
مشخصات کتاب	۱۰
مقدمه	۱۰
ویژگیهای این اثر	۱۰
ابواب جهاد النفس و ما یناسبه	۱۰
۱ - باب وجوبه	۱۰
۲ - باب الفروض علی الجوارح وجوب القیام بها	۱۱
چیزی که خداوند آن را حرام نموده است	۱۱
حدیث	۱۴
۳ - باب جمله مما ینبغی القیام به من الحقوق الواجبه و المندوبه	۱۷
۴ - باب استحباب ملازمه الصفات الحمیده و استغمالها و ذکر نبذه منها	۲۳
حدیث ۱	۲۳
حدیث ۲	۲۵
حدیث ۳	۲۷
۵ - باب استحباب التفكير فیما یوجب الاعتبار والعمل	۳۰
۶ - باب استحباب التخلق بمکارم الاخلاق و ذکر جمله منها	۳۱
۷ - باب وجوب یقین بالله فی الرزق و العمر و النفع و الضر	۳۲
۸ - باب وجوب طاعه العقل و مخالفه الجهل	۳۴
۹ - باب وجوب غلبه العقل علی الشهوه و تخیریم العکس	۳۶
۱۰ - باب وجوب الاعتصام بالله	۳۷
۱۱ - باب وجوب التوکل علی الله و التفویض الیه	۳۸
۱۲ - باب عدم جواز تعلق الرجاء و الامل بغير الله	۳۸

- ۱۳ - باب وجوب الجمع بين الخوف و الرجاء والعمل لما يزجو و يخاف ۴۰
- ۱۴ - باب وجوب الخوف من الله ۴۱
- ۱۵ - باب استحباب كثرة البكا من خشية الله ۴۳
- ۱۶ - باب وجوب حسن الظن بالله و تحريم سوء الظن به ۴۵
- ۱۷ - باب استحباب دم النفس و تادييها و مقتها ۴۷
- ۱۸ - باب وجوب طاعه الله ۴۸
- ۱۹ - باب وجوب الصبر على طاعه الله و الصبر عن معصيه ۴۹
- ۲۰ - باب وجوب تقوى الله ۵۱
- ۲۱ - باب وجوب الورع ۵۲
- ۲۲ - باب وجوب العفه ۵۵
- ۲۳ - باب وجوب اجتناب المحارم ۵۶
- ۲۴ - باب وجوب اداء الفرائض ۵۹
- ۲۵ - باب استحباب الصبر فى جميع الامور ۶۰
- ۲۶ - باب استحباب الحلم ۶۲
- ۲۷ - باب استحباب الرفق فى الامور ۶۳
- ۲۸ - باب استحباب التواضع ۶۵
- ۲۹ - باب استحباب التواضع عند تجدد النعمه ۶۶
- ۳۰ - باب تاكد استحباب التواضع للعالم و المتعلم ۶۶
- ۳۱ - باب استحباب التواضع فى الماكل و المشرب و نخوهما ۶۷
- ۳۲ - باب وجوب ايثار رضا الله على هوى النفس و تحريم العكس ۶۷
- ۳۳ - باب وجوب تدبر العاقبه قبل العمل ۶۹
- ۳۴ - باب وجوب انصاف الناس ولو من النفس ۷۰
- ۳۵ - باب انه يجب على المومن ان يحب للمومنين ما يحب لنفسه و يكره لهم ما يكره لها ۷۱
- ۳۶ - باب استحباب اشتغال الانسان بعيب نفسه عن عيب الناس ۷۲

- ۳۷ - باب وجوب العدل ۷۴
- ۳۸ - باب انه لايجوز لمن وصف عدلا ان يخالفه الى غيره ۷۵
- ۳۹ - باب وجوب اصلاح النفس عند ميلها الى الشر ۷۵
- ۴۰ - باب وجوب اجتناب الخطايا و الذنوب ۷۶
- ۴۱ - باب وجوب اجتناب المعاصي ۷۹
- ۴۲ - باب وجوب اجتناب الشهوات و اللذات المحرمه ۸۱
- ۴۳ - باب وجوب اجتناب المحقرات من الذنوب ۸۱
- ۴۴ - باب تحريم كفران نعمه الله ۸۳
- ۴۵ - باب وجوب اجتناب الكبائر ۸۴
- ۴۶ - باب تعيين الكبائر التى يجب اجتنابها ۸۵
- ۴۷ - باب صحه التوبه من الكبائر ۹۲
- ۴۸ - باب تحريم الاصرار على الذنب و وجوب المبادره بالتوبه و الاستغفار ۹۴
- ۴۹ - باب جمله مما ينبغى تركه من الخصال المحرمه و المكروهه ۹۵
- ۵۰ - باب تحريم طلب الرئاسة مع عدم الوثوق بالعدل ۱۰۲
- ۵۱ - باب استحباب لزوم المنزل غالبا مع التيان بحقوق الاخوان لمن يشق عليه اجتناب مفسد العشره ۱۰۳
- ۵۲ - باب تحريم اختتال الدنيا بالدين ۱۰۴
- ۵۳ - باب وجوب تسكين الغضب عن فعل الحرام و ما يسكن به ۱۰۵
- ۵۴ - باب وجوب ذكر الله عند الغضب ۱۰۷
- ۵۵ - باب تحريم الحسد و وجوب الجتنابه دون الغبطه ۱۰۸
- ۵۶ - باب جمله مما عفى عنه ۱۰۹
- ۵۷ - باب تحريم التعصب على غير الحق ۱۱۰
- ۵۸ - باب تحريم التكبر ۱۱۱
- ۵۹ - باب تحريم التجبر و التيه و الاختيال ۱۱۲
- ۶۰ - باب حد التكبر و التجبر المحرمين ۱۱۴

- ۶۱ - باب تحریم حب الدنیا المحرمه و وجوب بعضها ۱۱۵
- ۶۲ - باب استحباب الزهد فی الدنیا و حد الزهد ۱۱۶
- ۶۳ - باب استحباب ترک ما زاد عن قدر الضروره من الدنیا ۱۱۹
- ۶۴ - باب کراهه حب المال و الشرف ۱۲۱
- ۶۵ - باب کراهه الضجر و الکسل ۱۲۲
- ۶۶ - باب کراهه الطمع ۱۲۲
- ۶۷ - باب کراهه الخرق ۱۲۳
- ۶۸ - باب تحریم اساءه الخلق ۱۲۳
- ۶۹ - باب تحریم السفه و کون الانسان ممن يتقى شره ۱۲۴
- ۷۰ - باب تحریم الفحش و وجوب حفظ الانسان ۱۲۵
- ۷۱ - باب تحریم البداء و عدم المبالاه بالقول ۱۲۶
- ۷۲ - باب تحریم القذف حتی للمشرك مع عدم الاطلاع ۱۲۷
- ۷۳ - باب تحریم البغی ۱۲۸
- ۷۴ - باب کراهه الافتخار ۱۲۹
- ۷۵ - باب تحریم قسوه القلب ۱۳۰
- ۷۶ - باب تحریم الظلم ۱۳۱
- ۷۷ - باب وجوب رد المظالم الی اهلها و اشتراط ذلك فی التوبه منها فان عجز الستغفر الله للمظلوم ۱۳۳
- ۷۸ - باب اشتراط توبه من اضل الناس برده لهم الی الحق ۱۳۳
- ۷۹ - باب تحریم الرضا بالظلم و المعونه للظالم و اقامه عذره ۱۳۴
- ۸۰ - باب تحریم اتباع الهوى الذى يخالف الشرع ۱۳۵
- ۸۱ - باب وجوب اعتراف المذنب لله بالذنوب و استحقاق العقاب ۱۳۵
- ۸۲ - باب وجوب الندم على الذنوب ۱۳۶
- ۸۳ - باب وجوب ستر الذنوب و تحریم التظاهر بها ۱۳۷
- ۸۴ - باب وجوب التوبه من جميع الذنوب و العزم على ترک العود ابدا ۱۴۰

- ۸۵ - باب وجوب اخلاص التوبه و شروطها ۱۴۳
- ۸۶ - باب استحباب صوم الاربعاء و الخميس و الجمعة للتوبه و استحباب الغسل و الصلاه لها ۱۴۴
- ۸۷ - باب جواز تجديد التوبه و صحتها مع الاتيان بشرائطها و ان تكرر نقضها ۱۴۴
- ۸۸ - باب استحباب تذكر الذنب و الاستغفار منه كلما ذكره ۱۴۶
- ۸۹ - باب استحباب انتهاز فرص الخير و المبادرة به عند الامكان ۱۴۶
- ۹۰ - باب استحباب تكرار التوبه و الاستغفار كل يوم و ليله من غير ذنب و وجوبه مع الذنب ۱۴۷
- ۹۱ - باب صحه التوبه فى آخر العمر و لو عند بلوغ النفس الخلقوم قبل المعايينه و كذا الاسلام ۱۴۸
- ۹۲ - باب استحباب الاستغفار فى السحر ۱۵۰
- ۹۳ - باب انه يجب على الانسان ان يتلافى فى يومه ما فرط فى امسه و لا يؤخر ذلك الى غده ۱۵۱
- ۹۴ - باب وجوب محاسبه النفس كل يوم و ملاحظتها و حمد الله على الحسنات و تدارك السيئات ۱۵۲
- ۹۵ - باب وجوب زياده التحفظ عند زياده العمر خصوصا ابنا ، الاربعين فصاعدا ۱۵۵
- ۹۶ - باب وجوب عمل الحسنه بعد السيئه ۱۵۶
- ۹۷ - باب صحه التوبه من المرتد ۱۵۷
- ۹۸ - باب وجوب الاستغال بصالح الاعمال عنالاهل و المال ۱۵۷
- ۹۹ - باب وجوب الحذر من عرض العمل على الله و رسوله و الائمه عليه السلام ۱۵۷
- پى نوشتها ۱۶۱
- ۱ تا ۹۰ ۱۶۱
- ۹۱ تا ۱۹۲ ۱۶۲
- درباره مركز تحقيقات رايانه‌اى قائميه اصفهان ۱۶۳

جهاد با نفس

مشخصات کتاب

سرشناسه: حرعاملی محمدبن حسن ۱۰۳۳ - ۱۱۰۴ ق عنوان قراردادی: وسائل الشیعه. برگزیده. جهاد النفس. عنوان و نام پدیدآور: جهاد با نفس: ترجمه کتاب "جهاد النفس" وسائل الشیعه/تالیف حر عاملی؛ مترجم علی افراسیابی. مشخصات نشر: قم: نهانندی ۱۳۸۳. مشخصات ظاهری: ۳۷۴ ص. شابک: ۲۲۰۰۰ ریال ۹۶۴-۶۳۸۸-۴۰-X؛ ۲۶۰۰۰ ریال (چاپ نهم)؛ ۳۰۰۰۰ ریال (چاپ دهم) یادداشت: چاپ ششم. یادداشت: چاپ نهم: تابستان ۱۳۸۶. یادداشت: چاپ دهم: ۱۳۸۶. یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس. عنوان دیگر: جهاد النفس. موضوع: اخلاق اسلامی موضوع: اخلاق اسلامی -- احادیث. شناسه افزوده: افراسیابی نهانندی علی ۱۳۳۹ -، مترجم رده بندی کنگره: BP۲۴۷/۶۵ ح ۴ ج ۹ ۱۳۸۳ رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۱ شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۱۴۶۵۵

مقدمه

به نام خدا کتاب (جهاد النفس) مجموعه گرانسنگ حدیثی (وسائل الشیعه) در نزد عالمان اخلاق از اهمیت ویژه ای برخوردار بوده است و آن پاک نهادان همواره تشنه کمان اخلاق اسلامی و سالکان طریق را به خواندن و عمل کردن به این کتاب شریف سفارش می نموده اند، این امر ما را بر آن داشت تا به ترجمه این کتاب که به حق (زننده کننده دلها) و (شناساننده راه نیکبختی) است همت گماریم.

ویژگیهای این اثر

۱ - از آنجا که این ترجمه برای استفاده عموم است از ذکر سلسله سند احادیث که مورد اعتنا و توجه خواص است، خودداری گردیده است. ۲ - احادیث با دقت فراوان اعراب گذاری و به صورت مسلسل شماره گذاری شده است. ۳ - احادیث در یک طرف و در طرف مقابل دقیقاً ترجمه هر یک آورده شده به گونه ای که به ندرت ترجمه کلمه ای از حدیثی در صفحه بعد جای گرفته است. ۴ - هیچ یک از احادیث کتاب حذف یا تقطیع نگردیده است و تنها در یک مورد از ذکر حدیثی که در همان باب از یک معصوم دوبار تکرار گردیده است خودداری شده است. ۵ - آیاتی که در ضمن احادیث آورده شده با قلمی متمایز مشخص گردیده و نشانی هر آیه در زیر صفحه ذکر شده است. به امید آنکه این ترجمه مایه روشنی چشم دوستداران اهل بیت علیه السلام و شناخت بیشتر راه و تصحیح اعمال گردد، پدر و مادر مترجم را از دعای خیر فراموش نفرمایید. غرض نقشی است که کز ما جای ماند که هستی را نمی بینم بقایی مگر صاحب دلی روزی ز رحمت کند در حق درویشان دعایی قم، بهار ۱۳۸۰ علی افراسیابی

ابواب جهاد النفس و ما یناسبه

۱ - باب وجوبه

۱ - باب وجوب با نفس حدیث: ۱ - عن ابی عبد الله علیه السلام: ان النبی صلی الله علیه و آله: بعث سربیه فلما رجعوا قال مرحبا بقوم قضاوا الجهاد الا صغر و بقى علیهم الجهاد الا کبر. فقیل یا رسول الله: ما الجهاد الا کبر؟ قال: جهاد النفس. ترجمه: ۱ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود: پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عده ای را به جنگ فرستاد، چون از جنگ بازگشتند

فرمود: آفرین به گروهی که پیکار کوچکتر را سپری کردند و پیکار بزرگتر بر عهده آنان به جای مانده است، گفته شد: ای فرستاده خدا پیکار بزرگتر چیست؟ فرمود پیکار با نفس. حدیث: ۲ - قال ابو عبدالله عليه السلام: احمل نفسك لنفسك فان لم تفعل لم يحملك غيرك. ترجمه: ۲ - امام صادق عليه السلام فرمود: نفست را به خاطر خودت به زحمت و مشقت بیانداز زیرا اگر چنین نکنی دیگری خودش را برای تو به زحمت نمی افکند. حدیث: ۳ - قال ابو عبدالله عليه السلام لرجل: انك قد جعلت طيب نفسك و بين لك الداء و عرفت آية الصحة و دللت على الداء فانظر كيف قيامك على نفسك. ترجمه: ۳ - امام صادق عليه السلام به مردی فرمود: تو طیب خود هستی و بیماری برای تو روشن و آشکار گردیده است و نشانه تندرستی و سلامت را دانسته ای و بر داروی دردت نیز راهنمایی شده ای، پس بنگر که چگونه به کار نفس خویش می پردازی. حدیث: ۴ - قال ابو عبدالله عليه السلام لرجل: اجعل قلبك قرينا برا و ولدا و اصلا و اجعل علمك و الداء تبعه و اجعل نفسك عدوا تجاهده و اجعل مالك عاريا تردها. ترجمه: ۴ - امام صادق عليه السلام به مردی فرمود: قلبت را (برای خودت) به مثابه همدمی مهربان و به منزله فرزندی که با تو دوستی خالصانه دارد قرار ده و دانشت را همچون پدری که از او پیروی می کنی و نفست را همانند دشمنی که با او به پیکار برخاسته ای و مال و دارایی ات را امانت و عاریتی بدان که آن را (باید به صاحبش) برگردانی. حدیث: ۵ - قال و من الفاظ رسول الله صلى الله عليه و آله: الشديد من غلب نفسه. ترجمه: ۵ - از سخنان رسول خدا صلی الله علیه و آله است که فرمود: توانمند کسی است که بر نفس خویش چیره شده باشد. حدیث: ۶ - قال الصادق جعفر بن محمد عليه السلام: من لم يكن له واعظ من قلبه و زاجر من نفسه و لم يكن له قرين مرشد استمكن عدوه من عنقه. ترجمه: ۶ - امام صادق عليه السلام فرمود: کسی که اندرز دهنده ای از درون قلب خود و باز دارنده ای از درون جان خود نداشته باشد و همدمی ارشادگر با او نباشد دشمنش (که همان هوای نفس و شیطان است) برگردن او چیره می گردد. حدیث: ۷ - عن جعفر بن محمد عليه السلام عن آبائه عليه السلام في وصيه النبي صلى الله عليه و آله لعلی قال: يا علی افضل الجهاد من اصبح لايهم بظلم احد. ترجمه: ۷ - از امام صادق عليه السلام و از پدرانش - که بر همگی درود باد - روایت است که فرمود: در سفارش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی آمده است که فرمود: ای علی! برترین جهاد آن است که کسی صبح کند در حالی که تصمیم ستم نمودن به احدی را نداشته باشد. حدیث: ۸ - عن الصادق عليه السلام قال: من ملك نفسه اذا رغب و اذا رهب و اذا اشتهى و اذا غضب و اذا رضى حرم الله جسده على النار. ترجمه: ۸ - از امام صادق عليه السلام روایت است که فرمود: کسی که در هنگام فریفته شدن به چیزی و هنگام ترس و زمانی که میل به چیزی پیدا می کند و یا خشمگین و یا خوشنود می گردد مالک نفس خویش باشد (خو را نگاه دارد) خداوند بدن او را بر آتش حرام می گرداند. حدیث: ۹ - عن امير المؤمنين عليه السلام قال: ان رسول الله صلى الله عليه و آله بعث سريه فلما رجعوا قال مرحبا بكم قضا الجهاد الاصغر و بقي عليهم الجهاد الاكبر قيل يا رسول الله و ما الجهاد الاكبر؟ فقال جهاد النفس. و قال صلى الله عليه و آله: ان افضل الجهاد من جاهد نفسه التي بين جنبيه. ترجمه: ۹ - در روایت دیگری از امیرالمؤمنین عليه السلام پس از نقل روایتی شبیه به روایت اول این باب آمده است که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: برترین جهاد، جهاد کسی است که با نفس درون خویش مجاهده می کند. حدیث: ۱۰ - و عنه عليه السلام انه قال: المجاهد من جاهد نفسه. ترجمه: ۱۰ - و از امیرالمؤمنین عليه السلام روایت است که فرمود: مجاهد کسی است که با نفس خویش مجاهده و مبارزه کند.

۲ - باب الفروض على الجوارح وجوب القيام بها

چیزی که خداوند آن را حرام نموده است

۲ - باب آنچه که بر هر عضوی از اعضای آدمی واجب گشته و وجوب قیام نمودن برای ادای آن واجبات حدیث: ۱۱ - عن ابی

عبدالله عليه السلام (فى حديث طويل) قال : ان الله فرض الايمان على جوارح ابن آدم و قسمه عليها و فرقه فيها فليس من جوارحه جوارحه الا- و قد وكلت من الايمان بغير ما وكلت به اختها - الى ان قال - فاما ما فرض على القلب من الايمان فلا قرار و المعرفة و العقد و الرضا و التسليم بان لا اله الا الله وحده لا شريك له الها و احدا لم يتخذ صاحبه و لا ولدا و ان محمدا عبده و رسوله صلى الله عليه و آله الاقرار بما جاء من عند الله من نبى او كتاب فذلك ما فرض الله على القلب من الاقرار و المعرفة و هو عمله و هو قول الله عزوجل (الا- من اكره و قلبه مطمئن بالايمان) و قال الا بذكر الله مطمئن القلوب و قال الذين قالوا امنا بافواههم و لم تومن قلوبهم و قال و ان بتدوا ما فى انفسكم او تخفوه يحاسبكم به الله فيغفر لمن يشاء و يعذب من يشاء فذلك ما فرض الله على القلب من الاقرار و المعرفة و هو عمله و هو راس الايمان و فرض الله على اللسان القول و التعبير عن القلب بما عقد عليه و اقربه قال الله تبارك و تعالى اسمه . و قولوا للناس حسنا و قال قولوا آمنا بالذى انزل الينا و انزل اليكم و الهنا و الهكم واحد و نحن له مسلمون فهذا ما فرض الله على اللسان و هو عمله و فرض على السمع ان يتنزه عن الاستماع الى ما حرم الله و ان يعرض عما لا يحل له مما نهى الله عزوجل عنه و الاصغاء الى ما اسخط الله عزوجل فى ذلك و قد نزل عليكم فى الكتاب ان اذا سمعتم آيات الله يكفر بها و يستهزا بها فلا تقعدوا معهم حتى يخوضوا فى حديث غيره ثم استثنى موضع النسيان فقال و اما ينسينك الشيطان فلا تقعد بعد الذكرى مع القوم الظالمين و قال فبشر عباد الذين يستمعون القول فيتبعون احسنه اولئك الذين هذا هم الله و اولئك هم اولوا الالباب و قال تعالى قد افلح المومنون الذين هم فى صلاتهم خاشعون و الذين هم عن اللغو معرضون و الذين هم للزكاه فاعلون و قال و اذا سمعوا اللغو اعرضوا عنه و قال و اذا مروا باللغو مروا كراما فهذا ما فرض الله على السمع من الايمان ان لا يصغى الى ما لا يحل له و هو عمله و هو من الايمان و فرض على البصر ان لا ينظر الى ما حرم الله عليه و ان يعرض عما نهى الله عنه مما لا يحل له و هو عمله و هو من الايمان فقال تبارك و تعالى : (قل للمومنين يغضوا من ابصارهم و يحفظوا فروجهم) ان ينظروا الى عوارثهم و ان ينظر المرء الى فرج اخيه و يحفظ فرجه ان ينشر اليه و قال : (قل للمومنات يغضضن من ابصارهن و يحفظن فروجهن) من ان تنظر احدا هن الى فرج اختها و تحفظ فرجها من ان ينظر اليها و قال : كل شىء فى القرآن من حفظ الفرج فهو من الزنا الا- هذه الآية فانها من النظر ثم نظم ما فرض على القلب و البصر و اللسان فى آيه اخرى فقال : (و ما كنتم تستترون ان يشهد عليكم سمعكم و لا ابصاركم و لا جلودكم) يعنى بالجلود الفروج و الافخاذ و قال : (و لا تقف ما ليس لك به علم ان السمع و البصر و الفؤاد كل اولئك كان عنه مسولا) فهذا ما فرض الله على العينين من غض البصر و هو عملهما و هو من الايمان و فرض على اليدين ان لا يبطش بهما الى ما حرم الله و ان يبطش بهما الى ما امر الله عزوجل و فرض عليهما من الصدقه و صله الرحم و الجهاد فى السبيل الله و الطهور للصلوات فقال تعالى : (يا ايها الذين آمنوا اذا قمتم الى الصلاه فاغسلوا وجوهكم و ايديكم الى المرافق و امسحوا برؤوسكم و ارجلكم الى الكعبين) و قال : (فاذا لقيتم الذين كفروا فضرب الرقاب حتى اذا اثخنتموهم فشدوا الوثاق فاما منا بعد و اما فداء حتى تضع الحرب اوزارها) فهذا ما فرض الله على اليدين لان الضرب من علاجهما و فرض على الرجلين ان لا يمشى بهما الى شىء من معاصى الله و فرض عليهما المشى الى ما يرضى الله عزوجل فقال : (و لا تمش فى الارض مرحا انك لن تخرق الارض و لن تبلغ الجبال طولا) و قال : (و اقصد فى مشيك و اعضض من صوتك ان انكر الاصوات لصوت الحمير) و قال فيما شهدت به الايدى و الارجل على انفسها و على اربابها من تضييعها لما امر الله به و فرضه عليها : (اليوم نختم على افواههم و تكلمنا ايديهم و تشهد ارجلهم بما كانوا يكسبون) فهذا ايضا مما فرض الله على اليدين و على الرجلين و هو عملها و هو من الايمان و فرض على الوجه الجسود له بالليل و النهار فى مواقيت الصلاه فقال : (يا ايها الذين آمنوا اركعوا و اسجدوا و اعبدوا ربكم و افعلوا الخير لعلكم تفلحون) فهذه فريضه جامعه على الوجه و اليدين و الرجلين و قال فى موضع آخر : (و ان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا) الى ان قال : فمن لقي الله حافظا لجوارحه موفيا كل جوارحه ما فرض الله عليها لقي الله عزوجل مستكملا لايمانها و هو من اهل الجنة و من خان فى شىء منها او تعدى مما امر الله عزوجل فيها لقي الله ناقص الايمان - الى ان قال : - و بتمام الايمان دخل

المؤمنون الجنة و بالنقصان دخل المفرطون النار . ترجمه : ۱۱ - از امام صادق علیه السلام در حدیثی طولانی روایت است که فرمود : خداوند ایمان را بر تمامی اعضای فرزند آدم واجب ساخت و آن را بر اعضای او تقسیم و در تمامی آنها پخش نمود . پس هیچ عضوی از اعضای وی نیست جز اینکه ایمانی بر عهده او نهاده شده که آن ایمان غیر از ایمانی است که بر عهده عضو دیگر قرار داده شده است . - سخن امام علیه السلام ادامه دارد تا آنجا که می فرماید : اما آن ایمانی که بر قلب واجب گشته ، اقرار نمودن و معرفت یافتن و پیمان بستن و خوشنودی و تسلیم در برابر اینکه هیچ معبودی جز الله نیست او یگانه است و شریکی ندارد معبودی یکتا که مصاحب و فرزندی ندارد و اینکه محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده اوست ، و اقرار نمودن به هر پیامبری با کتابی از جانب خداوند آمده است و این همان اقرار و معرفتی است که خداوند بر قلب واجب ساخته است و عمل قلب همین است و گفتار خداوند عزوجل که کافران را کاذب می شمرد (مگر کسی که به زور و اجبار اظهار کفر نموده در حالی که دلش به ایمان آرمیده است) (۱) ناظر به همین معنا است . و فرمود : (هان آگاه باشید که دلها با یاد خدا آرام می گیرد) (۲) و فرمود : (ای پیامبر ! اندوهناک مباش از آنانی که دهانهایشان اظهار ایمان می کند ولی دلهایشان ایمان نیآورده است) (۳) و فرمود : (اگر آنچه را که در درونتان است آشکار یا پنهان کنید می بخشاید و هر که را بخواهد عذاب می کند) (۴) پس این همان اعتراف و معرفتی به منزله سر ایمان است . و خداوند بر زبان ، گفتن و اقرار نمودن به ایمانی را که قلب نیکی را بر آن پیمان بسته است را واجب نمود ، خداوند تبارک و تعالی گوید : (و به مردمان نیکی را بگوئید) (۵) و فرمود : (بگوئید ایمان آوردیم به آنکه بر ما و شما فرستاده شد و معبود ما و شما یکی است و ما مطیع فرمانبر او هستیم) (۶) پس این گفتن و اقرار نمودن همان چیزی است که خداوند بر زبان واجب ساخته است و عمل زبان همین است . و خداوند بر گوش واجب ساخت که از گوش فرا دادن به دوری کند و از شنیدن آنچه که شنیدنش بر او حلال نیست و مورد نهی خداوند عزوجل است خودداری نماید و به آنچه که شنیدنش خدای را خشمگین می کند گوش مسپارد خدای عزوجل در این باره فرموده است : (و به تحقیق در کتاب بر شما چنین فرستاد که هرگاه شنیدید که به آیات خدا کفر ورزیده می شود و آیات الهی به استهزا گرفته می شود پس با آن کافران منشینید تا اینکه به سخن دیگری بیردازند .) (۷) سپس موردی را که مومن از روی فراموشی در چنین مجلسی نشسته است را استثنا نموده و فرمود : (و اگر شیطان فراموش ساخت ، پس از یاد آمدنت با چنین گروه ستمکاری منشین) (۸) و فرمود : (پس بشارت ده بندگان مرا آنانی که به سخن گوش فرا می دهند و از سخن نیکوتر پیروی می کنند ، اینان کسانی هستند که خداوند آنان را هدایت فرموده و اینان همان خردمندانند) (۹) و فرمود : (به حقیقت که مومنان رستگارانند همانها که در نمازشان فروتن و همواره از گفتار و کردار بیهوده گریزانند و زکات مال خویش را می پردازند) (۱۰) و فرمود : (آنان هرگاه بیهوده ای را بشنوند از آن دوری می گزینند) (۱۱) و فرمود : (و هرگاه بر بیهوده ای گذر کنند از کنار آن کریمانه می گذرند) (۱۲) پس این همان ایمانی است که خداوند بر گوش واجب ساخته است که به آنچه که بر او حلال نیست گوش ندهد و عمل گوش همین است و این از ایمان است . و بر چشم واجب ساخت که به آنچه که خداوند بر او حرام نموده نظر نکند و از دیدن آنچه که دیدنش مورد نهی الهی است خودداری کند و عمل چشم این است و این از ایمان است . خداوند تبارک و تعالی فرمود : (ای پیامبر ! به مومنین بگو که دیدگانیشان را از دیدن حرام فرو بندند و عورتهایشان را حفظ کنند) (۱۳) یعنی دیدگان خود را از دیدن عورتهای دیگران حفظ کند و به عورت برادر خود نظر نکند و عورت خود را نیز از دید دیگران محفوظ دارد . و فرمود : (به زنان مومن بگو دیدگان خود را از دیدن حرام بر بندند و عورتهایشان را حفظ کنند) (۱۴) یعنی دیدگان خود را نگه دارند از اینکه یکی به عورت دیگری نظر کند و عورت خود را از تیررس دید دیگران دور نگه دارد . راوی گوید : حضرت فرمود : هر جایی که در قرآن کریم سخن از حفظ نمودن عورت آمده است مراد حفظ نمودن عورت از زنا است مگر این آیه که مراد حفظ نمودن از نظر است ، سپس آنچه را که خداوند بر قلب و دیده و زبان واجب نموده در آیه دیگری به رشته کشیده است و فرموده : (نمی توانید نهان دارید شهادتی را که گوشهائیان و دیدگانان و پوستهائیان بر علیه شما می

دهند) (۱۵) مراد از جلود (پوستها) در این آیه ، عورتها و رانهاست . و فرمود : (از آنچه که به آن علم و آگاهی نداری پیروی مکن زیرا از هر یک از گوش و دیده و دل پرسیده می شود) (۱۶) این آن چیزی است که خداوند بر چشمان واجب ساخته که این فرو بستن چشم از حرام ، عمل چشم است و این از ایمان است . و خداوند بر دو دست واجب ساخت که آدمی با دو دست خود به سوی حرام روی نیارد و به وسیله آن دو در به جای آوردن دستور الهی بکوشد که خداوند بر آن دو اموری را واجب ساخته است از قبیل پرداخت صدقه و ارتباط با خویشاوندان و جهاد در راه خدا و تهیه و استعمال طهور برای نمازها ، پس فرمود : (ای ایمان آورندگان هرگاه برای نماز بپا خاستید رویها و دستهایتان را تا مرفقه بشوید و مسح بر سر بکشید و پایهایتان را تا برآمدگی روی پا مسح کنید) (۱۷) و فرمود : (پس هرگاه در میدان کار زار با کافران روبرو شدید گردنهایتان را بزنید تا آنگاه که زمین گیرشان سازید آنگاه بندهای اسیرانشان را محکم ببندید پس در برابر آزادی آنان یا منتی بر آنان می نهید و یا فدیة از ایشان می ستانید تا زمانی که جنگ بارهای خود را بر زمین نهد) (۱۸) این آن چیزی است که خداوند بر دو دست واجب نموده زیرا زدن کار دستهاست . و خداوند بر دو پا واجب ساخت که به وسیله آن دو به سوی هیچ یک از معاصی نشتابی و واجب کرد که به سوی آنچه که مورد رضایت الهی است گام برداری پس فرمود : (بر روی زمین خرامان و با تکبر گام برنندار زیرا تو هرگز نمی توانی زمین را بشکافی و در بلندی به کوهها نخواهی رسید) (۱۹) و فرمود : (و در راه رفتنت میانه رو باش و آوازت را فروکش که ناخوش ترین آوازه آواز خران است) (۲۰) و درباره شهادت دادن دستها و پاها بر علیه خود و صاحب خود که چگونه دستور الهی و واجبات او را ضایع کرده اند فرمود : (امروز بر دهانهاشان مهر می نهیم و دستان آنها با ما سخن گویند و پایهاشان به آنچه که کسب کرده اند گواهی دهند) (۲۱) پس آنچه که گفته شد چیزهایی است که خداوند بر دستها و پاها واجب ساخته و عمل دست و پا همین است و آن از ایمان است . و خداوند بر چهره واجب ساخت که در شب و روز در هنگامه نماز برای او به خاک افتد پس فرمود : (ای ایمان آورندگان رکوع کنید و سجده کنید و پروردگارتان را عبادت کنید و کار خیر انجام دهید باشد که به رستگاری برسید) (۲۲) اینها که گفته شد واجبات چهره و دستان و پاهاست و خداوند در جای دیگری فرموده است که : (سجده گاهها از آن خداست پس با او کسی دیگری را نخوانید) (۲۳) راوی می گوید : حضرت در ادامه فرمود : پس کسی که خداوند را در حالتی ملاقات کند که اعضای خود را حفظ نموده و به واجبات الهی در مورد هر عضوی از اعضایش وفا کرده خداوند عزوجل را با ایمان کامل ملاقات کرده است و او اهل بهشت است اما کسی که در مورد واجبی از واجبات خیانت کرده یا از دستور الهی سر باز زده خداوند را با ایمان ناقص دیدار خواهد کرد . و بدانید که مومن ، با ایمان کامل به بهشت داخل می شوند و کسانی که در انجام واجبات کوتاهی نموده اند با ایمان ناقص به دوزخ وارد می گردند .

حدیث

۱۲ - عن الحسن بن هارون قال قال لی ابو عبدالله علیه السلام : ان السمع و البصر و الفواد کل اولئک کان عنه مسولا قال یسال السمع عما سمع و البصر عما نظر الیه و الفواد عما عقد علیه . ترجمه : ۱۲ - حسن به هارون گوید : امام صادق علیه السلام به من فرمود : اینکه خداوند فرموده است : (همانا از گوش و چشم و دل سوال می شود) (۲۴) یعنی از گوش درباره آنچه که شنیده است و از چشم درباره آنچه که دیده است و از دل در مورد ایمانی که بر آن پیمان بسته است پرسیده می شود . حدیث : ۱۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : الایمان لایکون الا بعمل و العمل منه و لایثبت الایمان الا بعمل . ترجمه : ۱۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : ایمان نمی باشد مگر همراه با عمل و عمل نیز برخاسته از ایمان است و ایمان فقط با عمل ثابت می شود . حدیث : ۱۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : من اقر بدین الله فهو مسلم و من عمل بما امر الله به فهو مومن . ترجمه : ۱۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که به دین خداوند اقرار و اعتراف کند مسلمان است و کسی که به آنچه که خداوند به آن امر نموده است

عمل کند مومن است . حدیث : ۱۵ - ابی بصیر ، عن ابی جعفر علیه السلام فی حدیث انه قال له : ان حیثه اخبرنا انه سالک عن الایمان فقلت : الایمان بالله و التصدیق بکتاب الله و ان لا یعصى الله فقال : صدق حیثه . ترجمه : ۱۵ - ابی بصیر گوید : به امام باقر علیه السلام عرض کردم : حیثه به ما خبر داد که از شما درباره ایمان پرسیده است و شما پاسخ داده اید که : ایمان عبارت است از اعتقاد به خدا و تصدیق نمودن به کتاب خدا و نافرمانی نکردن خدا ، حضرت فرمود : آری حیثه درست گفته است . حدیث : ۱۶ - عن جمیل بن دراج قال : سالت ابا عبدالله علیه السلام عن الایمان فقال : شهاده ان لا اله الا الله و ان محمدا رسول الله صلی الله علیه و آله . قال : قلت : الیس هذا عمل قال : بلی قلت : فالعمل من الایمان قال : لا یثبت له الایمان الا بالعمل و العمل منه . ترجمه : ۱۶ - جمیل بن دراج گوید : از امام صادق علیه السلام درباره ایمان پرسیدم حضرت فرمود : ایمان عبارت است از گواهی داده به اینکه هیچ معبودی جز خدا نیست و اینکه محمد صلی الله علیه و آله فرستاده اوست . جمیل گوید : عرض کردم : آیا این گواهی دادن ، عمل شمرده می شود ؟ حضرت فرمود : آری ، دوباره عرض کردم : پس عمل از ایمان است ؟ حضرت فرمود : ایمان جز به وسیله عمل برای شخص ثابت نمی گردد و عمل نیز برخاسته از ایمان است . حدیث : ۱۷ - محمد بن علی بن الحسین باسناده الی وصیه امیر المؤمنین علیه السلام لولده محمد به الحنفیه انه قال : یا بنی لاتقل ما لا- تعلم بل لا- تقل کل ما تعلم فان الله قد فرض علی جوارحک کلها فرائض یحتج بها علیک یوم القیامه و یسالک عنها و ذکرها و وعظها و حذرها و ادبها و لم تبرکها سدی فقال الله عزوجل : (و لا تقف ما لیس لک به علم ان السمع و البصر و الفؤاد کل اولئک کان عنه مسولا) و قال عزوجل : (اذ تلقونه بالسنتکم و تقولون بافواهکم ما لیس لکم به علم و تحسبونه هینا و هو عندالله عظیم) ثم استعبدھا بطاعته فقال عزوجل : (یا ایها الذین آمنوا ارکعوا و اسجدوا و اعبدوا ربکم و افعلوا الخیر لعلکم تفلحون) فهذه فريضه جامعه واجبه علی الجوارح و قال : (و ان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا) یعنی بالمساجد الوجه و الیدین و الرکبتین و الالبها مین و قال عزوجل : (و ما کنتم تستترون ان یشهد علیکم سمعکم و لا- ابصارکم و لا- جلودکم) یعنی بالجلود الفروج ثم حض کل جارحه من جوارحک بفرض و نص علیها ففرض علی السمع ان لا یصغی الی المعاصی فقال عزوجل : (و قد نزل علیکم فی الکتاب ان اذا سمعتم آیات الله یکفر بها و یستهزا بها فلا تقعدوا معهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره انکم اذا مثلهم) و قال عزوجل : (و اذا رایت الذین یخوضون فی آیاتنا فاعرض عنهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره) ثم استثنی عزوجل موضع النسیان فقال : (و اما ینسینک الشیطان فلا تقعد بعد الذکر مع القوم الظالمین) و قال عزوجل : (فبشر عباد الذین یستعمون القول فیتبعون احسنه اولئک الذین هداهم الله و اولئک هم اولوا الالباب) و قال عزوجل : (و اذا مروا باللغو مروا کراما) و قال عزوجل علی السمع و هو عمله و فرض علی البصر ان لا ینظر به الی ما حرم الله علیه فقال عزوجل : (قل للمؤمنین یغضوا من ابصارهم و یحفظوا فروجهم) فحرم آن ینظر احد الی فرج غیره و فرض علی اللسان الاقرار و التعبیر عن القلب ما عقد علیه فقال عزوجل : (و قولوا آمنا باذی انزل الینا) الآیه و قال عزوجل : (و قولوا للناس حسنا) و فرض علی القلب و هو امیر الجوارح الذی به یعقل و يفهم و یشهد عن امره و رایه فقال عزوجل : (الا من اکره و قلبه مطمئن بالایمان) الآیه و قال عزوجل حین اخبر عن قوم اعطوا الایمان بافواههم و لم تومن قلوبهم فقال : (الذین قالوا آمنا بافواههم و لم تومن قلوبهم) و قال عزوجل : (الا بذكر الله تطمئن القلوب) و قال عزوجل : (و ان تبدوا ما فی انفسکم او تخفوه یحاسبکم به الله فیغفر لمن یشاء و یعذب من یشاء و فرض علی الیدین ان لاتمدهما الی ما حرم الله عزوجل علیک و ان تستعملنها بطاعته فقال عزوجل : (یا ایها الذین آمنوا اذا قمتم الی الصلاه فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم الی المرافق و امسحوا بروسکم و ارجلکم الی الکعبین) و قال عزوجل : (فاذا لقیتم الذین کفروا فضرِب الرقاب) و فرض علی ارجلین ان تفقلهما فی طاعته و ان لا- تمشی بهما مشیه عاص فقال عزوجل : (و لا تمش فی الارض مرحا انک لن تخرق الارض و لن تبلغ الجبال طولا کل ذلک کان سیئه عند ربک مکروها) و قال عزوجل : (الیوم نختم علی افواههم و تکلمنا ایدیههم و تشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون) فاخبر الله عنها انها تشهد علی صاحبها یوم القیامه فهذا ما فرض الله علی جوارحک فاتق الله یا بنی و استعملها بطاعته و رضوانه و ایاک ان یراک الله تعالی ذکره عند معصيته او بفقدک عنه طاعته فتکون من

الخاصرين و عليك بقراءه القرآن و العمل بما فيه و لزوم فرائضه و شرائعه خلااله و حرامه و امره و نهيه و التهجد به و تلاوته في ليلىك و نهارك فانه عهد من الله تبارك و تعالى الى خلقه فهو واجب على كل مسلم ان ينظر كل يوم في عهده و لو خمسين آيه و العم ان درجات الجنة على عدد آيات القرآن فاذا كان يوم القيامة يقال لقارى القرآن اقرا و ارق فلا يكون في الجنة بعد النبيين و الصديقين ارفع درجه منه . (و اوصيه طويله احدنا منها موضع الحاجه) ترجمه : ۱۷ - در وصيت اميرالمؤمنين عليه السلام به فرزندش محمد بن حنفیه آمده است حضرت فرمود : ای پسر دلبندم ! چیزی را که نمی دانی مگو بلکه هر چیزی را هم که می دانی بر زبان میاور زیرا خداوند بر تمامی اعضای تو اموری را واجب ساخته که بوسیله آنها در روز قیامت بر علیه تو حجت و دلیلی می آورد و از تو درباره آنها می پرسد و آنها را پند و نصیحت نموده و بیم داده و ادب آموخته و رها و نگذاشته پس فرموده است : (از آنچه که به علم و آگاهی نداری پیروی مکن زیرا از گوش و چشم و دل سوال می شود) (۲۵) و فرمود : (هنگامی که آن را با زبانهای خود فرا می گرفتید و آنچه را که به آن علم و آگاهی نداشتید یا دهاناتان می گفتید و این را سهل می شمردید در حالی که در نزد خدا بسی بزرگ است) (۲۶) سپس اعضاء و جوارح را به عبادت و فرمانبرداری خود فرا خوانده و فرموده : (ای ایمان آورندگان رکوع و سجده کنید و پروردگارتان را بپرستید و عمل خیر انجام دهید امید است که به رستگاری برسید) (۲۷) این پرستش خداوند و انجام خیر فریضه ای است که بر تمامی اعضا واجب گشته است . و فرمود : (سجده گاهها از آن خداست پس همراه با خدا ، هیچ کس دیگری ار نخوانید) (۲۸) مراد از سجده گاهها ، صورت و دو دست و زانوها و دو انگشت بزرگ پا است و فرمود : (و نمی توانید شهادتی را که گوشهاتان و دیدگانتان و پوستهاتان بر علیه شما می دهند را پنهان سازید) (۲۹) مراد از (پوستها) در این آیه عورتها است . سپس خداوند بر هر عضوی از اعضای تو واجبی را اختصاص داده و بر آن تصریح نموده است پس بر گوش واجب ساخت که به معاصی گوش فرا ندهد پس فرمود : (و محققا خداوند در کتاب بر شما چنین فرستاد که هر گاه بشنوید که به آیات الهی کفر ورزیده می شود و آیات خدا به مسخره گرفته می شود در اینگونه مجلسی با کافران منشینید تا در سخن دیگری وارد شوند اگر چنین نکنید همانند آنان می باشید) (۳۰) و فرمود : (هرگاه دیدی کسانی در مورد آیات ما (به انکار و استهزا) غرق در گفتگو شده اند از آنان دوری کن تا درباره سخنی دیگر به گفتگو بنشینند) (۳۱) سپس خداوند عزوجل جایی را که مومن از روی فراموشی در چنین مجلسی نشسته است را استثنا نموده و فرموده است : (و اگر شیطان فراموش ساخت پس بعد از یادآوری با چنین گروه ستمکاری منشین) (۳۲) و فرمود : (پس بشارت دهد بندگان مرا ، همان بندگان که سخن را می شنوند و از نیکوترین سخن پیروی می کنند آنان کسانی هستند که خداوند هدایتشان کرد و آنان خردمنداند) (۳۳) و فرمود : (مومنان هر گاه به امری بیهوده برخورد کنند کریمانه از کنار آن می گذرند) (۳۴) و فرمود : (و هرگاه سخنی بیهوده بشنوند از آن دوری می گزینند .) (۳۵) پس این همان چیزی است که خداوند بر گوش واجب ساخته و عمل گوش همین است و خداوند بر چشم نیز واجب نموده که به چیزی که بر او حرام ساخته نظر نیفکند پس فرمود : (به مومنان بگو دیدگانشان را از دیدن حرام فرو بندند و عورتهايشان را حفظ کنند) (۳۶) پس حرام نمود که کسی به عورت دیگری نگاه کند . و بر زبان واجب نمود که به آنچه که قلب بر آن پیمان بسته اقرار و تعبیر کند پس فرمود : (و بگوئید ایمان آوردیم به آنچه که قلب بر آن پیمان بسته اقرار و تعبیر کند پس فرمود : (و بگوئید ایمان آوردیم به آنچه که بر ما فرو فرستاده شد) (۳۷) و فرمود : (و به مردم نیکویی را بگوئید) (۳۸) و بر قلب که امیر اعضا است و عضوی است که به وسیله آن تعقل و فهم صورت می گیرد و از امر و رای او نتیجه گیری حاصل می گردد نیز واجب ساخت و فرمود : (کافران دروغگویند مگر کسی که به اجبار اظهار کفر نموده در حالی که دلش به ایمان آرمیده است) (۳۹) و در آنجا که خبر از گروهی می دهد که ایمان زبانی دارند نه قلبی فرمود : (آنانکه گفتند ایمان آوردیم در حالی که دلهايشان ایمان نیاورده بود) (۴۰) و فرمود : (آگاه باشید که دلها با یاد خدا آرام می گیرد) (۴۱) و فرمود : (اگر آنچه را که در درون دارید آشکار یا پنهان کنید خداوند به سبب آن از شما حساب می کشد پس هر که را بخواهد می بخشاید و هر که را بخواهد عذاب می کند) (۴۲) و خداوند بر دو

دست واجب ساخت که آن دو را به سوی آنچه که خداوند بر تو حرام نموده دراز نکنی و دو دست را در راه اطاعت خدا به کارگیری پس فرمود: (ای ایمان آورندگان هر گاه برای نماز بر می خیزید رویهایتان و دستهایتان را تا آرنج ها بشوید و به سرهاتان مسح بکشید و پایهایتان را تا برآمدگی روی پا مسح کنید) (۴۳) و فرمود: (هرگاه در میدان کارزار با کافران روبرو شدید گردنهایتان را بزنید) (۴۴) و خداوند بر پاهای واجب ساخت که آن دو را در راه طاعتش به حرکت درآوری و به وسیله آن دو همچون گام زدن شخص عصیانکار گام بر نداری پس فرمود: (با تکبر و خرامان بر روی زمین گام بر ندار زیرا هرگز زمین را نمی توانی بشکافی و در بلندی به کوهها نخواهی رسید همه اینها زشتش در نزد پروردگارت ناپسند است) (۴۵) و فرمود: (امروز بر دهانتان مهر می نهیم و دستانتان با ما سخن می گویند و پایهایتان به آنچه که کسب کرده اند گواهی خواهند داد) (۴۶) پس خداوند خبر داده است که پایها در روز قیامت بر علیه صاحب خود گواهی خواهند داد. پس اینها که گفته شد چیزهایی است که خداوند بر اعضای تو واجب ساخته است پس از خدا بترس ای فرزندانم و اعضای خود را در راه اطاعت و خوشنودی او به کار گیر و بر حذر باش از اینکه خدای تعالی تو را در حال انجام معصیتش ببیند یا تو را در طاعت خویش نیابد پس در نتیجه از زیانکاران باشی و بر تو باد که به خواندن قرآن پردازی و به آنچه در قرآن است عمل کنی و واجبات و قوانین و حلال و حرام و امر و نهی آن را لازم شمری و با قرآن به شب زنده داری پردازی و در شب و روزت آن را تلاوت کنی زیرا قرآن عهد و پیمانی است از جانب خدای تبارک و تعالی با بندگانش پس بر هر مسلمانی واجب است که در هر روز نظر به این پیمان الهی بیفکند اگر چه به پنجاه آیه آن و بدان که درجات بهشت به عدد آیات قرآن است پس زمانی که روز قیامت شود به قاری قرآن گفته خواهد شد که بخوان و بالا رو پس در بهشت بعد از پیامبران و صدیقان کسی درجه اش بالاتر از درجه قاری قرآن نیست. (مرحوم شیخ حر عاملی گوید: این وصیتنامه طولانی است که ما موضع حاجت از آن را انتخاب نمودیم). حدیث: ۱۸ - عن علی بن الحسین علیه السلام: قال لیس لك ان تتكلم بما شئت لان الله يقول: (ولا تقف ما ليس لك به علم) و لیس لك ان تسمع ما شئت لان الله عزوجل يقول: (ان السمع و البصر و الفؤاد كل اولئك كان عنه مسولا) ترجمه: ۱۸ - از امام سجاد علیه السلام روایت است که فرمود: بر تو روا نیست که هر آنچه خواهی بگویی زیرا خداوند می فرماید: (از آنچه که به آن علم نداری پیروی مکن) (۴۷) و بر تو روا نیست که هر آنچه خواهی بشنوی زیرا خدای عزوجل می فرماید: (همانا گوش و چشم و دل همه مورد پرسش واقع خواهند شد) (۴۸)

۳ - باب جمله مما ینبغی القیام به من الحقوق الواجبه و المندوبه

۳ - باب حقوق واجب و مستحبی که قیام به آنها سزاوار است حدیث: ۱۹ - عن سید العابدین علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب علیه السلام قال: حق الله الاکبر علیک ان تعبده و لاتشرک به شیئا فاذا فعلت ذلك باخلاص جعل لك علی نفسه ان یکفیک امر الدنيا و الاخره و حق نفسک علیک ان تستعملها بطاعه الله عزوجل و حق اللسان اکرامه عن الخنا و تعویده الخیر و ترک الفضول التي لا فائده لها و الر بالناس و حسن القول فیهم و حق السمع تنزیهه عن سماع الغبه و سماع ما لا یحل سماعه و حق البصر ان تغضه عما لا یحل لك و تعتبر بالنظر به و حق یدیك ان لا تبسطهما الی ما لا یحل لك و حق رجلیك ان لا تمشی بهما الی ما لا یحل لك فبهما تقف علی الصراط فانظر ان لا- تزل بک فردی فی النار و حق بطنک ان لا- تجعله و عاء للحرام و با تزید علی الشبع و حق فرجک علیک ان تحصنه من الزنا و تحفظه من ان ینظر الیه و حق الصلاه ان تعلم انها و فاده الی الله عزوجل و انت فیها قائم بین یدی الله فاذا علمت ذلك قمت مقام العبد الذلیل الحقیر الراغب الراهب الراجی الخائف المستکین المتضرع المعظم لمن کان بین یدیه بالسکون و الوقار و تقبل علیها بقلبک و تقیمها بحدوده ها و حقوقها و حق الحج ان تعلم انه وفاده الی ربک و فرار الیه من ذنوبک و فیه قبول توبتک و قضاء الفرض الذی اوجبه الله علیک و حق الصوم ان تعلم انه حجاب ضربه الله عزوجل علی لسانک و سمعک و بصرک و بطنک و فرجک یسترک به من النار فان ترک الصوم خرقت ستر الله علیک و حق الصدقه ان تعلم انها ذخرك عند ربک

و ديعتك التى لا تحتاج الى الاشهاد عليها و كنت بما تستودعه سرا اوثق منك بما تستودعه علانيه و تعلم انها تدفع عنك البلايا و الاسقام فى الدنيا و تدفع عنك النار فى الآخرة و حق الهدى ان تريد به الله عزوجل و لا تريد خلقه و لا تريد به الا التعرض لرحمته و نجاه روحك يوم تلقاه و حق السلطان ان تعلم انك جعلت له فتنه و انه مبتلى فيك بما جعل الله له عليك من السلطان و ان عليك ان لا تعرض لسخطه فتلقى بيدك الى التهلكه و تكون شريكا له فيما ياتى اليك من سوء و حق سائسك بالعلم التعظيم له و التوقير لمجلسه و حسن الاستماع اليه و الاقبال عليه و ان لا ترفع عليه صوتك و لا تجيب احدا يساله عن شىء حتى يكون هو الذى يجيب و لا تحدث فى مجلسه احدا و لا تغتاب عنده احدا و ان تدفع عنه اذا ذكر عندك بسوء و ان تستر عيوبه و تظهر مناقبه و لا تجالس له عدوا و لا تعادى له و ليا فاذا فعلت ذلك شهد لك ملائكة الله بانك قصدته و تعلمت علمه الله جل اسمه لا للناس و اما حق سائسك بالملك فان طيعه و لا تعصيه الا فيما يسخط الله عزوجل فانه لا طاعه لمخلوق فى معصيه الخالق و اما حق رعيتك بالسلطان فان تعلم انهم صاروا رعيتك لضعفهم و قوتك فيجب ان تعدل فيهم و تكون لهم كالوالد الرحيم و تغفر لهم جهلهم و لاتعاجلهم بالعقوبه و تشكر الله عزوجل على ما آتاك من القوه عليهم و اما حق رعيتك بالعلم فان تعلم ان الله عزوجل انما جعلك قيما عليهم فيما آتاك من العلم و فتح لك من خزانته فان احسنت فى تعليم الناس و لم تخرق بهم لم تضجر عليهم زادك الله من فضله و ان انت منعت الناس علمك او خرقت بهم عند طلبهم العلم منك كان حقا على الله عزوجل ان يسلبك العلم و بهاءه و يسقط من القلوب محلك و اما حق الزوجه فان تعلم ان الله عزوجل جعلنا لك سكنا و انسا فتعلم ان ذلك نعمه من الله عزوجل عليك فتركها و ترفق بها و ان كان حقك عليها اوجب فان لها عليك ان ترحمها لانها اسيرك و تطعمها و تكسوها و اذا جهلت عفوت عنها و اما حق مملوكك فان تعلم انه خلق ربك و ابن ابيك و امك و لحمك و دمك لم تملكه لانك صنعته دون الله و لاخلقت شيئا من جوارحه و لا اخرجت له رزقا و لكن الله عزوجل كفاك ذكل ثم سخره لك و ائتمنك عليه و استودعك اياه ليخفظ لك ما تاتيه من خير اليه فاحسن اليه كما احسن الله اليك و ان كرهته استبدلت به ولم تعذب خلق الله عزوجل و لاقوه الا بالله و اما حق امك ان تعلم انها حملتك حيث لا يحمل احد احدا و اعطتك من ثمره قلبها ما لا يعطى احد احدا و وقتك بجميع جوارحها و لم تبال ان تجوع و تطعمك و تعطش و تسقيك و تعرى و تكسوك و تضحى و تظلك و تهجر النوم لاجلك و وقتك الحر و البرد لتكون لها و انك لاتطبق شكرها الا بعون الله و توفيقه و اما حق ابيك فان تعلم انه اصلك فانه لولاه لم تكن فمهما رايت من نفسك ما يعجبك فاعلم ان اباك اصل النعمه عليك فيه فاحمد الله و اشكره على قدر ذلك و لاقوه الا بالله و اما حق ولدك فان تعلم انه منك و مضاف اليك فى عاجل الدنيا بخيره و شره و انك مسئول عما وليته من حسن الازد و الدلاله على ربه عزوجل و المعونه على طاعته فاعمل فى امره عمل من يعلم انه مثاب على الاحسان اليه معاقب على الاساءه اليه و اما حق اخيك فان تعلم انه يدك و عزك و قوتك فلا تتخذ سلاحا على معصيه الله و ال عده للظلم لخلق الله و لا تدع نصرته على عدوه و النصيحه له فان اطاع الله و الا فليكن الله اكرم عليك منه و لاقوه الا بالله و اما حق مولاك المنعم عليك فان تعلم انه انفق فيك ماله و اخرجك من ذل الرق و وحشته الى عز الحريه و انسها فاطلقك من اسر الملكه و فك عنك قيد العبوديه و اخرجك من السجن و ملكك نفسك و فرغك لعباده ربك و تعلم انه اولى الخلق بك فى حياتك و موتك و ان نصرته عليك واجبه بنفسك و ما احتاج اليه منك و لاقوه الا بالله و اما حق مولاك الذى انعمت عليه فان تعلم ان الله عزوجل جعل عتقك له وسيله اليه و حجابا لك من النار و ان ثوابك فى العاجل ميراثه اذا لم يكن له رحم مكافاه لما انفقت من مالك و فى الاجل الجنه و اما حق ذى المعروف عليك فان تشكره و تذكر معروفه و تكسبه مقاله الحسنه و تخلص له الدعاء فيما بينك و بين الله عزوجل فاذا فعلت ذلك كنت قد شكرته سرا و علانيه ثم ان قدرت على مكافاته يوما كافاته و اما حق المودن ان تعلم انه مذكر لك ربك عزوجل و داع لك الى خطك و عونك على قضاء فرض الله عزوجل عليك فاشكره على ذلك شكر المحسن اليك و اما حق امامك فى صلاتك فان تعلم انه تقلد السفاره فيما بينك و بين ربك عزوجل و ان تكلم عنك و لم تتكلم عنه و دعا لك و لم تدع له و كفاك هول المقام بين يدى الله عزوجل فان كان نقص كان به دونك و ان

كان تماما كنت شريكه و لم يكن له عليك فضل فوقى نفسك بنفسه و صلاتك بصلاته فتشكر له على قدر ذلك و اما حق جليستك فان تلين له جانبك و تنصفه فى مجاراه اللفظ و لا تقوم من مجلسك الا باذنه و من يجلس اليك يجوز له القيام عنك بغير اذنك و تنسى زلاته و تحفظ خيرا ته و لا- تسمعه الا خيرا و اما حق جارك فحفظه غائبا و اكرامه شاهدا و نصرته اذا كان مظلوما و لا تتبع له عوره فان علمت عليه سوء آسترته عليه و ان علمت انه يقبل نصيحتك نصحته فيما بينك و بينه و لا تسلمه عند شديده و تقبل عثرته و تغفر ذنبه و تعاشره معاشره كريمه و لا- قوه الا- بالله و اما حق الصاحب فان تصحبه بالتفضيل و الانصاف و تكرمه كما يكرمك و لا تدعه يسبق الى مكرمه فان سبق كافاته و توده كما يودك و تزجره عما يهيم به من معصيه الله و كن عليه رحمه و لا تكن عليه عذابا و لا قوه الا بالله و اما حق الشريك فان غاب كافيته و ان حضر رعيته و لا تحكم دون حكمه و لا تعمل برايك دون مناظرته و تحفظ عليه ماله و لا- تخنه فيما عز او هان من امره فان يدا الله تبارك و تعالى على الشريكين ما لم يتخاونا و لا قوه الا بالله و اما حق مالك فان لا تاخذه الا- من حله و لا- تنفقه الا فى وجهه و لا تؤثر على نفسك من لا يحمذك فاعمل به بطاعه ربك و لا تبخل به فتبوء بالحسره و الندامه مع التبعه و لا قوه الا- بالله و اما حق غريمك الذى يطالبك فان كنت موسرا اعطيته و ان كنت معسرا ارضيته بحسن القول و رددته عن نفسك ردا لطيفا و حق الخليط ان لا تغره و لا تغشه و لا تخدعه و تتقى الله فى امره و اما حق الخصم المدعى عليك فان كان ما يدعيه عليك حقا كنت شاهده على نفسك و لم تظلمه و اوفيته حقه و ان كان ما يدعى باطلا رفقت به و لم تات فى امره غير الرفق و لم تسخط ربك فى امره و لا قوه الا- بالله و حق خصمك الذى تدعى عليه ان كنت محقا فى دعواك اجملت مقاولته و لم تجحد حقه و ان كنت مبطلا- فى دعواك اتقيت الله عزوجل و تبت اليه و تركت ادعوى و حق المستشار ان من يعلم و حق المشير عليك ان لا تتمهمه فيما لا يوافقك من رايه و ان وافقك حمدت الله عزوجل و حق المستنصح ان تودى اليه النصيحه و ليكن مذهبك الرحمه له و الرفق و حق الناصح ان تلين له جناحك و تصغى اليه بسمعك فان اتى بالصواب حمدك الله عزوجل و ان لم يوافق رحمته و لم تتمهمه و علمت انه اخطا و لم تواخذه بذلك الا ان يكون مستحقا للتمهمه فلا تعبأ بشىء من امره على حال و لا قوه الا بالله و حق الكبير توقيره لسنه و اجلاله اتقدمه فى الاسلام قبلك و ترك مقابله عند الخصام و لا تسبقه الى طريق و لا تتقدمه و لا تستجهله و ان جهل عليك احتملته و اكرمته لحق الاسلام و حرمة و حق الصغير رحمته (من نوى) تعليمه و العفو عنه و الستر عليه و الرفق به و المعونه له و حق السائل اعطاؤه على قدر حاجته و حق المسئول ان اعطى فاقبل منه بالشكر و المعرفه بفضلته و ان منع فاقبل عذره و حق من سررك الله تعالى ان تحمد الله عزوجل اولاً ثم تشكره و حق من اساء اليك ان تعفو عنه و ان علمت ان العفو يضر انتصرت قال الله تعالى : (و لمن انتصر بعد ظلمه فاؤلئك ما عليهم من سبيل) و حق اهل ملتك اضمار السلامه و الرحمه لهم و الرفق بمسيئتهم و تالفهم و استصلاحهم و شكر محسنهم و كف الاذى عن مسيئهم و تحب لهم ما تحب لنفسك و تكره لهم ما تكره لنفسك و ان تكون شيوخهم بمنزله ابيك و شبابهم بمنزله اخوتك و عجائزهم بمنزل امك و الصغار منهم بمنزله اولادك و حق الذمه ان تقبل منهم ما قبل الله عزوجل منهم و لا تظلمهم ما وفوا الله عزوجل بعهدہ . ترجمه : ۱۹ - از امام سجاد عليه السلام روايت است كه فرمود : حق خداى بزرگ بر تو اين است كه تنها او را پرستش كنى و چيزى را شريك او به شمار نياورى پس هرگاه از روى اخلاص و صفای باطن چنین كنى خداى سبحان بر خود لازم مى داند كه امر دنیا و آخرت را كفايت كند . و حق نفست بر تو اين است كه آن را در راه فرمانبرداری از خداى عزوجل به كار وادارى . و حق زبان اين است كه او را بزرگتر و شريف تر از آن بدانى كه ناسزا گويد و او را به خير و ترك سخنان زائد و بى فائد و نيكي به مردم و گفتار نيك درباره مردم عادت دهى و حق گوش آن است كه او را از شنيدن غيبت و هر آنچه شنيدنش جايز نيست ، پاك سازى . و حق چشم آن است كه آن را از ديدن هر آنچه ديدنش بر تو حرام است بر بندى و از راه نظر با دیدگان عبرت گيرى . و حق دستانت اين است كه آنها را به سوى چيزى كه بر تو حلال نيست نگشايى . و حق پايهايت آن است كه به وسيله آنها به سوى چيزى كه بر تو روا نيست گام بر نداری پس تو با اين دو پا بر (صراط) مى ايستى پس بنگر تا نلغزى و در آتش فرو نيفتى . و حق شكم بر تو اين است كه آن را ظرف و جاىگاه حرام قرار ندهى و اضافه

بر سیری نخوری . و حق عورت تو بر تو این است که آن را از زنا نگه داری و از اینکه کسی به آن نظر افکند آن را حفظ کنی و حق نماز این است که بدانی نماز ورود بر خدای عزوجل است و تو در نماز در پیشگاه او ایستاده ای پس اگر این را (از صمیم جان) دریابی ایستادنت در برابر او ایستادن بنده ای خوار و کوچک و آرزومند و ترسان و امیدوار و بیمناک و بی چیز و زار خواهد بود و (در این حال) خداوندی را که در برابرش با آرامش و وقار ایستاده ای بزرگ می شمیری و با (تمامی) قلبت به نماز روی می آوری و حقوق و حدود آن را به پای می داری . و حق حج این است که بدانی حج واردشدگان بر پروردگار و گریختن از گناهانت به سوی خدایت است و در حج توبه ات پذیرفته است . و با به جای آوردن حج یکی از واجباتی را که خداوند بر تو واجب ساخته است ادا نموده ای . و حق روزه آن است که بدانی روزه حجابی است که خداوند عزوجل بر زبان و گوش و چشم و شکم و فرج تو نهاده است که با این حجاب تو را از گزند آتش دوزخ می پوشاند پس اگر روزه را ترک کنی گویی پوششی را که خدا بر تو گذارده است پاره کرده ای . و حق صدقه این است که بدانی که صدقه ذخیره توست که در نزد پروردگارت می نهی و ودیعه و امانتی است که به او سپرده ای . امانتی که نیازی به شاهد طلبیدن برای آن نداری و در ودیعه گذاردن آن در پنهانی اعتماد و اطمینان بیشتری داری تا اینکه آن را آشکارا به ودیعت گذاری و باید بدانی که صدقه بلاها و دردها را در دنیا و آتش دوزخ را در آخرت از تو دفع می کند . و حق قربانی آن است که در قربانی نمودن آن تنها رضای خدای عزوجل را قصد کنی نه مردمان را و از آن جز در مسیر رحمت الهی قرار گرفتن و رهایی روح را در روز ملاقات پروردگار قصد نکنی . و حق سلطان این است که بدانی که تو مایه آزمایش و امتحان او قرار داده شده ای و او نیز به خاطر سلطنتی که بر تو یافته گرفتار توست و نباید در معرض خشم او قرارگیری و با دست خود به هلاکت بیفتی و در نتیجه با او در بدی رساندن به خودت شریک شوی . و حق آن کس که در علم تو را راهبری نموده این است که او را بزرگ شماری و جایگاه نشستنش را نیک سامان دهی و خوب به سخنانش گوش فرا دهی و رو به او داشته باشی و صدایت را بلندتر از صدای او نکنی و به کسی که از او پرسش می کنی پاسخ نگویی تا خود او پاسخش را دهد ، در مجلس درس او با کسی سخن نگویی و در نزد او غیبت هیچ کس را نکنی ، اگر در نزد تو از بدی اش گویند از او دفاع کنی و عیبهایش را بپوشانی و فضیلت هایش را آشکار سازی و با دشمن او نشست و برخاست نداشته باشی و با دوستدار او دشمنی نکنی پس اگر چنین کنی فرشتگان الهی به نفع تو گواهی دهند که تو خواهان دانشی و علم را به خاطر خدا آموخته ای نه به خاطر مردم . و اما حق کسی که مالک توست این است که دستورهایش را اطاعت کنی و نافرمانیش نکنی مگر در مواردی که باعث خشم خدای عزوجل است زیرا فرمانبرداری از مخلوق در نافرمانی خالق سزاوار نیست . و اما حق زیردستان تو این است که بدانی آنها به خاطر ناتوانی خود و توانایی تو رعیت تو گشته اند پس واجب است که در بین آنان به عدل رفتار کنی و برای آنان چون پدری مهربان باشی و نادانی آنان را ببخشی و در کيفر نمودن آنان شتاب نکنی و خدای عزوجل را بر قدرت و تسلطی که بر ایشان به تو داده است سپاسگزار باشی . و اما حق آنانکه سرپرستی علمی ایشان را به عهده داری این است که بداین خدای عزوجل تو را در آموختن دانشی که به تو عطا فرموده متولی و سرپرست آنان قرار داده و از خزانه علم دری بر تو گشوده پس اگر در تعلیم و آموزش آنان نیک بکوشی و برای آنان دروغ نبافی و از (قدر ناشناسی) آنان ملول و دلتنگ نگردی خداوند از فضل خود بر تو زیادتی (از علم و ایمان) را عطا می فرماید و اما اگر دانشت را از مردمان دریغ داشتی یا آنگاه که خواهان دانش تو هستند با دروغ بافی آنان را متحیر و سرگردان سازی بر خدای عزوجل سزاوار است که دانش و درخشندگی آن را از تو بگیرد و جایگاهت را در دلها بی اعتبار سازد . و اما حق همسرت این است که بدانی خداوند عزوجل او را مایه آسایش و آرامش تو قرار داده و او نعمتی از جانب خدای عزوجل برای توست پس او را گرمی بداری و با او مدارا کنی اگر چه حقی که تو بر او داری بسی لازم تر است پس بر توست که با او به مهربانی رفتار کنی زیرا او اسیر توست و باید او را اطعام نموده و جامه بپوشانی و هرگاه نادانی نمود مورد بخشش قرارش دهی . و اما حق مملوک تو این است که بدانی او نیز آفریده پروردگار توست و فرزند پدر و مادر تو (یعنی فرزند

حضرت آدم و حوا است) و گوشت و خون تو است تو مالکش نیستی به این دلیل که تو او را آفریده باشی نه خدا، و تو هیچ یک از اعضای او را نیافریده ای و روزی او را از دل طبیعت تو بیرون نیاورده ای ولی خداوند عزوجل کار او را به تو وا گذاشت سپس او را مسخر تو گرداند و تو را بر او امین قرار داد و او را به امانت نزد تو نهاد تا او آنچه از مال و دارایی که تو به او می دهی برای نگه داری کند، پس تو نیز به او نیکی کن چنانچه خداوند به تو نیکی نموده است و اگر در نظر تو ناپسند است به جای او مملوک دیگری بگیر و مخلوق خدای عزوجل را عذاب مده و هیچ نیرویی نیست مگر به یاری خدا. و اما حق مادرت این است که بدانی او زمانی تو را حمل کرد که با آن وضعیت کسی دیگری را حمل نمی کند و به تو از میوه قلب خود چیزی را که هیچ کس به کسی دیگر نمی بخشد عطا کرد و با تمامی اعضای خود تو را نگهداری نمود و باکی نداشت از اینکه تو گرسنه شوی و غذایت دهد و تشنه نشوی و سیرآبت کند و عریان باشی و تو را بپوشاند و آفتاب بر تو بتابد و او سایه بر تو افکند، و به خاطر تو از خواب کناره گرفت. و تو را از گرما و سرما نگاهداشت تا برای او باشی و تو توانایی سپاسگزاری از او را نداری مگر به کمک و توفیق الهی. و اما حق پدرت این است که بدانی او اصل و ریشه توست زیرا اگر او نبود تو نیز نبود پس هرگاه در خود چیزی دیدی که مایه خود پسندی تو شد بدان که پدرت در آن صفت اصل و ریشه توست پس خدای را سپاس گو و شکرش را به جای آور که هیچ نیرو و جنبشی نیست مگر به اراده الهی. و اما حق فرزندت این است که بدانی او از توست و در این دنیا خیر و شرش منسوب به توست و تو در برابر ادب نیکوی او و راهنمایی او به سوی خدای عزوجل و یاری او بر اطاعت پروردگار مسول هستی، پس در مورد او همانند کسی که می داند بر احسان به فرزند ثواب خواهد برد و بر بدی نمودن به او کیفر خواهد دید عمل کن. و اما حق برادرت این است که بدانی او به منزله دست تو و مایه عزت و قدرت توست بنابراین از او به عنوان اسلحه و وسیله ای برای معصیت خداوند و همچنین (پشتیبان و) ساز و برگ برای ستم به خلق خدا استفاده مکن، در مقابل دشمنش او را تنها مگذار و از نصیحت نمودن و خیر خواهی او کوتاهی مکن، و اینها در صورتی است که او مطیع خداوند باشد و گرنه باید خداوند در نزد تو ارجمندتر از او باشد و هیچ جنبش و قدرتی نیست مگر به کمک خداوند، و اما حق آقایی که تو را آزاد کرده این است که بدانی او مالش را در راه تو خرج کرده و تو را از ذلت و وحشت بندگی به عزت و آرامش آزادی رسانده است و از اسیری ملکیت تو را رها نموده و بند بندگی را از تو گشوده و تو را از زندان بیرون آورده و تو را مالک خودت نموده و به تو برای عبادت پروردگارت فراغت بخشیده و باید بدانی که او در زندگی و مرگت سزاوارترین و نزدیکترین مردمان به توست و یاری رساندن به او بر تو واجب است حال چه خودت به یاریش بشتابی و چه آنچه را که از تو احتیاج دارد در اختیارش قرار دهی و هیچ قدرتی نیست مگر به کمک خداوند. و اما حق بنده ای که تو بر او انعام نموده و آزادش ساخته ای این است که بدانی خداوند عزوجل آزادی او را به دست تو و وسیله ای به سوی خودش قرار داده و آن را برای تو مایه حجاب گشتن از آتش دوزخ نموده و ثواب این کار تو در دنیا این است که اگر او خویشاوند نداشته باشد ارث او به خاطر انفاقی که بر او نموده ای به تو می رسد و در آخرت نیز بهشت نصیب خواهد شد. و اما حق کسی که به تو احسان و نیکی نموده این است که او را سپاس گویی و نیکی اش را یاد کنی و گفتار نیکو را در مورد او به گوش دیگران برسانی و بین خود و خدای عزوجل و جلیل برای او خالصانه دعا کنی اگر چنین کنی از او در نهان و آشکار قدردانی کرده ای. سپس اگر روزی توان عوض دادن و جبران خوبی اش را یافتی چنین کن. و اما حق اذان گو این است که بدانی او پروردگار عزیز و جلیل را به یاد تو می آورد و تو را به سوی بهره ات دعوت می کند و تو را بر انجام فریضه ای که خدای عزوجل بر تو واجب ساخته یاری می کند پس بر این کار از او همانند کسی که به تو نیکی روا داشته قدردانی کن. و اما حق کسی که پیشنماز توست این است که بدانی او سفیر بودن بین تو و پروردگارت را به عهده گرفته و سخنگوی توست و تو از جانب او سخن نمی گویی و دعاگوی توست و تو دعایش نمی کنی و تو را از هول و هراس ایستادن در پیشگاه پروردگارت کفایت کرده است، اگر نقصی باشد به گردن اوست نه تو و اگر نمازش کامل و تمام باشد تو نیز با او شریک هستی و بر تو برتری ندارد با سپر

خود تو را نگاه داشته و با نماز خود نمازت را حافظ گشته پس باید به اندازه خوبی و خدمتی که به تو دارد قدردان و سپاسگوی وی باشی . و اما حق همنشینت این است که با نرمی پذیرای او باشی و در گفتگو با وی انصاف را رعایت کنی و جز با اجازه او از جای بر نخیزی و او می تواند بدون اجازه تو برخیزد ، لغزشهایش را به فراموشی سپار و خویهایش را حفظ کن و جز خوبی را به گوش او مرسان . و اما حق همسایه ات این است که در نبود او حفظش کنی و در هنگام حضور اکرامش نمایی و زمانی که مورد ستم قرار می گیرد به یاری اش بشتابی ، عیب او را پیگیری مکن و اگر دانستی که بدی ای دارد بدی اش را بپوشان و اگر دانستی که نصیحت را می پذیرد بین خود و او نصیحتش کن و هنگام سختی او را وا مگذار و از لغزشش در گذر و گناهش را ببخش و با او به بزرگواری معاشرت کن و هیچ نیرویی نیست جز به کمک خدا . و اما حق همدم و همصحب این است که با او به مهربانی و انصاف مصاحبت کنی و چنانکه گرامی ات می دارد گرامی اش داری و او را وا مگذار که در کرم نمودن بر تو پیشی گیرد و اگر پیشی گرفت پاداشش را ده و دوستش بدار چنانکه دوست می دارد و اگر همت به ارتکاب معصیت خدا گماشت بازش دار و برای او مایه رحمت باش نه عذاب و هیچ نیرو و قدرتی نیست جز به کمک خدا . و اما حق شریک این است که اگر غایب شد کارش را تو انجام ده و اگر حاضر باشد رعایت حالش را کن و بدون نظر او تصمیم مگیر (یا در مقابل حکم او ، حکم مده) و بدون مشورت او به رای خود عمل مکن و مالش را نگهداری کن و در کار او چه با ارزش باشد و چه بی ارزش خیانت روا مدار زیرا دست خداوند تبارک و تعالی تا زمانی که دو شریک به یکدیگر خیانت نکرده اند بر سر آنان است و هیچ نیرویی نیست جز به کمک خدا . و اما حق مال و دارایی ات این است که آن را جز از راه حلال به دست نیاوری و جز در جای صحیح خرج نکنی و به کسی که از تو قدردانی نمی کند در صورتی که خود نیاز به مالت داری ندهی و او را بر خویشتن مقدم نداری پس به وسیله دارائی ات به طاعت پروردگارت پرداز و درباره مالت بخل نورز که اگر چنین کنی با حسرت و پشیمانی قرین شوی بعلاوه اینکه عقوبت آن بر گردن تو می ماند و هیچ نیرویی نیست جز به نیروی الهی . و اما حق بستانکار تو این است که اگر داری به او پرداخت کنی و اگر در سختی هستی او را با سخن خوش راضی کنی و با لطافت و نرمی از پیش خود برگردانی . و حق شریک در حقوق ملک آن است که او را فریب ندهی و خلاف آنچه در دل داری اب او ظاهر نسازی و به او خیانت روا نداری و در مورد او از خدا بترسی . و اما حق طرفی که بر علیه تو ادعایی نموده است این است که اگر ادعای او حق است تو خود نیز باید به نفع او و بر علیه خودت شاهد او باشی و به او ستم نکنی و حق او را به طور کامل به او بدهی و اگر ادعای او باطل است با او مدارا کنی و در مورد او جز مدارا کار دیگری نکنی و پروردگارت را به خشم نیاوری و هیچ نیرویی جز به نیروی الهی نیست . و حق طرفی که ادعایی بر او داری این است که اگر در ادعایت حق با تو باشد در گفتگو با وی آرامش را رعایت کن و حق او را انکار مکن و اگر در ادعایت بر حق نیستی ، از خدای عزوجل بترس و به سوی او توبه کن و دعوا را ترک کن . و حق کسی که با تو مشورت می کند این است که اگر دانستی که او رای نیکویی دارد او را به صواب رهنمون باش و اگر نظر او را نیک ندانستی او را به سوی آنچه که می دانی ارشاد کن . و حق کسی که در مشورت تو را راهنمایی می کند این است که او را در نظری که موافق نظر تو نیست متهم نسازی و اگر هم رای تو بود خدای عزوجل را سپاس گویی . و حق کسی که از تو طلب نصیحت کند این است که اندرزش دهی و باید روش تو مهربانی و مدارای با او باشد . و حق نصیحت کننده تو این است که در برابر او متواضع و نرم باشی و به سخنش گوش فرا دهی اگر سخن صوابی با تو گفت ، خدای عزوجل را سپاس گوی و اگر سخنش موافق صواب نبود با او مهربان باش و او را متهم نساز و او را بر خطایش مواخذه نکن مگر اینکه مستحق تهمت باشد به هر حال به سخنش اعتنا مکن و هیچ نیرویی نیست جز به نیروی خدا . و حق آنکه بزرگتر است این است که او را به خاطر سنش احترام کنی و او را به خاطر اینکه بر تو در مسلمانی پیشی داشته بزرگ شمری و در هنگام مرافعه و مجادله ، مقابله نمودن با او را ترک نمایی و در راه ، در راه رفتن بر او پیشی نگیری و جلو نیفتی و با او نادانی نکنی و اگر با تو نادانی کرد تحملش کنی و او را به خاطر حق مسلمانش و حرمتش اکرام نمایی . و حق خردسال این است

که آن کس که می خواهد آموزشش دهد با او مهر ورزد و از خطایش در گذرد و چشم پوشی کند و با او مدارا کند و یاری اش سازد . و حق سائل این است که به قدر نیازش به او عطا کنی و حق کسی که از او چیزی درخواست نموده ای این است که اگر عطا کرد از او با سپاس و قدردانی بپذیر و اگر خودداری کرد عذرش را بپذیرا باش . و حق کسی که به خاطر خدای تعالی تو را شادمان نموده این است که اولاً خدای عزوجل را سپاس گویی و سپس از او تشکر کنی . و حق کسی که به تو بدی نموده این است که از او درگذری و اگر دانستی که عفو نمودن او ضرر دارد از او انتقام بگیر خدای تعالی فرموده : (و کسی که انتقام گیرد بعد از ستمی که بر او شده مسئولیتی ندارد) (۴۹) . و حق همکیشان تو به طور عموم این است که نسبت به آنان حسن نیت و مهربانی داشته باشی و با خطا کارشان مدارا کنی و او را با مهربانی به خویش متمایل سازی و به راه اصلاح در آوری و از نیکو کارشان قدردانی کنی و گنه کارشان را آزار ندهی و آنچه را که برای خود دوست داری برای آنان دوست بداری و آنچه را که برای خود ناپسند می شمری برای آنان نیز ناپسند بشمری و پیرمردانشان به منزله پدر تو و جوانانشان به منزله برادرت و پیرزنانشان به منزله مادرت و کودکانشان به منزله فرزندانت باشند . و حق اهل ذمه این است که آنچه را که خدای عزوجل از آنان پذیرفته تو نیز از آنان بپذیری و تا زمانی که به عهد و پیمان خود وفا دارند به خاطر خدای عزوجل به آنان ستم روا مداری .

۴ - باب استحباب ملازمه الصفات الحمیده و استغمالها و ذکر نبذه منها

حدیث ۱

۴ - باب استحباب کسب صفات پسندیده و به کاربردن آنها و ذکر تعدادی از آنها حدیث : ۲۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله خص رسوله صلی الله علیه و آله بمکارم الاخلاق فامتحنوا انفسکم فان کانت فیکم فاحمدوا الله و ارغبوا الیه فیہ الزیاده منها فذکرها عشره : الیقین و القناعه و الصبر و الشکر و الحلم و حسن الخلق و السخاء و الغیره و الشجاعه و المروءه . ترجمه : ۲۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا خداوند بزرگواری های اخلاقی را به رسول خود اختصاص داد پس خو را بیازمایید اگر آن مکارم در وجود شما باشد خدای را سپاس گوئید و در طلب زیادی آنها به سوی خدا زاری کنید . پس عدد آنها را ده عدد ذکر کرده است : یقین و قناعت و صبر و شکر و بردباری و خوش خلقی و سخاوت و غیرت و شجاعت و مردانگی . حدیث : ۲۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام یا علی اوصیک فی نفسک بخصال فاحفظها ثم قال : اللهم اعنه . اما الاولى فالصدق لایخرجن من فیک کذبہ ابدًا و الثانيه الورع لاتجترئن علی خیانه ابدًا و الثالثه الخوف من الله کانک تراه و الرابعه کثره البکاء من خشیه الله عزوجل یبنی لک بکل دمهه بیت فی الجنه و الخامسه بذل مالک و دمک دون دینک و السادسه الاخذ بستتی فی صلاتی و صیامی و صدقتی اما الصلاه فالخمسون رکعه و اما الصوم فثلاثه ایام فی کل شهر خمیس فی اوله و اربعاء فی وسطه و خمیس فی آخره و اما الصدقه فجهدک حتی یقال اسرفت و لم تسرف و علیک بصلاه و اللیل و علیک بصلاه اللیل و علیک بصلاه الزوال و علیک بقراءه القرآن علی کل خال و علیک برفع یدیک فی الصلاه و تقلیهما علیک بالسواک عند کل صلاه علیک بمحاسن الاخلاق فارکبها علیک بمساوی الاخلاق فاجتنبها فان لم تفعل فلا تلومن الا نفسک . ترجمه : ۲۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام فرمود : ای علی ! تو را درباره خودت به داشتن چند خصلت سفارش می کنم اینها را حفظ کن ، سپس فرمود : خداوندا او را یاری کن . اما خصلت اول راستگویی است مبدا هرگز دروغی از دهان تو بیرون آید ، دوم پارسایی است مبدا هرگز بر خیانت نمودن دلیر گردی ، سوم ترس از خداست گوئیا تو او را می بینی ، چهارم زیاد گریستن از خوف خدای عزوجل که به خاطر هر قطره اشکی خانه ای در بهشت برایت ساخته می شود ، پنجم مال و جانت را در مقابل دینت عطا کنی ، ششم در نماز و روزه و صدقه به سنت من رفتار کنی اما نماز پنجاه رکعت در

هر شبانه روز و اما روزه سه روز در ماه ، پنجشنبه اول هر ماه و چهارشنبه وسط هر ماه و پنجشنبه آخر هر ماه ، و اما صدقه تا می توانی در پرداخت آن بکوش تا جایی که گفته شود زیاده روی می کنی و تو زیاده روی مکن . بر تو باد به نماز شب ، نماز شب ، نماز شب و بر تو باد به نماز ظهر اول وقت و بر تو باد به قرائت قرآن در هر حال و بر تو باد به بالا- بردن دستانت در نماز و برگرداندن دو کف به طریقه دعا و بر تو باد به مسواک زدن در هنگام هر نماز و بر تو باد به کسب اخلاق نیک و بر تو باد به دوری از اخلاق ناپسند ، اگر این اموری را که بر تو شمردم به جای نیآوری پس جز خودت کسی دیگر را سرزنش مکن . حدیث : ۲۲ -

عن جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام انه قال : یا علی ثلاث من مکارم الاخلاق فی الدنيا والآخرة ان تغفو عمن ظلمک و تصل من قطعک و تحلم عمن جهل علیک . ترجمه : ۲۲ - امام صادق علیه السلام از پدرانش علیه السلام روایت کند که در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام چنین آمده است : ای علی ! سه خصلت است که در دنیا و آخرت از بزرگواری های اخلاقی شمرده می شود : اینکه از کسی که به تو ستم نموده در گذری و با کسی که از تو بریده پیوند برقرار کنی و در برابر کسی که با تو نادانی نموده بردباری به خرج دهی . حدیث : ۲۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : المکارم عشر فان استطعت ان تكون فیک فلتکن فانها تكون فی الرجل و لاتكون فی ولده و تكون فی ولده و لاتكون فی ابيه و تكون فی العبد و لاتكون فی الحر صدق الناس و صدق اللسان و اداء الامانة و صله الرحم و اقراء الضیف و اطعام السائل و المكافاه علی الصنائع و التذمم للجار و التذمم للصاحب و راسهن الحياء . ترجمه : ۲۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : بزرگواری های اخلاقی ده چیز است ، پس اگر توانایی آن داری که این اخلاق در تو باشد پس اقدام کن زیرا این مکارم گاه باشد که در مرد هست ولی در فرزندش نیست و گاه در فرزند هست و در پدرش نیست و گاه در بنده هست و در آزاد نیست و آنها عبارتند از : راستی با مردمان و راستگویی زبان و امانتداری و پیوند با خویشان و مهمان دوستی و نیکویی نمودن با او و طعام دادن به سائل و پاداش دادن به خاطر انجام کارها و خودداری از سرزنش همسایه و همنشین ، و سر همه این بزرگواری ها حیا است . حدیث : ۲۴ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام : لانسین الاسلام نسبة لم ینسبه احد قبلی و لاینسبه احد بعدی الا بمثل ذکل ان الاسلام هو التسليم و التسليم هو الیقین و الیقین هو التصدیق و التصدیق هو الاقرار و الاقرار هو العمل و العمل هو الاداء ان المومن لم یأخذ دینه عن رایه و لکن اتاه من ربه فاخذه . ترجمه : ۲۴ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : جوهره و اصل اسلام را چنان ترسیم و بیان می کنم و که کسی پیش از من چنین بیان ننموده و پس از من نیز جز به همین گونه ای که می گویم کسی (بهتر از) آن را بیان نخواهد کرد : همانا اسلام همان تصدیق نمودن است و تصدیق ، اقرار و اعتراف آوردن (به عبودیت و حقانیت رسول) است و اقرار همان عمل و کردار است و عمل همان به جای آوردن (و به ظهور رسانیدن) است . به راستی که مومن دین خود را از رای و اندیشه خود بر نمی گیرد بلکه به آنچه که از پروردگارش به او رسیده است تمسک جوید . حدیث : ۲۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : الاسلام : عریان فلباسه الحياء و زینته الوفاء و مروءته العمل الصالح و عماده الورع و لکل شیء اساس و اساس الاسلام حبنا اهل البيت . ترجمه : ۲۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : اسلام برهنه است و لباس و پوشش آن حیاست و زیور آن وفا و مردانگی آن کار شایسته نمودن و پایه و ستون آن پارسایی است و هر چیز بنیاد و ریشه ای دارد و ریشه اسلام دوستی ما اهل بیت است . حدیث : ۲۶ - عن ابی جعفر الثانی علیه السلام عن ابيه عن جده قال : قال امیرالمؤمنین علیه السلام قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان الله خلق الاسلام فجعل له عرصه و جعل له نورا و جعل له حصنا و جعل له ناصرا فاما عرصته فالقرآن و اما نوره فالجکمه و اما حصنه فالمعروف و اما انصاره فانا و اهل بیتی و شیعتنا . ترجمه : ۲۶ - امام جواد علیه السلام از پدر بزرگوارشان و ایشان از جدش روایت کند که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله : همانا خداوند اسلام را آفرید و برای آن میدان و روشنایی و قلعه استوار و یاری کنندگانی قرار داد اما میدان آن قرآن و روشنایی آن حکمت و قلعه آن احسان است و یاری کنندگان اسلام ، من و اهل بیتم و شیعیان ما می باشیم .

حدیث : ۲۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : انکم لا-تکونون صالحین حتی تعرفوا و لاتعرفون حتی تصدقوا و لاتصدقون حتی تسلموا ابوابا اربعه لایصلح اولها الا باخرها . ترجمه : ۲۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : شما نیکوکار نمی باشید مگر اینکه شناخت پیدا کنید و شناخت پیدا نمی کنید مگر اینکه تصدیق کنید و تصدیق نمی کنید مگر اینکه تسلیم شوید و اینها چهار باب است (صلاح ، عرفان ، تصدیق و تسلیم) که اولین آنها به سامان نمی آید مگر به سبب آخرین آنها . حدیث : ۲۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ینبغی للمومن ان یکون فیه ثمان خصال : و قورا عند الهزاهز ، صبورا عند البلاء ، شکورا عند الرخاء ، قانعا بما رزقه الله ، لا یظلم الاعذا ، و لایتحامل للاصدقاء ، بدنه منه فی تغب و الناس منه فی راحه ، ان العلم خلیل المومن و الحلم و زیره و العقل امیر جنوده و الرفق اخوه و البر والده . ترجمه : ۲۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : بر مومن سزاوار است که دارای هشت خصلت باشد ، در هنگام فتنه ها با وقار و بردبار باشد ، هنگام نزول بلا شکوایا باشد ، در هنگام فراخی و ناز و نعمت شکرگزار باشد ، به آنچه که خداوند به او روزی بخشیده قانع باشد ، به دشمنان ستم نکند و به دوستان جفا نکند ، بدنش از او در سختی و مردم از او در آرامش باشند ، همانا دانش دوست مومن و بردباری وزیر اوست و عقل فرمانده لشکریان او و مدارا برادر او و نیکی پدر اوست . حدیث : ۲۹ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام الاسلام له ارکان اربعه ، التوکل علی الله و تفویض الامر الی الله و الرضا بقضاء الله و التسليم لامر الله عزوجل . ترجمه : ۲۹ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : اسلام دارای چهار رکن است : توکل بر خدا و واگذاری کار به خداوند و راضی بودن به قضای الهی و تسلیم بودن در مقابل امر خدای عزوجل .

حدیث ۲

۳۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : سئل امیرالمؤمنین علیه السلام عن الایمان فقال : ان الله عزوجل جعل الایمان علی اربع دعائم : علی الصبر و الیقین و العدل و الجهاد فالصبر من ذلك علی اربع شعب : علی الشوق و الاشفاق و الزهد و الترقیب - الی ان قال - و الیقین علی اربع شعب : تبصره الفطنه و تاویل الحکمه و معرفه العبره و سنه الاولین و العدل علی اربع شعب : علی غامض الفهم و غمر العلم و زهره الحکم و روضه الحلم - الی ان قال : - و الجهاد علی اربع شعب : علی الامر بالمعروف و النهی عن المنکر و الصدق فی المواطن و شنان الفاسقین . ترجمه : ۳۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : از امیرالمؤمنین علیه السلام درباره ایمان سوال شد و حضرت پاسخ دادند : همانا خداوند عزوجل ایمان را بر چهار پایه نهاد : بر صبر و یقین و عدل و جهاد . اما صبر خود بر چهار شاخه است : بر شوق (به بهشت) و ترس (از جهنم) و بی رغبتی به دنیا و انتظار کشیدن (مرگ) - تا آنجا که فرمود : - و یقین نیز بر چهار شاخه است : بر بینا شن در زیرکی و بازگردانیدن (امور به سوی) حکمت و شناختن عبرت و روش پیشینیان . و عدل نیز بر چهار شاخه است : بر فهم دشوار و فرو رفتن در علم و حکم نیکو و (وارد شدن در) سبزه زار بردباری - (۵۰) تا آنجا که فرمود : - و جهاد نیز بر چهار شاخه است : بر امر به معروف و نهی از منکر و صداقت و راستی در مواضع و دشمنی با نابکاران . حدیث : ۳۱ - عن علی به الحسین علیه السلام قال : المومن من ینصت لیسلم و ینطق لیغتم لایحدث امانته الاصدقاء و لایکتم شهادته من البعداء و لایعمل شیئا من الخیر زیاء و لا- یترکه حیاء . ان زکی خاف ما یقولون و یتغفر الله لما لا یعلمون ، لایغره قول من جهله و یخاف احضاء ما عمله . ترجمه : ۳۱ - امام سجاد علیه السلام فرمود : مومن سکوت می کند تا سالم و سلامت بماند و سخن نگوید تا (از گفتگو با دیگران) غنیمت گیرد و شهادتش را از افراد دور (و آشنا) کتمان نمی کند و هیچ کار خیری را ریاکارانه انجام نمی دهد و هیچ کار خوبی را به خاطر حیا ترک نمی کند ، اگر ستوده شود از آنچه که درباره اش می گویند بیمناک است و از خداوند به خاطر آنچه که درباره اش نمی دانند طلب مغفرت می کند ، گفتار کسی که نسبت به او جاهل است او را نمی فریبد و از اینکه یکایک عملش حفظ و نگاهداری می شود بیمناک است . حدیث : ۳۲ - عن هشام به الحکم عن ابی الحسن موسی به جعفر علیه السلام فی حدیث طویل قال یا هشام کان امیرالمؤمنین علیه السلام یقول : ما عبدالله بشیء افضل من العقل و ما تم عقل امری حتی

تكون فيه خصال شتى : الكفر و الشر منه مامونان و الرشده و الخير منه مامولان و فضل ماله مبدول و فضل قوله مكفوف ، نصيبه من الدنيا القوت ، لا- يشبع من العلم دهره ، الذل احب اليه مع الله من العز مع غيره و يستقل كثير المعروف من نفسه و يرى الناس كلهم خيرا منه و انه شرهم في نفسه و هم تمام الامر . ترجمه : ۳۲ - هشام بن حكيم از امام موسى بن جعفر عليه السلام در حديثي طولاني روايت كند كه فرمود : اي هشام ! اميرالمؤمنين عليه السلام مي فرمايد : خداوند به هيچ چيز برتر از عقل پرستش نشده است و عقل كسي تمام و كامل نمي شود مگر اينكه در وي چند خصلت باشد ، از كفر و بدى او ايمنى حاصل باشد و اميد پايدارى در راه راست و خير از او مي رود و زيادى مالش بذل و بخشش مي شود و زيادى گفتارش باز داشته مي شود ، بهره اش از دنيا همان طعامي است كه مي خورد ، در تمام عمرش از علم سير نمي شود ، ذلتى كه در راه خدا باشد از عزتي كه در راه غير خدا باشد نزد او دوست داشتنى تر است و فروتنى در نزد او از بلندپايگي محبوبتر است ، احسان كمى را كه ديگران انجام مي دهند زياد مي شمرد و احسان زياد خودش را كم به حساب مي آورد و همه مردم را از خود بهتر مي بيند و خودش را در نفس خود بدترين مردم مي داند و اينها تمام آن خصال است . حديث : ۳۳ - و عن عده من اصحابنا رفعه الى ابي عبدالله عليه السلام قال : المومن له قوه في دين و حزم في لين و ايمان في يقين و حرص في فقه و نشاط في هدى و بر في استقامه و علم في حلم و كيس في رفق و سخاء في حق و قصد في غنى و تحمل في فاقه و عفو في قدره و طاعه لله في نصيحه و انتهاء في شهوه و ورع في رغبه و حرص في جهاد و صلاه في شغل و صبر في شده و في الهزاهز و قور و في المكاره صبور و في الرخاء شكور و لا يفتاب و لا يتكبر و لا يقطع الرحم و ليس بواهن و لافظ و لا غليظ و لا يسبقه بصره و لا يفضحه بطنه و لا يغلبه فرجه و لا يحسد الناس ، يعير و لا يعير و لا يسرف ، ينصر المظلوم و يرحم المسكين ، نفسه منه في عناء و الناس منه في راحه ، لا يرغب في عز الدنيا و لا يجزع من ذلها ، للناس هم قد اقبلوا عليه و له هم قد شغله ، لا يري في حلمه نقص و لا في رابه و هن و لا في دينه ضياع ، يرشد من استشاره و يساعد من ساعده و يكيح عن الخناء الجهل . ترجمه : ۳۳ - از امام صادق عليه السلام روايت است كه فرمود : مومن داراي توانايي در دينداري و ثبات در نرمي و ايمان در يقين و حرص در دريافت دانش و نشاط در هدايت و نيكي در پايداري و دانش در بردباري و زيركي در مدارا و سخاوت در مسير حق و ميانه روي در هنگام ثروتمندي و تحمل در زمان نداري و عفو در وقت قدرت و فرمانبرداري خدا در پند و اندرز دادن و باز ايستادن از شهوتراني و پارسايي در هنگام خواهش نفس و حرص در جهاد و نماز در وقت گرفتاري و صبر در سختي است و در فتنه ها با وقار و در دشواري ها صبور و در فراخي شكرگزار است و غيبت و درشتخوري و خشن نيست و چشمش بر او پيشي نمي گيرد (يعني اينگونه نيست كه ابتدا نگاه كند و سپس از نگاه خود پشيمان شود بلكه از آغاز نگاه نمي كند) و شكمش او را رسوا نمي كند و عورتش بر او چيره نمي شود و بر مردم حسد نمي ورزد ، سرزنش مي شود و سرزنش نمي كند و اهل اسراف نيست ، ستمديده را ياري مي كند و بر بيچاره رحم مي آورد ، نفس او از او در سختي است و مردم از او در راحتى اند ، ميل به عزت و ارجمندي دنيا ندارد و از ذلت دنيا بي تابي نمي كند ، مردم مي كوشند كه روي آورند و كوشش او در اين است كه به كار خود (و تهذيب نفس خود) مشغول باشد ، در بردباري اش كمبودي نيست و در راي و نظرش سستي راه ندارد و در دينش زيان و خسارت نباشد ، كسي را كه از او مشورت خواهد راهنمايي مي كند و كسي را كه از او درخواست كمك كند كمك مي كند و از فحش و ناداني ترسان است . حديث : ۳۴ - عن اميرالمؤمنين عليه السلام في حديث انه سال رسول الله صلى الله عليه و آله عن صفه المومن . فقال : عشرون خصله في المومن فان لم تكن فيه لم يكمل ايمانه . ان من اخلاق المومنين يا على الحاضرون الصلاه و المسارعون الى الزكاه و المطعمون للمسكين ، الماسحون لراس اليتيم ، المطهرون الطماهم ، المتزرون على اوساطهم ، الذين ان حدثوا لم يكذبوا و ان وعدوا لم يخلفوا و ان اوتمنوا لم يخونوا و ان تكلموا صدقوا ، رهبان الليل ، اسد بالنهار ، صائمون النهار قائمون الليل ، لا يؤذون جاراه و لا- يتاذى بهم جار ، الذين مشيهم على الارض هون و خطاهم الى بيوت الارامل و على اثر الجنائز . جعلنا الله و اياكم من المتقين . ترجمه : ۳۴ - در حديثي از اميرالمؤمنين عليه السلام روايت است كه حضرت از رسول خدا صلى الله عليه و آله در مورد

اوصاف مومن سوال کرد و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: بیست خصلت در مومن هست که اگر این خصلتها در او نباشد ایمانش کامل نیست. ای علی! از اخلاق مومنین این است: به نماز (جماعت) حاضر می شوند و به پرداخت زکات شتاب کننده اند و مسکین را طعام دهند، دست بر سر یتیم کشند، جامه های کهنه خویش را پاکیزه می کنند دروغ نمی گویند و اگر وعده دهند به وعده عمل می کنند و اگر در کاری آنان را امین شمرند خیانت نمی کنند و اگر سخن گویند راست خواهند گفت، پارسایان شب و شیران روزاند، روز را به روزه و شب را به قیام می گذرانند، همسایه را آزار نمی دهند و همسایه ای از آنان رنجیده خاطر نمی شود، به آرامی بر روی زمین قدم بر می دارند و برای کمک به زنان بی سرپرست و برای تشییع جنازه ها قدم پیش می گذارند. خداوند ما و شما را از پرهیزکاران قرار دهد. حدیث: ۳۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان شیعه علی علیه السلام کانوا خمض البطون، ذبل الشفاء، اهل رافه و علم و حلم، یعرفون بارهبانیه فاعینوا علی ما انتم علیه بالورع و الاجتهاد. ترجمه: ۳۵ - امام صادق علیه السلام: همانا شیعیان علی علیه السلام شکمهایشان تهی و لبهایشان خشکیده بود، اهل مهربانی و علم و بردباری بودند، به پارسایی شناخته می شدند پس با پرهیزکاری و تلاش ما را بر شیعه بودندتان یاری کنید. حدیث: ۳۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: المومن حلیم لایجهل، و ان جهل علیه یحلم، و لایظلم و ان ظلم غفر و لایبخل و ان بخل علیه صبر. ترجمه: ۳۶ - امام صادق علیه السلام فرمود: مومن بردباری است که بردباری اش از روی نادانی نیست و اگر با او از روی نادانی و حماقت رفتار شود او بردباری به خرج می دهد و به کسی ستم نمی کند و اگر به او ستمی شد می بخشد و بخل نمی ورزد و اگر به او بخل ورزیده شد صبر پیشه می کند. حدیث: ۳۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: المومن من طاب مکسبه و حسنت خلیقه و صحت سریره و انفق الفضل من ماله و امسک الفضل من کلامه و کفی الناس شره و انصف الناس من نفسه. ترجمه: ۳۷ - امام صادق علیه السلام فرمود: مومن کسی است که محل کسب روزی اش پاکیزه و خلق و خوی او نیکوست و درونش بی عیب و نقص است و زیادی دارایی اش را اتفاق می کند و جلو زیاد سخن گفتن خو را می گیرد و شرش را از مردم باز می دارد و در مورد خودش با مردم به انصاف و عدالت رفتار می کند. حدیث: ۳۸ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: قال امیرالمؤمنین علیه السلام، شیعتنا المتبذلون فی ولایتنا، المتحابون فی مودتنا، المتزاورون فی احیاء امرنا، الذین اذا غضبوا لم یظلموا و ان رضوا لم یسرفوا، برکه علی من جاوروا سلم لمن خالطوا. ترجمه: ۳۸ - امام محمد باقر علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین فرمود: شیعیان ما کسانی هستند که در سایه ولایت ما به یکدیگر بذل و بخشش می کنند، یکدیگر را در راه دوستی ما دوست می دارند، در زنده نمودن امر ما با یکدیگر دید و بازدید می کنند، آنان زمانی که به خشم آیند ستم نمی کنند و اگر خشنود باشند زیاده روی نمی کنند، آنان مایه برکت برای همسایگانیشان و مایه صلح و سلامت معاشران خود هستند.

حدیث ۳

۳۹ - عن فاطمه بنت الحسین بن علی علیه السلام قال قال رسول الله صلی الله علیه و آله ثلاث خصال من کن فیه استکمل خصال الایمان: اذا رضی لم یدخله رضاه فی باطل و اذا غضب لم یخرجه الغضب من الحق و اذا قدر لم یتعاط ما لیس له. ترجمه: ۳۹ - از فاطمه دختر حسین بن علی علیه السلام روایت است که فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: سه خصلت است که کسی که این سه خصلت در او باشد خصلتهای ایمان را به طور کامل داراست: هنگامی که خشنود است خوشنودی اش او را در باطل داخل نمی کند و هنگامی که خشمگین است خشمش او را از راه حق بیرون نمی برد و هنگامی که قدرت و توانایی دارد آنچه را که از آن نیست به ناحق نمی گیرد. حدیث: ۴۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال امیرالمؤمنین علیه السلام: ان لاهل الدین علامات یعرفون بها: صدق الحدیث و اداء الامانه و وفاء العهد و صله الارحام و رحمه الضعفاء و قله المواقعه للنساء - او قال و قله المواته للنساء - و بذل المعروف و حسن الجوار و سعه الخلق و اتباع العلم و ما یقرب الی الله - الی ان قال - ان المومن نفسه منه فی

شغل و الناس منه فی راحه ، اذا جن علیه اللیل افترش وجهه و سجد لله بمکارم بذنه یناجی الذی خلقه فی فکاک رقبته ، الا فهکذا فکونوا . ترجمه : ۴۰ - امام صادق علیه السلام فرمودن امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : همانا اهل دین نشانه هایی دارند که به آن نشانه ها شناخته می شوند : راستی در گفتار و امانتداری و وفای به پیمان و پیوند با خویشان و مهربانی با ناتوانان و کمی معاشرت و مخالطت با زنان (با اینکه فرمود : کمی جماع با زنان) و بذل احسانو حسن همسایگی و وسعت خلق و پیروی از علم و آنچه که به خدا نزدیک می کند تا اینکه فرمود : همانا مومن نفسش از دست او گرفتار است و مردم از او در راحتی اند ، هنگامی که شب بر او می رسد صورتش را بر زمین می گذارد و برای خدا با گرمی ترین اعضای بدن خود به خاک می افتد و با پروردگاری که او را آفریده مناجات می کند که او را از آتش برهاند ، آگاه باشید که چنین باشید . حدیث : ۴۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : سئل النبی صلی الله علیه و آله عن خیار العباد فقال : الذین اذا احسنوا استبشروا و اذا اساءوا استغفروا و اذا اعطوا شکروا و اذا بتلوا صبروا و اذا غضبوا غفروا . ترجمه : ۴۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سوال شد که بهترین بندگان چه کسانی هستند ؟ فرمود : آنان کسانی هستند که هرگاه نیکی کنند شاد می شوند و هنگامی که بدی کنند مغفرت می کنند و هنگامی که به آنان عطا شود قدردانی می کنند و زمانی که به بلایی دچار شوند صبر پیشه کنند و هنگامی که خشمگین شوند ببخشایند . حدیث : ۴۲ - قال النبی صلی الله علیه و آله : ان خیارکم اولو النهی قیل یا رسول الله : من اولو النهی ؟ قال : هم اولو الاخلاق الحسنه و الاحلام الرزینه و صله الارحام و البره بالامهات و الالباء و المتعاهدون للجیران و الیثمی و یطعمون الطعام و یفشون السلام فی العالم و یصلون و الناس نیام غافلون . ترجمه : ۴۲ - پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : بهترین شما خردمندانند . گفته شد : ای رسول خدا چه کسانی خردمندانند ؟ فرمود : آنان صاحبان اخلاق نیکو و عقلهای گرانمایه و اهل پیوند با خویشاوندان و نیکی به مادران و پدران و رسیدگی کننده به همسایگان و یتیمان اند و (به مسکینان) طعام می خوراند و به صورت آشکار به همگان سلام می کنند و نماز می گذرانند در حالی که مردم در خواب و غافلند . حدیث : ۴۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان علی بن الحسین علیه السلام یقول : ان المعرفه بکمال دین المسلم ترکه الکلام فیما یعنیه و قله مرأه و حلمه و صبره و حسن خلقه . ترجمه : ۴۳ - امام صادق علیه السلام می فرماید امام سجاد علیه السلام می فرمود : همانا شناختن اینکه دین مسلمان به کمال رسیده است به چند امر است : ترک سخن نمودنش در امور بیهوده و بی مربوط و کم جدال نمودنش و بردباری اش و شکیبایی اش و خوش خلقی اش . حدیث : ۴۴ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال : من اخلاق المومن الانفاق علی قدر الاقتار و التوسع علی قدر التوسع و انصاف الناس و ابتداوه ایاهم بالسلام علیهم . ترجمه : ۴۴ - امام علی بن الحسین زین العابدین علیه السلام فرمود : از اخلاق مومن انفاق نمودن به اندازه نیازمندی و توسعه دادن (به زندگی نیازمندان) به اندازه فراخی (زندگی خود) و رفتار عادلانه با مردم و آغاز نمودن به سلام بر مردم . حدیث : ۴۵ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : انما المومن من الذی اذا رضی لم یدخله رضاه فی اثم و لا باطل و ان سخط لم یخرجه سخطه من قول الحق و الذی اذا قدر لم تخرجه قدرته الی التعدی الی ما لیس له بحق . ترجمه : ۴۵ - امام باقر علیه السلام فرمود : مومن کسی است که در هنگام خشنودی ، خوشنودی اش او را در گناه و باطل داخل نکند و اگر به خشم آمد خشمش او را از گفتن حق بیرون نبرد و در زمانی که قدرت دارد قدرتش او را به تجاوز نمودن به سوی چیزی که حق در آن ندارد نکشاند . حدیث : ۴۶ - قال ابو عبدالله علیه السلام : یا مهزم شیعتنا من لایعدو صوته سمعه و لا شحناوه یدیه و لا یمتدح بنا معلنا و لایجالس لنا عابئا و لا یخاصم لنا قالیا و ان لقی مومنا اکرمه و ان لقی جاهلا هجره - الی ان قال - شیعتنا من لا یهر هریر الکلب و لا یطمع طمع الغراب و لا یسال عدونا و ان مات جوعا . ترجمه : ۴۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : این مهزم ! شیعه ما کسی است که صدایش از گوش خودش تجاوز نکند و کینه و دشمنی اش از دستانش تعدی نکند (کینه اش را عملا- ابراز و اعمال نکند) و (در زمان تقیه) ما را آشکارا مدح و ثنا نگوید ، و در مجالست و همنشینی با ما زبان به عیبجویی نگشاید و یا بی مهری و کینه با ما به مخاصمه و جدال بر نخیزد و اگر با مومنی دیدار کرد او را اکرام کند و اگر با نادانی برخورد

نمود از او دوری کند ، - تا آنجا که فرمود : - شیعه ما کسی است که همچون بانگی که سگ از سوز سرما بر می آورد بانگ بزند و حرص و طمعی همچون حرص و طمع کلاغان نداشته باشد و از دشمن ما درخواست و گدایی نکند اگر چه از گرسنگی بمیرد .

حدیث : ۴۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال النبی صلی الله علیه و آله الا اخبرکم باشبهکم بی ؟ قالوا : بلی یا رسول الله قال : احسنکم خلقا و الینکم کنفا و ابرکم بقرابته و اشدکم حبالا خوانه فی دینه و اصبرکم علی الحق و اکظمکم للغیظ و احسنکم عفوا و اشدکم من نفسه انصافا فی الرضا و الغضب . ترجمه : ۴۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود : آیا به شما در مورد کسی که شبیه ترین شما به من است خبر دهم ؟ عرض کردند : آری ای رسول خدا ! پیامبر فرمود : کسی که اخلاقش نیکوتر و نرمخوتر و نیکی کننده تر به خویشاوندانش باشد و دوستی اش نسبت به برادران دینی از همه بیشتر باشد و صبورترین شما بر حق و فرو خورنده ترین شما خشمش را و نیکوترین شما از نظر عفو و بخشایش باشد و از همه شما در هنگام خوشنودی و خشم انصاف را بیشتر رعایت کند . حدیث : ۴۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال المومن حسن المعونه ، خفیف المئونه ، جید التدبیر لمعیشته و لا یلسع من جحر مرتین . ترجمه : ۴۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : مومن یاری اش نیکو و روزی اش سبک و کم است ، تدبیرش برای زندگی نیکوست و از یک سوراخ دو مرتبه گزیده نمی شود . حدیث : ۴۹ - عن الدلهات مولی الرضا علیه السلام قال : سمعت الرضا علیه السلام یقول : لا یكون المومن مومنا حتی یكون فیه ثلاث خصال - الحدیث و ذکر فیه - کتمان سره و مداراه الناس و الصبر فی البساء و الضراء . ترجمه : ۴۹ - دلهات غلام امام رضا علیه السلام روایت کند که از حضرت شنیدم که می فرموده : مومن مومن نیست مگر اینکه در او سه خصلت باشد - سپس حدیث ما قبل را آورده است و در آن اضافه نموده است : رازش را می پوشاند و با مردمان مدارا می کند و در سختی ها و مشکلات صبر پیشه می سازد . حدیث : ۵۰ - فی حدیث مرفوع الی النبی صلی الله علیه و آله قال : جاء جبرئیل فقال : یا رسول الله ان الله ارسلنی الیک بهدیه لم یعطها احدا قبلک قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ما هی ؟ قال : الصبر و احسن منه قال : و ما هو ؟ قال : الرضا و احسن منه قال : و ما هو ؟ قال : الزهد و احسن منه قال : و ما هو ؟ قال : الاخلاص و احسن منه قال : و ما هو ؟ قال : الیقین و احسن منه قلت : و ما هو یا جبرئیل ؟ قال : ان مدرجه ذلک التوکل علی الله عزوجل فقلت : و ما التوکل علی الله ؟ قال : العلم بان المخلوق لا یضر و لا ینفع و لا یعطى و لا یمنع و استعمال الیاس من الخلق فاذا کان العبد کذلک لا یعمل لاحد سوى الله و لم یرج و لم یخف سوى الله و لم یطمع فی احد سوى الله فهذا هو التوکل قلت : یا جبرئیل فما تفسیر الصبر ؟ قال : تصبر فی الضراء کما تصبر فی العافیه فلا یشکو حاله عند المخلوق بما یصیبه من البلاء قلت : فما تفسیر القناعه ؟ قال : یقنع بما یصیب من الدنیا یقنع بالقلیل و یشکر الیسیر قلت فما تفسیر الرضا ؟ قال : الراضی لا یسخط علی سیده اصاب من الدنیا (ام لا یصیب) منها و لا یرضی لنفسه بالیسیر من العمل قلت : یا جبرئیل فما تفسیر الزهد ؟ قال : یحب من یحب خالقه و یمغض من یمغض خالقه و یتخرج من حلال الدنیا و لا یلتفت الی حرامها فان حلالها حساب و حرامها عقاب و یرحم جمیع المسلمین کما یرحم نفسه و یتخرج من حلال الدنیا و لا یلتفت الی حرامها فان حلالها حساب و حرامها عقاب و یرحم جمیع المسلمین کما یرحم نفسه و یتخرج من الکلام کما یتخرج من المیتة التی قد اشدت ننتها و یتخرج عن حطام الدنیا و زینتها کما یتجنب النار ان یغشاها و ان یقصر امله و کان بین عینیه اجله قلت ، یا جبرئیل فما تفسیر الاخلاص ؟ قال : المخلص الذی الایسال الناس شیئا حتی یجد و اذا وجد رضی و اذا بقى عنده شیء اعطاه فی الله ، فان لم یسال المخلوق فقد اقر الله بالعبودیه و اذا وجد فرضی فهو عن الله راض و الله تبارک و تعالی عنه راض و اذا اعطى الله عزوجل فهو علی حد الثقة بربه قلت : فما تفسیر الیقین ؟ قال : المومن یعمل لله کانه یراه فان لم یکن یری الله فان الله یراه و ان یعلم یقینا ان ما اصابه لم یکن لیخطئه و ما اخطاه لم یکن لیصیبه و هذا کله اغصان التوکل و مدرجه الزهد . ترجمه : ۵۰ - در حدیثی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که : جبرئیل علیه السلام نزد پیامبر خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد : ای رسول خدا ! خداوند مرا با هدیه ای نزد تو فرستاده که این چنین هدیه ای به هیچ کس پیش از تو نداده است رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : آن هدیه چیست ؟ عرض کرد : صبر و

نیکوتر از صبر . فرمود : نیکوتر از صبر چیست ؟ عرض کرد : رضا و نیکوتر از آن . فرمود : نیکوتر از رضا چیست ؟ عرض کرد : زهد و نیکوتر از آن . فرمود : نیکوتر از زهد چیست ؟ عرض کرد : اخلاص و نیکوتر از آن . فرمود : نیکوتر از اخلاص چیست ؟ عرض کرد : یقین و نیکوتر از یقین . پیامبر می فرماید گفتم : ای جبرئیل ! نیکوتر از یقین چیست ؟ گفت : راه رفتن به آن توکل نمودن بر خدای عزوجل است گفتم : توکل بر خدا چیست ؟ گفت : آگاهی به اینکه ضرر و نفع و عطا و منع هیچ یک به دست مخلوق نیست و نومییدی از مخلوق را در عمل رعایت کند پس هرگاه بنده ای چنین باشد برای هیچ کس غیر از خدا کار نمی کند و امید و بیم ندارد جز از خدا و به هیچ کس جز خدا چشم نمی دوزد پس این معنای توکل است . گفتم : ای جبرئیل ! تفسیر صبر چیست ؟ گفت : در سختی شکیبایی کند چنانکه در شادی و در تنگدستی شکیبایی کند چنانکه در ثروتمندی و در بلا شکیبایی کند چنانکه در وقت عافیت و تندرستی پس از بلایی که به او رسیده به نزد مخلوق شکوه و شکایت نبرد . گفتم : تفسیر قناعت چیست ؟ گفت : به آنچه از دنیا نصیب او گردیده قانع باشد به کم قانع باشد و شکر آن را به جای آورد . گفتم : تفسیر رضا چیست ؟ گفت : شخص رضایتمند بر مولای خود خشم نمی گیرد چه به دنیا رسیده باشد چه نرسیده باشد و بر نفس خود به عمل کم خوشنود نیست . گفتم : ای جبرئیل تفسیر زهد چیست ؟ گفت : اینکه دوست بدارد آن کس را که آفریننده اش را دوست دارد و دشمن بدارد آن کس را که آفریننده اش را دشمن می دارد و از حلال دنیا بر خود تنگ بگیرد و به حرام آن توجهی نکند زیرا حلال آن حساب دارد و حرامش موجب عقاب است و به همه مسلمانان مهربانی کند چنانکه نسبت به خود مهربان است و آنچنانکه از مرداری که بوی گندش زیاد شده است پرهیز می کند از سخن گفتن پرهیزد و همچنانکه از آتشی که او را فرا گیرد دوری می کند از چیزهای پوچ و فانی دنیا و زینت دنیا پرهیز کند و آرزویش را کوتاه کند و اجلش را پیش رو داشته باشد . گفت : ای جبرئیل ! تفسیر اخلاص چیست ؟ گفت : مخلص کسی است که هیچ چیز را از مردم درخواست نکند تا خود بیابد و آنگاه که یافت خوشنود باشد و اگر چیزی در نزد او باقی ماند آن را در راه خدا عطا کند پس اگر از مخلوق درخواست نکند به عبودیت خداوند اقرار کرده است . و اگر خواسته خود را یافت و خوشنود بود چنین کسی از خدا خوشنود است و خداوند تبارک و تعالی نیز از او خوشنود است و هنگامی که به خاطر خدای عزوجل عطا می کند چنین کسی در حد اعتماد به پروردگار خویش است . گفتم : تفسیر یقین چیست ؟ گفت : مومن برای خدا به گونه ای عمل کند گویا او را می بیند که اگر او خدا را نمی بیند خداوند او را می بیند و از روی یقین و باور بداند که آنچه به او رسیده است ممکن نبود که به او برسد و به خطا رود و آنچه که به خطا رفته و به او نرسیده است نمی شد که به او برسد . همه اینها که گفته شد شاخه های توکل و راه رفتن به سوی زهد است .

۵ - باب استحباب التفكير فيما يوجب الاعتبار والعمل

۵ - باب استحباب تفکر نمودن در چیزهائی که موجب عبرت و عمل است حدیث : ۵۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان امیر المؤمنین علیه السلام یقول : نبه بالفکر قلبک و جاف عن اللیل جنبک و اتق الله ربک . ترجمه : ۵۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : امیر المؤمنین علیه السلام می فرمود : با تفکر نمودن قلب خود را آگاه کن و شبانگاه پهلوی خود را از بستر خواب دور گردان و تقوای خداوند که پروردگار توست را پیشه ساز . حدیث : ۵۲ - عن الحسن الصیقّل قال : سالت ابا عبدالله علیه السلام عما یروی الناس (تفکر ساعه خیر من قیام لیلہ) قلت : کیف یتفکر ؟ قال : یمر بالخربه او بالدار فیقول : این ساکنوک ؟ این بانوک ؟ ما لک لاتتکلمین ؟ ترجمه : ۵۲ - حسن صیقّل گوید : از امام صادق علیه السلام درباره آنچه که مردم روایت می کنند که : (ساعتی تفکر از قیام یک شب بهتر است) پرسیدم که چگونه باید تفکر کند ؟ فرمود : به ویرانه یا خانه گذر کند و بگوید : کجایند ساکنان تو ؟ کجایند سازندگان تو ؟ تو را چه شده چرا سخن نمی گویی ؟ حدیث : ۵۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : افضل العبادہ ادمان التفكير فی الله و فی قدرته . ترجمه : ۵۳ - امام صادق علیه السلام فرمود ، برترین عبادت مداومت نمودن بر تفکر درباره

خداوند و قدرت اوست . حدیث : ۵۴ - عن معمر بن خلاد قال : سمعت ابا الحسن الرضا عليه السلام يقول : ليس العباده كثره الصلاه و الصوم انما العباده التفكر فى امر الله عزوجل . ترجمه : ۵۴ - معمر بن خلاد گوید : از امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود : عبادت نماز و روزه زیاد نیست بلکه عبادت تفکر نمودن در کار خدای عزوجل است . حدیث : ۵۵ - قال ابو عبدالله عليه السلام : التفكر يدعو الى البر و العمل به . ترجمه : ۵۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : تفکر آدمی را به سوی نیکی و عمل به آن فرا می خواند . حدیث : ۵۶ - كتب هارون الرشيد الى ابي الحسن موسى بن جعفر عليه السلام : عظمي و اوجز . قال : فكتب اليه : ما من شيء تراه عينك الا وفيه موعظه . ترجمه : ۵۶ - هارون الرشید به امام موسی بن جعفر علیه السلام نوشت که : مرا موعظه کن و کوتاه سخن گو . - راوی گوید : - حضرت برای او نوشت : هیچ چیز نیست که چشم تو آن را ببیند جز اینکه در آن موعظه ای نهفته است . حدیث : ۵۷ - عن ابي عبدالله عليه السلام قال : كان اكثر عباده ابي ذر رحمه الله التفكر و الاعتبار . ترجمه : ۵۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : بیشترین عبادت ابوذر - که خدایش رحمت کند - تفکر نمودن و عبرت گرفتن بود . حدیث : ۵۸ - من كتاب ابي عبدالله السيارى صاحب موسى و الرضا عليه السلام قال : سمعته يقول : ليس العباده كثره الصيام و الصلاه و انما العباده الفكر فى الله تعالى . ترجمه : ۵۸ - از کتاب ابی عبدالله سیاری که مصاحب دو امام موسی کاظم و امام رضا علیه السلام بود روایت است که گوید : از امام معصوم شنیدم که فرمود : عبادت ، زیاد روزه گرفتن و خواندن نماز فراوان نیست بلکه عبادت تفکر نمودن درباره خدای تعالی است . حدیث : ۵۹ - عن الحسين الصيقل قال : قلت لابي عبدالله عليه السلام : تفكر ساعه خير من قيام ليلة فقال : نعم قال رسول الله صلى الله عليه و آله تفكر ساعه خير من قيام ليلة قلت : كيف يتفكر ؟ قال : يمر بالدار و الخربه فيقول اين بانوك اين ساكنوك مالک لا تتكلمين . ترجمه : ۵۹ - حسین بن صقیل گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : آیا ساعتی تفکر ، از برخاستن و عبادت یک شب با ارزش تر است ؟ حضرت فرمود : آری رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که : ساعتی تفکر نمودن از یک شب قیام نمودن برتر است عرض کردم : چگونه باید تفکر کرد ؟ فرمود : باید به خانه و ویرانه گذر کند و بگوید : سازندگان تو و ساکنان تو کجایند ؟ تو را چه شده چرا سخن نمی گویی ؟

۶ - باب استحباب التخلق بمكارم الاخلاق و ذكر جملة منها

۶ - باب استحباب یافتن اخلاق نیکو و ذکر تعدادی از اخلاق نیکو حدیث : ۶۰ - عن ابي عبدالله عليه السلام قال : انا لنحب من كان عاقلا فهما فقيها حليما مداريا صبوراً صدوقاً و فیا ان الله عزوجل خص الانبياء بمكارم الاخلاق فمن كانت فيه فليحمد الله على ذلك و من لم تكن فيه فليتضرع الى الله عزوجل و ليساله اياها قال قلت جعلت فداك و ما هن ؟ قال : هن الورع و القناعة و الصبر و الشكر و الحلم و الحياء و السخاء و الشجاعة و الغيرة و البر و صدق الحديث و اداء الامانه . ترجمه : ۶۰ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : ما کسی را دوست می داریم که خردمند ، فهمیده ، دارای فهم عمیق در دین ، بردبار ، مداراکننده ، صبور ، راستگو و وفادار باشد ، خداوند عزوجل اخلاق نیکو را به پیامبران اختصاص داده پس کسی که دارای اخلاق پسندیده است خداوند را بر داشتن آن اخلاق سپاس گوید و کسی که چنین اخلاقی در وجودش نیست باید به درگاه خدای عزوجل تضرع و زاری کند و اخلاق نیکو را از خداوند درخواست کند . - راوی گوید : - عرض کردم : فدایت شوم آن اخلاق نیک چیست ؟ حضرت فرمود : پارسایی ، قناعت ، صبر و شکر ، بردباری ، حیا سخاوت ، شجاعت ، غیرت ، نیکو کاری ، راستگویی ، امانتداری . حدیث : ۶۱ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله : الا اخبركم بخير رجالكم ؟ قلنا : بلى يا رسول الله قال : ان خير رجالكم التقى النقى السمع الكفين النقى الطرفين البر بوالديه و لايجلى عياله الى غيره . ترجمه : ۶۱ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : آیا به شما خبر دهم که بهترین مردان شما چه کسانی هستند ؟ گفتیم : آری ای رسول خدا ! حضرت فرمود : بهترین مردان شما کسانی هستند که پرهیزکار ، پاکیزه ، دارای دستانی بخشنده و با سخاوت ، از طرف پدر و مادر پاکیزه نژاد باشد ، نیکی کننده به پدر و مادرش

باشد و خانواده اش را مجبور نکند که به دیگری پناه برد . حدیث : ۶۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله عزوجل ارتضى لكم الاسلام دينا فاحسنوا صحبته بالسخاء و حسن الخلق . ترجمه : ۶۲ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : همانا خداوند عزوجل اسلام را به عنوان دین برای شما پسندید پس این دین را با سخاوت و خوش خلقی همراهی و یاری نیکو کنید . حدیث : ۶۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیرالمؤمنین علیه السلام : الايمان اربعة اركان الرضا بقضاء الله و التوكل على الله و تفويض الامر الى الله و التسليم لامر الله . ترجمه : ۶۳ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : ایمان چهار رکن دارد : خوشنودی به قضای الهی و توکل بر خدا و سپردن امر زندگی به خداوند و تسلیم در برابر امر خدا . حدیث : ۶۴ - عن رجل من بنی هاشم قال اربع من كن فيه كمل اسلامه و ان كان من قرنه الى قدمه خطايا لم ينقضه الصدق و الحياء و حسن الخلق و الشكر . ترجمه : ۶۴ - از مردی از بنی هاشم چنین روایت است که فرمود : چهار چیز است که اگر در کسی باشد اسلامش کامل است و اگر چه از سر تا قدمش گناه باشد از قدر و منزلتش کاسته نمی شود : راستی و حیا و خوش خلقی و شکر . حدیث : ۶۵ - عن حماد بن عثمان قال جاء رجل الى الصادق علیه السلام فقال : يا ابن رسول الله اخبرني عن مكارم الاخلاق فقال : العفو عمن ظلمك و صله من قطعك و اعطاء من حرمك و قول الحق و لو على نفسك . ترجمه : ۶۵ - حماد بن عثمان گوید : مردی نزد امام صادق علیه السلام آمد و عرض کرد : ای فرزند رسول خدا ! اخلاق نیک را به من خبر ده ، حضرت فرمود : چشم پوشی و گذشت از کسی که به تو ستم روا داشته و پیوند با کسی که از تو بریده و عطا کردن به کسی که تو را محروم داشته و حق گویی اگر چه بر علیه خودت باشد . حدیث : ۶۶ - عن جراح المدائنی قال : قال لی ابو عبدالله علیه السلام : الا احذثک بمکارم الاخلاق ؟ الصّبح عن الناس و مواساه الرجل اخاه فی ماله و ذکر الله كثيرا . ترجمه : ۶۶ - جراح مدائنی گوید : امام صادق علیه السلام به من فرمود : آیا جوانمردی ها و خوبی های اخلاقی را برایت بگویم ؟ چشم پوشی و در گذشتن از خطای مردمان و یاری دادن به برادر دینی از نظر مالی و یاد کردن زیاد از خداوند . حدیث : ۶۷ - عن الصادق جعفر بن محمد علیه السلام انه قال : عليكم بمكارم الاخلاق فان الله عزوجل يحبها و اياكم و مدام الافعال فان الله عزوجل يبغضها و عليكم بتلاوه القرآن الى ان قال و عليكم بحسن الخلق فانه يبلغ بصاحبه درجه الصائم القائم و عليكم بحسن الجوار فان الله جل جلاله امر بذلك و عليكم بالسواك فانه مطهره و سنه حسنه و عليكم بفرائض الله فادوها و عليكم بمحارم الله فاجتنبوها . ترجمه : ۶۷ - امام جعفر صادق علیه السلام فرمود : بر شما باد به بزرگواری های اخلاقی زیرا خداوند عزوجل اخلاق پسندیده را دوست دارد و از اخلاق نکوهیده بپرهیزد زیرا خداوند عزوجل آنها را دشمن می دارد و بر شما باد به تلاوت قرآن ، - تا آنجا که فرمود بر شما باد به خوش خلقی زیرا خوش خلقی صاحب خود را به درجه روزه داری که شبها را به عبادت قیام می کند می رساند و بر شما باد به نیکی با همسایگان زیرا خداوند به این امر نموده است و بر شما باد به مسواک زدن زیرا مسواک زدن پاکیزه کننده دهان و سنتی نیکو است و بر شما باد به انجام واجبات الهی و بر شما باد به اجتناب نمودن از حرامهای خداوند . حدیث : ۶۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله عزوجل وجوها خلقهم من خلقه و ارضه لقضاء حوائج اخوانهم يرون الحمد مجدا و الله سبحانه يحب مكارم الاخلاق و كان فيما خاطب الله نبيه صلى الله عليه و آله (انك لعلی خلق عظیم) قال : السخاء و حسن الخلق . ترجمه : ۶۸ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : همانا برای خداوند بندگان برجسته و شایسته ای وجود دارد که خداوند آنها را همین آفرینش و زمین خود آفریده است و آنان را برای برطرف کردن نیازهای برادران دینی آفریده ، آنان حمد و سپاس را مایه مجد و بزرگی می دانند و خداوند سبحان بزرگواری های اخلاقی را دوست می دارد و در خطاب نمودن به پیامبرش فرموده است : (همانا تو بر اخلاقی بزرگ هستی) (۵۱) که این اخلاق بزرگ همان سخاوت و خوش خلقی است .

۷ - باب وجوب اليقين بالله في الرزق والعمر والنفع والضر

۷ - باب وجوب یقین داشتن به خداوند در رساندن روزی و عمر و نفع ضرر حدیث : ۶۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان امیرالمؤمنین علیه السلام یقول : لایجد عبد طعم الایمان حتی یعلم ان ما اصابه لم یکن لیخطئه و ان ما اخطاه لم یکن لیصیبه و ان الضار النافع هو الله عزوجل . ترجمه : ۶۹ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمود : بنده ای مزه ایمان را نمی چشد مگر اینکه بداند که آنچه به او رسیده نمی توانست به او نرسد و خطا رود و آنچه که به خطا رفته و به او نرسیده نمی شد که به او برسد و بداند که زیان رساننده و سوددهنده فقط خدای عزوجل است . حدیث : ۷۰ - عن صفوان الجمال قال : سالت ابا عبدالله علیه السلام عن قول الله عزوجل : (و اما الجدار فکان لغلامین یتیمین فی المدینه و کان تحتہ کنز لهما) فقال : اما انه ما کان ذهباً ولا فضه و انما کان اربع کلمات لا اله الا الله انا من ایقن بالموت لم یضحک سنه و من ایقن بالحساب لم یفرح قلبه و من ایقن بالقدر لم یخش الا الله . ترجمه : ۷۰ - صفوان جمال گوید : از امام صادق علیه السلام درباره قول خدای تعالی در داستان حضرت خضر علیه السلام پرسیدم که می فرماید : (و اما آن دیوار (که تعمیر نمودم) متعلق به دو کودک یتیم در شهر بود و در زیر آن دیوار گنجی برای آنان نهفته بود) حضرت فرمود : به راستی که آن گنج طلا و نقره نبود بلکه آن گنج چهار کلمه حکمت بود : هیچ معبودی جز من نیست ، کسی که مرگ را باور داشته باشد در عمر خود نمی خندد ، و کسی که حساب را باور داشته باشد دلش شادمان نخواهد بود ، و کسی که قضا و قدر الهی را باور کند جز از خدا از هیچ چیز نمی ترسد . حدیث : ۷۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام ان امیرالمؤمنین علیه السلام جلس الی حائط مائل یقضى بین الناس فقال بعضهم لا تقعد تحت هذا الحائط فانه معور فقال امیرالمؤمنین علیه السلام : حرس امرا اجله فلما قام سقط الحائط و کان امیرالمؤمنین علیه السلام مما یفعل هذا و اشباهه و هذا الیقین . ترجمه : ۷۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : امیرالمؤمنین علیه السلام در زیر دیوار گنجی نشسته بود و در بین مردمان حکم می فرمود ، پس برخی از مردم گفتند : در زیر این دیوار منشین که به خاطر رخنه ای که دارد ترسناک است . حضرت فرمود : مرد را اجلش حفظ و نگاهبانی می کند پس از آنجا برخاست و دیوار فرو ریخت . امیرالمؤمنین علیه السلام این کار و کارهایی شبیه به انی را انجام می داد و این یقین و باور است . حدیث : ۷۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : لیس شیء الا و له حد قلت : جعلت فداک فما حد التوکل ؟ قال : الیقین . قلت : فما حد الیقین ؟ قال : ان لا تخاف مع الله شیئا . ترجمه : ۷۲ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : هیچ چیزی نیست جز اینکه برای آن حدی است - روای گوید : - عرض کردم فدایت شوم حد توکل چیست ؟ فرمود : یقین . عرض کردم : حد یقین چیست ؟ فرمود : حد یقین آن است که با وجود خداوند از هیچ چیز نترسی . حدیث : ۷۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من صحه یقین المرء المسلم ان لا یرضی الناس بسخط الله و لایلومهم علی ما لم یوته الله فان الرزق لایسوقه حرص حریص و لایرده کراهیه کاره و لو ان احدکم فر من رزقه کما یفر من الموت لادرکه رزقه کما یدرکه الموت - ثم قال : - ان الله بعدله و قسطه جعل الروح و الراحة فی الیقین و الرضا جعل الهم و الحزن فی الشک و السخط . ترجمه : ۷۳ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : نشانه سالم بودن یقین شخص مسلمان این است که مردم را با به خشم آوردن خداوند خوشنود نسازد و آنان را بر آنچه که خداوند به آنان عطا نکرده است سرزنش نکند زیرا رزق و روزی را نه حرص حریص به سوی او می کشاند و نه ناخوش داشتن شخص از او باز می دارد و (بدانید که) اگر کسی از شما از روزی خود بگریزد چنانکه از مرگ می گریزد روزی اش او را در می یابد چنانکه مرگ او را در می یابد - سپس فرمود : - همانا خداوند به عدل و انصاف خود آرامش و راحتی را در یقین و رضا (به داده الهی) قرار داد و اندوه و حزن را در شک و ناخشنودی (از قضای الهی) قرار داد . حدیث : ۷۴ - عن هشام بن سالم قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : ان العمل القلیل الدائم علی الیقین افضل عند الله من العمل الكثير علی غیر یقین . ترجمه : ۷۴ - هشام بن سالم گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : عمل اندک و بادوام که بر پایه یقین باشد در نزد خداوند از عمل زیاد که بدون یقین باشد برتر است . حدیث : ۷۵ - عن سعید بن قیس الهمدانی قال نظرت یوما فی الحرب الی رجل علیه ثوبان فحرکت فرسی فاذا هو امیرالمؤمنین علیه السلام فقلت یا امیرالمؤمنین : فی

مثل هذا الموضع فقال نعم يا سعيد بن قيس انه ليس من عبد الا و له من الله عزوجل حافظ و واقيه معه ملكان يحفظانه من ان يسقط من راس جبل او يقع في بئر فاذا نزل القضاء خليا بينه و بين كل شىء . ترجمه : ۷۵ - سعيد بن قيس همدانی گوید : روزی در هنگام جنگ چشمم به مردی افتاد که دو جامه بر داشت (و در هیئت جنگجویان زره بر تن نداشت) اسبم را به سوی او راندم ناگاه دیدم که امیرالمؤمنین علیه السلام است عرض کردم : ای امیرمومنان ! آیا در مثل چنین مکانی ؟ ! (اینگونه حاضر می شوید) حضرت فرمود : آری ای سعید بن قیس ! هیچ بنده ای نیست جز اینکه برای او از جانب خدای عزوجل نگاهبان و نگاهداری هست ، همراه با او دو فرشته است که او را از فرو افتادن از کوه یا افتادن در چاه نگهداری می کنند پس زمانی که قضای الهی فرود می آید آن دو فرشته از بین او و هر چیز به کنار می روند . حدیث : ۷۶ - عن علی بن اسباط قال : سمعت ابا الحسن الرضا علیه السلام يقول : كان في الكنز الذي قال الله : (و كان تحته كنز لهما) كان فيه بسم الله الرحمن الرحيم ، عجت لمن ايقن بالموت كيف يفرح ؟ و عجت لمن ايقن بالقدر كيف يحزن ؟ ترجمه : ۷۶ - علی بن اسباط گوید : از امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود : در آن گنجی که خداوند در داستان حضرت خضر و موسی علیه السلام در قرآن از زبان حضرت خضر بیان نمود که (در زیر آن دیوار گنجی بود متعلق به دو کودک یتیم) چنین آمده است : به نام خداوند مهرورز مهربان ، در شگفتم از کسی که مرگ را باور کرده است چگونه شادمانی می کند و در شگفتم از کسی که به قضا و قدر الهی یقین دارد چگونه غمگین می شود . حدیث : ۷۷ - قيل للرضا عليه السلام انك تتكلم بهذا الكلام و السيف يقطر دما فقال : ان لله و ادبا من ذهب حماه باضعيف خلقه النمل فلو رامه البخاتي لم تصل اليه . ترجمه : ۷۷ - به امام رضا علیه السلام گفته شد : شما این سخن را می گوید (۵۲) در حالی که از آن شمشیر خون می چکد (یعنی مردم در طلب روزی سخت می کوشند) حضرت فرمود : برای خداوند وادی از طلاست که با ضعیف ترین آفریدگانش که مورچه است از آن نگاهبانی می کند که اگر شخص صاحب بخت و اقبال هم آن را طلب کند به آن نخواهد رسید . حدیث : ۷۸ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : كفى بالاجل حارسا . ترجمه : ۷۸ - امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید : اجل به عنوان نگاهبان برای آدمی بس است .

۸ - باب وجوب طاعة العقل و مخالفه الجهل

۸ - باب وجوب فرمانبرداری از عقل و مخالفت نمودن باجهل و نادانی حدیث : ۷۹ - عن ابي جعفر عليه السلام قال : لما خلق الله العقل استنطقه ثم قال له : اقبل فاقبل ثم قال له : ادبر فادبر ثم قال : و عزتي و جلالی ما خلقت خلقا هو احب الى منك و لا اكملتك الا- فيمن احب اما اني اياك امر و اياك انهي و اياك اعاقب و اياك اثيب . ترجمه : ۷۹ - امام باقر علیه السلام فرمود : چون خداوند عقل را آفرید از او خواست که سخن گوید ، سپس به او فرمود : پیش آی ، پس عقل پیش آمد . سپس فرمود : برگرد ، پس او پشت نموده و برگشت ، سپس خداوند فرمود : سوگند به عزت و جلالم که هیچ آفریده ای را نیافریدم که در نزد من از تو محبوبتر باشد و تو را به صورت کامل قرار نمی دهم مگر در وجود کسی که دوستش دارم . آگاه باش که من تو را امر و نهی می کنم و تو را کیفر و پاداش می دهم . حدیث : ۸۰ - عن علی علیه السلام قال : هبط جبرئیل علیه السلام علی آدم علیه السلام فقال : يا آدم انی امرت ان اخيرك واحده من ثلاث فاخترها و دع اثنتين فقال له آدم : يا جبرئيل و ما الثلاث فقال : العقل و الحياء و الدين فقال آدم : انی قد اخترت العقل فقال جبرئيل للحياء و الدين : انصرفا و دعاه فقالا- : يا جبرئيل انا امرنا ان نكون مع العقل حيث كان قال : فشانكما و عرج . ترجمه : ۸۰ - از علی علیه السلام روایت است که فرمود : جبرئیل علیه السلام بر حضرت آدم علیه السلام فرود آمد و عرض کرد : ای آدم ! از جانب خدای به من دستور داده شده که تو را بین یکی از سه چیز مخیر گردانم آن را اختیار کن و آن دو دیگر را واگذار . پس آدم علیه السلام به او گفت : ای جبرئیل ! آن سه چیست ؟ جبرئیل علیه السلام گفت : عقل ، حیا ، دین . آدم علیه السلام فرمود : من عقل را انتخاب می کنم . پس جبرئیل علیه السلام به حیا و دین گفت : برگردید و او را واگذارید

، آن دو گفتند: ای جبرئیل! به ما دستور داده شده که همواره هر جا که عقل هست همراه او باشیم. جبرئیل گفت: خودتان می دانید و عروج کرد و به آسمان رفت. حدیث: ۸۱- عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قلت له: ما العقل؟ قال: ما عبد به الرحمن و اکتسب به الجنان قال: قلت: فالذی کان فی معاویہ؟ قال: تلك النکراء تلك الشیطنه و هی شیبهه بالعقل و لیست بالعقل. ترجمه: ۸۱- راوی گوید به امام صادق علیه السلام عرض کردم: عقل چیست؟ فرمود: آنچه که به سبب آن پروردگار مهربان عبادت می شود و به وسیله آن بهشت به دست می آید. عرض کردم: پس آنچه که در معاویه وجود داشت چه بود؟ فرمود: آن زیرکی و شیطنت بود که به عقل شبیه است و عقل نیست. حدیث: ۸۲- عن الحسن بن الجهم قال سمعت الرضا علیه السلام یقول: صدیق کل امری عقله و عدوه جهله. ترجمه: ۸۲- حسن بن جهم گوید از امام رضا علیه السلام شنیدم که فرمود: دوست هر کسی عقل اوست و دشمن هر کس نادانی اوست. حدیث: ۸۳- قال ابو عبدالله علیه السلام: من کان عاقلاً کان له دین و من کان له دین دخل الجنة. ترجمه: ۸۳- امام صادق علیه السلام فرمود: کسی که عاقل باشد دین دارد و کسی که دین دارد وارد بهشت خواهد شد. حدیث: ۸۴- قال ابو الحسن موسی به جعفر علیه السلام: یا هشام ان الله بشر اهل العقل و الفهم فی کتابه فقال فبشر عباد الذین یستمعون القول فیتبعون احسنه اولئک الذین هداهم الله و اولئک هم اولوا الالباب - الی ان قال - یا هشام ان لقمان قال لابنه تواضع للحق تکتب اعقل الناس وان الکیس لدى الحق یسیر یا بنی ان الدنیا بحر عمیق قد غرق فیها عالم کثیر فلتکتب سفینتک فیها تقوی الله و حشوها الایمان و شراعها التوکل و قیمها العقل و دلیلها العلم و سکانها الصبر یا هشام ان لكل شیء دلیل و دلیل العقل التفکر و دلیل التفکر الصمت و لكل شیء مطیه و مطیه العقل التواضع و کفی بک جهلاً ان ترکب ما نهیب عنه الی ان قال یا هشام ان الله علی الناس حجتین حجه ظاهره و حجه باطنه فاما الظاهره فالرسل و الانبیاء و الائمة و اما الباطنه فالعقول الی ان قال یا هشام کیف یزکو عند الله عملک و انت قد شغلت قلبک عن امر ربک و اطعت هواک علی غلبه عقلک یا هشام ان العاقل رضی بالدون من الدنیا مع الحکمه و لم یرض بالدون من الحکمه مع الدنیا فلذلک ربح تجارتهم ان العقلاء ترکوا فضول الدنیا فکیف الذنوب و ترک الدنیا من الفضل و ترک الذنوب من الفرض یا هشام ان العاقل نظر الی الدنیا و الی اهلها فعلم انها لاتنال الا بالمشقه و نظر الی الاخره فعلم انها لاتنال الا بالمشقه فطلب بالمشقه ابقاهما. ترجمه: ۸۴- امام موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: این هشام! خداوند در کتابش عاقلان و فهمیدگان را بشارت داد و فرمود: (پس بشارت ده بندگان مرا، آنان که سخن را می شنوند و از نیکوترین آن پیروی می کنند آنان کسانی هستند که خداوند هدایتشان فرموده و آنان خردمندانند) (۵۳) ای هشام! لقمان به پسرش گفت: در مقابل حق تواضع و فروتنی کن تا عاقل ترین مردمان باشی و همانا کسی که در برابر حق زیرک باشد کم است. ای پسر! دنیا دریایی عمیق است که عالمی بسیار در آن غرق گشته اند پس باید در یان دریای ژرف کشتی تو تقوای الهی و دورن آن کشتی ایمان و بادبان آن توکل و متصدی و متولی آن عقل و راهنمای آن دانش و سکان آن شکیبایی می باشد. ای هشام! هر چیزی راهنمایی دارد و راهنمای عقل تفکر است و رهنمای تفکر سکوت است و هر چیزی مرکبی دارد و مرکب عقل تواضع و فروتنی است و برای نادانیت همین بس که بر چیزی سوار شوی که از سوار شدن بر آن نهی شده ای - تا آنجا که فرمود: ای هشام! خداوند بر مردمان دو حجت دارد یکی حجت ظاهری و دیگری حجت باطنی اما حجت ظاهری همان رسولان و پیامبران هستند و اما حجت باطنی عقلهای مردمان است - تا آنجا که فرمود: - ای هشام! چگونه عمل تو در نزد پروردگارت باز داشته ای و پیرو هوایت که بر عقلت چیره گشته است گردیده ای. ای هشام! همانا خردمند به اندک از دنیا همراه با حکمت باشد خوشنود می گردد و به اندک از حکمت که همراه با دنیا باشد خوشنود نمی گردد پس به همین خاطر تجارت آنان سودمند است. همانا خردمندان زیادی های دنیا را ترک گفته اند تا چه رسد به گناهان و ترک دنیا ناشی از فضل و برتری است و ترک گناهان واجب است. ای هشام! همانا شخص خردمند به دنیا و اهلش می نگرد پس در می یابد که جز با تحمل سختی به دنیا نمی توان رسید و به آخرت می نگرد باز می بیند که جز با تحمل سختی به آن نمی توان رسید پس از بین این دو آن را که باقی تر و ماندگارتر است با مشقت طلب می کند.

حدیث : ۸۵ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام : العقل غطاء ستير و الفضل جمال ظاهر فاستر خلل خلقك بفضلك و قاتل هواك بعقلك تسلم لك الموده و تظهر لك المحبه . ترجمه : ۸۵ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : عقل پوششی پوشاننده است و شایستگی زیبایی ای آشکار است پس رخنه هاس طبیعی خودت را با شایستگی ات بپوشان و به کمک عقل خویش با هوان نفست مبارزه کن تا دوستی سالم و خالصانه برایت حاصل و محبت نیز برایت آشکار گردد . حدیث : ۸۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : العقل دليل المومن . ترجمه : ۸۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : عقل راهنمای مومن است . حدیث : ۸۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : يا على لا ففر اشد من الجهل و لا مال اعود من العقل . ترجمه : ۸۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : ای علی ! هیچ فقری بدتر از نادانی نیست و هیچ مالی سودمندتر از عقل نیست . حدیث : ۸۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : لما خلق الله العقل استنطقه ثم قال له : اقبل فاقبل فقال له : ادبر فادبر فقال : و عزتي و جلالی ما خلقت خلقا هو احب الى منك بك اخذ و بك اعطی و عليك اثيب . ترجمه : ۸۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : زمانی که خداوند عقل را آفرید از او خواست که سخن بگوید سپس به او فرمود : پیش آی ، پس او پیش آمد پس فرمود : برگرد و او پشت نموده و برگشت ، پس خداوند فرمود : سوگند به عزت و جلالم که هیچ آفریده ای را که در نزد من دوست داشتنی تر از تو باشد نیافریدم ، به سبب تو می گیرم و به سبب تو عطا می کنم و بر اساس تو ثواب و پاداش می دهم . حدیث : ۸۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام : قال خمس من لم يكن فيه لم يكن فيه كثير مستمتع قلت : و ما هي ؟ قال : العقل و الادب و الدين و الجود و حسن الخلق . ترجمه : ۸۹ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : پنج چیز هست که هر کس این پنج چیز در او نیست لذت برخورداری زیادی در وجودش نخواهد بود . - راوی می گوید : - عرض کردم : آنها چه هستند ؟ حضرت فرمود : عقل و ادب و دین و بخشش و خوش خلقی .

۹ - باب وجوب غلبه العقل على الشهوة و تخريم العكس

۹ - باب وجوب غلبه عقل بر شهوت و حرمت غلبه شهوت بر عقل حدیث : ۹۰ - عن الصادق علیه السلام عن آبائه علیه السلام عن رسول الله صلى الله عليه و آله في حديث المناهي قال : من عرضت له فاحشه او شهوة فاجتنبها مخافة الله عزوجل حرم الله عليه النار و آمنه من الفزع الا-كبر و انجز له ما و عده في كتابه في قوله تعالى (و لمن خاف مقام ربه جنتان) الا و من عرضت له دنيا و آخره فاختار الدنيا على الاخره لقي الله عزوجل يوم القيامة و ليست له حسنه يتقى بها النار و من اختار الاخره و ترك الدنيا رضى الله عنه و غفر له مساوى عمله . ترجمه : ۹۰ - از امام صادق علیه السلام و آن حضرت از پدران بزرگوارش علیه السلام و آنان از رسول خدا صلی الله علیه و آله در حدیث مناهی روایت کنند که فرمود : هر کس که گناهی یا امر شهوانی بر او عرضه شود و او از ترس خدای عزوجل از ارتکاب آن خودداری کند خداوند آتش دوزخ را بر او حرام می گرداند و از بی تابى بزرگ روز قیامت او را ایمن می کند و در مورد او به آنچه که در کتابش وعده داده است وفا خواهد کرد خداوند در کتابش فرمود : (و برای کسی که از مقام پروردگارش بترسد دو بهشت باشد) (۵۴) آگاه باشید کسی که دنیا و آخرت به او عرضه شود و دنیا را بر آخرت برگزیند در روز قیامت خدای عزوجل را در حالتی دیدار خواهد کرد که هیچ حسنه ای که به سبب آن از آتش محفوظ بماند ندارد و کسی که آخرت را برگزیند و دنیا را واگذارد خداوند از او خشنود خواهد شد و بدیهای کردارش را بر او ببخشاید . حدیث : ۹۱ - عن عبدالله بن سنان قال : سالت ابا عبدالله جعفر بن محمد الصادق علیه السلام فقلت : الملائكة افضل ام بنو آدم ؟ فقال : قال امیرالمؤمنین علی به ابی طالب علیه السلام : ان الله ركب في الملائكة عقلا بلا شهوة و ركب في البهائم شهوة بلا عقل و ركب في بنی آدم كليهما فمن غلب عقله شهوته فهو خير من الملائكة و من غلب شهوته عقله فهو شر من البهائم . ترجمه : ۹۱ - عبدالله بن سنان گوید : از امام جعفر صادق علیه السلام پرسیدم : آیا فرشتگان برترند یا فرزندان آدم ؟ حضرت فرمود : امیرالمؤمنین علی بن

ابی طالب علیه السلام فرمود: خداوند در وجود فرشتگان عقل بدون شهوت و در وجود حیوانات شهوت بدون عقل و در وجود انسان هر دو را ترکیب نمود پس کسی که عقلش بر شهوتش چیره شود از فرشتگان برتر است و کسی که شهوتش بر عقلش غالب آید از حیوانات بدتر خواهد بود. حدیث: ۹۲ - عن جعفر بن محمد الصادق عن ابیه عن آبائه علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: طوبی لمن ترک شهوه حاضره لموعده لم یره. ترجمه: ۹۲ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش و او از پدرانش: روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خوشا به حال کسی که خواهش نفسانی حاضر را به خاطر وعده گاه قیامت که آن را ندیده است ترک کند. حدیث: ۹۳ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال: کم من شهوه ساعه اورث حزنا طویلا. ترجمه: ۹۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: چه بسیار خواهش نفسانی لحظه ای که اندوه طولانی و درازی را در پی دارد. حدیث: ۹۴ - و قال علیه السلام: کم من اكله منعت اکلات. ترجمه: ۹۴ - و نیز فرمود: چه بسیار یک بار خوردن که آدمی را از خوردن ها باز می دارد. حدیث: ۹۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال الله تعالی: انما اقبل الصلاه لمن تواضع لعظمتی و یکف نفسه عن الشهوات من اجلی و یقطع نهاره بذکری و لا یتعظم علی خلقی و یطعم الجائع و یکسو العاری و یرحم المصاب و یووی الغریب فذلک یشرق نوره مثل الشمس اجعل له فی الظلمات نورا و فی الجهاله حلما اكلوه بعزتی و استحفظه ملائکتی یدعونی فالبیه و یسالنی فاعطیه فمثل ذلک عندی کمثل جنات عدن لا یسمو ثمرها و لا تتغیر عن حالها. ترجمه: ۹۵ - امام صادق علیه السلام فرمود: خدای تعالی فرموده است: من نماز را از کسی می پذیرم که در برابر عظمت من فروتنی کند و به خاطر من نفس خود را از شهوات باز دارد و روز خود را به یاد من سپری کند و بر خلق من خودنمایی و بزرگی نکند و گرسنه را طعام دهد و برهنه را بپوشاند و بر مصیبت زده ترحم آورد و غریب را جای دهد چنین کسی نورش همانند نور خورشید می تابد و من در تاریکی ها نور و در وقت نادانی حلم و بردباری برایش قرار می دهم، به عزتم او را نگهداری می نمایم و به وسیله فرشتگانم او را حفظ می کنم، چنین بندگان مرا می خوانند و من اجابت می کنم و از من در خواست می کنند و من عطا می کنم مثل آنان در نزد مانند مثل بهشت جاودان است که میوه هایش علو و ارتفاع ندارد (اشاره است به تواضع و فروتنی آنان) و دگرگونی در حالت آن راه ندارد.

۱۰ - باب وجوب الاعتصام بالله

۱۰ - باب وجوب چنگ زدن به ریسمان الهی حدیث: ۹۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ایما عبد اقبل قبل ما یحب الله عزوجل اقبل الله قبل ما یحب و من اعتصم بالله عصمه الله و من اقبل الله قبله و عصمه لم یبال لو سقطت السماء علی الارض او کانت نازله نزلت علی اهل الارض فشمלתهم بلیه کان فی حزب الله بالتقوی من کل بلیه الیس الله یقول: (ان المتقین فی مقام امین) ترجمه: ۹۶ - امام صادق علیه السلام فرمود: هر بنده ای که به سوی چیزی که خدای عزوجل دوست می دارد روی بیاورد خداوند نیز به سوی چیزی که او دوست می دارد روی می آورد و کسی که چنگ زند خداوند او را حفظ می کند و کسی که خداوند به سوی او روی آورد و او را نگهداری کند باکی ندارد اگر آسمان بر زمین افتاد یا بلای سختی بر اهل زمین فرود آید و همگی را در برگیرد چنین کسی به سبب پرهیزگاری اش در حزب خدا جای دارد و از هر بلایی در امان است، آیا خداوند نمی گوید: (همانا پرهیزگاران در مقام امن الهی جای دارند.) (۵۵) حدیث: ۹۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: او حی الله عزوجل الی داود: ما اعتصم بی عبد من عبادی دون احد من خلقی عرف ذلک من نیته ثم یکیده السماوات و الارض و من فیهن الا جعلت له المخرج من بینهن و ما اعتصم عبد من عبادی باحد من خلقی عرف ذلک من نیته الا قطعت اسباب السماوات من یدیه و اسخت الارض من تحته و لم ابال بای واد یهلک. ترجمه: ۹۷ - امام صادق علیه السلام فرمود: خداوند عزوجل به سوی داود علیه السلام وحی فرستاد که: هیچ بنده ای از بندگان من به من چنگ نزده است که این را از نیتش دانسته باشم سپس تمامی آسمانها و زمین و هر که در آنهاست به مکر و کید با او پردازد، جز اینکه راه خروج از کید و مکر آنها را برایش قرار می دهم و هیچ بنده ای از بندگان من به یکی از مخلوق

من چنگ نزده است که این را از نیت او دانسته باشم جزء اینکه همه وسیله های آسمانها را از پیش روی او قطع می کنم و زمین را از زیر پای او فرو می برم و باکی ندارم که او در چه دره ای هلاک گردد .

۱۱ - باب وجوب التوکل علی الله و التفویض الیه

۱۱ - باب وجوب توکل بر خدا و سپردن امور به سوی او حدیث : ۹۸ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال : خرجت حتی انتهیت الی هذا الحائط فانتکات علیه فاذا رجل علیه ثوبان ایضان ینظر فی تجاه وجهی ثم قال : یا علی بن الحسین ما لی اراک کثیرا حزینا ؟ - الی ان قال - ثم قال : یا علی بن الحسین علیه السلام هل رایت احدا دعا الله فلم یجبه ؟ قلت : لا . قال : فهل رایت احدا توکل علی الله فلم یکفه ؟ قلت : لا . قال : فهل رایت احدا سال الله قلم یعطه ؟ قلت : لاثم غاب غنی . ترجمه : ۹۸ - امام سجاد علیه السلام فرمود : بیرون آمدم تا اینکه به این دیوار رسیدم پس بر آن تکیه زدم ناگاه مردی که دو جامه سفید در برداشت در برابر روی من به من می نگریست . سپس گفت : ای علی به الحسین ! چه شده است مرا که تو را افسرده و غمگین می بینم ؟ - تا آنجا که گفت : - علی بن الحسین ! آیا کسی را دیده ای که خدای را بخواند و خدا او را اجابت نکند ؟ گفتم : نه ، گفت : آیا کسی را دیده ای که بر خدا توکل کند و خدا او را کفایت نکند ؟ گفتم : نه ، گفت : آیا کسی را دیده ای که از خدا درخواست کند و خداوند به او عطا نکند ؟ گفتم : نه . سپس از جلو چشمان من غائب شد . حدیث : ۹۹ - ابی عبدالله علیه السلام قال : ان العنی و العز یجولان فاذا ظفرا بموضع التوکل اوطنا . ترجمه : ۹۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : ثروتمندی و عزت سیر و گردش می کنند پس هرگاه به موضع توکل دست یافتند در همانجا اقامت می گیرند . حدیث : ۱۰۰ - عن ابی الحسن الاول علیه السلام قال : سألته عن قول الله عزوجل : (و من یتوکل علی الله فهو حسبه) فقال : التوکل کل علی الله درجات منها ان تتوکل علی الله فی امورک کلها فما فعل بک کنت عنه راضیا تعلم انه لا یالوک خیرا و فضلا و تعلم ان الحکم فی ذلک له فتوکل علی الله بتفویض ذلک الیه و ثق به فیها و فی غیرها . ترجمه : ۱۰۰ - راوی گوید : از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام در مورد گفتار خدای عزوجل پرسیدم که می فرماید : (و من یتوکل علی الله فهو حسبه) که بر خدا توکل کند پس خدا او را بس است) (۵۶) حضرت فرمود : توکل نمودن بر خدا دارای درجاتی است یکی از آنها این است که در تمامی کارهایت بر خدا توکل کنی پس هر چه خداوند با تو کند از او خوشنودی زیرا می دانی که او در رساندن خیر و فضل بر تو کوتاهی نمی کند و می دانی که حکم در تمامی امور از آن اوست پس با سپردن تمامی کارهایت به خداوند بر او توکل کن و در همه امور به او اعتماد کن . حدیث : ۱۰۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من اعطی ثلاثا لم یمنع ثلاثا : من اعطی ادعاء اعطی الاجابه و من اعطی الشکر اعطی الزیاده و من اعطی التوکل اعطی الکفایه ثم قال : اتلوت کتابه الله عزوجل ؟ (و من یتوکل علی الله فهو حسبه) و قال : (لئن شکرتم لازیدنکم) و قال : (ادعونی استجب لکم) . ترجمه : ۱۰۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که سه چیز به او داده شده از سه چیز بی بهره نمانده است : کسی که به او دعا عطا شده اجابت هم به او عطا گردیده و کسی که به او شکر داده شده و زیادت هم به او بخشیده شده و کسی که توکل به او عطا گردیده کفایت هم به او عطا شده . سپس فرمود : آیا کتاب خدای عزوجل را تلاوت کرده ای ؟ (و کسی که بر خدا توکل کند پس خداوند او را بس است) (۵۷) (اشاره به فقره سوم) و (اگر شکر کنید بر شما زیادتی می بخشیم) (۵۸) (اشاره به فقره دوم) و (مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم) (۵۹) (اشاره به فقره اول) .

۱۲ - باب عدم جواز تعلق الرجاء و الامل بغير الله

۱۲ - باب عدم جواز امید و آرزو داشتن به غیر خدا حدیث : ۱۰۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام : انه قرا فی بعض الکتاب ان الله تبارک و تعالی یقول : و عزتی و جلالی و مجدی و ارتفاعی علی عرشی لا قطعن کل مومل من الناس غیری بالیاس و لا کسونه ثوب

المذله عند الناس ولا نحينه من قری و لا بعدنه من فضلی . ایومل غیری فی الشدائد و الشدائد بیدی و یرجو غیری و یقرع بالفکر باب غیری و بیدی مفاتیح الابواب و هی مغلقه و بابی مفتوح لمن دعانی ؟ فمن ذا الذی املنی لئابه فقطعته دونها ؟ و من الذی رجانی لعظیمه فقطعت رجاءه منی ؟ جعلت آمال عبادی عندی محفوظه فلم یرضوا بحفظی و ملات سماواتی ممن لایمل من تسبیحی و امرتهم ان لا یغلقوا الابواب بینی و بین عبادی فلم یثقوا بقولی الم یعلم من طرقة نائبه من نوائبی انه لا یملک کشفها احد غیری الا من بعد اذنی ؟ فما لی اراه لاهیا عنی ؟ اعطیته بجودی ما لم یسألنی ثم انتزعت عنه فلم یسألنی رده و سال غیری . افترانی ابدا بالعطاء قبل المساله ثم اسال فلا اجیب سائلی ؟ ابخیل انا فیخیلنی عبدی ؟ او لیس الجود و الکرم لی ؟ او لیس العفو و الرحمه بیدی ؟ او لیس انا محل الامال ؟ فمن یقطعها دونی ؟ افلا یخشی الموملون ان یوملوا غیری ؟ فلو ان اهل سماواتی و اهل ارضی املوا جمیعاً ثم اعطیت کل واحد منهم مثل ما امل الجميع ما انتقص من ملکى عضو ذره و کیف ینقص ملک انا قیمه ؟ فیا بوسا للقانطین من رحمתי و یا بوسا لمن عصانی و لم یراقبنی . ترجمه : ۱۰۲ - از امام صادق علیه السلام روایت است که حضرت در برخی از کتابها چنین خوانده است که خدای تبارک و تعالی می فرماید : سوگند به عزت و جلالم و بزرگواری ام و بلندی من بر عرشم که آرزوی هر که را چشم آرزویش به مردم است با نومید نمودنش قطع می کنم و در نزد مردمان جامه ذلت بر او می پوشانم و او را از نزدیکی خودم به کنار می زنم و از فضل خود او را دور می کنم . آیا در سختی ها چشم آرزویش به غیر من دوخته می شود در حالی که سختی ها به دست من است و آیا به غیر من امید دارد و با فکر خود در غیر مرا می کوبد در حالی که کلید درهای بسته به دست من است و درگاه من به روی هر که مرا بخواند باز است ؟ پس کیست که در حادثه ای چشم آرزویش به من دوخته بوده و من او را از آرزویش جدا کرده ام ؟ و کیست آنکه در بلای سختی به من امید بسته و من امیدش را از خود بریده ام ؟ من آرزوهای بندگانم را در نزد خود نگه داشته ام و آنان به نگهداری من راضی نیستند و آسمانهایم را از فرشتگانی که تسبیح من خسته نمی شوند پر کرده ام و به آنان امر کرده ام که درهای بین من و بندگانم را نبندند با این وجود بندگانم به گفتار من اعتماد نمی کنند . آیا کسی که مصیبتی از از مصائب من بر او وارد شده نمی داند که هیچ کس غیر من نمی تواند آن را بر طرف کند مگر بعد از اینکه من اجازه دهم ؟ پس چه شده است که او را می بینم که از من غافل گشته است ؟ با جود و بخشش خودم چیزی را که از من درخواست نکرده است به او عطا کرده ام سپس آن را از او گرفته ام پس او بازگشت آن را از من نخواسته و از غیر من آن را درخواست می کند ، آیا در مورد من می پنداری که منی که پیش از درخواست عطا می کنم اگر از من درخواست شود سائل خود را اجابت نمی کنم ؟ آیا من بخیل هستم که بنده ام مرا بخیل پندارد ؟ آیا جود و کرم از آن من نیست ؟ آیا عفو و رحمت به دست من نیست ؟ آیا من محل (برآورده شدن) آرزوها نیستم ؟ پس چه کسی به جز من آرزوها را قطع می کند ؟ آیا من محل (برآورده شدن) آرزوها نیستم ؟ پس چه کسی به جز من آرزوها را قطع می کند ؟ آیا آرزو کنندگان از اینکه به غیر من چشم آرزو بسته اند نمی ترسند ؟ پس اگر همه اهل آسمانها و زمین من آرزو کنند و من آرزوی همه را برآورده سازم از ملک من به اندازه ذره ای کم نمی شو و چگونه ملکی که من متولی و متصدی آن هستم کم می شود ؟ پس ای تیره بختی باد بر نومیدان از رحمت من و ای تیره بختی باد بر کسی که مرا عصیان کند و مراقبت من نباشد . حدیث : ۱۰۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل : (و ما یومن اکثرهم بالله الا و هم مشرکون) قال : هو قول الرجل لو لا فلان لهلکت و لو لا فلان ما اصبت کذا و کذا و لو لا فلان لضاع عیالی الا-تری انه قد جعل لله شریکا فی ملکه یرزقه و یدفع عنه قلت : فیقول ما ذا ؟ یقول : لو لا ان من الله علی بفلان لهلکت قال : نعم لا باس بهذا او نحوه . ترجمه : ۱۰۳ - از امام صادق علیه السلام در مورد قول خدای عزوجل (و اکثر آنان به خداوند ایمان نمی آورند جز اینکه مشرکند) (۶۰) روایت است که فرمود : مشرک بودن مومن به این است که مردی بگوید : اگر فلانی نبود من هلاک می شدم و اگر فلانی نبود به چنین و چنان نمی رسیدم و اگر فلانی نبود خانواده ام تلف می شد . آیا در این سخنان نمی نگری که برای خداوند شریک قرار داده است شریکی که به او روزی می دهد و از او دفع بلا می کند - روای می گوید : - عرض کردم :

پس چه بگوید ؟ آیا بگوید : اگر خداوند به واسطه فلانی بر من منت نمی نهد هلاک می شدم ؟ حضرت فرمود : آری باکی نیست اگر اینگونه یا شبیه آن را بگوید .

۱۳ - باب وجوب الجمع بین الخوف و الرجاء والعمل لما یزجو و یخاف

۱۳ - باب وجوب جمع بین خوف و رجاء وعمل کردن برای آنچه که به آن امید یا بیم از آن دارد حدیث : ۱۰۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قلت له : ما کان فی وصیه لقمان ؟ قال : کان فیها الاعاجیب و کان اعجب ما کان فیها ان قال لابنه : خف الله خیفه لو جئته ببر الثقلین لعذبک و ارج الله رجاء لو جئته بذنوب الثقلین لرحمک : ثم قال ابو عبدالله علیه السلام : کان ابی یقول : لیس من عبد مومن الا و فی قلبه نوران نو خیفه و نور رجاء لو وزن هذا لم یزد علی هذا و لو وزن هذا لم یزد علی هذا . ترجمه : ۱۰۴ - راوی گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : در وصیت لقمان به فرزندش چه جملاتی هست ؟ حضرت فرمود : در آن جمله های عجیبی است و از همه عجیب تر آن است که ایشان به فرزندش سفارش کرده : از خداوند چنان بترس که اگر نیکی جن و انس را به پیشگاهش ببری عقوبت می کند و به او چنان امیدوار باش که اگر گناهان جن و انس را نزدش ببری بر تو رحم آورد . سپس امام صادق علیه السلام فرمود : پدرم می فرمود : هیچ بنده مومنی نیست جز اینکه در قلب او دو نور وجود دارد : نور بیم و نور امید ، به گونه ای که اگر با آن و آن به این سنجیده شود هیچیک بر دیگری زیادتى ندارد . حدیث : ۱۰۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قلت له : قوم یعملون بالمعاصی و یقولون : نرجو ، فلا یزالون کذلک حتی یاتیهم الموت فقال : هؤلاء قوم یترجحون فی الامانی کذبوا الیسوا براجین من رجاء شیئا طلبه و من حاف من شیء هرب منه . ترجمه : ۱۰۵ - راوی گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : گروهی هستند که گناه می کنند و می گویند : امید (به بخشش الهی) داریم ، پس اینان پیوسته چنین اند تا اینکه مرگ به سراغشان می آید . حضرت فرمود : اینها گروهی هستند که به آرزوها گرایش دارند ، دروغ می گویند ، امیدوار به رحمت الهی نیستند زیرا کسی که به چیزی امید دارد آن را طلب می کند و کسی که از چیزی بیم دارد از آن می گریزد . حدیث : ۱۰۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان ابی یقول : انه لیس من عبد مومن الا و فی قلبه نوران نور خیفه و نور رجاء لو وزن هذا لم یزد علی هذا و لو وزن هذا لم یزد علی هذا . ترجمه : ۱۰۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : پدرم می فرمود : هیچ بنده مومنی نیست جز اینکه در قلب او دو نور وجود دارد : نور بیم و نور امید ، به گونه ای که اگر این با آن و آن با این سنجیده شود هیچیک بر دیگری زیادتى ندارد . حدیث : ۱۰۷ - ابا عبدالله علیه السلام یقول : لایکون المومن مومنا حتی یکون خائفا راجیا و لایکون خائفا راجیا حتی یکون عاملا لما یخاف و یرجو . ترجمه : ۱۰۷ - امام صادق علیه السلام می فرمود : مومن مومن نیست مگر اینکه ترسان و امیدوار باشد و ترسان و امیدوار نمی باشد مگر اینکه آنچه را که از آن می ترسد و آنچه را که به آن امید دارد در عمل رعایت کند . حدیث : ۱۰۸ - عن الصادق جعفر بن محمد علیه السلام قال : کان فیما اوصی به لقمان لابنه ان قال یا بین خف الله خوفا لو جئته ببر الثقلین خفت ان یعذبک الله و ارج الله رجاء لو جئته بذنوب الثقلین رجوت ان یغفر الله لک . ترجمه : ۱۰۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : در وصیت لقمان به پسرش آمده است که : ای پسرکم ! از خداوند چنان بترس که اگر نیکی جن و انس را به پیشگاهش ببری عقوبت می کند و به او چنان امیدوار باش که اگر گناهان جن و انس را نزدش ببری تو را شامل مغفرت خود گرداند . حدیث : ۱۰۹ - قال الصادق جعفر بن محمد علیه السلام : ارج الله رجاء لایجرئک علی معصیه و خف الله خوفا لایویسک من رحمته . ترجمه : ۱۰۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : به خداوند امیدوار باش امیدی که تو را بر انجام معصیتش جرات نبخشد و از خداوند بیم داشته باش بیمی که تو را از رحمتش ناامید نگرداند . حدیث : ۱۱۰ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : فی خطبه له : یدعی بزعمه انه یرجو الله ، کذب و العظیم ، ما له لا یتبین رجاءه فی عمله ؟ و کل راج عرف رجاءه فی عمله الا رجاء الله فانه مدخول و کل خوف محقق الا - خوف الله فانه معلول ، یرجو الله فی الکبیر و یرجو العباد فی الصغیر ، فیعطى العبد ما لا یعطى

الرب ، فما بال الله جل ثناؤه يقصر به عما يصنع لعباده ؟ اتخاف ان تكون في رجائك له كاذبا او يكون لايراه للرجاء موضعا ؟ و كذلك ان هو خاف عبدا من عبيده اعطاه من خوفه ما لا يعطى ربه فجعل خوفه من العباد نقدا و خوفه من خالقه ضمارا و وعدا . ترجمه : ۱۱۰ - اميرالمؤمنين عليه السلام در خطبه ای فرمود : کسی به گمان خود ادعا دارد که به خداوند امید دارد ، سوگند به خدای بزرگ که دروغ می گوید . او را چه شده که امیدواری اش در عملش آشکار نیست ؟ ! هر امید دارنده ای اثر امیدش در عملش پیداست مگر امیدی که مردم به خدای تعالی دارند که این امید دارای عیب و ناخالص است ، و هر ترسی (اثرش) مسلم و ثابت است مگر ترس از خدا که این ترس (در بیشتر مردم) ناقص و بیمار است ، در کار بزرگ (آخرت) به خدا امید دارد و در کار کوچک (دنیا) به بندگان خدا امیدوار است ، پس با بنده خدا به گونه ای رفتار می کند که با خداوند چنین رفتاری ندارد ، پس چگونه است شان خداوند جل ثنائه که در حق او نسبت به آنچه که با بندگان رفتار می شود کوتاهی می گردد ؟ آیا می ترسی که در امیدواریت به خدا دروغگو باشی یا اینکه او را شایسته امیدواری نمی بینی ؟ همچنین اگر از بنده ای بترسد چنان از او می ترسد که از پروردگارش به این اندازه نمی ترسد . پس ترس از بندگان را نقد و ترس از آفریننده اش را به منزله وامی که امید برگشت آن نیست و وعده ای که به آن عمل نشود می پندارند .

۱۴ - باب وجوب الخوف من الله

۱۴ - باب وجوب ترس از خدا حدیث : ۱۱۱ - عن حمزه بن حمران قال : سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول : ان مما حفظ من خطب رسول الله صلى الله عليه و آله انه قال : ايها الناس ان لكم معالم فانتوها الى معالمكم و ان لكم نهايه فانتوها الى نهايتكم . الا ان المومن يعمل بين مخالفتين : بين اجل قد مضى لايدري ما الله صانع فيه ؟ و بين اجل قد بقى لا يدري ما الله قاض فيه فليأخذ العبد المومن من نفسه لنفسه و من دنياه لآخرته و في الشبيه قبل الكبر و في الحياه قبل الممات فوالذي نفس محمد بيده ما بعد الدنيا من مستعتب و ما بعدها من دار الا الجنه او النار . ترجمه : ۱۱۱ - حمزه بن حمران گوید : از امام صادق عليه السلام شنیدم که می فرمود : بخشی از خطبه های رسول خدا صلی الله علیه و آله که حفظ شده است این است که حضرت فرمود : ای مردم ! همانا برای شما نشانه هایی است پس از آن نشانه ها باخبر شوید و همانا برای شما نهایت و پایانی است پس آنجا باز ایستید (یا پس آن نهایت را بشناسید و از آن آگاه باشید) ، آگاه باشید که مومن بین دو ترس عمل می کند : یکی بین زمانی که سپری شده است و او نمی داند که خداوند درباره زمان گذشته با او چه می کند و دیگری بین زمانی که باقی مانده است و او نمی داند که خداوند چه حکمی در آن روا می دارد پس باید بنده مومن از نفس خود برای خود و از دنیای خود برای آخرتش (توشه) گیرد و در جوانی پیش از پیری و در زندگانی پیش از مرگ (زاد و توشه فراهم کند) ، پس سوگند به آن کسی که جان محمد صلی الله علیه و آله در دست اوست بعد از این دنیا باز گشتنی نیست و خانه ای جز بهشت یا دوزخ پس از این وجود ندارد . حدیث : ۱۱۲ - عن ابي عبدالله عليه السلام قال : المومن بين مخالفتين ذنب قد مضى لايدري ما صنع الله فيه و عمر قد بقى لايدري ما يكتسب فيه من الممالك فلا يصبح الا خائفا و لا يصلحه الا الخوف . ترجمه : ۱۱۲ - امام صادق عليه السلام فرمود : مومن همواره بین دو ترس گرفتار است : یکی گناهی که گذشته است و او نمی داند که خداوند در مورد آن گناه با او چه می کند و دیگری عمری که مانده است و او نمی داند که چه چیزی از ممالك را در آن کسب می کند پس مومن صبح نمی کند مگر با حالت خوف و جز خوف نیز او را اصلاح نخواهد کرد . حدیث : ۱۱۳ - عن ابي عبدالله عليه السلام في قول الله عزوجل : (و لمن خاف مقام ربه جنتان) قال : من علم ان الله يراه و يسمع ما يقول و يعلم ما يعمل من خير او شر فيحجزه ذلك عن القبيح من الاعمال فذلك الذي خاف مقام ربه و نهى النفس عن الهوى . ترجمه : ۱۱۳ - در مورد قول خدای عزوجل (و برای آن کس که از مقام و مرتبه الهی ترسان است دو بهشت خواهد بود) (۶۱) . امام صادق عليه السلام فرمود : کسی که بداند خداوند او را می بیند و سخن او را می شنود و اعمال خیر و شر او را می داند این

آگاهی او را از ارتکاب اعمال زشت باز می دارد پس وی همان کسی است که از مقام پروردگارش ترسان است و نفس خود را از پیروی خواهش نفسانی از داشته است. حدیث: ۱۱۴ - عن الهیثم بن واقد قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول: من خاف الله اخاف الله منه كل شيء و من لم يخف الله اخافه الله من كل شيء. ترجمه: ۱۱۴ - هیثم بن واقد گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: کسی که خدا ترس باشد خداوند خوف و هیبت او را در همه چیز می افکند و کسی که از خدا ترسد خداوند او را از همه چیز می ترساند. حدیث: ۱۱۵ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام مثله و زاد: یا علی ثلاث منجیات خوف الله فی السر و العلانیه و القصد فی الغنی و الفقر و کلمه العدل فی الرضا و السخط. ترجمه: ۱۱۵ - از امام صادق علیه السلام و ایشان از پدران بزرگوارش علیه السلام شبیه حدیث گذشته در ضمن وصایای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام روایت شده است با اضافه ای که عبارت است از: ای علی! سه چیز نجات بخش است: ترس از خداوند در نهان و آشکار، و میانه روی در هنگام ثروت و تنگدستی، و سخن عادلانه در هنگام خوشنودی و خشم. حدیث: ۱۱۶ - قال ابو عبدالله علیه السلام: یا اسحاق خف الله کانک تراه و ان کنت لا تراه فانه یراک و ان کنت تری انه لا یراک فقد کفرت و ان کنت تعلم انه یراک ثم برزت له بالمعصیه فقد جهلته من اهون الناظرین علیک. ترجمه: ۱۱۶ - امام صادق علیه السلام فرمود: ای اسحاق! از خدا چنان بترس که گوئیا او را می بینی و اگر تو را نمی بینی او به طور حتم تو را می بیند، و اگر معتقدی که او تو را نمی بیند پس کافر گشته ای و اگر می دانی که تو را می بیند ولی با این وجود باز آشکارا معصیتش را مرتکب می شوی پس او را حقیرترین و سبک ترین بیننده بر خود انگاشته ای. حدیث: ۱۱۷ - قال ابو عبدالله علیه السلام: من عرف الله خاف الله و من خاف الله سخت نفسه عن الدنیا. ترجمه: ۱۱۷ - امام صادق علیه السلام فرمود: هر که خدا را بشناسد ترس او در دلش می افتد و هر که از خدا ترسان باشد نفسش از دنیا طلبی باز می ماند. حدیث: ۱۱۸ - قال ابو عبدالله علیه السلام ان من العباده شده الخوف من الله عزوجل یقول الله عزوجل: (انما یخشى الله من عبادہ العلماء) و قال جل ثناؤه: (فلا تخشوا الناس و اخشون) و قال تبارک و تعالی (و من یتق الله یجعل له مخرجاً) قال: و قال ابو عبدالله علیه السلام: ان حب الشرف و الذکر لایکونان فی قلب الخائف الراهب. ترجمه: ۱۱۸ - امام صادق علیه السلام فرمود: همانا ترس شدید از خدای عزوجل از عبادت شمرده می شود، خدای عزوجل گوید: (به راستی که از بندگان خدا تنها دانشمندان از خدا خوف و خشیت دارند) (۶۲) و همچنین می گوید: (از مردمان ترسید و از من بیم داشته باشید) (۶۳) و نیز می گوید: (هر که تقوای الهی را پیشه کند خداوند برای او راه خروج (از دشواریها را) قرار می دهد) (۶۴) - راوی گوید: - امام صادق علیه السلام فرمود: همانا حب و دوستی بلند پایگی و فخر در قلب شخص ترسان بیمناک راه ندارد. حدیث: ۱۱۹ - عن محمد به علی بن الحسین علیه السلام قال: من الفاظ رسول الله صلی الله علیه و آله: راس الحکمه مخافه الله عزوجل. ترجمه: ۱۱۹ - امام باقر علیه السلام فرمود: یکی از سخنان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله این است که فرمود: ترس از خدای عزوجل سر حکمت و دانایی است. حدیث: ۱۲۰ - قال الصادق جعفر بن محمد علیه السلام: من خلا بذنب فراقب الله تعالی فیه و استحیا من الحفظه غفر الله عزوجل له جمیع ذنوبه و ان کانت مثل ذنوب الثقلین. ترجمه: ۱۲۰ - امام صادق علیه السلام فرمود: کسی که در پنهانی مرتکب گناهی شود پس از خدای تعالی بترسد و از فرشتگان نگهبان و ثبت کننده اعمال شرم کند خداوند عزوجل تمامی گناهانش را می بخشد اگر چه به اندازه گناهان جن و انس باشد. حدیث: ۱۲۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: سمعته یقول: الخائف من لم تدع له الرهبه لسانا ینطق به. ترجمه: ۱۲۱ - راوی می گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: ترسان کسی است که ترس برای او زبانی که با آن سخن گوید وانگذاشته است. حدیث: ۱۲۲ - عن ابی جعفر علیه السلام فی حدیث قال: و اما المنجیات فخوف الله فی السر و العلانیه و القصد فی الغنی و الفقر و کلمه العدل فی الرضا و السخط. ترجمه: ۱۲۲ - امام باقر علیه السلام در ضمن حدیثی فرمود: و اما چیزهایی که مایه نجات و رستگاری اند: ترس از خدا در نهان و آشکار، و میانه روی در هنگام ثروت و تنگدستی و عادلانه رفتار نمودن در

هنگام خوشنودی و خشم . حدیث : ۱۲۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان قوما اصابوا ذنوبا فخافوا منها و اشفقوا فجاءهم قوم آخرون فقالوا : ما لكم ؟ فقالوا : انا اصبنا ذنوبا فحفنا منها و اشفقنا فقالوا لهم : نحن نحملها عنکم فقال الله تعالی : يخافون تجترءون علی ؟ فانزل الله علیهم العذاب . ترجمه : ۱۲۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا گروهی مرتکب گناهای شدند سپس از گناه خویش ترسیدند و بیمناک شدند پس از آن گروهی دیگر بر آنان وارد شدند و گفتند : شما را چه شده است که چنین بیمناکید ؟ گفتند : ما مرتکب گناهای شدیم و از گناه خویش ترسانیم . گفتند : ما گناه شما را از شما بر می داریم و به دوش می گیریم . پس خدای تعالی فرمود : آیا می ترسند که شما بر من دلیر گردید ؟ ! پس عذاب را بر آنان فرستاد . حدیث : ۱۲۴ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام قال : ان المومن لا یصبح الا خائفا و ان کان محسنا و لا یمسی الا خائفا و ان کان محسنا لانه بین امرین بین وقت قد مضی لا یدری ما الله صانع به و بین اجل قد اقترب لا یدری ما یصیبه من الهلکات الا و قولوا خیرا تعرفوا به و اعملوا به تکنونوا من اهلہ صلوا ارحامکم و ان قطعوکم و عودوا بالفضل علی من حرمکم و ادوا الامانه الی من ائتمنکم و اوفوا بعهد من عاهدتم و اذا حکمتم فاعدلوا . ترجمه : ۱۲۴ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : مومن صبح نمی کند مگر با ترس و بیم اگر چه نیکوکار باشد و شب نمی کند مگر با ترس و بیم اگر چه نیکوکار باشد زیرا او همواره بین دو چیز است : بین زمانی که سپری شده و او نمی داند که خدا با او چه می کند و بین مرگی که نزدیک است و نمی داند که چه خطراتی (پس از مرگ) متوجه او می شود ، آگاه باشید و سخن خیر گوئید تا به خیر گویی شناخته شوید و کردار نیکو داشته باشید تا از اهل خیر شوید ، با خویشاوندانتان پیوند برقرار کنید اگر چه آنان از شما بپزند ، با کسی که شما را محروم ساخته با فضل و بزرگواری رفتار کنید و درباره کسی که شما را امین شمرده امانتدار باشید و به پیمان کسی که با شما پیمان بسته پایبند باشید و هرگاه حکم می کنید عادلانه قضاوت کنید .

۱۵ - باب استحباب کثره البکا من خشیه الله

۱۵ - باب استحباب زیاد گریستن از خوف خدا حدیث : ۱۲۵ - عن الصادق عن آبائه عن النبی صلی الله علیه و آله فی حدیث المناهی قال : و من ذرفت عیناه من خشیه الله کان له بكل قطره قطرت من دموعه قصر فی الجنة مکمل بالدر و الجوهر فیہ ما لا عین رات و لا اذن سمعت و لا خطر علی قلب بشر . ترجمه : ۱۲۵ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش و آنان از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در حدیثی که مشتمل بر ذکر امور مورد نهی است روایت فرمود : و کسی که اشک چشمانش از ترس خدا روان گردد در برابر هر قطره از قطرات اشکش قصری در بهشت نصیبش می گردد که با در و گوهر پوشانده شده است و در آن چیزهایی است که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه بر قلب بشری خطور کرده . حدیث : ۱۲۶ - عن ابی عبدالله الصادق جعفر بن محمد علیه السلام قال : کان فیما وعظ الله به عیسی ابن مریم علیه السلام ان قال : یا عیسی انا ربک و رب آبائک الاولین - الی ان قال - یا عیسی بن البکر البتول ابک علی نفسک بکاء من قد ودع الاهل قلی الدنیا و ترکها لاهلها و صارت رغبتہ فیما عند الله . ترجمه : ۱۲۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : در رازگویی خداوند با عیسی بن مریم علیه السلام آمده است که فرمود : ای عیسی ! من پروردگار تو و پروردگار پیشینیان تو ام . ای عیسی ! ای فرزند آن بانویی که باکره بود و میل و حاجتش را از مردان بریده بود ، بر نفس خود گریبان باش چونان کسی که با خانواده خود در حال وداع است و بی مهری دنیا را در دل دارد و آن را برای اهل دنیا واگذارده است و میل و رغبتش تنها به چیزی است که در نزد خداست . حدیث : ۱۲۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان اسم نوح علیه السلام عبد الغفار و انما سمی نوحا لانه کان ینوح علی نفسه . ترجمه : ۱۲۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : نام حضرت نوح علیه السلام عبد الغفار بود ولی چون بسیار بر نفس خود نوحه و زاری داشت نوح نامیده شد . حدیث : ۱۲۸ - ابی عبدالله علیه السلام قال : اسم نوح عبد الملک و انما سمی نوحا لانه بکی خمس مائه سنه . ترجمه : ۱۲۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : نام نوح علیه السلام عبد الملک بود ولی چون پانصد سال را به نوحه و زاری گذراند نوح نامیده شد . حدیث : ۱۲۹ - عن ابی عبدالله علیه

السلام قال : كان اسم نوح عبد الاعلى و انما سمى نوحا لانه بكى خمسمائه عام . ترجمه : ۱۲۹ - امام صادق عليه السلام فرمود : نام حضرت نوح عليه السلام عبدالاعلى بود ولى چون پانصد سال را به نوحه و زارى گذراند نوح ناميده شد . (۶۵) حديث : ۱۳۰ - عن ابى جعفر عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ليس شىء الاوله شىء يعدله الا الله فانه لا يعدله شىء و لا اله الا الله لا يعدله شىء و دمه من خوف الله فانه ليس لها مثقال فان سالت على وجهه لم يرهقه قتر و لاذله بعدها ابدا . ترجمه : ۱۳۰ - امام باقر عليه السلام از رسول خدا صلى الله عليه و آله روايت كند : هيچ چيزى نيست جز اينكه معادلى دارد مگر خداوند كه هيچ چيز معادل او نيست ، و هيچ سخنى معادل و برابر لا اله الا الله نيست ، و اشكى كه از خوف خدا ريخته شود هم وزنى ندارد پس اگر بر چهره شخص جارى گردد پس از آن هرگز آن روى را گرفتگى و تيرگى فرا نمى گيرد . حديث : ۱۳۱ - عن جعفر بن محمد عن ابيه عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله طوبى لصوره نظر الله اليها تبكى على ذنب من خشيه الله لم يطلع على ذلك الذنب غيره . ترجمه : ۱۳۱ - امام صادق عليه السلام از پدر بزرگوارش روايت كند كه فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : خوشا به حال چهره اى كه خداوند به او نظر دارد ، آن چهره اى كه بر گناهى كه هيچكس جز خدا بر آن اطلاعى ندارد از خوف خدا مى گريد . حديث : ۱۳۲ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله : كل عين باكية يوم القيامة الا ثلاثه اعين : عين بكت من خشيه الله و عين غضت عن محارم الله و عين باتت ساهره فى سبيل الله . ترجمه : ۱۳۲ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : هر چشمنى كه در روز قيامت گريان است مگر سه چشم : چشمنى كه از خوف خدا بگريد و چشمس كه (از ديدن) حرامهاى الهى فرو بسته شود و چشمنى كه در راه خدا شب زنده دارى كند . حديث : ۱۳۳ - عن الرضا عليه السلام قال : كان فيما ناجى الله به موسى عليه السلام : انه ما تقرب الى المتقربون بمثل البكاء من خشيتى و ما تعبد لى المتعبدون بمثل الورع عن محارمى و لاتزين لى المتزينون بمثل الزهد فى الدنيا عما يهم الغنى عنه . فقال موسى : يا اكرم الاكرمين فما اثبتهم على ذلك ؟ فقال : يا موسى اما المتقربون لى بالبكاء من خشيتى فهم فى الرفيق الاعلى لا يشركهم فيه احد و اما المتعبدون لى بالورع عن محارمى فانى افتش الناس عن اعمالهم و لا افتشهم حياء منهم و اما المتزينون لى بالزهد فى الدنيا فانى ابيحهم الجنه بحذافيرها يتبوءون منها حيث يشاءون . ترجمه : ۱۳۳ - امام رضا عليه السلام فرمود : در ضمن رازگويى خداوند با حضرت موسى عليه السلام چنين آمده است : كسانى كه به من نزديك گشته اند به واسطه هيچ عملى همانند گريستن از خوف من به من نزديك نشده اند و آنانكه طوق بندگى مرا در گردن دارند به واسطه هيچ عملى همانند باز ايستادن از ارتكاب حرامهاى من مرا بندگى ننموده اند و آنانكه خود را آراسته اند به واسطه هيچ عملى همانند پيشه نمودن زهد و بى رغبتى نسبت به آنچه كه بى نيازى از آن در دنيا مورد اهميت است ، خود را براى من نياراسته اند . حضرت موسى عليه السلام عرض كرد : اى گرامى ترين گراميان ! چه چيزى آنان را در اين راه ثابت قدم و پابرجا نموده ؟ خداوند فرمود : اى موسى ! اما آنانكه به واسطه گريستن از خوف من به من نزديك گشته اند آنان در مرتبه همجوارى با رفيق اعلى (معشوق و دوست برتر) هستند و هيچكس در اين مقام با آنان شريك نيست و اما آنانكه به واسطه باز ايستادن از ارتكاب حرامهاى من مرا بندگى نموده اند من در قيامت از آن شرم دارم كه در مورد اعمالشان كنجكاوى و دقت به خرج دهم در حالى كه اعمال همه مردمان را به دقت وارسى خواهم كرد و اما آنانكه خود را به واسطه بى رغبتى به دنيا برايم آراسته اند تمامى بهشت را براى آنان مباح و روا مى سازم كه در هر جاى بهشت خواستند جاى گيرند . حديث : ۱۳۴ - قال الصادق عليه السلام : ان الرجل ليكون بينه و بين الجنة اكثر مما بين الثرى الى العرش لكثرة ذنوبه فما هو الا ان يبكى من خشيه الله عزوجل ندما عليها حتى يصير بينه و بينها اقرب من جفنه الى مقلته . ترجمه : ۱۳۴ - امام صادق عليه السلام فرمود : به درستي كه (گاه باشد) بين آدمى و بهشت به خاطر گناهان زيادش فاصله اى بيش از فاصله زمين تا عرش باشد پس چنين كسى را چاره اى نيست جز اينكه از خوف خداى عزوجل بگريد و بر گناهان خويش اشك ندامت بريزد تا فاصله او و بهشت نزديكتر از فاصله پلك چشم تا مردمك چشم شود . حديث : ۱۳۵ - عن ابى عبدالله عليه السلام قال : ما من شىء الا و له كيل وزن الا الدموع فان القطره تطفئ بحارا من نار فاذا اغرورقت العين

بمائها لم يرهق وجهه قتر ولا ذله فاذا فاضت حرمها الله على النار و لو ان باکيا بکی فی امه لرحموا . ترجمه : ۱۳۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : هیچ چیزی نیست جز اینکه پیمانه و وزنی دارد مگر اشکها زیرا یک قطره اشک دریاهایی از آتش را خاموش می کند پس هرگاه چشم پر آب شد و در اشک خود غرق گشت چنین چهره ای را کدورت و تیرگی فرا نمی گیرد و هرگاه اشک آن جاری شود خداوند آن دیده را بر آتش حرام می گرداند و اگر در بین یک امت یک نفر (با اخلاص و از خوف خدا) بگرید آن امت همگی مورد رحمت الهی واقع می شوند . حدیث : ۱۳۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام نحوه و زاد فی اوله : ما من عین الا و هی باکیه یوم القیامه الا- علینا بکت من خوف الله و ما اغرورقت عین بمائها من خشیه الله عزوجل الا حرم الله سائر جسده على النار . ترجمه : ۱۳۶ - از امام صادق علیه السلام مانند حیث گذشته روایت شده است با این تفاوت که در آغاز آن آمده است : هیچ چشمی نیست مگر اینکه در روز قیامت گریان است به جز چشمی که از خوف خدا گریسته است و هیچ چشمی از خوف خدای عزوجل پر آب نشده است مگر اینکه خداوند سایر بدن او را بر آتش حرام می گرداند . حدیث : ۱۳۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ما من قطره احب الی الله عزوجل من قطره دموع فی سواد اللیل مخافه من الله لا-یراد بها غیره . ترجمه : ۱۳۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : هیچ قطره ای در نزد خداوند عزوجل دوست داشتنی تر و محبوب تر از قطره اشک هایی که در تاریکی شب و از خوف خدا با اخلاص کامل ریخته می شود نیست . حدیث : ۱۳۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کل عین باکیه یوم القیامه الا ثلاثه عین غضت عن محارم الله و عین سهرت فی طاعه الله و عین بکت فی جوف اللیل من خشیه الله . ترجمه : ۱۳۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : هر چشمی در روز قیامت گریان است مگر سه چشم : یکی چشمی که از دیدن آنچه خداوند دیدنش را بر او حرام نموده فرو بسته شود و دیگری چشمی که در طاعت خدا بیدار بماند و دیگری چشمی که در دل شب از خوف خدا بگرید . حدیث : ۱۳۹ - قال ابو عبدالله علیه السلام اوحی الله الی موسی علیه السلام ان عبادی لم یقربوا الی بشیء احب الی من ثلاث خصال قال موسی : یا رب و ما هی ؟ قال : یا موسی ! الزهد فی الدنیا و الورع عن معاصی و البکاء من خشیتی قال موسی یا رب فما لمن صنع ذا ؟ فاوحی الله الیه یا موسی اما الزاهدون فی الدنیا ففی الجنه و اما البکاءون من خشیتی ففی الرفیع الاعلی لا یشارکهم فیہ احد و اما الورعون عن معاصی فانی افتش الناس و لا افتشهم . ترجمه : ۱۳۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : خداوند به موسی علیه السلام وحی فرستاد که بندگان من به سوی من تقرب نمی یابند به چیزی که در نزد من محبوبتر باشد از سه خصلت ، حضرت موسی علیه السلام عرض کرد : ای پروردگار من آن سه چیست ؟ فرمود : ای موسی ! یکی بی رغبتی به دنیا و دیگری پرهیز از نافرمانی من و دیگری گریستن از خوف من . موسی عرض کرد : ای پروردگار من ! کسی که چنین باشد چه چیزی نصیبش خواهد شد ؟ خداوند وحی فرستاد که : ای موسی ! اما بی رغبتان به دنیا در بهشت جای خواهند گرفت و اما آنانکه از خوف من گریانند در مقامی رفیع و برترند که هیچ کس با آنان در آن مقام شریک نیست و اما آنانکه از نافرمانی من پروا دارند من نیز مردمان را سخت بازرسی خواهم کرد ولی در کار آنان موشکافی به خرج نمی دهم .

۱۶ - باب وجوب حسن الظن بالله و تحریم سوء الظن به

۱۶ - باب وجوب حسن ظن به خداوند و ترحیم بدگمانی نسبت به خدا حدیث : ۱۴۰ - عن ابی الحسن الرضا علیه السلام قال : احسن الظن بالله فان الله عزوجل يقول : انا عند ظن عبدي بی ان خیرا فخیرا و ان شرا فشر . ترجمه : ۱۴۰ - امام رضا علیه السلام فرمود : به خداوند گمان نیکو داشته باش زیرا خداوند عزوجل گوید : من در نزد گمانی که بنده ام به من دارد حاضریم اگر گمان خیر به به من دارد پس پاداش خیر می بیند و اگر گمان بد به من دارد پس کیفری بد در انتظار اوست . حدیث : ۱۴۱ - عن ابی الحسن الرضا فی حدیث قال : فاحسن الظن بالله فان اباعبدالله علیه السلام کان یقول : من حسن ظنه بالله کان الله عند ظنه به و من رضى بالقليل من الرزق قبل منه اليسير من العمل . ترجمه : ۱۴۱ - امام رضا علیه السلام فرمود : به خدا گمان نیک داشته باش زیرا

امام صادق علیه السلام می فرمود: کسی که به خداوند گمان نیکو داشته باشد خداوند در نزد گمان او حاضر است و کسی که به روزی کم قانع و خوشنود باشد خداوند نیز عمل کم را از او می پذیرد. حدیث: ۱۴۲ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: وجدنا فی کتاب علی علیه السلام ان رسول الله صلی الله علیه و آله قال علی منبره: و الذی لا اله الا هو ما اعطی مومن قط خیر الدنیا و الاخره الا بحسن ظنه بالله و رجائه له و حسن خلقه و الکف عن اغتیاب المومنین و الذی لا اله الا هو لا یعذب الله مومنا بعد التوبه و الاستغفار الا- بسوء ظنه بالله و تقصیر من رجائه له و سوء خلقه و اغتیاب المومنین و الذی لا اله الا هو لا یحسن ظن عبد مومن بالله الا کان الله عند ظن عبده المومن لان الله کریم بیده الخیر یستحیی ان یکون عبده المومن قد احسن به الظن ثم یخلف ظنه و رجاء فاحسنوا بالله الظن و ارغبوا الیه. ترجمه: ۱۴۲ - امام باقر علیه السلام فرمود: در کتاب علی علیه السلام یافتیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله بر فراز منبر فرمود: سوگند به آن خدایی که جز او معبودی نیست به هیچ مومنین هرگز خیر دنیا و آخرت عطا نشده است مگر به خاطر چند خصلت: گمان نیکو به خداوند و امیدواری به عطا و بخشش خدا و خوش خلقی و باز ایستادن از غیبت مومنان و سوگند به خدایی که جز او معبودی نیست خداوند هیچ مومنی را بعد از توبه و استغفار عذاب نمی کند مگر به سبب چند خصلت: بدگمانی اش به خداوند و کوتاهی نمودن در امید داشتن به خدا و بد اخلاقی و غیبت نمودن از مومنین و سوگند به خدایی که جز او معبودی نیست هیچ بنده مومنی گمان نیکو به خدا نمی کند مگر اینکه خداوند در نزد گمان نیکوی او حاضر است (و پاداش نیکو به او می دهد) زیرا خداوند بخشنده است و تمامی خیر در دست اوست و شرم دارد از اینکه بنده مومنش به او گمان نیکی داشته باشد و آن گمان و امیدواری اش به خطا رود پس به خداوند گمان نیکو داشته باشید و به سوی او میل داشته باشید و زاری کنید. حدیث: ۱۴۳ - عن سفیان بن عیینة قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: حسن الظن بالله ان لا ترجو الا الله و لا تخاف الا ذنبک. ترجمه: ۱۴۳ - سفیان بن عیینة گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمودن گمان نیکو به خداوند داشتن این است که امید به هیچکس جز او نداشته باشی و از هیچ چیز جز گناهت ترسی. حدیث: ۱۴۴ - عن سنان بن طریف قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: ینبغی للمومن ان یخاف الله خوفا کانه مشرف علی النار و یرجوہ رجاء کانه من اهل الجنة. ثم قال: ان الله تبارک و تعالی عند ظن عبده به ان خیرا فخیرا و ان شرا فشر. ترجمه: ۱۴۴ - سنان بن طریف گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: هر مومن سزاوار است که چنان از خداوند بترسد که گویا نزدیک است که به آتش افکنده شود و چنان به رحمت او امیدوار باشد که گویا از اهل بهشت است. سپس فرمود: خداوند تبارک و تعالی در نزد گمان بنده اش به خود حاضر است اگر گمانش به او خیر باشد خداوند هم خیر برایش پیش می آورد و اگر گمانش بد باشد خداوند هم بد برایش پیش می آورد. حدیث: ۱۴۵ - محمد به علی بن الحسین علیه السلام باسناده الی وصیه علی علیه السلام لمحمد بن الحنفیه قال: و لا یغلبن علیک سوء الظن بالله عزوجل فانه لن یدع بینک و بین خلیک صلحا. ترجمه: ۱۴۵ - امام باقر علیه السلام فرمود: در وصیت علی علیه السلام به فرزندش محمد بن حنفیه آمده است که: مبدا بدگمانی به خداوند عزوجل بر تو غالب شود زیرا این بدگمانی بین تو و دوستت که خداوند است صلح و آشتی باقی نمی گذارد. حدیث: ۱۴۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان آخر عبد یومر به الی النار فیلتفت فیکول الله جل جلاله: اعجلوه فاذا اتی به قال له: عبدی لم التفت؟ فیکول: یا رب ما کان ظنی بک هذا فیکول الله جل جلاله: عبدی ما کان ظنک بی؟ فیکول: یا رب ما کان ظنی بک ان تغفر لی خطیئتی و تدخلنی جنتک قال: فیکول الله جل جلاله: ملائکتی و عزتی و جلالی و آلائی و ارتفاع مکانی ما ظن بی هذا ساعه من حیاة خیرا قط و لو ظن بی ساعه من حیاة خیرا وما روعته بالنار اجیزوا له کذبه و ادخلوه الجنة ثم قال ابو عبدالله علیه السلام: ما ظن عبد بالله خیرا الا کان له عند ظنه و ما ظن به سوء الا کان الله عند ظنه به و ذلک قول الله عزوجل: (و ذلکم ظنکم الذی ظننتم بریکم ارداکم فاصبحتم من الخاسرین). ترجمه: ۱۴۶ - امام صادق علیه السلام فرمود: همانا آخرین بنده ای که در روز قیامت دستور داده می شود که به سوی آتش دوزخ رود به چپ و راست خود می نگرد پس خداوند جل جلاله می فرماید: با شتاب بیاوریدش. پس چون به محضر پروردگار آورده می شود

خداوند می فرماید: ای بنده من! چرا به چپ و راست خود می نگری؟ عرض می کند: ای پروردگار من! من چنین گمانی به تو نداشتم، خداوند جل و جلاله می فرماید: ای بنده من! چه گمانی به من داشتی؟ عرض می کند: ای پروردگار من! گمان من به تو این بود که از گناهانم در می گذری و مرا به بهشت وارد می کنی. خداوند جل جلاله می فرماید: ای فرشتگان من! سوگند به عزت و بزرگی و نعمتها و بلندی جایگاهم که این بنده در زندگی اش هرگز ساعتی چنین گمان خوبی به من نداشت و اگر در تمام زندگی اش ساعتی چنین گمان خیری به من داشت او را با آتش نمی ترساندم و لرزه بر اندامش نمی افکندم حال که چنین گفت این دروغش را بر او روا دارید و او را به بهشت داخل کنید. سپس امام صادق علیه السلام فرمود: هیچ بنده ای به خدا خوش گمان نبوده جز اینکه خداوند در نزد گمانش حاضر است (و با او به خوبی رفتار می کند) و هیچ بنده ای به خداوند بدگمان نبوده جز اینکه خداوند در نزد گمان وی حاضر است (و او را به بدی کیفر می دهد) و این همان معنای گفتار خداوند عزوجل است که می فرماید: (و این گمان بدی بود که به پروردگارتان داشتید و همان موجب هلاک شما شد پس از زیانکاران گردیدید) (۶۶) حدیث: ۱۴۷ - عن ابی الحسن الرضا علیه السلام قال: قال لی احسن الظن بالله فان الله عزوجل یقول: انا عند ظن عبدي بی فلا یظن بی الا خیرا. ترجمه: ۱۴۷ - راوی از امام رضا علیه السلام روایت کند که حضرت به من فرمود: گمان نیکو به خداوند داشته باش زیرا خدای عزوجل می فرماید: من در نزد گمان بنده ام حاضرم پس بنده ام جز گمان خیر به من نداشته باشد. حدیث: ۱۴۸ - عن ابی رثاب قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: یوتی بعد یوم القیامه ظالم لنفسه فیقول الله: الم امرک بطاعتی الم انھک عن معصیتی؟ فیقول: بلی یا رب و لكن غلبت علی شهوتی فان تعذبنی فبذنبی لم تظلمنی فیامر الله به الی النار فیقول ما کان هذا ظنی بک فیقول ما کان ظنک بی؟ قال: کان ظنی بک احسن الظن فیامر الله به الی الجنة فیقول الله تبارک و تعالی: لقد نفعک حسن ظنه بی الساعه. ترجمه: ۱۴۸ - ابن رثاب گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: در روز قیامت بنده ای که به خویشتن ستم نموده آورده می شود پس خداوند می فرماید: آیا تو را به طاعت و فرمانبرداری امر نکردم؟ آیا تو را از نافرمانی امر نپس نکردم؟ بنده گنهکار گوید: درست است ای پروردگار من! ولی شهوتم بر من چیره شد پس اگر مرا کیفر دهی به خاطر گناهی است که مرتکب شده ام و به من ستم روا نداشته ای. پس خداوند دستور می دهد که او را به سوی آتش برند. بنده گنهکار می گوید: ای خدای من! گمان من به تو چنین نبود. خداوند می فرماید: مگر چه گمانی به من داشتی؟ می گوید: خدایا من به تو نیکوترین گمان را داشتم. پس خداوند امر می کند که او را به سوی بهشت برند و می فرماید: حقا که گمان نیکوی تو به من امروز به تو سود بخشید.

۱۷ - باب استحباب دم النفس و تادیبها و مقتها

۱۷ - باب استحباب نکوهش نمودن نفس و ادب کردن و دشمن داشتن نفس حدیث: ۱۴۹ - عن الحسن بن الجهم قال سمعت اباالحسن علیه السلام یقول: ان رجلا فی بنی اسرائیل عبدالله اربعین سنه ثم قرب قربانا فلم یقبل منه فقال: لنفسه ما اتیت الا منک و ما الذنب الا لک قال: فاوحی الله عزوجل الیه ذمک لنفسک افضل من عبادتک اربعین سنه. ترجمه: ۱۴۹ - حسن به جهم گوید: از امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: مردی از بنی اسرائیل خداوند را چهل سال عبادت کرد سپس قربانی ای به درگاه خدا نمود و قربانی او پذیرفته نشد پس با نفس خود چنین گفت: ای نفس! آنچه که به من رسیده نیست مگر از جانب تو و گناهی نیست مگر از آن تو. پس خداوند عزوجل به سوی او وحی فرستاد که: این نکوهشی که از نفس خود نمودی از عبادت چهل ساله ات برتر است. حدیث: ۱۵۰ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال: یا اسری الرغبه اقصروا فان المعرج علی الدنیا ما لا یروعه منها الا- صریف انیاب الحدثان ایها الناس تولوا من انفسکم تادیبها و اعدلوا بها عن ضراوه عاداتها. ترجمه: ۱۵۰ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: ای اسیران خواهش نفسانی! میل نفس را کوتاه کنید زیرا کسی را که به دنیا دل بسته است بجز صدای دندانهای

حوادث دنیا چیز دیگری او را نمی ترساند ، ای مردم از درون خود عهده دار ادب کردن نفس های خود شوید و نفس هاتان را از درنده خویی و حریص بودن بر عادات دنیا بازگردانید . حدیث : ۱۵۱ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله من مقت نفسه دون مقت الناس آمنه الله من فرع يوم القيامة . ترجمه : ۱۵۱ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : کسی که به جای اینکه مردم را دشمن گیرد نفس خود را دشمن دارد خداوند او را از بی تابی روز قیامت ایمن دارد .

۱۸ - باب وجوب طاعة الله

۱۸ - باب وجوب فرمانبرداری از خداوند حدیث : ۱۵۲ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : لا تذهب بكم المذاهب فو الله ما شيعتنا الا من اطاع الله عزوجل . ترجمه : ۱۵۲ - امام باقر علیه السلام فرمود : راه و روشهای مختلف شما را (از حق) دور نگرداند و با خود نبرد که سوگند به خدا شیعه ما نیست مگر کسی که خدای عزوجل را اطاعت کند . حدیث : ۱۵۳ - عن ابی جعفر علیه السلام (فی حدیث) ان رسول الله صلى الله عليه و آله قال : انه لا یدرک ما عند الله الا بطاعته . ترجمه : ۱۵۳ - امام باقر علیه السلام در حدیثی فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است که : حقیقتا آنچه (از نعمتها و رضوان) که در نزد خداوند است جز با طاعت و فرمانبرداری از او به دست نمی آید . حدیث : ۱۵۴ - عن جابر عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال لی : یا جابر ایکنفی من یتتحل التشیع ان یقول بحبنا اهل البيت ؟ فو الله ما شيعتنا الا من اتقى الله و اطاعه و ما کانوا یعرفون یا جابر الا بالتواضع و التخشع و الامانه و کثره ذکر الله و الصوم و الصلاة و البر بالوالدين و التعاهد للجيران من الفقراء و اهل المسکنه و الغارمین و الایتام و صدق الحدیث و تلاوه القرآن و کف الالسن عن الناس الا من خیر و کانوا اماناء عشائهم فی الاشیاء - الی ان قال : - احب العباد الی الله عزوجل الا بالطاعة و ما معنا براءه من النار و لا علی الله لاحد من حجه من کان الله مطیعا فهو لنا ولی و من کان الله عاصیا فهو لنا عدو و ما تنال لایتنا الا بالعمل و الورع . ترجمه : ۱۵۴ - جابر از امام باقر علیه السلام روایت کند که حضرت به من فرمود : ای جابر ! آیا کسی که نسبت شیعه بودن را به خود می دهد همین که قائل به دوستی ما اهل بیت باشد کفایتش می کند ؟ سوگند به خدا که شیعه ما نیست مگر کسی که تقوای الهی را پیشه سازد و خدای را اطاعت کند ، و ای جابر ! شیعیان ما شناخته نمی شوند مگر به فروتنی و خشوع و امانتداری و کثرت یاد خدا و روزه و نماز و نیکی به پدر و مادر و رسیدگی به همسایگان تنگدست و رسیدگی به ناتوانان و قرض داران و یتیمان و راستگویی و تلاوت قرآن و نگهداری زبان خود درباره مردم مگر در خیرگویی و شیعیان باید در همه چیز امین قوم و قبیله خود باشند - تا آنجا که فرمود : - دوست داشتنی ترین بندگان در نزد خدای عزوجل آنانند که پرهیزکارتر و عمل کننده تر به طاعت خدایند . ای جابر ! سوگند به خدا که ما جز به وسیله طاعت و فرمانبرداری از خداوند عزوجل نمی توانیم به او نزدیک شویم و جواز رهایی از آتش همراه ما نیست و هیچکس حجت و برهانی بر علیه خداوند ندارد ، هر کس مطیع و فرمانبر خداوند باشد او دوست ماست و هر کس عصیان خدا را کند دشمن ماست و به ولایت و دوستی ما کسی نمی رسد مگر به وسیله عمل شایسته و پارسایی . حدیث : ۱۵۵ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : فی حدیث و الله ما معنا من الله براءه و لاییننا و بین الله قرابه و لا لنا علی الله حجه و لا نتقرب الی الله الا بالطاعة فمن کان منکم مطیعا لله تنفعه و لایتنا و من کان منکم عاصیا لله لم تنفعه و لایتنا و یحکم لا تغتروا و یحکم لا تغتروا . ترجمه : ۱۵۵ - امام باقر علیه السلام در حدیثی فرمود : سوگند به خداوند که از جانب خداوند برای ما جواز رهایی از آتش نیست و بین ما و خداوند خویشاوندی برقرار نیست و ما حجت و برهانی بر خداوند نداریم و جز به وسیله طاعت و فرمانبرداری اش به او نزدیک نمی شویم پس هر کدام از شما که مطیع خداوند باشد ولایت و دوستی ما به او سود می بخشد و هر کدام شما که در برابر خداوند عصیان کند دوستی ما به او سودی نمی بخشد . وای بر شما مبادا فریب بخورید ، وای بر شما مبادا فریب بخورید . حدیث : ۱۵۶ - عن الصادق عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : قال الله جل جلاله : یا ابن آدم اطعن فیما امرتک و لا تعلمنی ما یصلحک . ترجمه : ۱۵۶ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش و آنان

از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کنند که فرمود: خداوند جل جلاله فرمود: ای فرزند آدم! در آنچه که به تو دستور داده ام مرا اطاعت کن و آنچه را که تو را به صلاح می رساند به من نیاموز (که من خود می دانم که چه چیزی به صلاح توست). حدیث: ۱۵۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام عن آبانه علیه السلام عن رسول الله صلی الله علیه و آله قال: قال الله عزوجل: ایما عبد اطاعنی لم اكله الی غیری و ایما عبد عصانی و کلته الی نفسه ثم لم ابال فی ای واد هلك. ترجمه: ۱۵۷ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش و آنان از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کنند که فرمود: خداوند عزوجل می فرماید: هر بنده ای که مرا اطاعت کند او را به سوی غیر خود و نمی گذارم و هر بنده ای که مرا نافرمانی کند او را به سوی خودش و می گذارم پس از آن دیگر باکی ندارم که در چه راهی به هلاکت برسد. حدیث: ۱۵۸ - عن ابی بصیر قال سالت ابا عبدالله علیه السلام عن قول الله عزوجل: (اتقوا الله حق تقاته) قال: يطاع فلا يعصى و یذکر فلا ینسی و یشکر فلا یکفر. ترجمه: ۱۵۸ - ابی بصیر گوید: از امام صادق علیه السلام درباره این گفتار خدا که می فرماید: (تقوای الهی را پیشه کنید حق تقوایش را) (۶۷) پرسیدم. حضرت فرمود: (حق تقوا این است که) اطاعت خداوند صورت گیرد و نافرمانی اش نشود، و همواره یاد شود و فراموش نگردد، و شکر او به جای آورده شود و ناسپاسی اش نشود. حدیث: ۱۵۹ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال: ان الله جعل الطاعة غنیمه الا کياس عند تفریط العجزه. ترجمه: ۱۵۹ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: به راستی که خداوند طاعت خود را در زمانی که ناتوانان در آن کوتاهی می کنند غنیمتی برای زیرکان قرار داد (که زیرکان از طاعت خدا توشه ای برای آخرت غنیمت گیرند).

۱۹ - باب وجوب الصبر علی طاعة الله و الصبر عن معصیه

۱۹ - باب وجوب صبر نمودن بر طاعت خدا و صبر نمودن در برابر معصیت خداوند حدیث: ۱۶۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: اذا کان يوم القيامة یقوم عنق من الناس فیاتون باب الجنة فیقال: من انتم؟ فیقولون: نحن اهل الصبر فیقال لهم: علی ما صبرتم؟ فیقولون: کنا نصبر علی طاعة الله و نصبر عن معاصی الله فیقول الله عزوجل: صدقوا ادخلوهم الجنة و هو قول الله عزوجل: (انما یوفی الصابرون اجرهم بغير حساب). ترجمه: ۱۶۰ - امام صادق علیه السلام فرمود: آنگاه که روز قیامت شود جماعتی از مردم بر می خیزند و به در بهشت می آیند به آنان گفته می شود: شما چه کسانی هستید؟ گویند: ما اهل صبر هستیم. به آنان گفته می شود: بر چه چیزی صبر کردید؟ گویند: ما در دنیا بر طاعت و معاصی خداوند صبر می نمودیم. در اینجا خداوند عزوجل گوید: راست می گویند آنان را به بهشت وارد کنید. و این است معنای گفتار خداوند که می فرماید: (پاداش صابران به طور کامل و بدن حساب به آنان داده می شود) (۶۸) حدیث: ۱۶۱ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام: الصبر صبران: صبر عند المصیبه حسن جمیل و احسن من ذلک الصبر عند ما حرم الله علیک و الذکر ذکران: ذکر الله عزوجل عند المصیبه و افضل من ذلک ذکر الله عند ما حرم الله علیک فیکون حاجزا. ترجمه: ۱۶۱ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: صبر بر دو گونه است: صبر در هنگام مصیبت که این نیکو و زیباست و نیکوتر از آن، صبر نمودن در هنگام روبرو شدن با چیزهایی است که خداوند بر تو حرام نموده و یاد خدا نیز بر دو گونه است: یاد نمودن خداوند عزوجل در هنگام مصیبت و برتر از آن، یاد خداوند در هنگام مواجهه با حرام الهی است که این مانع و بازدارنده آتش دوزخ است. حدیث: ۱۶۲ - قال ابو جعفر علیه السلام: لما حضرت علی بن الحسین علیه السلام الوفاه ضمنی الی صدره و قال یا بنی اوصیک بما اوصانی به ابی حین حضرته الوفاه و بما ذکر ان اباه اوصاه به یا بنی اصبر علی الحق و ان کان مرا. ترجمه: ۱۶۲ - امام باقر علیه السلام فرمود: زمانی که وفات پدرم امام سجاد علیه السلام فرا رسید مرا به سینه خود چسباند و فرمود: ای پسرکم! تو را به چیزی سفارش می کنم که پدرم امام حسین علیه السلام در هنگام وفات مرا به آن سفارش فرمود و فرمود که پدرش علی علیه السلام او را به این وصیت سفارش فرموده است: ای پسر! بر حق صبر کن اگر چه تلخ باشد. حدیث: ۱۶۳ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: الصبر صبران: صبر علی البلاء حسن جمیل و افضل الصبرین الورع عن المحارم. ترجمه:

۱۶۳ - امام باقر علیه السلام فرمود: صبر بر دو گونه است: صبر بر بلا - که نیکو و زیباست و برترین دو قسم صبر پرهیز نمودن از حرامهای الهی است. حدیث: ۱۶۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: اصبروا علی الدنیا فانما هی ساعه فما مضی منه لاتجد له الما و لاسرورا و ما لم یجی فلا - تدری ما هو؟ و انما هی ساعتک الّتی انت فیها فاصبر فیها علی طاعه الله و اصبر فیها عن معصیه الله. ترجمه: ۱۶۴ - امام صادق علیه السلام فرمود، بر دنیا صبر کنید که دنیا ساعتی بیش نیست پس آنچه از دنیا سپری شده برای آن رنجی و سروری نمی یابی (رنج و شادمانی آن تمام شدنی است) و آنچه نیامده است نمی دانی چیست؟ دنیا همان ساعتی است که تو در آن هستی پس در آن بر طاعت و فرمانبرداری خدا صبر کن و در مقابل معصیت خداوند نیز شکبیا باش. حدیث: ۱۶۵ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله الصبر ثلاثه: صبر عند المصیبه و صبر عند الطاعه و صبر عن المعصیه، فمن صبر علی المصیبه حتی یردها بحسن عزائها کتب الله له ثلاثمائه درجه ما بین الدرجه الی الدرجه کما بین السماء و الارض و من صبر علی الطاعه کتب الله له ستمائه درجه ما بین الدرجه الی الدرجه کما بین تخوم الارض الی منتهی العرش و من صبر عن المعصیه کتب الله له تسعمائه درجه ما بین درجه الی الدرجه کما بین تخوم الارض الی منتهی العرش. ترجمه: ۱۶۵ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: صبر بر سه قسم است: صبر در هنگام معصیت و صبر در طاعت خداوند و صبر در برابر معصیت و گناه، پس کسی که بر مصیبتی صبر کند تا آنجا که آن مصیبت را به تسلی و آرامشی نیکو باز گردان خداوند برای او سیصد درجه می نویسد که بین یک درجه تا درجه دیگر به اندازه بین زمین و آسمان فاصله است و کسی که بر طاعت خدا صبر کند خداوند برای او ششصد درجه می نویسد که مابین یک درجه تا درجه دیگر به اندازه مابین حدود مرز زمین تا انتهای عرش الهی فاصله است و کسی که در برابر معصیت و گناه صبر کند خداوند برای او نهصد درجه می نویسد که مابین یک درجه تا درجه دیگر به اندازه مابین حد و مرز زمین تا انتهای عرش فاصله است. حدیث: ۱۶۶ - عن ابی الحسن موسی به جعفر علیه السلام انه قال لبعض ولده: یا بنی ایاک ان یراک الله فی معصیه نهاک عنها و ایاک ان یفقدک الله عند طاعه امرک بها. ترجمه: ۱۶۶ - از امام موسی به جعفر علیه السلام روایت است که به یکی از فرزندانش فرمود: ای پسرکم! بر حذر باش از اینکه خداوند تو را در حال گناهی که تو را از انجام آن نهی نموده است ببیند و بر حذر باش از اینکه خداوند تو را در انجام طاعتی که به انجام آن فرمان داده است غائب ببیند. حدیث: ۱۶۷ - عن ابی حمزه الثمالی قال: قال لی ابو جعفر علیه السلام: لما حضرت ابی الوفاء ضمنی الی صدره و قال: یا بنی اصبر علی الحق و ان کان مرا توف اجرک بغير حساب. ترجمه: ۱۶۷ - ابو حمزه ثمالی گوید: امام باقر علیه السلام به من فرمود: زمانی که وفات پدرم امام سجاد علیه السلام فرا رسید مرا به سینه خود چسبانده و فرمود: ای پسرکم! بر حق صبر کن اگر چه تلخ باشد تا خداوند پاداش تو را بدون حساب و به طور کامل دهد. حدیث: ۱۶۸ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال: الصبر صبران: صبر علی ما تحب و صبر علی ما تکره ثم قال علیه السلام: ان ولی محمد من اطاع الله و ان بعدت لحمته و ان عدو محمد من عصی الله و ان قربت قرابته. ترجمه: ۱۶۸ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: صبر دو گونه است: صبر نمودن بر آنچه دوست می داری و صبر نمودن بر آنچه که آن را ناپسند می شمری. سپس فرمود: همانا دوست پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله کسی است که خداوند را اطاعت کند اگر چه قرابت و خویشاوندی اش دور باشد و همانا دشمن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله کسی است که خدای را نافرمانی کند اگر چه خویشاوندی اش نزدیک باشد. حدیث: ۱۶۹ - و قال علیه السلام: شتان بین عملین عمل تذهب لذته و بقی تبعته و عمل تذهب مؤنثه و بقی اجره. ترجمه: ۱۶۹ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: چقدر بین دو عمل فاصله است یکی عملی که لذتش می رود و عاقبت بدش باقی می ماند و دیگری عملی که سختی آن می رود و پاداشش می ماند. حدیث: ۱۷۰ - و قال علیه السلام: اتقوا معاصی الله فی الخلوات فان الشاهد هو الحاكم. ترجمه: ۱۷۰ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: از ارتکاب معصیتهای الهی (حتی) در نهان خودداری کنید زیرا آن خدایی که شاهد است خود نیز حاکم است. حدیث: ۱۷۱ - و قال علیه السلام: ان الله وضع الثواب علی طاعته و العقاب علی معصيته ذیاده لعباده عن نعمته و حیاشه لهم الی جنته. ترجمه: ۱۷۱ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

خداوند پاداش را بر طاعتش نهاد و کیفر را بر معصیتش تا بندگان را از خشم و عقوبت خود دور سازد و آنان را به سوی بهشت تشویق و تحریر کند. حدیث: ۱۷۲ - و قال علیه السلام: احذر ان يراك الله عند معصيته او يفقدك عند طاعته فتكون من الخاسرين فاذا قويت فاقو على طاعه الله فاذا ضعفت فاضعف عن معصيه الله. ترجمه: ۱۷۲ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: بر حذر باش از اینکه خداوند تو را در هنگام معصیتش ببیند یا در هنگام طاعتش تو را نیابد اگر چنین باشی از زیانکاران خواهی بود پس هرگاه توانایی می یابی، بر انجام طاعت خدا توانا شو و هرگاه ناتوان می شوی، از ارتکاب معصیت خدا ناتوان شو. حدیث: ۱۷۳ - اتی رجل ابا عبدالله علیه السلام فقال له يا ابن رسول الله اوصني فقال: لا يفقدك الله حيث امرك ولا يراك حيث نهاك قال: زدني قال: لا اجد. ترجمه: ۱۷۳ - مردی نزد امام صادق علیه السلام آمد و عرض کرد: ای فرزند رسول خدا! مرا سفارشی فرما. حضرت فرمود: در جایی که خداوند تو را فرمان داده غائب نبیند و در جایی که نهی فرموده حاضرت نیابد. عرض کرد: بیش از این برایم بگو. حضرت فرمود: بیش از این چیزی نمی یابم. حدیث: ۱۷۴ - عن ابی جعفر محمد بن علی الباقر عن آبائه علیه السلام عن رسول الله صلی الله علیه و آله قال: اذا كان يوم القيامة نادى مناد عن الله يقول: اين اهل الصبر؟ قال: فيقوم عتق من الناس فتستقبلهم زمرة من الملائكة فيقولون لهم: ما كان صبركم هذا الذي صبرتم؟ فيقولون: صبرنا انفسنا على طاعه الله و صبرناها عن معصيه الله قال: فينادى مناد من عند الله صدق عبادى خلوا سبيلهم ليدخلوا الجنة بغير حساب. ترجمه: ۱۷۴ - امام باقر علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: آنگاه که روز قیامت بر پا می شود ندا دهنده ای از جانب خدا ندا در می دهد که: کجایند اهل صبر؟ پس جماعتی از مردم بر می خیزند و گروهی از فرشتگان به استقبال آنان می آیند و به آنان می گویند: آن صبری که پیشه نمودید چه صبری بود؟ گویند: ما خود را بر طاعت خداوند به صبر روا داشتیم و نیز خود را در مقابل معصیت خداوند به صبر وادار نمودیم. پس ندا دهنده ای از جانب خداوند ندا در می دهد که: بندگانم راست می گویند از جلو راه آنها به کنار روید تا بدون حساب وارد بهشت شوند.

۲۰ - باب وجوب تقوی الله

۲۰ - باب وجوب رعایت تقوای الهی حدیث: ۱۷۵ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: كان امير المؤمنين عليه السلام يقول: لا يقل عمل مع تقوى و كيف يقل ما يتقبل؟ ترجمه: ۱۷۵ - امام باقر علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمود: کم شمرده نمی شود عملی که همراه با تقواست و چگونه کم شمرده می شود چیزی که پذیرفته می گردد؟ حدیث: ۱۷۶ - عن مفصل بن عمر قال: كنت عند ابی عبدالله علیه السلام فذكرنا الاعمال فقلت انا: ما اضعف عملي فقال: مه استغفر الله ثم قال لی: ان قليل العمل مع التقوى خير من كثير بلا تقوى. قلت: كيف يكون كثير بلا تقوى؟ قال علیه السلام: نعم مثل الرجل يطعم طعمه و يرفق جيرانه و يوطي رحله فاذا ارتفع له الباب من الحرام دخل فيه فهذا العمل بلا تقوى و يكون الاخر ليس عنده فاذا ارتفع له الباب من الحرام لم يدخل فيه. ترجمه: ۱۷۶ - مفصل بن عمر گوید: در نزد امام صادق علیه السلام بودم که سخن از اعمال به میان آمد پس من عرض کردم: وه که چقدر عمل من ناچیز است. حضرت فرمود: ساکت باش و از خدا طلب مغفرت کن. سپس فرمود: عمل کم که همراه با تقوا باشد از عمل زیاد که بدون تقوا باشد بهتر است. عرض کردم: عمل زیاد بدون تقوا چگونه است؟ حضرت فرمود: آری مثل مردی که مردمان را طعام می دهد و با همسایگانش مدارا می کند و توشه اش را آماده و مهیا می سازد ولی هنگامی که دری از حرام به رویش باز می شود از آن در وارد می شود و این عمل بدون تقواست و دیگری چنین اعمالی ندارد ولی هنگامی که دری از حرام به رویش گشوده می شود وارد نمی شود. حدیث: ۱۷۷ - عن يعقوب بن شيعب قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول: ما نقل الله عبدا من ذل المعاصي الى عز التقوى الا اغناه من غير مال و اعزه من غير عشيره و انسه من غير بشر. ترجمه: ۱۷۷ - يعقوب بن شيعب گوید: از حضرت صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: خداوند بنده ای را از ذلت گناه به سوی عزت

تقوا نرساند جز اینکه او را بدون مال بی نیازی بخشید و بدون قوم و عشیره عزتمند ساخت و بدون (معاشرت با) بشری او را انس و آرامش بخشید . حدیث : ۱۷۸ - محمد بن علی بن الحسین علیه السلام قال : من الفاظ رسول الله صلى الله عليه و آله خير الزاد التقوى . ترجمه : ۱۷۸ - امام باقر علیه السلام فرمود : از الفاظ رسول خدا صلى الله عليه و آله این است : بهترین توشه تقوا است . حدیث : ۱۷۹ - عن الهيثم بن واقد قال : سمعت الصادق جعفر بن محمد عليه السلام يقول : من اخرجه الله عزوجل من ذل المعاصي الى عز التقوى اغناه الله بلامال و اعزه بال عشيره و آنسه بلا انيس و من خاف الله اخاف الله منه كل شىء و من لم يخف الله اخافه الله من كل شىء و من رضى من الله باليسير من الرزق رضى منه باليسير من العمل و من لم يستحى من طلب المعاش خفت مؤنته و نعم اهله و من زهد فى الدنيا اثبت الله الحكمة فى قلبه و انطق بها لسانه و بصره عيوب الدنيا داءها و دواءها و اخرجته من الدنيا سالما الى دارالسلام . ترجمه : ۱۷۹ - هيثم بن واقد گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : کسی که خداوند او را از ذلت گناهان به سوی عزت و ارجمندی تقوا فرستاد او را بدون مال بی نیازی بخشید و بدون قوم و قبیله عزت داد و بدون مونس آرامش بخشید و کسی که از خدا بترسد خداوند هیبت او را در همه چیز می افکند و کسی که از خدا نترسد خداوند او را از همه چیز بیمناک می سازد و کسی که از خداوند به روزی کم خوشنود باشد خداوند هم از او به عمل کم خوشنود می گردد و کسی که به دنیا بی اعتنا باشد خداوند حکمت و دانایی را در دلش پا برجا می کند و زیارتش را به حکمت گویا می سازد و او را نسبت به دردها و داروهای عیوب دنیا بینا می گرداند و او را سالم و بی نقص از دنیا به سرای سلامت آن جهان منتقل می کند . حدیث : ۱۸۰ - عن الوليد بن عباس قال : سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول : الحسب الفعال و الشرف المال و الكرم التقوى . ترجمه : ۱۸۰ - ولید بن عباس گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : گوهر مرد و بزرگی او اعمال او است و شرافت و ارجمندی او دارایی اوست و کرامت و بزرگواری او تقوای اوست . حدیث : ۱۸۱ - عن امير المؤمنين عليه السلام انه قال : فى خطبه له عليه السلام الا و ان الخطايا خيل شمس حمل عليها اهلها و خلعت لجمها فتقحمت بهم فى النار الا و ان التقوى مطايا ذلل حمل عليها اهلها و اعطوا ازمتها فاوردتهم الجنة . ترجمه : ۱۸۱ - امیرالمؤمنین علیه السلام در خطبه ای چنین فرمود : آگاه باشید که گناهان اسبان سرکشی هستند که گنهکاران بر آنها بار شده اند و دهنه آن اسبان رها شده پس آن اسبان سرکش سواران خود را در آتش سرنگون کنند و آگاه باشید که تقوی مرکبی رام را می ماند که اهل تقوی بر آن سوار گشته و مهار مرکبها به دست آنان است و مرکبها آنان را به بهشت وارد کنند . حدیث : ۱۸۲ - و قال عليه السلام : اتق الله بعض التقى و ان قل و اجعل بينك و بين الله سترا و ان رق . ترجمه : ۱۸۲ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : تقوای خدا را پیشه کن تقوایی اگر چه کم و بین خود و خدایت پرده ای قرار ده اگر چه نازک .

۲۱ - باب وجوب الورع

۲۱ - باب وجوب پارسایی حدیث : ۱۸۳ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : انا لانعد الرجل مومنا حتى يكون لجميع امرنا متبعا مريدا ، الا- و ان من اتباع امرنا و ارادته الورع فترينوا به يرحمكم الله و كيدوا اعداءنا به ينعمكم الله . ترجمه : ۱۸۳ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : ما مردی را مومن نمی شماریم مگر اینکه تمامی امر ما را پیروی کند و بخواهد ، آگاه باشید که از جمله پیروی امر ما و خواستن امر ما پارسایی است ، پس خود را با پارسایی زینت دهید تا خداوند رحمتش را شامل حالتان کند و دشمنان ما را به وسیله پارسایی فریب دهید تا خداوند شما را بلند مرتبه گرداند . حدیث : ۱۸۴ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : اوصيك بتقوى الله و الورع و الجتهاد و اعلم انه لاينفع اجتهاد لاورع فيه . ترجمه : ۱۸۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : تو را به رعایت تقوای الهی و پارسایی و کوشش سفارش می کنم و بدان که کوششی که پارسایی در آن نباشد سودی نخواهد داشت . حدیث : ۱۸۵ - عن حفص بن غياث قال سالت ابا عبدالله عليه السلام عن الورع فقال : الذى يتورع عن محارم الله عزوجل . ترجمه :

۱۸۵ - حفص بن غیاث گوید از امام صادق علیه السلام درباره ورع و پارسا سوال کردم حضرت فرمود: پارسا کسی است که از ارتکاب حرامهای خدای عزوجل باز ایستد. حدیث: ۱۸۶ - عن یزید بن خلیفه قال: وعظنا ابو عبدالله علیه السلام فامر و زهد ثم قال: علیکم بالورع فانه لا ینال ما عند الله الا بالورع. ترجمه: ۱۸۶ - یزید بن خلیفه گوید: امام صادق علیه السلام ما را موعظه نمود پس به ما امر کرد و ما را بر بی رغبتی به دنیا تشویق و تحریک نمود سپس فرمود: بر شما باد به پارسایی زیرا (آدمی) جز به وسیله پارسایی به آنچه که در نزد خداست دست نمی یابد. حدیث: ۱۸۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: لا ینفع اجتهاد لا ورع فیه. ترجمه: ۱۸۷ - امام صادق علیه السلام فرمود: کوششی که پارسایی در آن رعایت نشود سودی نخواهد داشت. حدیث: ۱۸۸ - قال ابو جعفر علیه السلام: ان اشد العبادۃ الورع. ترجمه: ۱۸۸ - امام باقر علیه السلام فرمود: همانا سخت ترین عبادت باز ایستادن از گناه است. حدیث: ۱۸۹ - عن حدید بن حکیم قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: اتقوا الله و صونوا دینکم بالورع. ترجمه: ۱۸۹ - حدید بن حکیم گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: از خدا بترسید و دین خود را با ورع (باز ایستادن از گناه) حفظ کنید. حدیث: ۱۹۰ - قال ابو عبدالله علیه السلام فی حدیث: انما اصحابی من اشد ورعه و عمل لخالقه و رجا ثوابه به هولاء اصحابی. ترجمه: ۱۹۰ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود: یاران من کسانی هستند که: پارسایی آنان زیاد است و برای (رضای) آفریننده خود کار می کنند و امید ثواب او را دارند، اینان یاران من هستند. حدیث: ۱۹۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: قال الله عزوجل ابن آدم اجتنب ما حرمت علیک تکن من اورع الناس. ترجمه: ۱۹۱ - امام باقر علیه السلام فرمود: خدای عزوجل فرموده است: ای فرزند آدم! از آنچه که بر تو حرام نموده ام دوری کن تا از پارساترین مردم باشی. حدیث: ۱۹۲ - عن ابی اسامه قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: علیک بتقوی الله و الورع و الاجتهاد و صدق الحدیث و اداء الامانه و حسن الخلق و حسن الجوار و کونوا دعاه الی انفسکم بغير السننکم و کونوا زینا و لاتکونوا شینا و علیکم بطول الركوع و السجود فان احدکم اذا اطال الركوع و السجود هتف ابلیس من خلفه و قال: یا ویله اطاع و عصیت و سجد و ابیت. ترجمه: ۱۹۲ - ابی اسامه گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: بر تو باد به رعایت تقوای الهی و پارسایی و کوشش و راستگویی و امانتداری و خوش خلقی و حسن همسایگی و اینکه با غیر زبانتان (کردارتان) دیگران را به سوی خودتان دعوت کنید و (برای ما) مایه زینت باشید نه مایه ننگ و رسوایی و بر شما باد به رکوع و سجود طولانی زیرا اگر کسی از شما رکوع و سجودش را طول دهد شیطان از پشت سر او فریاد بر می آورد و می گوید: ای وای که او فرمانبری کرد و من نافرمانی و او سجده کرد و من از سجده خودداری کردم. حدیث: ۱۹۳ - عن علی بن ابی زید عن ابیه قال کنت عند ابی عبدالله علیه السلام فدخل علیه عیسی بن عبدالله القمی فرحب به و قرب مجلسه ثم قال یا عیسی بن عبدالله لیس منا و لاکرامه من کان فی مصر فیه مائه او یزیدون و کان فی ذلک المصر احد اورع منه. ترجمه: ۱۹۳ - علی بن ابی زید از پدرش روایت کند که در نزد امام صادق علیه السلام بودم که عیسی بن عبدالله قمی وارد شد حضرت به او خوش آمد گفت و او را نزدیک خود نشاند سپس فرمود: ای عیسی بن عبدالله! از ما نیست و بزرگواری ندارد کسی که در شهری باشد که در آن یکصد نفر یا بیشتر باشند و در آن شهر کسی با ورع تر و پارساتر از او باشد. حدیث: ۱۹۴ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: اعینونا بالورع فانه من القی الله عزوجل منکم بالورع کان له عند الله عزوجل فرجا. ترجمه: ۱۹۴ - امام باقر علیه السلام فرمود: ما را با پارسا بودن یاری کنید زیرا کسی از شما که خدای عزوجل را با پارسایی دیدار کند برای او در نزد خدای عزوجل گشایشی هست. حدیث: ۱۹۵ - قال ابو عبدالله علیه السلام: کونوا دعاه للناس بغير السننکم لیروا منکم الورع و الاجتهاد و الصلاه و الخیر فان ذکل داعیه. ترجمه: ۱۹۵ - امام صادق علیه السلام فرمود: مردم را با غیر زبانتان (یعنی با کردارتان) بخوانید تا از شما پارسایی و کوشش و نماز و خوبی را ببینند زیرا این امور آنان را (به سوی حق) فرا می خواند. حدیث: ۱۹۶ - عن ابی الحسن الاول علیه السلام قال: کثیرا ما کنت اسمع ابی یقول: لیس من شیعتنا من لاتتحدث بالمخدرات بورعه فی خدورهن و لیس من اولیائنا من هو فی قریه فیها عشره الاف رجل فیهم خلق الله اورع منه. ترجمه: ۱۹۶ - امام

موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: بسیاری از مواقع از پدرم می شنیدم که می فرمود: شیعه ما نیست کسی که سخن گفتنش با زنان پرده نشین از روی پارسایی (یعنی همراه با اجتناب از گناه) نباشد و از دوستان ما شمرده نمی شود کسی که در قریه ای که ده هزار نفر در آن زندگی می کنند باشد و در بین آنان پارسا تر از او هم وجود داشته باشد. حدیث: ۱۹۷ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال: یا علی ثلاثه من لقی الله عزوجل بهن فهو من افضل الناس: من اتی الله عزوجل بما افترض علیه فهو من اعبد الناس و من ورع عن محارم الله فهو من اورع الناس و من قنع بما رزقه الله فهو من اغنی الناس ثم قال یا علی ثلاث من لم یکن فیه لم یتم عمله: ورع یحجزه عن معاصی الله و خلق یداری به الناس و حلم یرد به جهل الجاهل الی ان قال یا علی الاسلام عریان و لباسه الحیاء و زینته العفاف و مروءته العمل الصالح و عماده الورع. ترجمه: ۱۹۷ - از امام صادق علیه السلام و او از پدران بزرگوارش روایت است که در وصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است: ای علی! سه چیز است که هر کس خدای عزوجل را همراه با این سه دیدار کند او از بدترین مردم است: کسی که همراه با آنچه که بر او واجب بوده بر خدای عزوجل وارد شود پس او از عابدترین مردمان است، و کسی که از ارتکاب حرامهای الهی خودداری کند که چنین کسی از پارسا ترین مردمان است، و کسی که به آنچه که خداوند به او روزی بخشیده قانع باشد که این کس از بی نیازترین مردم است. سپس فرمود: ای علی! سه چیز است که اگر در کسی نباشد عملش کامل نیست: پارسایی ای که وی را از ارتکاب گناهان الهی باز دارد و اخلاقی که به کمک آن با مردم مدارا کند و بردباری ای که به کمک آن نادانی نادان را برگرداند - تا آنجا که فرمود: - ای علی! اسلام برهنه است و لباس او حیاست و زیور او پاکدامنی است و جوانمردی اش کردار شایسته است و پایه و ستون آن اجتناب از گناه است. حدیث: ۱۹۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: سمعته یقول: لا یجمع الله لمومن الورع و الزهد فی الدنیا الا رجوت له الجنة. ترجمه: ۱۹۸ - راوی گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: خداوند برای مومنی در دنیا پارسایی و زهد را جمع نمی کند مگر اینکه من امید بهشت را برای او دارم. حدیث: ۱۹۹ - عن ابی جعفر علیه السلام فی حدیث قال: لاتنال و لایتنا الا بالعمل و الورع. ترجمه: ۱۹۹ - امام باقر علیه السلام در حدیثی فرمود: کسی به ولایت ما نمی رسد مگر با عمل (شایسته) و خودداری از گناه. حدیث: ۲۰۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام انه قال: لیس من شیعتنا من یکون فی مصر یکون فیه مائه الف و یکون فی المصر اورع منه. ترجمه: ۲۰۰ - امام صادق علیه السلام فرمود: از شیعیان (واقعی) ما شمرده نمی شود کسی که در شهری باشد که در آنجا صد هزار نفر زندگی می کنند و در بین آنان پارسا تر از او وجود دارد. حدیث: ۲۰۱ - قال ابو عبدالله علیه السلام: لیس من شیعتنا من قال بلسانه و خالفنا فی اعمالنا و آثارنا و لکن شیعتنا من وافقنا بلسانه و قلبه و اتبع آثارنا و عمل باعمالنا اولئک شیعتنا. ترجمه: ۲۰۱ - امام صادق علیه السلام فرمود: از شیعیان ما نیست کسی که به زبان (از دوستی ما) دم زند اما در اعمال و اخبار ما با ما مخالفت کند ولیکن شیعه ما کسی است که با زبان و قلبش با ما توافق باشد و از اخبار ما پیروی کند و همانند ما عمل کند. حدیث: ۲۰۲ - عن کلیب بن معاویه الاسدی قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: اما و الله انکم لعلی دین الله و ملائکته فاعینونا علی ذلک بورع و اجتهاد، علیکم بالصلاه و العباده، علیکم بالورع. ترجمه: ۲۰۲ - کلیب بن معاویه اسدی گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: آگاه باشید که سوگند به خدا شما بر دین خدا و فرشتگان او هستید پس ما را بر این دین به وسیله پارسایی و کوشش یاری کنید، بر شما بد به نماز و عبادت، بر شما باد به خودداری از گناه. حدیث: ۲۰۳ - عن الامام علی بن محمد علیه السلام عن آبائه عن الصادق علیه السلام انه قال: علیکم بالورع فانه الدین الذی نلازمه و ندین الله تعالی به و نریده ممن یوالینا لاتعبونا بالشفاعه. ترجمه: ۲۰۳ - امام دهم امام علی النقی علیه السلام و ایشان از پدران بزرگوارش از امام صادق علیه السلام روایت کنند که فرمود: بر شما باد به پارسایی زیرا پارسایی همان دینی است کهما به آن وابسته ایم و خداوند را به وسیله آن دینداری می کنیم و آن را از کسانی که ما را دوست می دارند می خواهیم تا ما را با شفاعت به زحمت نیفکنند. حدیث: ۲۰۴ - عن علی بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال: دخل

سماعه بن مهران علی الصادق علیه السلام فقال له : یا سماعه و ذکر الحديث الى ان قال : و الله يدخل النار منكم احد فتنافسوا فی الدرجات و اکمدوا عدوكم بالورع . ترجمه : ۲۰۴ - امام دهم امام علی النقی علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند : سماعه بن مهران بر امام صادق علیه السلام وارد شد امام به او فرمود : ای سماعه ! - و حدیث گذشته را بیان نمود - تا آنجا که فرمود : - به خدا سوگند که کسی از شما به دوزخ نمی رود پس در (یافتن) درجات (بهشت) با یکدیگر رقابت کنید و دشمنانتان را با خودداری از گناه افسرده خاطر سازید .

۲۲ - باب وجوب العفه

۲۲ - باب وجوب پاکدامنی حدیث : ۲۰۵ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ما من عباده افضل عند الله من فیه بطن و فرج . ترجمه : ۲۰۵ - امام باقر علیه السلام فرمود : هیچ عبادتی در نزد خدا برتر از ترک شهوات شکم و فرج نیست . حدیث : ۲۰۶ - قال ابو جعفر علیه السلام : ان افضل العباد عفه البطن و الفرج . ترجمه : ۲۰۶ - امام باقر علیه السلام فرمود : بهترین عبادت رعایت پاکی شکم و پاکی دامن است . حدیث : ۲۰۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ما عبدالله بشیء افضل من عفه بطن و فرج . ترجمه : ۲۰۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : خداوند به هیچ عبادتی برتر از رعایت پاکی شکم و پاکی دامن عبادت نشده است . حدیث : ۲۰۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اکثر ما تلج به امتی النار الاجوفان البطن و الفرج . ترجمه : ۲۰۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : بیشترین چیزی که به سبب آن امت من وارد دوزخ می شوند دو چیز میان تهی است یکی شکم و دیگری فرج . حدیث : ۲۰۹ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله ثلاث اخافهن بعدی علی امتی : الضلاله بعد المعرفة و مضلات الفتن و شهوه البطن و الفرج . ترجمه : ۲۰۹ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : سه چیز است که پس از خودم از این سه بر اتم ترسانم : گمراهی بعد از معرفت و فتنه های گمراه کننده و شهوت شکم و فرج . حدیث : ۲۱۰ - عن ابی بصیر قال : قال رجل لابی جعفر علیه السلام : انی ضعیف العمل قليل الصیام ولكنی ارجو ان لا آکل الا حلالا قال : فقال له : ای الاجتهاد افضل من عفه بطن و فرج ؟ ترجمه : ۲۱۰ - ابی بصیر گوید : مردی به امام باقر علیه السلام عرض کرد : من در عمل سست هستم و روزه ام کم است ولی امید این دارم که جز حلال نخورم . حضرت فرمود : کدام تلاش و کوششی از پاکی شکم و پاکی دامن برتر است ؟ حدیث : ۲۱۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان امیر المؤمنین علیه السلام یقول : افضل العباده العفاف . ترجمه : ۲۱۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : امیرالمومنین علیه السلام می فرمود : برترین عبادت پاکدامنی است . حدیث : ۲۱۲ - عن میمون القداح قال سمعت ابا جعفر علیه السلام یقول : ما من عباده افضل من عفه بطن و فرج . ترجمه : ۲۱۲ - میمون بن قداح گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرمود : هیچ عبادتی برتر از پاکی شکم و پاکی دامن نیست . حدیث : ۲۱۳ - عن امیر المؤمنین علیه السلام فی وصیته لمحمد بن الحنفیه قال : و من لم یعط نفسه شهوتها اصاب ریشه . ترجمه : ۲۱۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام در وصیتش به فرزندش محمد بن حنفیه فرمود : و کسی که به نفس خود خواسته نفس را عطا نکند به رشد خود رسیده است . حدیث : ۲۱۴ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من ضمن لی اثنتین ضمانت له علی الله الجنة : من ضمن لی ما بین لحيه و ما بین رجلیه ضمانت له علی الله الجنة یعنی ضمن لی لسانه و فرجه . ترجمه : ۲۱۴ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : کسی که برای من دو چیز را ضمانت کند من نیز در پیشگاه خداوند بهشت را برای او ضمانت خواهم کرد : کسی که برای من ضامن آنچه که بین ریش و سبیلش و آنچه بین دو پایش هست باشد من نیز در پیشگاه خدا ضامن بهشت برای اویم یعنی برای من ضامن زبان و فرج خود باشد . حدیث : ۲۱۵ - عن ابی بصیر قال سمعت ابا عبدالله الصادق علیه السلام یقول : من كف اذاه عن جاره اقاله الله عثرته يوم القيامة و من عف بطنه و فرجه کان فی الجنة ملکا محبورا و من اعتق نسمة مومنه بنی له بیت فی الجنة . ترجمه : ۲۱۵ - ابی بصیر گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : کسی که آزار خود را از همسایه اش باز دارد خداوند در روز قیامت لغزش او را

جبران خواهد کرد و کسی که شکم و دامن خود را پاک نگهدارد در بهشت فرشته ای شادمان خواهد شد و کسی که برده مومنی را آزاد سازد در بهشت خانه ای برایش ساخته می شود . حدیث : ۲۱۶ - عن رسول الله صلی الله علیه و آله فی خطبه له : و من قدر علی امره او جاریه حراما فترکها مخافه الله حرم الله علیه النار و آمنه من الفزع الا-کبر و ادخله الجنة فان اصابها حراما حرم الله علیه الجنة و ادخله النار . ترجمه : ۲۱۶ - از رسول خدا صلی الله علیه و آله در خطبه ای از آن حضرت روایت است که فرمود : کسی که بر زنی یا کنیزی به حرام دست یابد و از خوف خدا از ارتکاب حرام باز ایستد خداوند آتش را بر او حرام می گرداند و او را از بی تابی بزرگ روز قیامت ایمن می کند و او را وارد بهشت می سازد ولی اگر به حرام افتاد خداوند نیز بهشت را بر او حرام و او را به دوزخ می افکند . حدیث : ۲۱۷ - قال ابو عبدالله : انما شیعه جعفر من عف بطنه و فرجه و اشتد جهاده و عمل لخالقه و رجا ثوابه و خاف عقابه فاذا رایت اولئک فاولئک شیعه جعفر . ترجمه : ۲۱۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا شیعه جعفری کسی است که شکم و دامن خود را پاک نگاه دارد و کوشش او زیاد باشد و برای (کسب رضای) آفریدگار خود عمل کند و امید به پاداش او و ترس از کیفر او داشته باشد پس هرگاه چنین کسانی را دیدی آنان شیعه جعفری اند . حدیث : ۲۱۸ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : قدر الرجل علی قدر همته و صدقه علی قدر مروءته و شجاعته علی قدر انفته و عفته علی قدر غیرته . ترجمه : ۲۱۸ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : ارزش و مرتبه مرد به اندازه همت اوست و راستی او به اندازه جوانمردی اوست و دلیری او به اندازه عار و ننگی است که از زشتی دارد و پاکدامنی او به اندازه غیرت اوست .

۲۳ - باب وجوب اجتناب المحارم

۲۳ - باب وجوب خودداری از حرامها حدیث : ۲۱۹ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : کل عین باکیه یوم القیامه غیر ثلاث : عین سهرت فی سبیل الله و عین فاضت من خشیه الله و عین غضت عن محارم الله . ترجمه : ۲۱۹ - امام باقر علیه السلام فرمود : همه چشمها در روز قیامت گریان است مگر سه چشم : چشمی که در راه خدا بیدار بماند و چشمی که از ترس خدا اشک بریزد و چشمی که از دیدن حرامهای الهی فرو بسته شود . حدیث : ۲۲۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من اشد ما فرض الله علی خلقه ذکر الله کثیرا ، ثم قال : لا اعنی سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر و ان کان منه و لکن ذکر الله عند ما احل و حرم فان کان طاعه عمل بها و ان کان معصیه ترکها . ترجمه : ۲۲۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : از سخت ترین چیزهایی که خداوند بر بندگانش واجب ساخته این است که او را فراوان یاد کنند ، سپس فرمود : مقصود من گفتن (سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر) نیست اگر چه اینها نیز ذکر و یاد خداست بلکه مراد از ذکر ، یاد نمودن خداوند در نزد حلال و حرام الهی است ، پس اگر به طاعتی برخورد به آن عمل کند و اگر با معصیتی مواجه شد آن را ترک کند . حدیث : ۲۲۱ - عن سلیمان بن خالد قال : سالت ابا عبدالله علیه السلام عن قول الله عزوجل : (و قدمنا الی ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثورا) قال : اما و الله ان کانت اعمالهم اشد بیاضا من القباطی و لکن کانوا اذا عرض لهم الحرام لم یدعوه . ترجمه : ۲۲۱ - سلیمان بن خالد گوید : از امام صادق علیه السلام درباره قول خدای عزوجل که می فرماید : (و به سوی اعمالی که انجام داده اند پیشی گرفتیم و آن اعمال را همچون گردی پراکنده گردانیدیم) (۶۹) پرسیدم حضرت فرمود : آگاه باش ، سوگند به خدا اگر اعمال آنها از کتان سفید هم سفیدتر باشد ولی در هنگامی که حرام به آنان عرضه می شده آن را وادار نمی گذارده اند باز هم خداوند اعمال آنها را هیچ می کند . حدیث : ۲۲۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من ترک معصیه لله مخافه الله تبارک و تعالی ارضاء یوم القیامه . ترجمه : ۲۲۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : کسی که معصیت الهی را از خوف خدای تبارک و تعالی ترک کند خداوند او را در روز قیامت خوشنود می سازد . حدیث : ۲۲۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی رسالته الی اصحابه قال : و ایاکم ان تشره انفسکم الی شیء حرم الله علیکم فان من انتهک ما حرم الله علیه هاهنا فی الدنیا حال الله بینه و بین

الجنة و نعيمها و لذتها و كرامتها القائمة الدائمة لاهل الجنة ابد الابدي - الى ان قال : - و اياكم و الاصرار على شىء مما حرم الله فى القرآن ظهره و بطنه و قد قال : (و لم يصروا على ما فعلوا و هم يعلمون) . ترجمه : ۲۲۳ - امام صادق عليه السلام در رساله اى به سوى اصحابش فرمود : و بر حذر باشيد از اينكه نفس شما به سوى چيزى كه خداوند بر شما حرام نموده ماييل و حريص شود زيرا كسى كه در اين دنيا درباره حرام الهى پرده درى كند خداوند بين او و بهشت و نعمتها و لذتها و ارجمندی هميشگى كه براى اهل بهشت است براى هميشه حائل و مانع مى شود - تا آنجا كه فرمود : - بر حذر باشيد از اصرار نمودن بر ارتكاب چيزى كه خداوند در قرآن حرام نموده . خداوند در قرآن فرموده : (و اصرار نورزند بر آنچه كه انجام داده اند در حالى كه مى دانند) (۷۰) حديث : ۲۲۴ - عن على عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : يقول الله تبارك و تعالى لابن آدم : ان نازعك بصرک الى بعض ما حرمت عليك فقد اعتتك عليه بطبقين فاطبق و لا تنظر و ان نازعك لسانك الى بعض ما حرمت عليك فقد اعتتك عليه بطبقين فاطبق و لا تتكلم و ان نازعك فرجك الى بعض ما حرمت عليك فقد اعتتك عليه بطبقين فاطبق و لاتات حراما . ترجمه : ۲۲۴ - على عليه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : خداوند تبارك و تعالى به فرزند آدم مى گويد : اگر چشم تو در مورد بعضى از چيزهايى كه بر تو حرام كرده ام با تو به نزاع و كشمكش پردازد پس من تو را به وسيله دو سرپوش (كه پلكهائى توست) يارى مى كنم پس فرو بند و نظر مكن و اگر زبان تو در مورد برخى از چيزهايى كه بر تو حرام كرده ام با تو به ستيز پردازد من تو را به وسيله دو لب يارى مى كنم پس فرو بند و سخن مگو و اگر دامن تو درباره بعضى از چيزهايى كه بر تو حرام كرده ام با تو به جنگ برخيزد من تو را به وسيله اطراف دامنات يارى مى كنم پس بر هم نه و مرتكب حرام مشو . حديث : ۲۲۵ - عن جعفر بن محمد عليه السلام عن آبائه عليه السلام فى وصيه النبی صلى الله عليه و آله لعلی عليه السلام قال : يا على ثلاث لا تطيقها هذه الامه : المواساه للاح فى ماله و انصاف الناس من نفسه و ذكر الله على كل حال و ليس هو سبحانه الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر و لكن اذا ورد على ما يحرم عليه خاف الله عزوجل عنده و تركه . ترجمه : ۲۲۵ - امام صادق عليه السلام از پدران بزرگوارش روايت كند كه پيامبر اكرم صلى الله عليه و آله در وصيتش به على عليه السلام فرمود : اى على ! سه چيز است كه اين امت طاقت و توان آن را ندارد : يارى نمودن به برادر دينى از نظر مالى و به عدل و راستى با مردم رفتار نمودن و در هر حالى به ياد خدا بودن و ياد خدا اين است كه هرگاه بر حرامى وارد شد در برابر آن حرام از خدای عزوجل بترسد و آن را ترك كند . حديث : ۲۲۶ - عن الرضا عليه السلام عن آبائه عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : لاتزال امتى بخير ما تحابوا و تهادوا و ادوا الامانه و اجتنبوا الحرام و قروا الضيفو اقاموا الصلاه و اتوا الزكاه فاذا لم يفعلوا ذلك ابتلوا بالقحط و السنين . ترجمه : ۲۲۶ - امام رضا عليه السلام از پدران بزرگوارش روايت كند كه رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : پيوسته امت من در خير و خوبي اند تا زمانى كه يكديگر را دوست دارند و به يكديگر هديه مى دهند و امانتدارى مى كنند و از ارتكاب حرام خوددارى مى كنند و از مهمان پذيرايى مى كنند و نماز را به پاى مى دارند و زكات مى پردازند پس هنگامى كه چنين نكنند به خشكسالى و آفت دچار مى شوند . حديث : ۲۲۷ - قال ابو عبدالله عليه السلام : ما ابتلى المومن بشىء اشد عليه من خصال ثلاث يحرمها قيل : و ما هى ؟ قال : المواساه فى ذات يده و الانصاف من نفسه و ذكر الله كثيرا اما انى لا اقول لكم سبحانه الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر و لكن ذكر الله عند ما احل له و عند ما حرم عليه . ترجمه : ۲۲۷ - امام صادق عليه السلام فرمود : مومن به چيزى كه سخت تر بر او باشد از محروم ماندن وى از سه خصلت ، گرفتار نشده است ، گفته شد : آن سه خصلت كدامند ؟ فرمود : يارى رساندن به ديگران با همه امكاناتى كه در دست دارد و منصفانه رفتار كردن و بسيار ياد كردن خداوند نمى گويم (فقط) (سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر) گوييد بلكه مراد من ياد كردن خدا در هنگام برخورد با حلال و حرام است . حديث : ۲۲۸ - عن حسين البزاز قال : قال لى ابو عبدالله عليه السلام : الا احديثك باشد ما فرض الله عزوجل على خلقه ؟ قلت : بلى قال : انصاف الناس من نفسك و مواساتك لاختيك و ذكر الله فى كل موطن اما انى لا اقول سبحانه الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر و ان كان هذا

من ذاك و لكن ذكر الله في كل موطن اذا هجمت على طاعه او معصيه . ترجمه : ۲۲۸ - حسين بزاز گوید : امام صادق عليه السلام به من فرمود : آیا درباره سخت ترین چیزی که خداوند عزوجل بر بندگانش واجب ساخته با تو سخن بگویم ؟ عرض کردم : آری . حضرت فرمود : منصفانه رفتار کردند با دیگران و یاری رساندند به برادرت و در هر جا یاد خدا کردن ، آگاه باش که نمی گویم (سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر) گفتن اگر چه اینها نیز ذکر و یاد خداست بلکه مراد من یاد کردن خدا در همه جا است . آنگاه که بر طاعت یا معصیتی روی می آوری . حدیث : ۲۲۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اشد الاعمال ثلثه : انصاف الناس من نفسك حتى لا ترضی لها منهم بشیء الا رضیت لهم منها بمثلها و مواساتک الاخ فی المال و ذکر الله علی کل حال لیس سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر فقط و لكن اذا ورد عليك شیء امر الله به اخذت به و اذا ورد عليك شیء نهی عنه تركته . ترجمه : ۲۲۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : سخت ترین اعمال سه تاست : یکی منصفانه رفتار کردن با مردم در مورد خود به گونه ای که برای خود به چیزی خوشنود نشوی جز اینکه برای مردم نیز به مثل همان چیز خوشنود گردی ، و دیگری یاری مالی نمودن به برادر دینی ات ، و یاد و ذکر خدا در هر حال نه تنها (سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر) گفتن ، بلکه هنگامی که چیزی بر تو وارد شود که خداوند به آن امر نموده به آن عمل کنی و هنگامی که چیزی بر تو وارد شود که خداوند از آن نهی فرموده ، آن را ترک کنی . حدیث : ۲۳۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من قال لا اله الا الله مخلصا دخل الجنة و اخلاصه ان يحجزه لا اله الا الله عما حرم الله . ترجمه : ۲۳۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که از روی اخلاص (لا اله الا الله) گوید به بهشت داخل شود و اخلاص او این است که گفتن (لا اله الا الله) او را از ارتکاب آنچه که خداوند بر او حرام نموده باز دارد . حدیث : ۲۳۱ - عن الصادق علیه السلام عن آبائه علیه السلام ان النبی صلی الله علیه و آله قال : من اطاع الله فقد ذکر الله و ان قلت صلاته و صیامه و تلاوته للقرآن و من عصی الله فقد نسی الله و ان کثرت صلاته و صیامه و تلاوته للقرآن . ترجمه : ۲۳۱ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود : کسی که فرمان خدای را برد و او را اطاعت کند خداوند را یاد نموده است اگر چه نماز و روزه و قرآن خواندنش کم باشد و کسی که خدای را نافرمانی کند خداوند را فراموش نموده اگر چه نماز و روزه و قرآن خواندنش زیاد باشد . حدیث : ۲۳۲ - عن النبی صلی الله علیه و آله قال : من قال لا اله الا الله مخلصا دخل الجنة و اخلاصه ان يحجزه لا اله الا الله عما حرم الله . ترجمه : ۲۳۲ - روایت شماره ۲۳۰ از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز روایت شده است . حدیث : ۲۳۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من اشد ما عمل العباد انصاف المرء من نفسه و مواساه المرء اخاه و ذکر الله علی کل حال قال : قلت : اصلحك الله و ما وجه ذکر الله علی کل حال ؟ قال : یذكر الله عند المعصیه بهم بها فيحول ذکر الله بينه و بين تلك المعصیه و هو قول الله : (ان الذين اتقوا اذا مسهم طائف من الشيطان تذكروا فاذا هم مبصرون) . ترجمه : ۲۳۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : از سخت ترین اعمال بندگان یکی منصفانه رفتار کردن مرد درباره خود و دیگری یاری کردن مرد به برادر دینی اش و دیگری یاد نمودن خداوند در همه حالات ، راوی گوید : عرض کردم : یاد نمودن خداوند در همه حالات چگونه است ؟ فرمود : هرگاه آهنگ ارتکاب معصیتی را نمود خدای را یاد کند پس یاد خدا بین او و بین آن معصیت حائل می شود و این همان گفتار خداوند است که می فرماید : (همانا آنانکه پرهیزکارند هرگاه رهگذری از شیطان آهنگ آنان کند یاد آور شوند پس ناگاه بینا گردند) (۷۱) حدیث : ۲۳۴ - قال الصادق جعفر بن محمد علیه السلام : من اقام فرائض الله و اجتنب محارم الله و احسن الولایه لاهل بیت نبی الله و تبرأ من اعداء الله فليدخل من ای ابواب الجنة الثمانیه شاء . ترجمه : ۲۳۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که واجبات الهی را به پای دارد و از حرامهای خداوند دوری کند و اعتقادی نیکو به ولایت اهل بیت پیامبر خدا داشته باشد و از دشمنان خدا دوری و بیزاری جوید پس ، از هر دری از درهای هشتگانه بهشت که می خواهد داخل شود . حدیث : ۲۳۵ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال : من عمل بما افترض الله علیه فهو من خیر الناس و من اجتنب ما حرم الله علیه فهو من اعبد الناس و من قنع بما قسم الله له فهو من اغنی الناس . ترجمه : ۲۳۵ - امام زین العابدین علیه السلام فرمود : هر کس

به آنچه که خداوند بر او واجب ساخته است عمل کند از بهترین مردمان است و کسی که از آنچه که خداوند بر او حرام نموده دوری کند از عابدترین مردم است و کسی که به آنچه خداوند قسمت او کرده قانع باشد از بی نیازترین مردمان است . حدیث : ۲۳۶ - عن زید الشحام قال سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول : احذروا سطورات الله بالليل والنهار فقلت : و ما سطوات الله ؟ قال : اخذه على المعاصي . ترجمه : ۲۳۶ - زید شحام گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : از حمله ها و سختگیری های خداوند در شب و روز پرهیزید ، عرض کردم : سختگیریهای خداوند چیست ؟ فرمود : اینکه او بنده اش را بر معصیتهایش بگیرد .

۲۴ - باب وجوب اداء الفرائض

۲۴ - باب وجوب ادای واجبات حدیث : ۲۳۷ - قال علی بن الحسین علیه السلام : من عمل بما افترض الله علیه فهو من خير الناس . ترجمه : ۲۳۷ - امام سجاد علیه السلام فرمود : کسی که به آنچه خداوند بر او واجب ساخته عمل کند از بهترین مردمان است . حدیث : ۲۳۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل اصبروا و صابروا و رابطوا قال : اصبروا على الفرائض و صابروا على المصائب و رابطوا على الائمة علیه السلام . ترجمه : ۲۳۸ - امام صادق علیه السلام در مورد گفتار خدای عزوجل : (شکیبایی کنید و به صبر سفارش کنید و بر محور امامان علیه السلام به یکدیگر پیوندید) (۷۲) . فرمود : شکیبا باشید بر انجام واجبات و یکدیگر را در معصیتهای به صبر سفارش کنید و بر محور امامان علیه السلام به یکدیگر ، پیوندید . حدیث : ۲۳۹ - قال الكلینی و فی رویه ابن محبوب عن ابی السفاتج : و اتقوا الله ربکم فیما افترض علیکم . ترجمه : ۲۳۹ - مرحوم کلینی (ره) گوید : روایت قبل از طریق ابن محبوب نیز روایت است و در آن اضافه دارد : و از پروردگارتان در مورد آنچه که بر شما واجب ساخته پروا داشته باشید . حدیث : ۲۴۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال الله تبارک و تعالی : ما تحبب الی عبدی باحب مما افترضت علیه . ترجمه : ۲۴۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : خدای تبارک و تعالی فرمود : بنده من با من به دوست داشتنی تر از (انجام) آنچه که بر او واجب کرده ام دوستی نکرده است . حدیث : ۲۴۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل : (اصبروا و صابروا و رابطوا) قال : اصبروا على الفرائض . ترجمه : ۲۴۱ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل : (شکیبا باشید و یکدیگر را به شکیبایی سفارش کنید و به یکدیگر پیوندید) (۷۳) . فرمود : شکیبا باشید بر (انجام) واجبات . حدیث : ۲۴۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اعمل بفرائض الله تکن اتقى الناس . ترجمه : ۲۴۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : به واجبات الهی عمل کن تا پرهیزگارترین مردمان باشی . حدیث : ۲۴۳ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال : من عمل بما افترض الله علیه فهو من اعبد الناس . ترجمه : ۲۴۳ - امام سجاد علیه السلام فرمود : کسی که به آنچه که خداوند بر او واجب ساخته عمل کند از عابدترین مردمان است . حدیث : ۲۴۴ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : ان الله فرض علیکم فرائض فلا تضیعوها و حد لکم حدودا فلا تعتدوها و نهاکم عن اشیاء فلا تنتهکوها و سکت لکم عن اشیاء و لم یدعها نسیانا فلا تتکلفوها . ترجمه : ۲۴۴ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : خداوند واجباتی را بر شما واجب ساخته پس آنها را مهمل مگذارید و حدودی را برای شما معین فرموده پس از آن چیزها پرده دری نکنید و از چیزهایی سکوت نموده و این سکوت از روی فراموشی نیست خود را در آن مورد به زحمت نیفکنید . حدیث : ۲۴۵ - عن الصادق عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اعمل بفرائض الله تکن من اتقى الناس و ارض بقسم الله تکن من اغنی الناس و کف عن محارم الله تکن من اورع الناس و احسن مجاوره من یجاورک تکن مومنا و احسن مصاحبه من صاحبک تکن مسلما . ترجمه : ۲۴۵ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : به واجبات الهی عمل کن تا از پرهیزگارترین مردمان باشی ، و به قسمت الهی راضی باش تا از بی نیازترین مردمان باشی ، و از ارتکاب حرامهای الهی باز ایست تا از پارساترین مردمان باشی ، و از

ارتکاب حرامهای الهی باز ایست تا از پارساترین مردمان باشی ، و با کسی که در همسایگی توست خوب همسایگی کن تا مومن باشی ، و با همدم خود خوب همدمی کن تا مسلمان باشی .

۲۵- باب استحباب الصبر فی جمیع الامور

۲۵- باب استحباب صبر در تمامی کارها حدیث : ۲۴۶- قال ابو عبدالله علیه السلام : یا حفص ان من صبر صبر قليلا و ان من جزع جزع قليلا- ثم قال : - عليك بالصبر فی جمیع امورك فان الله عزوجل بعث محمدا صلى الله عليه و آله فامرہ بالصبر و الرفق فقال : (و اصبر على ما يقولون و اهجرهم هجرا جميلا- و ذرنی و المكذبین اولی النعمه) و قال : (ادفع بالتی هی احسن فاذا الذی بینک و بینہ عداوہ کانہ ولی حمیم و ما یلقاها الا الذین صبروا و ما یلقاها الا ذو حظ عظیم) فصبر حتی نالوه بالعظام و رموه بها فضاق صدره فانزل الله علیه (و لقد نعلم انک یضیق صدرک بما یقولون فسیح بحمد ربک و کن من الساجدین) ثم کذبوه و رموه فحزن لذلك فانزل الله (قد نعلم انه لیحزنک الذی یقولون فانهم لایکذبونک و لكن الظالمین بآیات الله یجحدون و لقد کذبت رسل من قبلک فصبروا على ما کذبوا و اوذوا حتی اناهم نصرنا) فالزم النبی صلی الله علیه و آله نفسه الصبر فتعدوا فذکروا الله تبارک و تعالی و کذبوه فقال : قد صبرت فی نفسی و اهلی و عرضی و لاصبر لی على ذکر الهی فانزل الله عزوجل (فاصبر على ما یقولون) فصبر فی جمیع احواله ثم بشر فی عترته بالائمه علیه السلام و وصفوا بالصبر فقال جل ثناؤه : (و جعلنا منهم ائمه یتبعون بامرنا لما صبروا و کانوا بآیاتنا یوقنون) فعند ذلک قال النبی صلی الله علیه و آله الصبر من الایمان کالرأس من الجسد . فشکر الله ذلک له فانزل الله (و تمت کلمه ربک الحسنی على بنی اسرائیل بما صبروا و دمرنا ما کان یصنع فرعون و قومه و ما کانوا یعرشون) فقال : انه بشری و انتقام فاباح الله له قتال المشرکین فانزل الله (فاقتلوا المشرکین حیث وجدتموهم و خذوهم و احصروهم و اقعدوا لهم کل مرصد) (و اقتلوهم حیث ثقتهموهم) فقتلهم الله على یدی رسول الله صلی الله علیه و آله و احبائه و جعل له ثواب صبره مع ما ادخر له فی الآخره فمن صبر و احتسب لم یخرج من الدنیا حتی یقر الله له عینه فی اعدائه مع یدخر له فی الآخره . ترجمه : ۲۴۶- امام صادق علیه السلام فرمود : ای حفص ! به راستی کسی که صبر پیشه کند (در مقایسه با صبری که باید بر آتش داشته باشد) صبر کمی نموده و کسی که بی تابی کند (در مقایسه با جزع و بی تابی روز قیامت) بی تابی کمی نموده است - سپس فرمود : - بر تو باد که در تمامی کارهایت صبر را پیشه خود سازی زیرا خداوند عزوجل محمد صلی الله علیه و آله را بر انگیخت و او را به صبر و مدارا نمودن امر نمود و فرمود : (بر آنچه که می گویند صبر کن و از آنان دوری دوری گزیدنی نیکو و مرا با تکذیب کنندگان دارنده نعمت واگذار) (۷۴) - و فرمود : (دو رکن به طریقه ای که نیکوتر است پس ناگاه آنکه بین تو و او دشمنی وجود دارد گوئیا دوستی نزدیک است و این داده نشود مگر به آنانی که صبر نمودند و داده نشود مگر به کسی که دارای بهره بزرگی است) (۷۵) پس پیامبر صلی الله علیه و آله صبر نمود تا آنجا که او را به بلاهای سخت رساندند و او را در بلاها افکندند پس سینه اش از غم و اندوه تنگ شد و خداوند این آیه را بر او نازل کرد : (و محققا که ما می دانیم سینه ات به سبب آنچه می گویند تنگ می گردد پس تسبیح گوی همراه با ستایش پروردگارت و از سجده کننده گان باش) (۷۶) سپس او را تکذیب کردند و دشنام دادند پس او غمگین شد و خداوند این آیه را فرستاد (به تحقیق می دانیم آنچه می گویند غمگینت می کند زیرا آنان تو را تکذیب نمی کنند بلکه این ستمگران آیات خدا را انکار می کنند و محققا که رسولان پیش از تو نیز تکذیب شدند پس بر آنچه که تکذیب شدند صبر کردند و آزار کشیدند تا اینکه یاری ما فرا رسید) (۷۷) پس پیامبر صلی الله علیه و آله خود را به صبر واداشت ولی کافران از حد خود تجاوز نمودند و خداوند تبارک و تعالی را تکذیب نمودند در اینجا پیامبر فرمود : من درباره خود و خانواده و آبرویم صبر کردم اما بر اینکه خدایم را (به بدی) یاد کنند صبر ندارم پس خداوند عزوجل این آیه را نازل فرمود : (بر آنچه که می گویند صبر کن) (۷۸) پس پیامبر در همه حالاتش صبر پیشه نمود سپس از جانب خداوند فرمود : (و قرار دادیم از آنان پیشوایانی که به فرمان

ما راهنمایی می کنند زیرا آنان صبر کردند و به آیات ما یقین داشتند (۷۹) در آن هنگام بود که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : صبر نسبت به ایمان مانند سر نسبت به بدن است . خداوند نیز پیامبرش را ثنای نیکو گفت و این آیه را نازل فرمود : (و سخن نیکوی پرورد گارت بر بنی اسرائیل تمام شد زیرا آنان صبر کردند و آنچه را که فرعون و قومش می ساختند و بر می افراشتند واژگونه ساختیم) (۸۰) پس پیامبر فرمود : این هم بشارت است و هم انتقام . خداوند نیز جنگ با مشرکان را بر او مباح ساخت و این آیه را نازل فرمود : (پس بکشید مشرکان را هر کجا که آنان را یافتید و دستگیرشان کنید و بر آنان تنگ گیرید و در هر کمینگاهی برای آنان بنشینید) (۸۱) (و آنان را هر جا که بباید بکشید) (۸۲) پس خداوند آنان را به دست رسول الله و دوستانش به قتل رساند و این پیروزی را ثواب صبر او قرار داد بعلاوه ثوابی که برای او در آخرت ذخیره کرده است . پس کسی که صبر کند و امید ثواب داشته باشد از این دنیا بیرون نمی رود مگر اینکه خداوند چشمانش را (به نابودی دشمنانش) روشن می کند (او را درباره دشمنانش دلشاد می کند) بعلاوه اینکه برای او در آخرت ثوابی ذخیره می سازد . حدیث : ۲۴۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : سیاتی علی الناس زمان لاینال فیہ الملک الا- بالقتل - الی ان قال : - فمن ادرك ذلك الزمان فصبر علی الفقر و هو یقدر علی الغنی و صبر علی البغضه و هو یقدر علی المحبه و صبر علی الذل و هو یقدر علی العز آتاه الله ثواب خمسين صدیقا ممن صدق بی . ترجمه : ۲۴۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : به زودی زمانی بر مردمان خواهد آمد که در آن زمان کسی به پادشاهی نمی رسد مگر با کشتن - تا آنجا که فرمود : - پس کسی که آن زمان را دریابد باید بر تنگدستی صبر کند با اینکه توانایی ثروتمند شدن را دارد و باید بر دشمنی صبر کند با اینکه توانایی محبت را دارد و بر خواری صبر کند با اینکه می تواند عزیز باشد ، در این صورت خداوند به او پاداش پنجاه صدیقی که مرا تصدیق نموده اند را عطا می کند . حدیث : ۲۴۸ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام فی وصیته لمحمد بن الحنفیه قال : القی عنک واردات الهموم بعزائم الصبر عود نفسک الصبر فنعلم الخلق الصبر و احملها علی ما اصابک من احوال الدنیا و همومها . ترجمه : ۲۴۸ - امیرالمؤمنین علیه السلام در وصیتش به محمد به حنفیه فرمود : با اراده های آهین صبر غمهایی را که بر تو وارد می شوند دور بیفکن ، نفس خود را به شکیبایی عادت ده که شکیبایی اخلاقی نیکوست و آن را در ترسها و اندوه های دنیا که به تو رسیده است به مشقت بیفکن . حدیث : ۲۴۹ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان استطعت ان تعمل بالصبر مع الیقین فافعل فان لم تستطع فاصبر فان فی الصبر علی ما تکره خیرا کثیرا و اعلم ان النصر مع الصبر و ان الفرج مع الكرب (فان مع العسر یسرا ان مع العسر یسرا) ترجمه : ۲۴۹ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : اگر بتوانی که صبری همراه با یقین و باور (۸۳) داشته باشی چنین کن و اگر توان آن را نداری (باز هم) صبر کن زیرا در صبر کردن بر اموری که ناخوشایندتوست خیر بسیاری وجود دارد ، و بدان که نصرت و پیروزی همراه با صبر است و گشایش همراه با مشقت و سختی است (همانا با سختی آسانی و گشایشی هست همانا با سختی گشایشی است) . (۸۴) حدیث : ۲۵۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال سمعت ابا جعفر علیه السلام یقول : انی لاصبر من غلامی هذا و من اهلی علی ما هو امر من الحنظل انه من صبر نال بصیره درجه الصائم القائم و درجه الشهید الذی قد ضرب بسیف قدام محمد صلی الله علیه و آله . ترجمه : ۲۵۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : از پدرم امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود : من از (کارهای) این غلامم و (کارهای) خانواده خود بر اموری صبر می کنم که از حنظل (هندوانه ابوجهل) برای من تلخ تر است (ولی با این وجود در برابر کارها و سخنان آن صبر می کنم) زیرا کسی که صبر پیشه کند به خاطر صبرش به درجه روزه داری که به عبادت ایستاده و درجه شهیدی که در رکاب پیامبر صلی الله علیه و آله شمشیر زده نائل می شود . حدیث : ۲۵۱ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : لا یعدم الصبور الظفر و ان طال به الزمان . ترجمه : ۲۵۱ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : شخص صبور پیروزی را از دست نمی دهد و عاقبت به پیروزی می رسد اگر چه زمانی طولانی بر او بگذرد . حدیث : ۲۵۲ - و قال علیه السلام : من لم ینجه الصبر اهلکه الجزع . ترجمه : ۲۵۲ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : کسی که صبر وی را نجات نبخشد جزع و بی تابی او را از پای در می آورد .

حدیث : ۲۵۳ - و قال علیه السلام : الصبر يناضل الحدثان و الجزع من اعوان الزمان . ترجمه : ۲۵۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : صبر به سوی سختی های زمانه تیر می افکند و بی تابی از یاری کنندگان زمانه است . حدیث : ۲۵۴ - عن الصادق علیه السلام : انه جاءت اليه امراه فقالت : ان ابني سافر عني و قد طالت غيبته غني و اشتد شوقي اليه فادع الله لي فقال لها : عليك بالصبر فاستعملته ثم جاءت بعد ذلك فشكت اليه طول غيبه ابنها فقال لها : الم اقل لك عليك بالصبر ؟ فقالت : يا ابن رسول الله كم الصبر ؟ فو الله لقد فني الصبر فقال : ارجعي الي منزلك تجدي ولدك قد قدم من سفره فنهضت فوجدته قد قدم فانت به اليه فقالت : اوحى بعد رسول الله صلى الله عليه و آله ؟ قال : لا و لكن عند فناء الصبر ياتي الفرج فلما قلت : فني الصبر عرفت ان الله قد فرج عنك بقدوم ولدك . ترجمه : ۲۵۴ - روایت است که زنی به خدمت امام صادق علیه السلام آمد و عرض کرد : پسر من از نزد من به سفر رفته و غیبتش طولانی شده و شوق بسیاری به دیدنش یافته ام ، در درگاه خداوند برایم دعا کن . حضرت فرمود : بر تو باد صبر پس صبر را در زندگی ات به کار گیر . پس از چندی باز آن زن آمد و نزد آن حضرت از طولانی شدن غیبت پسرش شکایت کرد ، حضرت فرمود : آیا نگفتم که صبر را پیشه کنی ؟ زن عرض کرد : ای فرزند رسول خدا چقدر صبر ؟ به خدا سوگند که صبر به سر آمد حضرت فرمود : به منزلت برگردد . می بینی که فرزندی از سفر بازگشته ، زن برخاست و رفت و دید که فرزندش بازگشته پس همراه با او نزد حضرت آمدند و عرض کرد : آیا بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله وحی می آید ؟ حضرت فرمود : خیر ولی هنگام به سر آمدن صبر گشایش می رسد چون تو گفتی که : صبرم تمام شد دانستم که خداوند با آمدن فرزندت گشایشی برایت حاصل نموده .

۲۶ - باب استحباب الحلم

۲۶ - باب استحباب بردباری حدیث : ۲۵۵ - عن محمد بن عبدالله (عبيدالله) قال سمعت الرضا عليه السلام يقول : لا يكون الرجل عابدا حتى يكون حلما و ان الرجل كان اذا تعبد في بني اسرائيل لم يعد عابدا حتى يصمت قبل ذلك عشر سنين . ترجمه : ۲۵۵ - محمد بن عبدالله یا عبيدالله گوید : از امام رضا علیه السلام شنیدم که فرمود : مرد عابد شمرده نمی شود مگر اینکه بردبار باشد و در بنی اسرائیل رسم چنین بود که هرگاه مردی مدتی به عبادت می پرداخت عابد شمرده نمی شد مگر اینکه پیش از آن ده سال را در سکوت به سر برده باشد . حدیث : ۲۵۶ - عن ابي جعفر عليه السلام قال : كان علي بن الحسين عليه السلام يقول : انه ليعجبني الرجل ان يدرکه حلمه عند غضبه . ترجمه : ۲۵۶ - امام باقر علیه السلام فرمود : پدرم علی بن حسین علیه السلام می فرمود : همانا مردی که بردباری اش در هنگام خشمش او را دریابد مرا شگفت زده می کند . حدیث : ۲۵۷ - عن ابي جعفر عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ان الله يحب الحيي الحليم العفيف المتعفف . ترجمه : ۲۵۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : خداوند دوست می دارد کسی را که با حیا ، بردبار ، پاکدامن و باز ایستنده از حرام باشد . حدیث : ۲۵۸ - عن حفص بن ابي عايشه قال : بعث ابو عبدالله عليه السلام غلاما له في حاحه فابطا فخرج علي اثره لما ابطاه فوجده نائما فجلس عند راسه يروحه حتى انتبه فقال له ابو عبدالله عليه السلام يا فلان و الله ما ذلك لك تنام الليل و النهار لك الليل و لنا منك النهار . ترجمه : ۲۵۸ - حفص بن ابی عایشه گوید : امام صادق علیه السلام یکی از خدمتکاران را در پی حاجتی فرستاد ، خدمتکار کندی نموده و دیر کرد پس حضرت به دنبال او روانه شد پس او را یافت در حالی که به خواب رفته بود حضرت بالای سر او نشست و شروع به باد زدن او نمود تا اینکه خدمتکار بیدار شد ، حضرت فرمود : ای فلانی ! به خدا که درست نیست که هم شب و هم روز بخوابی بلکه شب برای خودت ولی روز را برای ما باش . حدیث : ۲۵۹ - عن ابي جعفر عليه السلام قال : ان الله يحب الحيي الحليم . ترجمه : ۲۵۹ - امام باقر علیه السلام فرمود : همانا خداوند انسان با حیا و بردبار را دوست می دارد . حدیث : ۲۶۰ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ما اعز الله بجهل قط و لا اذل بحلم قط . ترجمه : ۲۶۰ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : هرگز خداوند کسی را به

خاطر نادانی اش عزیز نگردانده و کسی را به خاطر بردباری اش ذلیل و خوار نکرده است . حدیث : ۲۶۱ - قال ابو عبدالله عليه السلام : كفى بالحلم ناصرا و قال : اذا لم تكن حلما فتحلم . ترجمه : ۲۶۱ - امام صادق عليه السلام فرمود : بردباری به عنوان یاری کننده کافی است . و فرمود : اگر بردبار نیستی خود را به بردباری وادار . حدیث : ۲۶۲ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : اذا وقع بین رجلین منازعه نزل ملكان فيقولان للسفيه منهما : قلت و قلت و انت اهل لما قلت و ستجزي بما قلت و يقولان للحلم منهما : صبرت و حلمت سيغفر لك ان اتممت ذلك و ان رد الحليم عليه ارتفع الملكان . ترجمه : ۲۶۲ - امام صادق عليه السلام فرمود : هرگاه بین دو نفر نزاع و کشمکش صورت می گیرد دو فرشته فرود می آیند پس آن دو فرشته به نفری که نادان است می گویند : (تو به برادر دینی ات) گفتی و گفتی در حالی که تو خود سزاوار حرفهایی که گفته ای هستی و به زودی به سبب آنچه که گفته ای جزا می بینی و به نفری که بردبار است گویند : صبر و بردباری نمودی به زودی اگر تا پایان نزاع چنین باشی مشمول غفران الهی قرار خواهی گرفت و اگر شخص بردبار پاسخ نادان را بدهد (و با او مقابله به مثل کند) آن دو فرشته (باز می گردند و) بالا می روند . حدیث : ۲۶۳ - عن جعفر بن محمد عليه السلام عن آبائه عليه السلام في وصيه النبي صلى الله عليه و آله لعلی عليه السلام قال : يا علی الا اخبركم باشبهكم بی خلقا ؟ قالوا بلی یا رسول الله : قال : احسنکم خلقا و اعظمکم حلما و ابرکم بقربته و اشدکم من نفسه انصافا . ترجمه : ۲۶۳ - امام صادق عليه السلام و ایشان از پدران بزرگوارش روایت کند که در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است : ای علی ! آیا شما را نسبت به کسی که از نظر اخلاق از همه شما به من شبیه تر است آگاه سازم ؟ گفتند : آری ای رسول خدا ! فرمود : آنکه خلقش از همه نیکوتر و بردباری اش از همه بیشتر و نسبت به خویشاوندانش از همه نیکوکارتر و انصافش درباره خود از همه سخت تر باشد . حدیث : ۲۶۴ - عن جعفر بن محمد عليه السلام عن آبائه عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : كلمتان غريبتان فاحتملوهما كلمة حكمة من سفیه فاقبلوها و كلمة سفیه من حکیم فاغفروها . ترجمه : ۲۶۴ - امام صادق عليه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : دو سخن ، نادر و شگفت انگیز است آن دو را برداشته و تحمل کنید یکی سخن حکمت آموزی که نادانی صادر شود به این سخن روی آورید و دیگری سخن نابخردانه ای که از حکیمی صادر شود از این سخن چشم پوشی کنید . حدیث : ۲۶۵ - عن جعفر بن محمد عن ابیه عن جده عليه السلام عن علی عليه السلام قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ما جمع شیء الی شیء افضل من حلم الی علم . ترجمه : ۲۶۵ - امام صادق عليه السلام از پدران بزرگوارش و ایشان از جدش از علی علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : هیچ چیزی با چیز دیگر جمع نشده که جمع بردباری و دانش برتر باشد . حدیث : ۲۶۶ - عن جعفر بن محمد عن آبائه عليه السلام عن علی عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : و الذی نفسی بیده ما جمع شیء الی شیء افضل من حلم الی علم . ترجمه : ۲۶۶ - امام صادق عليه السلام از پدران بزرگوارش از علی علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : سوگند به خدایی که جانم در دست اوست هیچ چیزی که با چیز دیگر جمع نشده که جمعشان برتر از جمع بردباری و علم باشد . حدیث : ۲۶۷ - عن امیرالمؤمنین عليه السلام انه قال : اول عوض الحليم من حلمه ان الناس انصاره علی الجاهل . ترجمه : ۲۶۷ - امیرالمؤمنین عليه السلام فرمود : اولین عوضی که شخص بردبار از بردباری اش می برد این است که مردم بر علیه نادان یاری کننده او می شوند . حدیث : ۲۶۸ - و قال عليه السلام : ان لم تكن حلما فتحلم فانه قل من تشبه بقوم الا و اوشك ان يكون منهم . ترجمه : ۲۶۸ - امیرالمؤمنین عليه السلام فرمود : اگر بردبار نیستی خود را به بردباری وادار زیرا کم اتفاق می افتد که کسی خود را شبیه گروهی سازد جز اینکه نزدیک است که جزء آنان شود .

۲۷ - باب استحباب الرفق فی الامور

۲۷ - باب استحباب مدارا نمودن در کارها حدیث : ۲۶۹ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : الرفق

یمن و الخرق شوم . ترجمه : ۲۶۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : مدارا نمودن مایه برکت و درشتی کردن مایه شومی است . حدیث : ۲۷۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ان الله رفيق يحب الرفق و يعطى على الرفق ما لا يعطى على العنف . ترجمه : ۲۷۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : خداوند نرم رفتار است و نرمی را دوست دارد و بر مدارا و نرمی پاداشی عطا می کند که بر سخت گیری و درشتی چنین پاداشی نمی دهد . حدیث : ۲۷۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ان لكل شیء قفلا - و قفل الايمان الرفق . ترجمه : ۲۷۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : هر چیزی قفلی دارد و قفل ایمان مدارا کردن و نرمی است (یعنی همچنانکه قفل باعث محفوظ ماندن است مدارا هم مایه حفظ ایمان است) . حدیث : ۲۷۲ - قال ابو جعفر علیه السلام : من قسم له الرفق قسم له الايمان . ترجمه : ۲۷۲ - امام باقر علیه السلام فرمود : کسی که برایش مدارا تقسیم شده ایمان برای وی تقسیم گردیده . حدیث : ۲۷۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ايما اهل بيت اعطوا حظهم من الرفق فقد وسع الله عليهم في الرزق و الرفق في تقدير المعيشه خير من السعه في المال و الرفق لا يعجز عنه شيء و التبذير لا يبقى معه شيء ان الله عزوجل رفيق يحب الرفق . ترجمه : ۲۷۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : هر اهل خانه ای که بهره ای از نرمی و مدارا نصیبشان گشته خداوند روزی آنان را وسعت دهد و مدارا در تدبیر زندگانی بهتر از وسعت در مال است و هیچ چیز از مدارا عاجز و وامانده نمی شود و با اسراف چیزی باقی نمی ماند و خداوند عزوجل مدارا کننده است و مدارا را دوست می دارد . حدیث : ۲۷۴ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : لو كان الرفق خلقا يري ما كان مما خلق الله شيء احسن منه . ترجمه : ۲۷۴ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : اگر مدارا مخلوقی بود که دیده می شد هیچ مخلوقی از مخلوقات خدا از او نیکوتر نبود . حدیث : ۲۷۵ - عن ابی الحسن علیه السلام قال : الرفق نصف العيش . ترجمه : ۲۷۵ - امام موسی بن جعفر علیه السلام فرمود : مدارا (به منزله) نیمی از خوشگذرانی است . حدیث : ۲۷۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله رفيق يحب الرفق . ترجمه : ۲۷۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : خداوند اهل مدارا است و مدارا را دوست می دارد . حدیث : ۲۷۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ان لم يوضع على شيء الا زانه و لانه من شيء الا شانه . ترجمه : ۲۷۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : همانا مدارا بر چیزی نهاده نشد جز اینکه به آن زینت بخشید و از چیزی جدا نشد جز اینکه آن را زشت نمود . حدیث : ۲۷۸ - عن النبي صلى الله عليه و آله قال : ان في الرفق الزيادة و البركه و من يحرم الرفق يحرم الخير . ترجمه : ۲۷۸ - پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود : همانا در مدارا کردن زیادت و برکت وجود دارد و کسی که از مدارا محروم است از خیر و خوبی محروم است . حدیث : ۲۷۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ما زوى الرفق عن اهل بيت الازوى عنهم الخير . ترجمه : ۲۷۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : سازگاری و مدارا از اهل هیچ خانه ای باز داشته نشده جز اینکه آنان از خیر و خوبی محروم و بی بهره گشته اند . حدیث : ۲۸۰ - عن ابی الحسن علیه السلام قال : قال لی - و جری بینی و بین رجل من القوم كلام - فقال لی : ارفق بهم فان كفر احدهم في غضبه و لآخر فيمن كان كفره في غضبه . ترجمه : ۲۸۰ - راوی گوید : بین من و مردی از قوم سخنی در گرفت امام رضا علیه السلام به من فرمود : با آنان مدارا کن زیرا از آنان کسی هست که در حال خشم کارش به کفر می انجامد و کسی که در حال خشم کافر شود خیری در او نیست . حدیث : ۲۸۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ان الله رفيق يحب الرفق و يعين عليه . ترجمه : ۲۸۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : خداوند اهل مدارا است و مدارا را دوست می دارد و (آدمی را) بر مدارا یاری می کند . حدیث : ۲۸۲ - و قال صلى الله عليه و آله : ما اصطحب اثنان الا كان اعظمهما اجرا و احبهما الى الله ارفقهما بصاحبه . ترجمه : ۲۸۲ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : دو نفر با یکدیگر مصاحبت نکرده اند جز اینکه آن کس که با دیگری مدارا کننده تر است در نزد خداوند پاداشش بزرگتر و محبوبتر است . حدیث : ۲۸۳ - عن احدهما علیه السلام قال : ان الله رفيق يحب الرفق . ترجمه : ۲۸۳ - امام باقر یا امام صادق علیه السلام فرمود : خداوند اهل مدارا است و مدارا را دوست دارد . حدیث : ۲۸۴ - عن

الفضیل بن عثمان قال سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول : من كان رفيقا في امره نال ما يريد من الناس . ترجمه : ۲۸۴ - فضیل بن عثمان گوید : از امام صادق عليه السلام شنیدم که فرمود : کسی که در کارش اهل مدارا باشد به آنچه از مردم می خواهد نائل می شود .

۲۸ - باب استحباب التواضع

۲۸ - باب استحباب فروتنی نمودن حدیث : ۲۸۵ - عن ابي عبدالله عليه السلام قال : ان في السماء ملكين موكلين بالعباد فمن تواضع لله رفعاه و من تكبر و ضعه . ترجمه : ۲۸۵ - امام صادق عليه السلام فرمود : همانا در آسمان دو فرشته اند که بر بندگان گمارده شده اند پس هر که برای خدا فروتنی کند بالایش می برند و هر که تکبر ورزد فرودش آورند . حدیث : ۲۸۶ - عن ابي عبدالله عليه السلام قال : فيما اوحى الله عزوجل الى داود عليه السلام يا داود : كما ان اقرب الناس من الله المتواضعون كذلك ابعد الناس من الله المتكبرون . ترجمه : ۲۸۶ - امام صادق عليه السلام فرمود : در ضمن آنچه که خداوند عزوجل به حضرت داود عليه السلام وحی نمود آمده است : ای داود ! همچنانکه نزدیکترین مردمان به خدا فروتنان هستند دورترین مردم از خدا متکبرانند . حدیث : ۲۸۷ - عن ابي الحسن موسى عليه السلام في حديث قال : فاوحى الله الى الجبال اني واطع سفينة نوح عبدى على جبل منكن فتطاوت و شمخت و تواضع الجودی و هو جبل عندكم فضربت السفينة بجوجوها الجبل . ترجمه : ۲۸۷ - امام موسى بن جعفر عليه السلام در حدیثی فرمود : خداوند به کوهها وحی فرستاد که من کشتی بنده خود نوح را بر کوهی از کوهها خواهم نهاد پس کوهها گردنکشی و تکبر نمودند و تنها کوه جودی که کوهی در نزد شماسست فروتنی نمود پس آن کشتی نیز سینه خود را بر همان کوه نهاد . حدیث : ۲۸۸ - عن محمد بن مسلم قال : سمعت ابا جعفر عليه السلام يذكر انه اتى رسول الله صلى الله عليه و آله ملك فقال : ان الله يخيرك ان تكون عبدا رسولا متواضعا او ملكا رسولا قال : فظفر الى جبرئيل و اوما بیده ان تواضع . فقال : عبدا متواضعا رسولا فقال الرسول : مع انه لا ينقصك مما عند ربك شيئا قال : و معه مفاتيح خزائن الارض . ترجمه : ۲۸۸ - محمد بن مسلم گوید : از امام باقر عليه السلام شنیدم که فرمود : فرشته ای به خدمت رسول خدا صلى الله عليه و آله آمد و عرض کرد : خداوند تو را مخیر ساخته که بنده ای و رسولی متواضع باشی یا فرشته ای رسول باشی . پس حضرت نگاهی به جبرئیل افکند (که چه جوابی به این فرشته دهم ؟) جبرئیل عليه السلام با دست خویش اشاره کرد که تواضع و فروتنی را اختیار کن ، پس پیامبر فرمود : می خواهم بنده ای متواضع و رسول خدا باشم . آن فرشته پیام آور گفت : با این همه هیچ چیز از آنچه در نزد پروردگارت (برای تو) وجود دارد کاسته نمی شود حضرت فرمود : (آری می دانم که) کلیدهای تمامی خزائن زمین در اختیار پروردگارم می باشد . حدیث : ۲۸۹ - عن ابي الحسن عليه السلام قال : التواضع ان تعطى الناس ما تحب ان تعطاه . ترجمه : ۲۸۹ - امام رضا عليه السلام فرمود : تواضع آن است که آنچه را که دوست می داری مردم به تو عطا کنند تو به مردم عطا کنی . حدیث : ۲۹۰ - و في حديث آخر قال عليه السلام : التواضع درجات منها ان يعرف المرء قدر نفسه فينزلها منزلتها بقلب سليم لا يحب ان ياتي الى احد الا مثل ما يوتي اليه ان راي سيئه دراهها بالحسنه كاظم الغيظ عاف عن الناس و الله يحب المحسنين . ترجمه : ۲۹۰ - و در حدیث دیگری فرمود : تواضع درجات و مراتبی دارد یکی از آن مراتب این است که شخص قدر خود را بشناسد و با دلی سالم نفس خود را در منزلت و مقام واقعی اش جاری دهد (چنین کسی دوست نمی دارد که برای کسی چیزی پیش آید مگر همانند همان چیزی که برای خودش پیش می آید ، اگر بدی ای ببیند آن را با خوبی دفع می کند ، فرو خورنده خشم است ، چشم پوشی کننده از (بدی) مردمان است و خداوند نیکوکاران را دوست دارد . حدیث : ۲۹۱ - عن جعفر بن محمد عليه السلام عن آبائه عليه السلام في وصيه النبي صلى الله عليه و آله لعلی عليه السلام قال : يا علی و الله لو ان الوضيع في قعر بئر لبعث الله عزوجل اليه ريحا ترفعه فوق الاخير في دولة الاشرار . ترجمه : ۲۹۱ - امام صادق عليه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که در وصیت پیامبر اکرم صلى الله عليه و آله به علی عليه السلام

آمده است: ای علی! به خدا سوگند که اگر شخص فروتن در ته چاهی باشد خداوند عزوجل بادی را به سوی او می فرستد تا او را بالا- بیاورد و در دولت نابکاران او را در منزلتی بالاتر از نیکان جای دهد. حدیث: ۲۹۲ - عن الحسن بن الجهم قال سالت الرضا عليه السلام فقلت له: جعلت فداك ما حد التوكل؟ فقال لي: ان لاتخاف مع الله احدا قال: قلت: جعلت فداك فما حد التواضع؟ فقال: ان تعطى الناس من نفسك ما تحب ان يعطوك مثله قلت: جعلت فداك اشتهى ان اعلم كيف انا عندك؟ فقال: انظر كيف انا عندك؟ ترجمه: ۲۹۲ - حسن بن جهم گوید: از امام رضا علیه السلام پرسیدم که: فدایت شوم حد توکل چیست؟ حضرت فرمود: اینکه با وجود خدا از هیچ نترسی، عرض کردم: فدایت شوم حد تواضع چیست؟ حضرت فرمود: اینکه از جانب خود به مردم چیزی عطا کنی که دوست داری همانند آن را به تو عطا کنند. عرض کردم: فدایت شوم دوست دارم که بدانم من در نزد تو چگونه ام؟ حضرت فرمودن بنگر که من در نزد تو چگونه ام؟ حدیث: ۲۹۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال: ان من التواضع ان یرضی بالمجلس دون المجلس و ان یسلم علی من یلقی و ان یتروک المراء و ان کان محقا و لاتحب ان تحمد علی التقوی. ترجمه: ۲۹۳ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند: همانا از تواضع شمرده می شود اینکه شخص به جایگاهی نه جایگاه دیگر خوشنود باشد (یعنی در وارد شدن به مجلسی برای نشستن به همان جای خالی خوشنود باشد و هوس جای بالاتر را در سر نداشته باشد) و دیگر اینکه به هر کس که برخورد می کند سلام کند و جدال را ترک کند اگر چه حق با او باشد و دوست نداشته باشی که به خاطر تقوا و پرهیز کاریت مورد حمد و ستایش قرار بگیری.

۲۹ - باب استحباب التواضع عند تجدد النعمه

۲۹ - باب استحباب تواضع در هنگامی که نعمتی جدید برای آدمی حاصل می شود حدیث: ۲۹۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث جعفر بن ابی طالب مع النجاشی ملک الحبشه ان النجاشی قال: انا نجد فیما انزل الله علی عیسی علیه السلام ان مع حق الله علی عباده ان یحدثوا الله تواضعا عند ما یحدث لهم من نعمه فلما بلغ النبی صلی الله علیه و آله قال لاصحابه: ان الصدقه تزیید صاحبه رفعه فتواضعوا یرفعکم الله و ان العفو یزید صاحبه عزا فاعفوا یعزکم الله. ترجمه: ۲۹۴ - امام صادق علیه السلام درباره واقعه دیدار و گفتگوی جعفر بن ابی طالب با نجاشی پادشاه حبشه، فرمود: نجاشی گفت: ما مسیحیان در کتابی که خداوند بر عیسی علیه السلام نازل فرموده یافته ایم که (یکی از حقوق خداوند بر بندگانش این است که هرگاه نعمتی جدید به آنان می بخشد آنان نیز در برابر او تواضع و فروتنی جدیدی داشته باشند) زمانی که این سخن به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رسید حضرت به اصحاب خود فرمود: همانا صدقه مایه زیادت (مال و عمر) برای صدقه دهنده می گردد پس صدقه بپردازید تا خدای بر شما رحم آورد و همانا تواضع مایه زیادت مقام و مرتبه شخص متواضع می گردد پس تواضع کنید تا خدای شما را بلندمرتبه گرداند و همانا عفو و بخشش به عفو کننده عزت می بخشد پس عفو کنید تا خداوند شما را عزیز گرداند.

۳۰ - باب تاکد استحباب التواضع للعالم و المتعلم

۳۰ - باب تاکید بر استحباب تواضع برای دانشمند و دانش آموز حدیث: ۲۹۵ - عن معاویه بن وهب قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: اطلبوا العلم و تزیئوا معه بالحلم و الوقار و تواضعوا لمن تعلمونه العلم و تواضعوا لمن طلبتم منه العلم و لاتکونوا علماء جبارین فیذهب باطلکم بحکمکم. ترجمه: ۲۹۵ - معاویه بن وهب گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: دانش بجوید و همراه با دانش، خود را با بردباری و وقار زینت ببخشید و در مقابل کسانی که به آنان دانش می آموزید تواضع و فروتنی کنید و برای کسی که از او دانش می آموزید تواضع کنید و از دانشمندان متکبر و سرکش نباشید که در نتیجه، کار باطل شما (عمل و گفته) حق شما را از بین می برد. حدیث: ۲۹۶ - قال عیسی ابن مریم علیه السلام للحواریین: لی الیکم حاجه اقضوها لی فقالوا:

قضیت حاجتک یا روح الله فقام فغسل اقدامهم فقالوا کنا احق بهذا منك فقال : ان احق الناس بالخدمه العالم انما تواضعت هكذا لكيما تتواضعوا بعدی فی الناس كتواضعی لكم ثم قال عيسى عليه السلام : بالتواضع تعمر الحكمة لا بالتكبر و كذلك فی السهل ينبت الزرع لا فی الجبل . ترجمه : ۲۹۶ - عیسی بن مریم علیه السلام به اصحاب و حواریون خود فرمود : من از شما خواسته ای دارم خواسته ام را برایم برآورده سازید . گفتند : ای روح الله ! خواسته ات رواست . پس حضرت برخاست و پاهای آنان را شست ، آنان گفتند : ما به این کار سزاوارتریم از شما (و ما باید پاهای مبارک تو را بشوئیم) حضرت فرمود : همانا سزاوارترین مردم در خدمتگزار بودن ، شخص عالم است و من در برابر شما اینگونه تواضع نمودم تا شما نیز پس از من همانند تواضع مرا در میان مردم داشته باشید . سپس فرمود : علم و حکمت به وسیله تواضع آباد می شود نه با تکبر و همچنین است که در دشت گیاه می روید نه در کوه سخت .

۳۱ - باب استحباب التواضع فی الماکل و المشرب و نخوما

۳۱ - باب استحباب تواضع در خوردن و نوشیدن و مانند اینها حدیث : ۲۹۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : افطر رسول الله صلی الله علیه و آله عشیه خمیس فی مسجد قبا فقال : هل من شراب ؟ فاتاه اوس بن خولی الانصاری بعس مخیض بعسل فلما وضعه علی فیه نحاء ثم قال : شرابان یکتفی باحدهما من صاحبه لا- اشربه و لا- احرمه و لكن اتواضع لله فانه من تواضع لله رفعه الله و من تکبر خفضه الله و من اقتصد فی معیشته رزقه الله و من بذر حرمه الله و من اکثر ذکر الموت احبه الله . ترجمه : ۲۹۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله در شبانگاه پنجشنبه ای در مسجد قبا افطار می نمود پس فرمود : آیا نوشیدنی ای هست ؟ پس اوس بن خولی انصاری کاسه ای بزرگ شیر آمیخته شده با عسل را به خدمت حضرت آورد . حضرت کاسه را به دهان مبارک نزدیک فرمود و سپس آن را کنار گذاشت و فرمود : این دو نوشیدنی است که می توان به یکی از این دو اکتفا نمود : من نه آن را می نوشم و نه تحریم می کنم ولی به خاطر خدا تواضع می کنم زیرا کسی که به خاطر خدا تواضع کند خداوند او را بالا می برد و کسی که تکبر ورزد خداوند او را به زیر می کشد و کسی که در زندگانش میانه روی پیشه کند خداوند روزی اش می بخشد و کسی که اسراف کند خداوند محرومش می سازد و کسی که زیاد مرگ را یاد کند خداوند او را دوست می دارد . حدیث : ۲۹۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : مر علی بن الحسین علیه السلام علی المجذمین و هو راكب حماره و هم یتغدون فدعوه الی الغداء فقال : اما لو لا انی صائم لفعلت فلما صار الی منزله امر بطعام فصنع و امر ان یتنوقوا فیه ثم دعاهم فتغدوا عنده و تغدی معهم . ترجمه : ۲۹۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : امام سجاد علیه السلام در حالی که بر الاغی سوار بود به گروهی که بیماری خوره داشتند و در حال چاشت خوردن بودند گذر کرد آنان حضرت را به چاشت دعوت کردند . حضرت فرمود : اگر روزه نبودم دعوت شما را اجابت می کردم . (حضرت از آنان خداحافظی نمود) و وقتی که به منزل رسید دستور داد غذایی آماده کردند و فرمود که آن را نیکو بپزند سپس آن بیماران جذامی را به طعام دعوت کرد و همراه آنان به خوردن نشست . حدیث : ۲۹۹ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام قال : القناعه مال لا ینفد . ترجمه : ۲۹۹ - علی علیه السلام فرمود : قناعت مالی است که تمام شدنی نیست .

۳۲ - باب وجوب ایثار رضا الله علی هوی النفس و تحریم العکس

۳۲ - باب وجوب برگزیدن رضای الهی بر خواهش نفسانی و تحریم پیروی از هوای نفس حدیث : ۳۰۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ان الله عزوجل یقول : و عزتی و عظمتی و علوی و ارتفاع مکانی لا- یوثر عبد هوای علی هوی نفسه الا- کففت علیه ضیعتة و ضمنت السماوات و الارض رزقه و کنت له من رواء تجاره کل تاجر . ترجمه : ۳۰۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : خداوند عزوجل

می فرماید: سوگند به عزت و بزرگی و برتری و بلندی جایگاهم که هیچ بنده ای خواسته مرا بر خواهرش نفسانی اش مقدم نمی دارد مگر اینکه حرفه و پیشه اش را برایش فراهم می سازم و آسمانها و زمین را ضامن روزی اش قرار می دهم و من برای او برتر از تجارت هر تاجری خواهم بود. حدیث: ۳۰۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: قال الله عزوجل: و عزتی و جلالی و عظمتی و بهائی و علو ارتفاعی لایوثر عبد مومن هوای علی هواه فی شیء من امر الدنيا الا جعلت غناه فی نفسه و همته فی آخرته و ضمنت السماوات و الارض رزقه و كنت له من وراء تجاره كل تاجر. ترجمه: ۳۰۱ - امام باقر علیه السلام فرمود: خداوند عزوجل می فرماید: سوگند به عزت و شکوه و بزرگی و خوبی و نیکویی ام و بلندی مرتبه ام که هیچ بنده مومنی خواسته مرا در هیچیک از امور دنیایی بر خواهرش نفسانی اش مقدم نمی دارد مگر اینکه بی نیازی را در نفس او قرار می دهم و همتش را متوجه آخرتش می کنم و آسمانها و زمین را ضامن روزی اش می گردانم و مافوق تجارت هر تاجری به نفع او خواهم بود. حدیث: ۳۰۲ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: يقول الله عزوجل: و عزتی و جلالی و کبریائی و نوری و علوی و ارتفاع مکانی لایوثر عبد هواه علی هوای الله الا شئت علیه امره و لبست علیه دینه و شغلت قلبه بها و لم آت منها الا ما قدرت له و عزتی و جلالی و عظمتی و نوری و علوی و ارتفاع مکانی لایوثر عبد هوای علی هواه الا استحفظته ملائکتی و کفلت السماوات و الارضین رزقه و كنت له من وراء تجاره كل تاجر و اتته الدنيا و هی راغمة. ترجمه: ۳۰۲ - امام باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند عزوجل می فرماید: سوگند به عزت و شکوه و بزرگی و نوری و بلندی جایگاهم که هیچ بنده ای خواهرش نفسانی خویش را بر خواسته من مقدم نمی دارد جز اینکه کارش را پریشان و پراکنده می سازم و دنیایش را بر او مشتبه و درهم برهم می گردانم و قلبش را به دنیایش مشغول می سازم و (با این همه) به او از دنیا به همان اندازه ای که برایش مقدر نموده ام می دهم و سوگند به عزت و شکوه و بزرگی و نور و برتری و بلندی جایگاهم که هیچ بنده ای خواسته مرا بر خواهرش نفسانی خویش مقدم نمی دارد مگر اینکه فرشتگانم را برای حفظ و نگاهداری اش بر می گمارم و آسمانها و زمین را ضامن و عهده دار روزی او قرار می دهم و برای او از (سود) تجارت هر تاجری برتر خواهم بود و چنین کسی دنیا به سراغش می آید در حالی که او دنیا را ناپسند می داند. حدیث: ۳۰۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان الله عزوجل يقول: انی لست کل کلام الحکمة اتقبل، انما اتقبل هواه و همه فان کان هواه و همه فی رضای جعلت همه تقدیسا و تسبیحا. ترجمه: ۳۰۳ - امام صادق علیه السلام فرمود: همانا خداوند عزوجل می فرماید: به راستی که اینگونه نیست که من هر سخن حکمت آمیزی را بپذیرم بلکه میل او (گوینده) و همت او را می پذیرم پس اگر میل و همت او در جهت خوشنودی من باشد همت او را (به منزله) تقدیس و تسبیح خود قرار می دهم (تقدیس و تسبیح: به پاکی منسوب کردن، به پاکی یاد کردن). حدیث: ۳۰۴ - عن محمد بن علی بن الحسین علیه السلام قال: جاهد هواک کما تجاهد عدوک. ترجمه: ۳۰۴ - امام باقر علیه السلام فرمود: با هوای نفسانی خود مبارزه کن همانگونه که با دشمنان مبارزه می کنی. حدیث: ۳۰۵ - عن ابی حمزه قال: سمعت علی بن الحسین علیه السلام يقول: ان الله جل جلاله يقول: و عزتی و جلالی و عظمتی و جمالی و بهائی و علوی و ارتفاع مکانی لایوثر عبد هوای علی هواه الا جعلت همه فی آخرته و غناه فی قلبه و کففت عنه ضیعتة و ضمنت السماوات و الارض رزقه و اتته الدنيا و هی راغمة. ترجمه: ۳۰۵ - ابی حمزه گوید: از امام زین العابدین علیه السلام شنیدم که می فرموده: به درستی که خداوند جل جلاله می فرماید: سوگند به عزت و شکوه و بزرگی و زیبایی و نیکویی و برتری و بلندی جایگاهم که هیچ بنده ای خواسته مرا بر خواهرش نفسانی خود مقدم نمی دارد مگر اینکه همت او را متوجه امر آخرتش می گردانم و بی نیازی اش را در درون قلبش جای می دهم و کار و پیشه اش را برایش فراهم می آورم و آسمانها و زمین را ضامن روزی او می گردانم و دنیا به سوی او می آید در حالی که او نسبت به دنیا بی میل و ناخشنود است. حدیث: ۳۰۶ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال فی خطبه له: ایها الناس ان اخوف ما اخاف علیکم اثنتان اتباع الهوی و طول الامل فاما اتباع الهوی فیصد عن الحق و اما طول الامل فینسی الاخره. ترجمه: ۳۰۶ - امیرالمؤمنین علیه السلام در

خطبه ای فرمود: ای مردم! به درستی که ترسناکترین چیزی که از آن بر شما بیمناکم دو چیز است: پیروی هوای نفس و درازی آرزو، اما پیروی از هوای نفس آدمی را از حق باز می دارد و اما درازی آرزو باعث فراموشی آخرت می گردد.

۳۳- باب وجوب تدبیر العاقبه قبل العمل

۳۳- باب وجوب عاقبت اندیشی پیش از عمل حدیث: ۳۰۷- عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان رجلا اتی النبی صلی الله علیه و آله فقال له: یا رسول الله اوصنی فقال له: فهل انت مستوص ان انا اوصیتک؟ حتی قال له ذلك ثلاثا و فی کلها یقول الرجل نعم یا رسول الله فقال له رسول الله صلی الله علیه و آله فانی اوصیک اذا انت هممت بامر فتدبر عاقبتہ فان یک رشدا فامضه و ان یک غیا فانتہ عنه. ترجمه: ۳۰۷- امام صادق علیه السلام فرمود: مردی نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: ای رسول خدا! مرا سفارشی فرما. حضرت تا سه مرتبه فرمود: ایا اگر تو را سفارشی نمایم سفارشم را می پذیری و به آن عمل می کنی؟ و مرد در هر مرتبه عرض کرد: آری ای رسول خدا! رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: پس من تو را سفارش می کنم که هرگاه آهنگ انجام کاری را نمودی در عاقبت و پایان آن کار اندیشه کن پس اگر انجامش درست و صواب بود انجام بده و اگر ناصواب بود از انجام آن باز ایست. حدیث: ۳۰۸- عن امیرالمؤمنین علیه السلام فی وصیتہ لمحمد بن الحنفیه قال: من استقبل وجوه الاراء عرف مواقع الخطاء و من تورط فی الامور غیر ناظر فی العواقب فقد تعرض لمفطعات النوائب و التدبیر قبل ناظر العمل یومنک من الندم و العاقل من وعظه التجارب و فی التجارب علم مستانف و فی تقلب الاحوال علم جواهر الرجال. ترجمه: ۳۰۸- امیرالمؤمنین علیه السلام در وصیتش به محمد بن حنفیه فرمود: کسی که با نظرات و افکار مختلف روبرو می شود مواضع و جایگاههای خطا را شناسایی می کند و کسی که بدون عاقبت اندیشی خود را گرفتار کارها کند محققا که خود را در معرض کارهای ترسناک و دشوار قرار داده است و عاقبت اندیشی پیش از عمل تو را از پشیمانی ایمن می سازد و خردمند کسی است که تجربه ها او را پند و اندرز دهند و در تجربه ها آگاهی نو و تازه ای وجود دارد و در دگرگونی حالات نسبت به جوهره مردان علم و آگاهی حاصل می شود. حدیث: ۳۰۹- عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال: لسان العاقل وراء قلبه و قلب الاحمق وراء لسانه. ترجمه: ۳۰۹- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: زبان شخص عاقل در پشت قلب اوست (ابتدا روی سخن فکر می کند و آن را از قلب می گذراند و سپس بر زبان جاری می کند) و قلب شخص نادان در پشت زبان اوست (پس از سخن گفتن روی آن فکر می کند که آیا ناصواب بوده یا نه). حدیث: ۳۱۰- و عنه علیه السلام انه قال: قلب الاحمق فی لسانه و لسان العاقل فی قلبه. ترجمه: ۳۱۰- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: قلب شخص نادان در زبان اوست و زبان شخص خردمند در قلب اوست. حدیث: ۳۱۱- و قال علیه السلام من استقبل وجوه الاراء عرف مواقع الخطا. ترجمه: ۳۱۱- امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: کسی که با آراء و نظرات مختلف روبرو باشد به مواضع خطا شناخت پیدا می کند. حدیث: ۳۱۲- قال ابو عبدالله علیه السلام: لیس لحاقن رای و لالملول صدق و لا- لحسود غنی و لیس بحازم من لا- ينظر فی العواقب و النظر فی العواقب تلقیح للقلوب. ترجمه: ۳۱۲- امام صادق علیه السلام فرمود: کسی که با بول به او فشار آورده رای (قابل اعتنا و بی نقص) ندارد و کسی که افسرده است دوستی ندارد و حسود بی نیاز نمی شود و کسی که در عاقبت کارها نمی اندیشد دور اندیش و محتاط نیست و اندیشیدن در عاقبت کارها مایه باروری دلها است. حدیث: ۳۱۳- عن ابی جعفر علیه السلام قال: اتی رجل رسول الله صلی الله علیه و آله فقال: علمنی یا رسول الله قال: علیک بالیاس مما فی ایدی الناس فانه الغنی الحاضر قال: زدنی یا رسول الله صلی الله علیه و آله قال: ایاک و الطمع فانه الفقر الحاضر قال: زدنی یا رسول الله قال: اذا هممت بامر فتدبر عاقبتہ فان یک خیرا و رشدا فاتبعه و ان یک غیا فاجتنبه. ترجمه: ۳۱۳- امام باقر علیه السلام فرمود: مردی به خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: ای رسول خدا مرا دانشی بیاموز. حضرت فرمود: بر تو باد به نومیدی نسبت به آنچه که در دستان مردمان است زیرا این روحیه بی نیازی و ثروتی حاضر و آماده

است . عرض کرد : ای رسول خدا بیش از این بفرما . حضرت فرمود : بر حذر باش از طمع زیرا طمع و آزمندی فقری حاضر و آماده است ، عرض کرد : ای رسول خدا بیش از این برایم بفرما . حضرت فرمود : هرگاه قصد انجام دادن کاری را نمودی با دقت در عاقبت آن کار اندیشه کن پس اگر خیر و هدایت در آن باشد آن را پی گیری کن و اگر مایه گمراهی باشد از انجام آن خودداری نما .

۳۴ - باب وجوب انصاف الناس ولو من النفس

۳۴ - باب وجوب به انصاف رفتار کردن با مردمان اگر چه بر ضرر خود باشد حدیث : ۳۱۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من انصف الناس من نفسه رضى به حکما لغيره . ترجمه : ۳۱۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که با مردم درباره خود به انصاف رفتار کند مردم درباره او به داور و میانجی بودن برای دیگران خوشنودند . حدیث : ۳۱۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله : سيد الاعمال انصاف الناس من نفسك و مواساه الاخ في الله و ذكر الله على كل حال . ترجمه : ۳۱۵ - امام صادق علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : سید و سرور همه کارها سه چیز است : به انصاف رفتار کردن با مردم درباره خود و یاری نمودن برادر دینی در راه خدا و به یاد خدا بودن در هر حال . حدیث : ۳۱۶ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال امير المؤمنين عليه السلام في كلام له : الا انه من ينصف الناس من نفسه لم يزه الله الا عزا . ترجمه : ۳۱۶ - امام باقر علیه السلام روایت کند که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : آگاه باشید که هر کس درباره خود با مردم به انصاف رفتار کند خداوند چیزی جز عزت و سربلندی به او نمی افزاید . حدیث : ۳۱۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ثلاث هم اقرب الخلق الى الله يوم القيامة حتى يفرغ من الحساب رجل لم تدعه قدره في حال غضبه ان يحيف على من تحت يده و رجل مشى بين اثنين فلم يمل مع احدهما على الاخر بشعيه و رجل قال بالحق فيما له و عليه . ترجمه : ۳۱۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : سه کس هستند که در روز قیامت نزدیکترین کسان به خداوند می باشند تا زمانی که خداوند از حساب مردمان فارغ شود : یکی کسی که قدرت و توانایی اش او را در حال خشم به سوی ستم نمودن به زیر دستانش نمی خواند و دیگری کسی که بین دو نفر رفت و آمد می کند ولی حتی به اندازه یک دانه جو به یکی از آن دو بر علیه دیگری تمایل پیدا نمی کند و دیگری کسی که حق را می گوید خواه به نفع او یا ضرر او باشد . حدیث : ۳۱۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه وآله : من واسى الفقير من ماله و انصف الناس من نفسه فذلك المومن حقا . ترجمه : ۳۱۸ - امام صادق علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : مومن حقیقی کسی است که به فقیر کمک مالی کند و درباره خود با مردم به انصاف رفتار کن . حدیث : ۳۱۹ - عن علی بن الحسين عليه السلام قال : كان رسول الله صلى الله عليه وآله يقول في آخر خطبته : طوبى لمن طاب خلقه و طهرت سجيته و صلحت سريره و حسنت علانيته و انفق الفضل من ماله و امسك الفضل من قوله و انصف الناس من نفسه . ترجمه : ۳۱۹ - امام سجاد علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله همواره در آخر خطبه اش می فرمود : خوشا به حال کسی که اخلاش پاکیزه و خوی و طبیعتش پاک و باطنش با صفا و ظاهرش نیکو باشد و زیادی از مالش را انفاق کند و از زیاد سخن گفتن خودداری کند و درباره خود با مردمان منصفانه برخورد کند . حدیث : ۳۲۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من يضمن لى اربعة باربعه ابيات فى الجنة ؟ انفق و لا تخف فقرا و افش السلام فى العالم و اترك المراء و ان كنت محقا و انصف الناس من نفسك . ترجمه : ۳۲۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : کیست که چهار چیز را در برابر چهار خانه بر من ضمانت کند ؟ انفاق کن و از فقر نترس ، و سلام را آشکارا بر زبان آور ، و جدال را ترک کن اگر چه حق با تو باشد ، و درباره خودت با مردم به انصاف رفتار کن . حدیث : ۳۲۱ - عن يوسف البزاز قال سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول : ما تدارا اثنان فى امر قط فاعطى احدهما النصف صاحبه فلم يقبل منه الا- ادیل منه . ترجمه : ۳۲۱ - یوسف بزاز گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : هرگز دو نفر با

یکدیگر در کاری به خصومت بر نخاسته اند که یکی در مورد دیگری جانب انصاف را رعایت کند و او نپذیرد جز اینکه خداوند شخص منصف را بر دیگری چیره می گرداند . حدیث : ۳۲۲ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ان الله جنه لا يدخلها الا ثلاثة احدهم من حکم فی نفسه بالحق . ترجمه : ۳۲۲ - امام باقر علیه السلام فرمود : به راستی که برای خداوند بهشتی هست که جز سه کس به آن بهشت داخل نشوید یکی از آنان کسی است که در مورد خود به حق حکم کند . حدیث : ۳۲۳ - عن ابی عبدالله جعفر بن محمد علیه السلام قال : الا خبرك باشد ما افترض الله علی خلقه ؟ انصاف الناس من انفسهم و مواساه الاخوان فی الله عزوجل و ذکر الله عزوجل علی کل حال فان عرضت له طاعه عمل بها و ان عرضت له معصیه ترکها . ترجمه : ۳۲۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : آیا به تو در مورد سخت ترین چیزهایی که خداوند بر بندگانش واجب ساخت خبر دهم ؟ منصفانه رفتار کردن درباره خود با مردمان و یاری رساندن به برادران در راه خدا عزوجل و به یاد خدا بودن در هر حالی ، پس اگر طاعتی به وی عرضه گردید به آن عمل کند و اگر گناهی به او عرضه شد آن را ترک گوید . حدیث : ۳۲۴ - عن علی بن میمون الصائغ قال : سمعت ابا عبدالله الصادق علیه السلام يقول : من اراد ان يسكنه الله جنته فليحسن خلقه و ليعط النصفه من نفسه و ليرحم الیتیم و لیعن الضعیف و لیتواضع لله الذی خلقه . ترجمه : ۳۲۴ - علی بن میمون صائغ (زرگر) گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : کسی که می خواهد که خداوند او را در بهشتش جای دهد پس باید اخلاقش را نیکو سازد و درباره خود منصفانه رفتار کند و به یتیم ترحم آورد و ناتوان را یاری دهد و برای خداوندی که او را آفریده است فروتنی و تواضع کند . حدیث : ۳۲۵ - عن معاویه عن ابیه قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول : ما ناصح الله عبد فی نفسه فاعطى الحق منها و اخذ الحق لها الا اعطى خصلتين رزقا من الله یسعه و رضا عن الله یغنیه . ترجمه : ۳۲۵ - راوی گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : هیچ بنده ای خالصانه در درون خود به خداوند روی نیاورده است تا در نتیجه حق نفس را به او عطا کند و حق را که از آن نفس است برای او بستاند جز اینکه (اگر چنین باشد) دو خصلت به او بخشیده می شود : یکی روزی ای از جانب خداوند که وی را در فراخی (و آسایش) قرار می دهد و دیگری رضایت و خوشنودی از خداوند که او را (از همه چیز) بی نیاز می سازد . حدیث : ۳۲۶ - عن جعفر بن محمد عن ابیه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من واسی الفقیر و انصف الناس من نفسه فذلک المومن حقا . ترجمه : ۳۲۶ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : کسی که به فقیر کمک مالی کند و در مورد خود با مردم منصف باشد چنین کسی مومن حقیقی است .

۳۵ - باب انه یجب علی المومن ان یحب للمومنین ما یحب لنفسه و ینکره لهم ما ینکره لها

۳۵ - باب بر مومن واجب است آنچه را برای خود دوست می دارد برای مومنین دوست بدارد و آنچه را برای خود نمی پسندد برای آنان نخواهد حدیث : ۳۲۷ - جاء اعرابی الى النبی صلی الله علیه و آله فقال : یا رسول الله علمنی علما- ادخل به الجنة فقال : ما احببت ان یاتیه الناس الیک فاته الیهم و ما کرهت ان یاتیه الناس الیک فلا تاته الیهم . ترجمه : ۳۲۷ - عربی به خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد : ای رسول خدا ! مرا عملی بیاموز که به سبب آن به بهشت داخل شوم . حضرت فرمود : آنچه را که دوست می داری مردم درباره تو به جای آورند درباره آنان به جای آور و آنچه را که دوست می داری مردم درباره تو به جای آورند درباره آنان به جای آورند . حدیث : ۳۲۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اوحی الله الی آدم علیه السلام انی ساجع لک الکلام فی اربع کلمات - الی ان قال : - و اما التی بینک و بین الناس فترضی للناس ما ترضی لنفسک و تکره لهم ما تکره لنفسک . ترجمه : ۳۲۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : خداوند به حضرت آدم علیه السلام وحی فرستاد که من تمامی سخنی را که با تو دارم در چهار سخن جمع می کنم - تا آنجا که فرمود : - و اما آنچه که بین تو و بین مردمان باید باشد این است که برای مردم به چیزی خوشنود شوی که برای خودت به آن خشنود می گردی و برای آنان چیزی را

ناپسند شمري که برای خودت آن را ناپسند می شمري .

۳۶ - باب استحباب اشتغال الانسان بعيب نفسه عن عيب الناس

۳۶ - باب استحباب اینکه آدمی به جای اینکه به عیبجویی از دیگران پردازد به عیب خود مشغول باشد حدیث : ۳۲۹ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله ثلاث خصال من کن فیه او واحده منهن کان فی ظن عرش الله یوم لا ظل الا- ظله رجل اعطى الناس من نفسه ما هو سائلهم و رجل لم یقدم رجلا و لم یؤخر رجلا حتی یعلم ان ذلک لله رضا و رجل لم یعب اخاه المسلم بعیب حتی ینفی ذلک العیب عن نفسه فانه لا ینفی منها عیبا الا بداله عیب و کفی بالمرء شغلا بنفسه عن الناس . ترجمه : ۳۲۹ - امام باقر علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : سه خصلت وجود دارد که هر کس این سه خصلت یا یکی از آنها در او باشد در روزی که هیچ سایه ای جز سایه عرش الهی نیست در زیر سایه عرش الهی خواهد بود : یکی کسی که به مردم از جانب خود چیزی را عطا کند که خود نیز درخواست کننده آن چیز از مردمان است و دیگر کسی که قدمی بر ندارد مگر اینکه بداند که این قدم برداشتنش رضایت و خوشنودی خداوند را در پی دارد و دیگر کسی که از برادر مسلمان خود عیبجویی نکند مگر زمانی که آن عیب دیگری برایش ظاهر می شود (پس همواره مشغول به بر طرف کردن عیوب خویش است و با عیب دیگران کاری ندارد) و همین برای مرد کافی است که به خود مشغول باشد نه مردمان . حدیث : ۳۳۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : سمعت جابر بن عبدالله الانصاری یقول : ان رسول الله صلی الله علیه و آله مربنا فوقف و سلم ثم قال : ما لی اری حب الدنیا قد غلب علی کثیر من الناس ؟ - الی ان قال : - طوبی لمن شغله خوف الله عزوجل عن خوف الناس ، طوبی لمن منعه عیبه عن عیوب المومنین من اخوانه . ترجمه : ۳۳۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : از جابر بن عبدالله انصاری شنیدم که می گفت : رسول خدا صلی الله علیه و آله بر ما گذر می کرد که ایستاد و سلام کرد و فرمود : چه شده است که می بینم دوستی دنیا بر بسیاری از مردم چیره شده است ؟ - تا آنجا که فرمود : - خوشا به حال کسی که بیم از خدا او را به خود مشغول ساخته و از مردم بیم و هراسی ندارد ، خوشا به حال کسی که عیب خودش او را از عیب جویی برادران مومنش باز داشته است . حدیث : ۳۳۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : کفی بالمرء عیبا ان یتعرف من عیوب الناس ما یعمی علیه من امر نفسه او یعیب علی الناس امرا هو فیه لا یستطیع التحول عنه الی غیره او یوذی جلسیه بما لا ینعیه . ترجمه : ۳۳۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : همین عیب برای شخص کافی است که از عیوب مردم عیبی را تشخیص دهد که در مورد خودش آن عیب بر او پوشیده مانده (و تشخیص نمی دهد که این عیب در خود او نیز وجود دارد) یا اینکه عیبی را بر مردم بگیرد که در خود او آن عیب هست و او توانایی بازگشتن از آن را ندارد یا اینکه همنشین خود را با سخنان یا کارهای بیهوده آزار دهد . حدیث : ۳۳۲ - عن ابی ذر عن رسول الله صلی الله علیه و آله فی حدیث قال ن قلت : یا رسول الله اوصنی قال : اوصیک بتقوی الله فانه راس الامر کله قلت : زدنی قال : علیک بتلاوه القرآن و ذکر الله کثیرا قلت ، زدنی قال : علیک بطول الصمت قلت : زدنی قال : ایاک و کثره الضحک قلت : زدنی قال : علیک بحب المساکین و مجالستهم قلت : زدنی قال : قل للحق و ان کان مرا قلت : زدنی قال : لاتخف فی الله لومه لائم قلت : زدنی قال : لیحجزک عن الناس ما تعلم من نفسک و لاتجد علیهم فیما تاتی مثله ثم قال : کفی بالمرء عیبا ان یکون فیه ثلاث خصال : یعرف من الناس ما یجهل من نفسه و یتحیی لهم مما هو فیه و یدذی جلسیه فیما لا ینعیه ثم قال : یا ابا ذر لا عقل کالتدیر و لا ورع کالكف و لا حسب کحسن الخلق . ترجمه : ۳۳۲ - ابوذر گوید : به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کردم : ای رسول خدا ! مرا سفارشی فرما . حضرت فرمود : تو را به رعایت تقوای الهی سفارش می کنم زیرا تقوی سر همه کارها (ی شایسته) است ، عرض کردم : بیش از این بفرما . فرمود : بر تو باد به تلاوت قرآن و زیاد به یاد خدا بودن ، عرض کردم : بیش از این بفرما . فرمود : بر تو باد به سکوت طولانی . عرض کردم : بیش از این بفرما . فرمود : بر تو باد که فقیران را دوست داشته باشی و با آنان همنشینی کنی ، عرض کردم : بیش از

این بفرما . فرمود : حق را بگو اگر چه تلخ باشد . عرض کردم : بیش از این بفرما . فرمود : در راه خدا از سرزنش هیچ سرزنشگری هراس نداشته باش . عرض کردم : بیش از این بفرما . فرمود : باید آن عیبی که از خود سراغ داری تو را از عیبجویی مردم باز دارد ، زیرا در آنچه که مثل آن را خود انجام می دهی حجتی بر علیه مردم نمی یابی . سپس فرمود : برای عیبناک بودن مرد کافی است که در او سه خصلت باشد : یکی اینکه عیبی را از مردم بداند در حالی که (آن عیب در خود او وجود دارد و او) از آن عیب در خود جاهل است و دیگر اینکه از مردم شرم کردن درباره چیزی را درخواست کند که آن چیز در خود او نیز هست و دیگر اینکه همنشین خود را در چیزهای بیهوده آزار دهد . سپس فرمود : ای ابوذر ! هیچ عقلی همچون عاقبت اندیشی نیست و هیچ پرهیزکاری ای همچون دست کشیدن (از گناه) نیست و هیچ اصل و تباری مانند خوش خلقی نیست . حدیث : ۳۳۳ - عن الصادق جعفر بن محمد علیه السلام قال : ان موسى عليه السلام لما اراد ان يفارق الخضر قال : اوصني فكان فيما اوصاه ان قال له : اياك و اللجاجه و ان تمشي في غير حاجه و ان تضحك من غير عجب و اذكر خطيئتك و اياك و خطايا الناس . ترجمه : ۳۳۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : زمانی که حضرت موسی علیه السلام می خواست از حضرت خضر علیه السلام جدا شود گفت : مرا سفارشی فرما . حضرت خضر علیه السلام در ضمن توصیه هایش فرمود : از سرسختی و خیره سری بر حذر باش و از اینکه بدون نیاز و حاجتی به دنبال چیزی روی حذر کن و از اینکه بدون تعجب بخندی پرهیز کن و گناهت را یاد کن و از اینکه گناهان مردم را یاد آور شوی بر حذر باش . حدیث : ۳۳۴ - عن امير المؤمنين عليه السلام انه قال في النهي عن عيب الناس : و انما ينبغي لاهل العصمه و المصنوع اليهم في السلامه ان يرحموا اهل الذنوب و المعصيه و يكون الشكر هو الغالب عليهم و الحاجز لهم عنهم فكيف بالعائب الذي عاب اخاه و غيره ببلواه ؟ ! اما ذكر موضع ستر الله عليه من ذنوبه ما هو اعظم من الذنب الذي عاب به ؟ فكيف يذمه بذنب قد ركب مثله ؟ فان لم يكن ركب ذلك الذنب بعينه فقد عصي الله فيما سواه مما هو اعظم منه و ايم الله لو لم يكن عصاه في الكبير لقد عصاه في الصغير و لجراته على عيب الناس اكبر يا عبدالله لاتعجل في عيب عبد بذنبه فلعله مغفور له و لا تامن على نفسك صغير معصيه فلعلك تعذب عليه فليكفف من علم منكم نفسك صغير معصيه فلعلك تعذب عليه فليكفف من علم منكم عيب غيره لما يعلم من عيب نفسه و ليكن الشكر شاغلا- له على معافاته مما ابتلى به غيره . ترجمه : ۳۳۴ - امير المؤمنين علیه السلام درباره نهی نمودن از عیبجویی مردمان فرموده است : بر کسانی که خود نگهدار و پاکند و سلامت از گناه به آنان بخشیده شده است سزاوار است که به حال گناهکاران و نافرمانان رحمشان آید و شکرگزاری (نعمت سلامت از گناه) بر آنان چیره و مسلط باشد و این شکرگزاری آنان را از بیان عیب مردم باز دارد ، پس چگونه است حال آن عیبجویی که از برادر خود عیب گیرد و او را بر گرفتاری اش سرزنش کند ؟ ! آیا این شخص عیبجو به یاد نمی آورد آن جایی را که خداوند گناهانی از او را پوشاند که به مراتب بزرگتر از گناهی بودند که او اکنون بر آن از برادر خود خرده گیری می کند ؟ پس چگونه برادرش را به گناهی سرزنش می کند که خود همانند آن را مرتکب شده است ؟ اگر هم عین آن را مرتکب نشده خداوند را در بزرگتر و بدتر از آن نافرمانی نموده ، و سوگند به خدا که اگر هم این شخص مرتکب گناه بزرگ نشده حتما گناه کوچک انجام داده است و این جراتی که در عیب گیری از مردم به خرج داده خود از هر گناهی بزرگتر است . ای بنده خدا ! در عیبجویی از بنده ای که مرتکب گناهی شده شتاب مکن شاید گناه او بخشیده شود و بر نفس خویش ایمن مباش که گناه کوچکی انجام داده ای شاید بر همان گناه عذاب شوی . پس هر کس از شما به عیب دیگری آگاهی یافت باید از عیبجویی او خودداری کند زیرا به عیب خود نیز آگاه است . و باید شکرگزاری بر پاک بودنش از گناهی که دیگری مرتکب آن است او را از پی گیری گناه دیگران به خود مشغول دارد . حدیث : ۳۳۵ - و قال عليه السلام : من نظر في عيب نفسه اشتغل عن عيب غيره و من رضى رزق الله لم يحزن على مافاته - الى ان قال - و من نظر في عيوب الناس ثم رضىها لنفسه فذلك الاحمق بعينه . ترجمه : ۳۳۵ - امير المؤمنين علیه السلام فرمود : کسی که در عیب خویش اندیشه کند از عیب جویی دیگران باز می ماند و کسی که به روزی خداوند خوشنود باشد بر آنچه که از دست داده است غمگین نمی شود - تا آنجا که فرمود : - و

کسی که در عیب های مردمان بنگرد سپس آن عیوب را برای خویش بپسندد چنین کسی نادان واقعی است . حدیث : ۳۳۶ - و قال علیه السلام : اکبر العیب ان تعیب ما فیک مثله . ترجمه : ۳۳۶ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : بزرگترین عیب آن است که آنچه را که مانند آن در خود دوست عیب بشمری . حدیث : ۳۳۷ - عن محمد بن اسماعیل عن بعض رجاله قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول : اذا رایتم العبد متفقدا لذنوب الناس ناسیا لذنوبه فاعلموا انه قد مکر به . ترجمه : ۳۳۷ - محمد بن اسماعیل از یکی از مردانش نقل می کند که گفت : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرماید : هرگاه دیدید که بنده ای گناهان مردمان را جستجو می کند و گناهان خویش را فراموش کرده است بدانید که او فریب خورده و مورد مکر (شیطان) واقع شده است . حدیث : ۳۳۸ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : کان بالمدينة اقوام لهم عیوب فسکتوا عن عیوب الناس فاسکت الله عن عیوبهم الناس فماتوا و لا عیوب لهم عند الناس و کان بالمدينة اقوام لا عیوب لهم فتکلموا فی عیوب الناس فظهر الله لهم عیوبا لم یزالوا یعرفون بها الی ان ماتوا . ترجمه : ۳۳۸ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : در شهر گروهی بودند که عیوبی داشتند اما از بیان عیوب دیگران ساکت ماندند خداوند نیز مردم را از بیان عیوب آنها ساکت کرد پس آنان مردند در حالی که در نزد مردم عیبی برای ایشان وجود نداشت و در شهر گروهی بودند که عیبی نداشتند اما در مورد عیوب مردم سخن می گفتند خداوند نیز برای آنان عیبهایی ظاهر ساخت که پیوسته تا زمانی که مردند به آن عیبه شناخته می شدند . حدیث : ۳۳۹ - عن ابی عیبه الحذاء قال سمعت ابا جعفر محمد به علی الباقر علیه السلام يقول : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان اسرع الخیر ثوابا البر و ان اسرع الشر عقابا البغی و کفی بالمرء عیا ان یبصر من الناس ما یعمی عنه من نفسه و ان یعیر الناس بما لا یستطیع ترکه و ان یوذی حلیسه بما لا ینیه . ترجمه : ۳۳۹ - ابی عیبه خدا گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که می فرماید : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : همانا خیری که ثوابش سریعتر از هر خیر دیگری به آدمی می رسد نیکی کردن است و شری که کیفرش سریعتر از هر شر دیگری نصیب آدمی می شود ستم نمودن است و برای عیناک بودن مرد همین بس که در مردم عیبی را ببیند که از دیدن آن عیب در وجود خود نابینا است و مردم را به عیبی سرزنش کند که خود توان ترک آن را ندارد و همنشین خود را به خاطر چیزی پوچ و بیهوده آزار دهد .

۳۷ - باب وجوب العدل

۳۷ - باب وجوب عدالت حدیث : ۳۴۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اتقوا الله و اعدلوا فانکم تعیبون علی قوم لا یعدلون . ترجمه : ۳۴۰ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : از خدا بترسید و عدالت را پیشه خود سازید زیرا شما خود بر قومی که عدالت نمی ورزند خرده گیری می کنید . حدیث : ۳۴۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : العدل احلی من الماء یصبیه الظمان ، ما اوسع العدل اذا عدل فیه و ان قل . ترجمه : ۳۴۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : عدل از آب گوارایی که تشنه به آن برخورد می کند شیرین تر است ، چه فراخ و گسترده است عدالت زمانی که جانب انصاف و تعادل در آن رعایت شود اگر چه کم باشد . حدیث : ۳۴۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : العدل احلی من الشهد و الین من الزید و اطیب ریحا من المسک . ترجمه : امام صادق علیه السلام فرمود : عدل شیرین تر از عسل و نرم تر از کف و خوشبو تر از مشک است . حدیث : ۳۴۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله جعل لمن جعل له سلطانا اجلا و مده من لیل و ایام و سنین و شهور فان عدلوا فی الناس امر الله صاحب الفلک ان یبطی بدارته فطالت ایامهم و لیالیهم و سنینهم و شهورهم و ان جاروا فی الناس فلم یعدلوا امر الله صاحب الفلک فاسرع بدارته فقصرت لیالیهم و ایامهم و سنینهم و شهورهم و قد وفی الله عزوجل بعدد اللیالی و الشهور . ترجمه : ۳۴۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : به راستی که خداوند برای کسی که به او سلطنتی بخشیده است سرآمد و مدت معینی از شبها و روزها و سالها و ماهها قرار داده است پس اگر آنان در بین مردم به عدل رفتار کنند خداوند به فرشته ای که گرداننده روزگار است دستور می دهد

که کندتر بگرداند تا روزها و شبها و سالها و ماههای آنان طولانی شود. و اگر به مردم ستم کنند و به عدالت رفتار نکنند خداوند آن فرشته اش را امر می کند که در گرداندن شتاب کند پس شبها و روزها و سالها و ماههایشان کوتاه می شود و خداوند عزوجل آن شبها و ماههایی را که برای آنان مقدر فرموده به اتمام می رساند. حدیث: ۳۴۴ - عن ابی عبدالله الصادق علیه السلام قال: ثلاثه هم اقرب الخلق الى الله عزوجل يوم القيامة حتى يفرغ من الحساب رجل لم تدعه قدرته في حال غضبه الى ان يحيف على من تحت يديه و رجل مشى بين اثنتين فلم يمل مع احدهما على الاخر بشعيره و رجل قال الحق فيما عليه. ترجمه: ۳۴۴ - امام صادق علیه السلام فرمود: سه کس هستند که در روز قیامت تا وقتی که خداوند از حساب خلق فارغ شود نزدیکترین کسان به خداوند اند: یکی کسی که قدرت و توانایی اش در حال خشم او را به سوی ستم کردن به زیردستان فرا نخوانده است و دیگری کسی که (برای اصلاح و حکم کردن) بین دو نفر رفت و آمد کند ولی حتی به اندازه یک دانه جو به یکی از آنها بر علیه دیگری تمایل پیدا نکند و دیگری کسی که در جایی که به ضرر اوست حق را بر زبان آورد.

۳۸ - باب انه لايجوز لمن وصف عدلا ان يخالفه الى غيره

۳۸ - باب بر کسی که درستی را می ستاید جایز نیست که در مورد دیگری خلاف آن را عمل کند حدیث: ۳۴۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان من اعظم الناس حسره يوم القيامة من وصف عدلا ثم خالفه الى غيره. ترجمه: ۳۴۵ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود: همانا در روز قیامت یکی از کسانی که حسرتش از دیگران بیشتر است کسی است که راستی و درستی ای را ستوده است ولی درباره دیگری خلاف آن را عمل نموده است. حدیث: ۳۴۶ - عن ابی عبدالله قال: ان اشد الناس حسره يوم القيامة من وصف عدلا ثم عمل بغيره. ترجمه: ۳۴۶ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود: همانا در روز قیامت حسرت کسی از همه بیشتر است که درستی ای را ستوده است اما در عمل خلاف آن را به کار بسته است. حدیث: ۳۴۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان من اشد الناس عذابا يوم القيامة من وصف عدلا و عمل بغيره. ترجمه: ۳۴۷ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود: همانا در روز قیامت یکی از کسانی که عذابش از دیگران سخت تر است کسی است که درستی و عدالتی را ستوده است اما به غیر آن عمل کرده است. حدیث: ۳۴۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: في قول الله عزوجل (فكذبوا فيها هم و الغاؤون) فقال يا ابا بصير هم قوم وصفوا عدلا بالستهم ثم خالفوه الى غيره. ترجمه: ۳۴۸ - از امام صادق علیه السلام روایت است که درباره قول خدای عزوجل که می فرماید: (پس آنان و گمراهان به روی در دوزخ افکنده شوند) (۸۵) فرمود: ای ابا بصیر! آنان گروهی هستند که عدل و راستی ای را به زبان می ستایند ولی به غیر آن عمل می کنند. حدیث: ۳۴۹ - عن خيثمه قال قال لي جعفر عليه السلام: ابلغ شيعتنا انه لن ينال ما عند الله الا بعمل و ابلغ شيعتنا ان اعظم الناس حسره يوم القيامة من وصف عدلا ثم يخالفه الى غيره. ترجمه: ۳۴۹ - خيثمه گوید: امام جعفر صادق علیه السلام به من فرمود: به شیعیان ما برسان که هرگز کسی به رضوان و خوشنودی که در نزد خداست نخواهد رسید مگر با عمل و به شیعیان ما برسان که در روز قیامت کسی که حسرتش از دیگران بیشتر است آن کس است که عدالت و درستی ای را ستوده است سپس به غیر آن عمل کرده است.

۳۹ - باب وجوب اصلاح النفس عند ميلها الى الشر

۳۹ - باب وجوب اصلاح نمودن نفس در زمانی که به شر میل پیدا می کند حدیث: ۳۵۰ - عن ابی خديجه قال دخلت على ابی الحسين عليه السلام فقال لي: ان الله تبارك و تعالى ايد المومن بروح منه يحضره في كل وقت يحسن فيه و يتقى و يغيب عنه في كل وقت يذنب فيه و يعتدى فهي معه تهتز سرورا عند احسانه تسبح في الثرى عند اساءته فتعاهدوا عباد الله نعمه باصلاحكم انفسكم تزداد و ايقينا و تربحوا نفيسا ثمينا رحم الله امراهم بخير فعمله او هم بشر فارتدع عنه - ثم قال: - نحن نزيد الروح بالطاعة لله و العمل له.

ترجمه : ۳۵۰ - ابی خدیجه گوید : بر امام رضا علیه السلام وارد شدم حضرت به من فرمود : خداوند تبارک و تعالی مومن را با روحی از خود تقویت و پشتیبانی می کند و این روح الهی در هر زمانی که مومن نیکی می کند و تقوا را رعایت می نماید در نزد او حاضر است و زمانی که گناه کند و از حق تجاوز کند آن روح الهی غایت می شود پس آن روح الهی همراه با مومن است و در هنگام نیکو کاری مومن به نشاط در می آید و در هنگام بدی نمودنش به زمین می رود پس ای بندگان خدا با اصلاح نمودن خود نعمتهای خداوند را محافظت کنید تا بر باورتان افزوده شود و بر سود زیادی عایدتان شود خداوند رحمت کند مردی را که قصد خیر کند و آن را به جای آورد یا اینکه (اگر) قصد عمل بدی نمود از انجام آن خودداری کند . - سپس فرمود : - ما با فرمانبرداری از خداوند و عمل برای او بر این روح الهی می افزاییم . حدیث : ۳۵۱ - قال ابو عبدالله علیه السلام : اقصر نفسک عما یضرها من قبل ان تفارقک و اسع فی فکاکها کما تسعی فی طلب معیشتک فان نفسک رهینه بعملک . ترجمه : ۳۵۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : نفس خود را پیش از آنکه از تو جدا شود از هر آنچه که به آن ضرر می رساند باز نگاهدار و همچنانکه در طلب روزی ات کوشش می کنی در رهایی و خلاص نمودن نفست بکوش زیرا نفس تو در گرو عمل و کردار توست . حدیث : ۳۵۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیر المؤمنین علیه السلام : کانت الفقهاء و العلماء اذا کتب بعضهم الی بعض کتبا بثلاث لیس معهن رابعه من کانت همته آخرته کفاه الله همه من الدنيا و من اصلاح سریره اصلاح الله علانیه و من اصلاح ما بینه و بین الله اصلاح الله ما بینه و بین الناس . ترجمه : ۳۵۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : امیر المؤمنین فرموده است : دانشمندان و عالمان چنین بودند که هرگاه برای یکدیگر نامه می نوشتند سه جمله می نوشتند که چهارمی نداشت (و سخنانشان از این سه جمله تجاوز نمی کرد) : ۱ - کسی که همت و تلاشش در امر آخرتش باشد خداوند دنیای او را کفایت می کند . ۲ - کسی که درون خویش را اصلاح کند خداوند ظاهرش را اصلاح خواهد کرد . ۳ - کسی که بین خود و خدایش را اصلاح کند خداوند بین او و مردم را اصلاح خواهد نمود . حدیث : ۳۵۳ - عن امیر المؤمنین علیه السلام انه قال : من اصلاح ما بینه و بین الله اصلاح الله ما بینه و بین الناس و من اصلاح امر آخرته اصلاح الله له دنياه . ترجمه : ۳۵۳ - امیر المؤمنین علیه السلام فرمود : هر کس بین خود و خدایش را اصلاح کند خداوند بین او و مردم را اصلاح خواهد کرد و کسی که امر آخرتش را اصلاح کند خداوند امر دنیایش را برایش به سامان می رساند . حدیث : ۳۵۴ - و قال علیه السلام : من اصلاح سریره اصلاح الله علانیه و من عمل لدینه کفاه الله دنياه و من احسن فیما بینه و بین الله کفاه الله ما بینه و بین الناس . ترجمه : ۳۵۴ - امیر المؤمنین علیه السلام فرمود : کسی که درون خویش را اصلاح کند خداوند ظاهرش را اصلاح خواهد کرد و کسی که برای دینش کار کند خداوند دنیایش را کفایت می کند و کسی که بین خود و خدایش را نیکو کند خداوند خود بین او و مردم را کفایت می کند . حدیث : ۳۵۵ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام عن علی علیه السلام قال : من اصلاح فیما بینه و بین الله اصلاح الله ما بینه و بین الناس . ترجمه : ۳۵۵ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش ، از علی علیه السلام روایت فرمود : کسی که بین خود و خدایش را اصلاح کند خداوند بین او و مردم را اصلاح خواهد کرد .

۴۰ - باب وجوب اجتناب الخطایا و الذنوب

۴۰ - باب وجوب دوری نمودن از لغزشها و گناهان حدیث : ۳۵۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اما انه لیس من عرق یضرب و لا نکبه و لا صداع و لا مرض الا بذنب و ذلک قول الله عزوجل فی کتابه : (و ما اصابکم من مصیبه فیما کسبت ایدیکم و یعفوا عن کثیر) قال : ثم قال : و ما یعفو الله اکثر مما یواخذ به . ترجمه : ۳۵۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : آگاه باشید که هیچ رگی نمی زند و هیچ مصیبت و سر درد و مرضی پیش نمی آید مگر به خاطر گناهی و این است معنای گفتار خداوند عزوجل در کتابش که فرمود : (مصیبتی که به شما رسیده است به سبب چیزی است که دستهایتان کسب نموده و خداوند از بسیاری (از خطاهای شما) در

می گذرد) (۸۶) سپس حضرت فرمود: آنچه که خداوند از آن در می گذرد بیشتر است از آنچه که به سبب آن مردمان را مواخذه می کند. حدیث: ۳۵۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل: (فما اصبرهم علی النار) فقال: ما اصبرهم علی فعل ما یعلمون انه یصیرهم الی النار. ترجمه: ۳۵۷ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید: (پس چه چیز آنها را بر آتش شکبیا کرد) (۸۷) فرمود: یعنی چه چیز آنها را بر انجام کاری که می دانند آنها را به سوی آتش می برد شکبیا کرد؟! حدیث: ۳۵۸ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: الذنوب کلها شدیدة و اشدھا ما نبت علیه اللحم و الدم لانه اما مرحوم و اما معذب و الجنة لا یدخلها الا طیب. ترجمه: ۳۵۸ - امام باقر علیه السلام فرمود: همه گناهان سخت اند و سخت ترین آنها گناهی است که (در طول انجام آن) گوشت و خون بر اساس آن بر بدن شخص روییده باشد زیرا گناهکار یا مورد رحمت حق قرار می گیرد و یا عذاب می شود و بهشت جایگاهی است که تنها کسی که پاکیزه است به آن داخل می گردد. حدیث: ۳۵۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: ان العبد لیحبس علی ذنب من ذنوبه مائه عام و انه لینظر الی ازواجه فی الجنة یتنعمن. ترجمه: ۳۵۹ - امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: به راستی که بنده به خاطر گناهی از گناهانش یکصد سال محبوس و زندانی می شود و او از درون زندان خود به همسرانی که در بهشت برای او وجود دارند می نگرد که چگونه آنان مشغول تنعم و بهره بردن هستند. حدیث: ۳۶۰ - عن ابی الحسن علیه السلام قال: قال امیرالمؤمنین علیه السلام: لا تبدین عن واضحه و قد عملت الاعمال الفاضله و لا تامن البیات و قد عملت السيئات. ترجمه: ۳۶۰ - امام رضا علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: در حالی که اعمال ننگین و رسوا کننده ای را به جای آورده ای دندانت را به خنده آشکار مکن و زمانی که مرتکب بدیها شده ای از عذاب شبانگهی ایمن مباش. حدیث: ۳۶۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: ما من نكبة تصیب العبد الا بذنب و ما یعفو الله اکثر. ترجمه: ۳۶۱ - امام باقر علیه السلام فرمود: هیچ مصیبتی به بنده نمی رسد مگر به خاطر گناهی، و آنچه خدا از آن در می گذرد بیشتر است. حدیث: ۳۶۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: کان ابی علیه السلام یقول ما من شیء افسد للقلب من خطیئه ان القلب لیواقع الخطیئه فما تزال به حتی تغلب علیه فیصیر اعلاه اسفله. ترجمه: ۳۶۲ - امام صادق علیه السلام فرمود: پدرم می فرمود: هیچ چیزی مانند گناه قلب را تباه نمی کند زیرا قلب پیوسته به گناه تن در می دهد تا جایی که گناه بر قلب چیره و غالب می شود و قلب را دگرگون می سازد. حدیث: ۳۶۳ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: ان العبد لیذنب الذنب فیزوی عنه الرزق. ترجمه: ۳۶۳ - امام باقر علیه السلام فرمود: به راستی که بنده گناه می کند پس در نتیجه، رزق و روزی او از او دور می شود و کناره می گیرد. حدیث: ۳۶۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان الذنب یحرم العبد الرزق. ترجمه: ۳۶۴ - امام صادق علیه السلام فرمود: به راستی که گناه باعث محروم شدن بنده از روزی می شود. حدیث: ۳۶۵ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: ان الرجل لیذنب الذنب فیدرا عنه الرزق و تلا هذه الایه (اذ اقسما لیصرمنها مصبحین و لا یستثنون فطاف علیها طائف من ربک و هم نائمون). ترجمه: ۳۶۵ - امام باقر علیه السلام فرمود: همانا مرد گناه می کند در نتیجه رزق و روزی از او دور می شود، و سپس این آیه را تلاوت فرمود: (آنگاه که سوگند یاد نمودند که آن باغ را صبحگاهان می بریم و آن شاء الله نگفتند پس در حالی که ایشان در خواب بودند طواف کننده ای از جانب پروردگارت بر آن باغ طواف نمود (و آن را نابود ساخت) (۸۸) حدیث: ۳۶۶ - عن ابی بصیر قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: اذا اذنب الرجل خرج فی قلبه نکته سوداء فان تاب انمحت و ان زاد زادت حتی تغلب علی قلبه فلا یفلح بعدها ابدا. ترجمه: ۳۶۶ - ابی بصیر گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: هرگاه مرد مرتکب گناهی شود در قلب او نقطه سیاهی ظاهر می شود پس اگر توبه نمود آن سیاهی محو می شود ولی اگر بر گناهش افزود بر آن سیاهی نیز افزوده می شود تا جایی که سیاهی بر قلبش چیره می گردد پس بعد از آن هرگز به رستگاری نمی رسد. حدیث: ۳۶۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: ان العبد یشال الله الحاجه فیکون من شانه قضاوها الی اجل قریب او الی وقت بطیء فیذنب العبد ذنبا فیقول الله تبارک و تعالی للملک: لا تقض حاجته و احرمه فانه تعرض لسخطی و استوجب الحرمان منی

. ترجمه : ۳۶۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : به راستی که (گاه باشد) بنده ای از خداوند حاجتی را در خواست می کند و (در آن مورد) قصد خداوند این است که تا زمانی نزدیک یا تا درنگی اندک حاجت او را برآورده سازد پس در این فاصله آن بنده مرتکب گناهی می شود پس خداوند تبارک و تعالی به فرشته خود می فرماید : حاجتش را برآورده مساز و او را محروم گردان زیرا او (با گناه خویش) خود را در معرض خشم من قرار داد و مستوجب بی بهرگی از رحمت من گشت . حدیث : ۳۶۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الرجل یذنب الذنب فیحرم صلاه اللیل و ان العمل السیی اسرع فی صاحبه من السکین فی اللحم . ترجمه : ۳۶۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : به راستی که مرد مرتکب گناهی می شود و در نتیجه از (انجام نماز شب محروم می ماند و حقا که کردار زشت از چاقویی که در آن گوشت فرو می رود سریعتر در صاحب خود اثر می گذارد . حدیث : ۳۶۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من هم بالسیئه فلان یعملها فانه ربما عمل العبد السیئه فیراه الرب تبارک و تعالی و تعالی فیقول : و عزتی و جلالی لا اغفر لك بعد ذلک ابدًا . ترجمه : ۳۶۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : هر کس قصد نمود که کار بدی انجام دهد (از قصد خود برگردد و) و چنین نکند زیرا چه بسا که بنده ای مرتکب کار بدی می گردد پس پروردگار تبارک و تعالی به او می نگرد و می فرماید : سوگند به عزت و بزرگی ام که پس از این هرگز تو را نمی بخشایم . حدیث : ۳۷۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ما من عبد الا و فی قلبه نکته بیضاء فاذا اذنب دنیا خرج فی النکته سوداء فان تاب ذهب ذلک السواد و ان تمادی فی الذنوب زاد ذلک السواد حتی یغطی البیاض فاذا غطی البیاض لم یرجع صاحبه الی خیر ابدًا و هو قول الله عزوجل : (بل ران علی قلوبهم ماکانوا یکسبون) . ترجمه : ۳۷۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : هیچ بنده ای نیست مگر اینکه در قلب او نقطه ای سفید است پس هرگاه مرتکب گناهی شود در درون آن نقطه سفید نقطه ای سیاه نمایان شود پس اگر توبه نمود آن نقطه سیاه از بین می رود ولی اگر (ادامه داد و) گناهانش به درازا کشید آن سیاهی افزوده می شود تا جایی که تمام سفیدی را می پوشاند پس هرگاه سیاهی روی سفیدی را بپوشاند دیگر آن گناهکار هرگز به سوی خیر باز نمی گردد و این معنای گفتار خداوند عزوجل است که می فرمایند : (بلکه آنچه را که کسب می کردند زنگاری بر دلهایشان می شد) (۸۹) حدیث : ۳۷۱ - عن ابی عمرو المدائنی عن ابی عبدالله علیه السلام قال : سمعته یقول : کان ابی یقول : ان الله قضی قضاء حتما لا ینعم علی العبد بنعمه فیسلبها اياه حتی یحدث العبد ذنبا یتحق بذلک النقمه . ترجمه : ۳۷۱ - ابی عمر مدائنی از امام صادق علیه السلام روایت کند که فرمود : پدرم امام باقر علیه السلام می فرمود : به راستی که خداوند حکم و قضای حتمی اش بر این قرار گرفته که نعمتی را به بنده ای نبخشد و سپس آن را از او بگیرد (بلکه اگر نعمتی را به او بخشید آن را از وی سلب نمی کند) مگر اینکه آن بنده گناهی کند و در نتیجه سزاوار خشم الهی گردد (پس در واقع خود بنده با گناهش نعمت را از خود سلب می کند) . حدیث : ۳۷۲ - عن سماعه قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : ما انعم الله علی عبد نعمه فسلبها اياه حتی یذنب ذنبا یتحق بذلک السلب . ترجمه : ۳۷۲ - سماعه گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : خداوند نعمتی را به بنده اش نمی بخشد که آن را از او بگیرد مگر اینکه مرتکب گناهی شود و به سبب آن سزاوار سلب نعمت گردد . حدیث : ۳۷۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام انه قال : ان احدکم لیکثر الخوف من السلطان و ما ذلک الا بالذنوب فتوقوها ما استطعتم و لا تمادوا فیها . ترجمه : ۳۷۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : به راستی که کسی از شما بسیار از سلطان می ترسد و این ترسش فقط به خاطر گناهان است پس ، از گناهان تا می توانید پرهیز کنید و در گناهان فرو نمانید . حدیث : ۳۷۴ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام : لا وجمع اوجع للقلوب من الذنوب و لا خوف اشد من الموت و کفی بما سلف تفکرا و کفی بالموت و اعظا . ترجمه : ۳۷۴ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : هیچ دردی برای دلهای دردناکتر از گناهان نیست و هیچ ترسی سخت تر از مرگ نیست و آنچه که سپری گشته است برای اندیشیدن کافی است و مرگ به عنوان اندرز دهنده کفایت می کند . حدیث : ۳۷۵ - عن العباس بن هلال الشامی قال سمعت الرضا علیه السلام یقول : کلما احدث العباد من الذنوب ما لم یکنوا یعملون احدث لهم من البلاء ما لم یکنوا یعرفون . ترجمه : ۳۷۵ - عباس بن هلال شامی گوید : از امام

رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: هرگاه بندگان گناهانی را انجام دهند که پیش از آن مرتکب چنین گناهانی نمی شدند بلاهایی برای آنها پیش می آید که پیش از آن چنین بلاهایی را سراغ نداشتند. حدیث: ۳۷۶ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله: من اذنب ذنبا و هو ضاحك دخل النار و هو باك. ترجمه: ۳۷۶ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود: هر کس مرتکب گناهی شود در حالی که خندان است (در روز قیامت) با چشم گریان به آتش دوزخ در افتد. حدیث: ۳۷۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: یا مفضل ایاک و الذنوب و حذرهما شیعتنا فوالله ما هی الی احد اسرع منها الیکم ان احدکم لتصیبه المعره من السلطان و ما ذاک الا بذنوبه و انه لیصیبه السقم و ما ذلک الا بذنوبه و انه لیحبس عنه الرزق و ما هو الا بذنوبه و انه لیشدد علیه عند الموت و ما ذاک الا بذنوبه حتی یقول من حضره لقد غم بالموت - فلما رای ما قد دخلنی قال: - اتدری لم ذاک؟ قلت: لا. قال ذاک و الله انکم لاتواخذون بها فی الاخره و عجلت لکم فی الدنیا. ترجمه: ۳۷۷ - امام صادق علیه السلام فرمود: ای مفضل! از گناهان پرهیز و شیعیان ما را نیز از گناهان بر حذر دار. سوگند به خدا که گناهان به سوی هیچ کس با شتاب تر از آنکه به سوی شما می آیند نمی روند، همانا کسی از شما را از ناحیه سلطان رنج سختی می رسد و این نیست مگر به خاطر گناهانش و کسی از شما دچار بیماری می شود و این نیست مگر به خاطر گناهانش و کسی از شما رزق و روزی اش از او باز داشته می شود و این نیست مگر به دلیل گناهانش و کسی از شما هنگام مرگ دچار فشار زیاد می شود تا آنجا که کسی که در نزد او حاضر است می گوید: او به خاطر مرگ دلتنگ و غمگین شده است و این نیست مگر به خاطر گناهانش. روای گوید: در اینجا من از سخنان حضرت به فکر فرو رفتم که چرا باید شیعیان به چنین بلاهایی دچار شوند؟ و حضرت چون مرا به این حال دید فرمود: آیا می دانی که چرا چنین است؟ عرض کردم: خیر. حضرت فرمود: سوگند به خدا که این به خاطر آن است که شما به سبب گناهانتان در آخرت مورد مواخذه قرار نگیرید و در عقوبت و کیفرتان در این دنیا تعجیل شده است (تا پاک به آن دنیا کوچ کنید).

۴۱ - باب وجوب اجتناب المعاصی

۴۱ - باب وجوب خودداری نمودن از گناهان حدیث: ۳۷۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: تعوذوا بالله من سطوات الله باللیل و النهار قلت: و ما سطوات الله؟ قال: الاخذ علی المعاصی. ترجمه: ۳۷۸ - امام صادق علیه السلام فرمود: از سخت گرفتن ها و چیره گشتن های خداوند در شبانه روز به خدا پناه برید. روای گوید: عرض کردم: سخت گرفتن های خداوند چیست؟ حضرت فرمود: گرفتن بندگان بر نافرمانی هایشان. حدیث: ۳۷۹ - عن ابی الحسن علیه السلام قال: حق علی الله ان لا یعصی فی دار الا اضحاهما للشمس حتی تطهرها. ترجمه: ۳۷۹ - امام رضا علیه السلام فرمود: بر خداوند سزاوار است که در هیچ خانه ای نافرمانی اش نشود جز اینکه درون آن خانه را برای خورشید نمایان کند (یعنی سقف آن خانه را بردارد تا خورشید به درون آن بتابد) تا خورشید آن خانه را پاک سازد. حدیث: ۳۸۰ - عن الهیثم بن واقد الجزری قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: ان الله عزوجل بعث نبیا من انبیائه الی قومه و اوحی الیه ان قل لقومک: انه لیس من اهل قریه و لanas کانوا علی طاعتی فاصابهم فیها سراء فتحولوا عما احب الی ما اکره الا- تحولت لهم عما یکرهون الی ما یحبون و قل لهم: ان رحمتی سبقت غضبی فلا تقنطوا من رحمتی فانه لا یتعظم عندی ذنب اغفره و قل لهم: لا یتعرضوا معاندین لسخطی و لا یتخفوا باولیائی فان لی سطوات عند غضبی لایقوم لها شیء من خلقی. ترجمه: ۳۸۰ - هیثم بن واقد جزری گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: خداوند عزوجل پیامبری از پیامبرانش را به سوی قومش مبعوث ساخت و به او وحی فرستاد که به قومت بگو: هیچ اهل قریه ای و هیچ مردمی نبودند که بر طاعت و فرمانبرداری من باشند پس در آن حال به آنان خوشی و شادمانی برسد و آنان از آنچه که مورد پسند من است به سوی آنچه که در نظر من ناپسند است برگردند چ� اینکه من نیز از آنچه که آنان دوست می دارند به سوی آنچه که

ناپسند می شمردند باز می گردم و هیچ اهل قریه ای و هیچ اهل خانه ای نبودند که بر نافرمانی من باشند پس در آن حال به آنان ناخوشی برسد و آنان از آنچه که ناپسند من است به سوی آنچه که مورد پسند من است باز گردند جز اینکه من نیز از آنچه که برای آنان خوشایند است به سوی آنچه که دوست می دارند باز می گردم . و به آنان بگو : رحمت من بر خشم من پیشی دارد بنابراین از رحمت من نومید نشوید زیرا گناهی که از آن چشم پوشی می کنم در نزد من بزرگ نیست و به آنان بگو : در مورد کسانی که با خشم من سر ستیزه دارند پادرمیانی نکنند و دوستان مرا کوچک نشمرند زیرا در هنگام خشم من برای من قهر و غلبه ای است که هیچیک از مخلوقات من در برابر آن تاب ایستادگی ندارد . حدیث : ۳۸۱ - عن الرضا علیه السلام قال : اوحی الله عزوجل الی نبی ء من الانبیاء : اذا اطعت رضیت و اذا رضیت بارکت و لیس لبرکتی نهاییه و اذا عصیت غضبت و اذا غضبت لعنت و لعنتی تبلغ السابع من الوری . ترجمه : ۳۸۱ - امام رضا علیه السلام فرمود : خداوند عزوجل به سوی یکی از پیامبرانش وحی فرستاد که : هرگاه اطاعت شوم خوشنود می گردم و هرگاه خوشنود باشم برکت می بخشم و برای خیر و برکت من نهایت و پایانی نیست و هرگاه نافرمانیم شود خشمگین می گردم و هرگاه خشمگین شوم لعنت می فرستم و از رحمت خود دور می کنم و لعنت من تا هفت نسل را فرا می گیرد و به آنان می رسد . حدیث : ۳۸۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : یقول الله عزوجل اذا عصانی من یعرفنی سلطت علیه من لا یعرفنی . ترجمه : ۳۸۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : هرگاه کسی که مرا می شناسد نافرمانی ام کند کسی را که مرا نمی شناسد بر او مسلط می گردانم . حدیث : ۳۸۳ - عن ابی الحسن علیه السلام قال : ان الله عزوجل فی کل یوم و لیله مناد یا بنادی مهلا مهلا عباد الله عن معاصی الله فلو لابهائم رتع و صیهه رضع و شیوخ رکع لصب علیکم العذاب صبا ترضون به رضا . ترجمه : ۳۸۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : به راستی که برای خداوند عزوجل در هر روز و شب ندا دهنده ای هست که ندا در می دهد : ای بندگان خدا دست نگه دارید و درنگ کنید از بجای آوردن معصیتهای الهی ، پس اگر چهارپایان چرنده و کودکان شیرخوار و پیران قد خمیده نبودند عذابی بر شما فرو می ریخت که به سبب آن کوبیده و ریزه ریزه می شدید . حدیث : ۳۸۴ - محمد به علی بن الحسین علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : قال الله جل جلاله ایما عبد اطاعنی لم اکله الی غیری و ایما عبد عصانی و کلته الی نفسه ثم لم ابال فی ای واد هلك . ترجمه : ۳۸۴ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : خداوند جل و جلاله می فرمایند : هر بنده ای که از من فرمان برد او را به غیر خودم وا نمی گذارم و هر بنده ای که نافرمانی ام کند او را به خودش وا می گذارم سپس باکی ندارم که در کجا به هلاکت برسد . حدیث : ۳۸۵ - و قال رسول الله صلی الله علیه و آله : قال الله عزوجل : اذا عصانی من خلقی من یعرفنی سلطت علیه من خلقی من لا یعرفنی . ترجمه : ۳۸۵ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : خداوند عزوجل می فرماید : هرگاه کسی از مخلوقات من که مرا می شناسد نافرمانی ام کند من نیز از مخلوقات خود کسی را که مرا نمی شناسد بر او مسلط می گردانم . حدیث : ۳۸۶ - عن ابن ابی عمیر عمن سمع ابا عبدالله الصادق علیه السلام یقول : ما احب الله من عصابه ، ثم تمثل : تعصی الاله و انت تظهر حبه هذا محال فی الفعال بدیع لو کان جبک صادقا لاطعته ان المحب لمن یحب مطیع ترجمه : ۳۸۶ - ابن ابی عمیر از کسی که از حضرت صادق علیه السلام شنیده است روایت کند که حضرت فرمود : کسی که نافرمانی خدا را کند خداوند را دوست ندارد . سپس حضرت این شعر را مثال آورد : خداوند را عصیان می کنی و دوستی اش را اظهار می کنی این کاری ناممکن و شگفت است اگر دوستی ات صادقانه است فرمانبرداری اش کن به راستی که محب فرمانبردار محبوب است حدیث : ۳۸۷ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : لو لم یتوعد الله علی معصیته لکان یجب ان لا یعصی شکرا لنعمه . ترجمه : ۳۸۷ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : (حتی) اگر خداوند هم بر معصیتش وعید دوزخ را نداده بود باز هم به خاطر شکر نعمتهایش واجب بود که معصیت نشود . حدیث : ۳۸۸ - و قال علیه السلام : من العصمه تعدر المعاصی . ترجمه : ۳۸۸ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : از (اسباب) پاکدامنی دشواری و محال گردیدن (انجام) گناهان است (زیرا) اگر انجام گناهی دشوار یا محال گردید آدمی از آن گناه به دور می ماند و این خود سبب پاکی می گردد) . حدیث :

۳۸۹- و قال عليه السلام في بعض الاعياد : انما هو عيد لمن قبل الله صيامه و شكر قيامه و كل يوم تعصى الله فيه فهو يوم عيد . ترجمه : ۳۸۹- امیرالمؤمنین علیه السلام در یکی از عیدها فرمود : این روز برای کسی عید است که خداوند روزه اش را پذیرفته از نمازش تشکر به جای آورده است و هر روزی که در آن مرتکب معصیت خدا نشوی آن روز ، روز عید است .

۴۲- باب وجوب اجتناب الشهوات و اللذات المحرمة

۴۲- باب وجوب خودداری کردن از شهوات و لذتهای حرام حدیث : ۳۹۰- عن ابی جعفر علیه السلام قال : الجنة محفوفة بالمكاره و الصبر فمن صبر على المكاره في الدنيا دخل الجنة و جهنم محفوفة باللذات و الشهوات فمن اعطى نفسه لذتها و شهواتها دخل النار . ترجمه : ۳۹۰- امام باقر علیه السلام فرمود : بهشت با سختی ها و صبر پوشیده است پس کسی که بر سختی های دنیا صبر کند به بهشت وارد می شود . و دوزخ با لذتها و شهوات پوشیده است پس کسی که به نفس خود لذت و شهوت نفسانی را ببخشد به آتش داخل می گردد . حدیث : ۳۹۱- عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیرالمؤمنین علیه السلام ترك الخطيئة ايسر من طلب التوبة و کم من شهوة ساعه اورثت حزنا طويلا و الموت فضح الدنيا فلم يترك لذی لب فرحا . ترجمه : ۳۹۱- امام صادق علیه السلام فرمود : امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : ترك گناه از طلب توبه آسانتر است و چه بسا ساعتی به شهوت گذراندن باعث اندوه طولانی شود ، و مرگ ، دنیا را رسوا می کند و برای خردمند شادی نمی گذارد . حدیث : ۳۹۲- عن علی علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : طوبى لمن ترك شهوة حاضرة لموعد لم يره . ترجمه : ۳۹۲- امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کند که رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : خوشا به حال کسی که میل نفسانی حاضر و آماده را به خاطر وعده ای که آن را ندیده است ترك کند .

۴۳- باب وجوب اجتناب المحقرات من الذنوب

۴۳- باب وجوب خودداری کردن از گناهانی که کوچک شمرده می شوند حدیث : ۳۹۳- قال ابو عبدالله علیه السلام : اتقوا المحقرات من الذنوب فانها لا-تغفر قلت : و ما المحقرات ؟ قال : الرجل يذنب الذنب فيقول : طوبى لى ان لم يكن لى غير ذلك . ترجمه : ۳۹۳- امام صادق علیه السلام فرمود : از گناهانی که کوچک شمرده می شوند بترسید زیرا آنها بخشیده نمی شوند . روای گوید : عرض کردم : گناهان کوچک کدامند ؟ حضرت فرمود : اینکه مرد گناهی کند و بگوید : خوشا به حال من اگر جز این گناه گناهی دیگر نداشتم . حدیث : ۳۹۴- عن سماعة قال سمعت ابا الحسن علیه السلام يقول : لاتستكثروا كثير الخير و لاتستقلوا قليل الذنوب فان قليل الذنوب يجمع حتى يكون كثيرا و خافوا الله فى السر حتى تعطوا من انفسكم النصف . ترجمه : ۳۹۴- سماعة گوید ، از امام رضا علیه السلام شنیدم که فرمود : کارهای خیر زیاد را زیاد نشمرید و گناهان کم را کم ندانید زیرا گناهان کم جمع می شوند و زیاد می گردند و از خداوند در پنهانی بترسید تا آنجا که خودتان درباره خود به انصاف رفتار کنید . حدیث : ۳۹۵- قال ابو عبدالله علیه السلام : ان رسول الله صلى الله عليه و آله نزل بارض قرعاء ما بها من حطب فقال صلى الله عليه و آله : فليات كل انسان بما قدر عليه فجاءوا به حتى رموا بين يديه بعضه على بعض فقال رسول الله صلى الله عليه و آله : هكذا تجتمع الذنوب ثم قال : اياكم و المحقرات من الذنوب فان لكل شىء طالبا الا و ان طالبا يكتب ما قدموا و اثارهم و كل شىء احصينه فى امام مبین . ترجمه : ۳۹۵- امام صادق علیه السلام فرمود : همانا رسول خدا صلى الله عليه و آله (با یاران خود) در زمین بی گیاه فرود آمدند ، حضرت به یاران خود فرمود : مقداری هیزم بیاورید ، عرض کردند : ای رسول خدا ما در مکانی بی گیاه هستیم و در اینجا هیزم نیست . حضرت فرمود : هر کدام از شما به اندازه ای که می توانید بیاورید ، (چیزی نگذشته بود که) هر کدام مقداری هیزم آوردند و در مقابل پیامبر روی هم ریختند . رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : گناهان نیز اینگونه جمع می شوند سپس

فرمود: از گناهان کوچک حذر کنید زیرا هر چیز جوینده ای دارد و همانا جوینده گناهان (که فرشته است) آنچه را که (مردم) پیش فرستاده اند و اثرهای آنها را می نویسد (و هر چیز را در پیشوایی آشکار فراهم کرده ایم) (۹۰) حدیث: ۳۹۶ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: اتقوا المحقرات من الذنوب فان لها طالبا: يقول احدكم: اذنب و استغفر ان الله عزوجل يقول: (و نكتب ما قدموا و آثارهم و كل شیء احصیناه فی امام مبین) و قال عزوجل: (انها ان تک مثقال حبه من خردل فتکن فی صخره او فی السموات او فی الارض یات بها الله ان الله لطیف خبیر). ترجمه: ۳۹۶ - امام باقر علیه السلام فرمود: از گناهانی که کوچک شمرده می شوند پرهیز کنید زیرا آن گناهان (نیز) فرشته ای جوینده دارد، کسی از شما می گوید: گناه می کنم و (پس از آن) استغفار می کنم، به راستی که خدای عزوجل می فرماید: (و ما آنچه را که پیش فرستاده اند و آثار آنها را می نویسیم و هر چیزی را در پیشوایی آشکار گرد آورده ایم) (۹۱) و می فرماید: (به درستی که اگر آن به اندازه دانه خردلی در دل سنگی بزرگ و یا در آسمانها یا در زمین باشد خداوند بیاردش همانا که خداوند باریک بین و آگاه است) (۹۲) حدیث: ۳۹۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال امیر المؤمنین علیه السلام: لا یصغر ما ینفع يوم القیامه و لا یصغر ما یضر يوم القیامه فکونوا فیما اخبرکم الله عزوجل کمن عاین. ترجمه: ۳۹۷ - امام صادق علیه السلام فرمود: امیر المؤمنین علی علیه السلام فرموده است: چیزی که در روز قیامت سودمند است کوچک نیست و چیزی که در روز قیامت زیانبار است ناچیز نیست پس در آنچه که خداوند عزوجل به شما خبر داده است مانند کسی باشید که به چشم خود همه آنها را دیده است. حدیث: ۳۹۸ - عن امیر المؤمنین علیه السلام انه قال: اشد الذنوب ما استهان به صاحبه. ترجمه: ۳۹۸ - امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: سخت ترین گناهان گناهی است که انجام دهنده آن، آن را ناچیز بشمرد. حدیث: ۳۹۹ - و قال علیه السلام: اشد الذنوب ما استخف به صاحبه. ترجمه: ۳۹۹ - امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: سخت ترین گناهان گناهی است که انجام دهنده آن، آن را سبک بشمارد. حدیث: ۴۰۰ - عن الصادق علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی حدیث المناهی ان رسول الله صلی الله علیه و آله قال: لا تحقروا شیئا من الشر و ان صغر فی اعینکم و لا تستکثروا شیئا من الخیر و ان کثر فی اعینکم فانه لا- کبیر مع الاستغفار و لا صغیر مع الاصرار. ترجمه: ۴۰۰ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش و آنان از رسول خدا صلی الله علیه و آله در حدیثی که از امور مورد نهی سخن به میان آمده است روایت کنند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هیچ بدی و شری را اگر چه در نظر شما کوچک باشد کوچک نشمرید و هیچ خیری را اگر چه در چشم شما زیاد باشد زیاد مشمرید زیرا با وجود استغفار (دیگر گناه) بزرگ وجود ندارد و با اصرار و پافشاری (بر گناه دیگر گناه) کوچک نیست (زیرا با استغفار می توان از گناه بزرگ طلب آمرزش نمود و با اصرار بر گناه، گناه کوچک تبدیل به گناه بزرگ می شود). حدیث: ۴۰۱ - عن محمد بن علی علیه السلام انه قال لمحمد بن مسلم فی حدیث: لا تستصغرن حسنه ان عملها فانک تراها حیث تسرک و لا تستصغرن سیئه عملها فانک تراها حیث تسووک الحدیث. ترجمه: ۴۰۱ - امام باقر علیه السلام در حدیثی به محمد بن مسلم فرمود: کار نیکی را که به جای می آوری کوچک مشمار زیرا کار نیکی را در جایی می بینی که شادمانت می کند و عمل زشتی را که انجام می دهی کوچک مشمار زیرا آن را در جایی می نداری که بد حالت می کند (مراد از آن جا صحنه قیامت است). حدیث: ۴۰۲ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: من الذنوب التي لا تغفر قول الرجل لیتنی لا اواخذ الا بهذا. ترجمه: ۴۰۲ - امام باقر علیه السلام فرمود: یکی از گناهانی که بخشیده نمی شود این است که کسی (گناهی کند و) بگوید: ای کاش تنها فقط به همین گناه مواخذه می شدم. حدیث: ۴۰۳ - و قال علیه السلام: ایاکم و محقرات الذنوب فان لها من الله طالبا و انها لتجتمع علی المرء حتی تهلكه. ترجمه: ۴۰۳ - امام باقر علیه السلام فرمود: از گناهانی که کوچک شمرده می شوند پرهیزید زیرا آن گناهان (نیز) از جانب خداوند جوینده ای دارد (یعنی فرشته ای که طلب کننده و پی گیری کننده گناهان کوچک است) و به راستی که گناهان کوچک بر آدمی جمع می شوند تا آنجا که او را به هلاکت می افکنند. حدیث: ۴۰۴ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله: ان الله کتم ثلاثه فی ثلاثه کتم رضاه فی طاعته و کتم سخطه فی معصيته و کتم و لیه فی خلقه فلا یستخفن

احدکم شیئا من الطاعات فانه لا یدری فی ایها رضی الله و لا یستقلن احدکم شیئا من المعاصی فانه لا یدری فی ایها سخط الله و لا یزیرن احدکم باحد من خلق الله فانه لا یدری ایهم ولی الله . ترجمه : ۴۰۴ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : همانا خداوند سه چیز را در سه چیز پنهان نموده است : رضایت و خوشنودی اش را در طاعتش و خشمش را در معصیت و مافرمانی اش و ولی خود را در میان خلقتش پنهان ساخته است پس مبادا کسی از شما یکی از طاعات را سبک بشمرد زیرا او نمی داند که رضایت و خوشنودی خداوند در کدام طاعت او پنهان است و مبادا یکی از معصیتهای را کم بشمرد زیرا او نمی داند که خشم خدا در کدامیک از گناهان پنهان است و مبادا یکی از خلق خدا را بی قدر و ارزش بداند زیرا نمی داند که کدامیک از آنها ولی خداوند است . حدیث : ۴۰۵ - قال و من کلامه صلی الله علیه و آله : لا تنظروا الی صغیر الذنب و لکن انظروا الی ما اجترأتم . ترجمه : ۴۰۵ - و از کلام رسول خدا صلی الله علیه و آله است که : به کوچکی گناه نکنید بلکه به چیزی که بر آن جرات یافته اید بنگرید . (بنگرید به اینکه بر نافرمانی خدا دلیر گشته اید و این بسیار بزرگ است) . حدیث : ۴۰۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من هم بالسیئه فلا یعملها فانه ربما عمل العبد السیئه فیراه الرب فیقول : و عزتی و جلالی لا اغفر لک ابدا . ترجمه : ۴۰۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که قصد انجام دادن گناهی را نمود نباید آن را انجام دهد زیرا چه بسا بنده گناهی را مرتکب می شود و پروردگارش او را می بیند و می گوید : سوگند به عزت و بزرگی ام که دیگر هرگز تو را نمی بخشایم .

۴۴ - باب تحریم کفران نعمه الله

۴۴ - باب تحریم ناسپاسی در برابر نعمت خداوند حدیث : ۴۰۷ - عن سدید قال : سال رجل ابا عبدالله علیه السلام عن قول الله عزوجل : (فقالوا ربنا باعد بین اسفارنا و ظلموا انفسهم) الایه فقال : هولاء قوم کانت لهم قری متصله ینظر بعضها الی بعض و انهار جاریه و اموال ظاهره فکفروا نعم الله و غيروا ما بانفسهم من عافیه الله فغیر الله ما بهم من نعمه و (ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم) فارسل الله علیهم سیل العرم فغرق قراهم و خرب دیارهم و ذهب باموالهم و ابدلهم مکان جناتهم جنتین ذواتی اکل خمط و اثل و شیء من سدر قلیل ثم قال : (ذلک جزیناهم بما کفروا و هل نجازی الا الکفور) . ترجمه : ۴۰۷ - سدید گوید : مردی از امام صادق علیه السلام درباره این گفتار خدای عزوجل پرسید که می فرماید : (پس گفتند : ای پروردگار ما ، بین سفرهای ما دوری بیفکن ، و بر خود ستم کردند و ما هم آنها را را حکایت گردانیدیم و پراکنده شان ساختیم) (۹۳) حضرت فرمود : آنها گروهی بودند که روستاهای متصل و به هم پیوسته ای داشتند به گونه ای که ساکنان روستاهای مجاور را می دیدند و دارای جویهای جاری و اموال آشکار بودند پس نعمتهای خداوند را ناسپاسی کردند و سلامت و عافیتی را که خداوند به آنان داده بود دگرگون ساختند خداوند نیز نعمتی را که به آنان بخشیده بود دگرگون ساخت (و خداوند وضعیت قومی را تغییر نمی دهد مگر اینکه آنان خود را تغییر دهند) (۹۴) پس خداوند سیل سختی را بر آنان فرستاد و روستاهایشان را به زیر آب برد و خانه هایشان را ویران ساخت و اموالشان را از بین برد و به جای باغهایشان دو باغ که دارای میوههای تلخ و درخت شورگژ و مقدار کمی سدر بودند برای آنها بر جای گذاشت سپس فرمود : (این جزایی که به آنان دادیم به سبب کفران آنان بود و آیا جز ناسپاس را جزا می دهیم ؟) (۹۵) حدیث : ۴۰۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : مکتوب فی التوراه اشکر من انعم علیک و انعم علی من شکرک فانه لا زوال للنعماء اذا شکرک و لا بقاء لها اذا کفرت ، الشکر زیاده فی النعم و امان من الغیر . ترجمه : ۴۰۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : در تورات نوشته شده است : شکر کسی را که به تو نعمت بخشیده است به جای آور و به کسی که از تو قدردانی می کند نعمت ببخش زیرا اگر سپاس نعمتها به جای آورده شود نعمتها زائل نمی شوند و اگر ناسپاسی شود نعمتی باقی نمی ماند . پس شکرگزاری مایه زیادت نعمت و باعث ایمنی از تغییر نعمت است .

۴۵ - باب وجوب اجتناب الكبائر

۴۵ - باب وجوب خودداری کردن از گناهان کبیره حدیث : ۴۰۹ - عن ابی بصیر عن ابی عبدالله علیه السلام قال سمعته يقول : (و من یوت الحکمه فقد اوتی خیرا کثیرا) قال : معرفه الامام و اجتناب الكبائر التي اوجب الله علیها النار . ترجمه : ۴۰۹ - ابی بصیر گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که درباره این آیه که می فرمود : (به هر کس حکمت داده شود خیر فراوان به او داده شده) (۹۶) فرمود : مراد از خیر فراوان معرفت و شناخت امام و دوری کردن از گناهان کبیره ای است که خداوند آتش را بر ارتکاب آنها واجب ساخته است . حدیث : ۴۱۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل : (ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم و ندخلکم مدخلا کریم) قال : الكبائر التي اوجب الله عزوجل علیها النار . ترجمه : ۴۱۰ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید : (اگر خودداری کنید از کبیره هایی که از آنها نهی شده اید از گناهانتان در می گذریم و شما را در محلی گرامی در می آوریم) (۹۷) فرمود : مراد از کبیره ها ، گناهانی هستند که خدای عزوجل بر انجام آنها آتش دوزخ را واجب ساخته است . حدیث : ۴۱۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیرالمؤمنین علیه السلام : ما من عبد الا و علیه اربعون جنه حتی یعمل اربعین کبیره فاذا عمل اربعین کبیره انکشف عنه الجن . ترجمه : ۴۱۱ - امام صادق علیه السلام روایت است که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : هیچ بنده ای نیست مگر اینکه بر او چهل پرده (یا سپر) هست تا اینکه مرتکب چهل گناه کبیره شود که اگر چنین کند این پرده ها (یا سپرها) کنار می رود . (در این صورت گناه در نزد او زشتی ندارد و به قساوت قلب دچار می گردد) . حدیث : ۴۱۲ - قال الصادق علیه السلام : من اجتنب الكبائر یغفرالله جمیع ذنوبه و ذلک قول الله عزوجل (ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم و ندخلکم مدخلا کریم) . ترجمه : ۴۱۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : هر کس از گناهان کبیره دوری کند خداوند همه گناهانش را می بخشد و این معنای گفتار خدای عزوجل است که می فرماید : (اگر از گناهان کبیره ای که از ارتکاب آنها نهی شده اید دوری کنید از گناهانتان در می گذریم و شما را در محلی گرامی در می آوریم) . (۹۸) حدیث : ۴۱۳ - عن ابی الحسن علیه السلام فی قول الله عزوجل : (ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم) قال : من اجتنب الكبائر ما اوعده الله علیه النار اذا کان مومنا کفر الله عنه سیئاته . ترجمه : ۴۱۳ - امام رضا علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید : (اگر از گناهان کبیره ای که از ارتکاب آنها نهی شده اید دوری کنید از گناهانتان در می گذریم) (۹۹) فرمود : کسی که از کبیره هایی که خداوند وعده آتش دوزخ بر آنها داده است دوری کند اگر مومن باشد خداوند از گناهان او چشم پوشی می کند . حدیث : ۴۱۴ - عن عباد بن کثیر النواء قال : سالت ابا جعفر علیه السلام عن الكبائر فقال : کل ما اوعده الله علیه النار . ترجمه : ۴۱۴ - عباد بن کثیر (که هسته خرما فروش بود) گوید : از امام باقر علیه السلام پرسیدم که کبائر کدام گناهان هستند ؟ حضرت فرمود : هر گناهی که خداوند بر انجام آن وعده آتش دوزخ را داده است . حدیث : ۴۱۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : قد سمی الله المومنین بالعمل الصالح مومنین و لم یسم من ركب الكبائر و ما وعده الله عزوجل علیه النار مومنین فی قرآن و لا اثر و لانسمهم بالایمان بعد ذلک الفعل . ترجمه : ۴۱۵ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود : خداوند مومنین را به خاطر عمل شایسته آنان مومن نامیده است و کسانی را که گناهان کبیره و گناهانی که خداوند عزوجل وعده آتش بر آنها داده است را مرتکب می شوند را نه در قرآن و نه در هیچ اثری مومن ننماید است و ما هم آنان را پس از انجام چنین گناهانی مومن نمی نامیم . حدیث : ۴۱۶ - عن الرضا علیه السلام قال : من اقر بالتوحید و نفی التشبیه الی ان قال و اقر بالرجعه بالیقین و اجتنب الكبائر فهو مومن حقا و هو من شیعتنا اهل البیت . ترجمه : ۴۱۶ - امام رضا علیه السلام فرمود : کسی که به یگانگی خداوند و مثل و مانند نداشتن خداوند اقرار کند و اعتراف کند که به رجعت یقین دارد و از انجام کبائر خودداری کند چنین کسی مومن حقیقی است و از شیعیان ما اهل بیت است . حدیث : ۴۱۷ - عن زرارہ قال : قلت لابی عبدالله علیه السلام : ارایت قول رسول الله صلی الله علیه و آله : لا یزنی الزانی و هو مومن قال : ینزع منه روح الایمان . ترجمه : ۴۱۷ - زرارہ گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : درباره گفتار

رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرمود: (شخص زناکار در حالی که مومن است زنا نمی کند) به من خبر ده حضرت فرمود: (زیرا وقتی که زنا می کند) روح ایمان از او جدا می شود.

۴۶ - باب تعیین الكبائر التي يجب اجتنابها

۴۶ - باب معین نمودن گناهان کبیره ای که دوری از آنها واجب است حدیث: ۴۱۸ - عن ابن محبوب قال کتب معی بعض اصحابنا الی ابی الحسن علیه السلام یسأله عن البکائر کم هی و ما هی ؟ فکتب الكبائر من اجتنب ما وعد الله علیه النار کفر عنه سیئاته اذا کان مومنا و السبع الموجبات قتل النفس الحرام و عقوق الوالدین و اکل الربا و التعرب بعد الهجره و قذف المحصنه و اکل مال الیتیم و الفرار من الزحف . ترجمه: ۴۱۸ - ابن محبوب گوید: یکی از اصحاب ما همراه با من به امام رضا علیه السلام نوشتیم که: کبائر چند تاست و کدامند؟ حضرت در پاسخ نوشت: هر کس از گناهانی که خداوند بر آنها وعده آتش دوزخ را داده است دوری کند اگر مومن باشد خداوند از گناهانش چشم پوشی می کند و هفت گناهی که موجب آتش است عباتند از: کشتن نفسی که کشتنش حرام است و آزریدن پدر و مادر و ربا خواری و بازگشتن به حالت اعرابی پس از هجرت نمودن (به دار الایمان) و نسبت زنا دادن و متهم کردن زن شوهر دار و خوردن مال یتیم و گریختن از جهاد. حدیث: ۴۱۹ - عن عبدالعظیم بن عبدالله الحسنی قال: حدثنی ابوجعفر الثانی علیه السلام قال: سمعت ابی یقول: سمعت ابی موسی بن جعفر علیه السلام یقول: دخل عمرو بن عبید علی ابی عبدالله علیه السلام فلما سلم و جلس تلا هذه الایه (و الذین یجتنبون کبائر الاثم و الفواحش) ثم امسک فقال له ابو عبدالله علیه السلام: ما اسکتک؟ قال: احب ان اعرف الكبائر من کتاب الله عزوجل فقال: نعم یا عمرو اکبر الكبائر الاشراک بالله یقول: الله من یشرک بالله فقد حرم الله علیه الجنه و بعده الایاس من روح الله لان الله عزوجل یقول (لایباس من روح الله الا القوم الکافرون) ثم الامن من مکر الله لان الله عزوجل یقول (فلا یامن مکر الله الا القوم الخاسرون) و منها عقوق الوالدین لان الله سبحانه جعل العاق جبارا شقیئا و قتل النفس التي حرم الله الا بالحق لان الله عزوجل یقول: (فجزاه جهنم خالدا فیها) الی آخر الایه و قذف المحصنه لان الله عزوجل یقول: (لعنوا فی الدنیا و الاخره و لهم عذاب عظیم) و اکل مال الیتیم لان الله عزوجل یقول: (انما یاکلون فی بطونهم نارا و سیصلون سعیرا) و الفرار من الزحف لان الله عزوجل یقول: (و من یولهم یومئذ دبره الا متحرفا لقتال او متحیزا الی فئه فقد باء بغضب من الله و ماواه جهنم و بئس المصیر) و اکل الربا لان الله عزوجل یقول: (الذین یاکلون الربا لایقومون الا کما یقوم الذی یتخبطه الشیطان من المس) و السحر لان الله عزوجل یقول: (و لقد علموا لمن اشتراه ما له فی الاخره من خلاق) و الزنا لان الله عزوجل یقول: (و من یفعل ذکل یلق اثاما یضاعف له العذاب یوم القیامه و یخلد فیها) و الیمین الغموس الفاجر لان الله عزوجل یقول: (ان الذین یشترون بعهد الله و ایمانهم ثمنا قلیلا اولئک لاخلاق لهم فی الاخره) و الغلول لان الله عزوجل یقول: (و من یغلل یت با غل یوم القیامه) و منع الزکاه المفروضه لان الله عزوجل یقول: (فتکوی بها جباههم و جنوبهم و ظهورهم) و شهاده الزور و کتمان الشهاده لان الله عزوجل یقول: (و من یکتمها فانه آثم قلبه) و شرب الخمر لان الله عزوجل نهی عنها کما نهی عن عباده الاوثان و ترک الصلاه متعمدا او شیئا مما فرض الله عزوجل لان رسول الله صلی الله علیه و آله قال: من ترک الصلاه متعمدا فقد بری من ذمه الله و ذمه رسوله و نقض العهد و قطیعه الرحم لان الله عزوجل یقول: (لهم اللعنه و لهم سوء الدار) قال: فخرج عمرو و له صراخ من بکائه و هو یقول: هلک من قال برایه و نازعکم فی الفضل و العلم. ترجمه: ۴۱۹ - جناب عبدالعظیم حسنی از امام جواد علیه السلام روایت کند که فرمود: از پدرم امام رضا علیه السلام شنیدم که می فرمود: از پدرم موسی بن جعفر علیه السلام شنیدم که می فرمود: عمر بن عبید بر امام صادق علیه السلام وارد شد پس چون سلام کرد و نشست این آیه را تلاوت کرد (و کسانی که از گناهان بزرگ و زشتی ها خودداری می کنند) سپس خاموش شد. امام صادق علیه السلام فرمود: چه چیزی باعث شد که ساکت شوی و ادامه ندهی؟ عرض کرد: دوست دارم بدانم که مراد از کبائر در کتاب خدای عزوجل چیست؟ حضرت فرمود:

آری ای عمر! بزرگترین گناهان کبیره شرک و ورزیدن به خداوند است، خداوند می فرماید: هر کس به خدا شرک بورزد خداوند بهشت را بر او حرام می گرداند. و بعد از شرک، نوید شدن از رحمت خداست زیرا خداوند عزوجل می فرماید: (از رحمت خداوند نوید نمی شوند مگر گروه کافران) (۱۰۰) پس از آن، ایمن بودن از مکر خداست زیرا خدای عزوجل می فرماید: (از مکر خداوند ایمن نمی گردند مگر گروه زیانکاران) (۱۰۱) و یکی دیگر از گناهان کبیره آزار رساندن به پدر و مادر است زیرا خداوند سبحان آزار دهنده به پدر و مادر را ستمگر و تیره بخت گردانده است. و دیگری کشتن نفسی است که خداوند به ناحق کشتن او را حرام کرده است، زیرا خداوند عزوجل می فرماید: (جزای کسی که قتل نفس کند جهنم است و در جهنم جاویدان می ماند) (۱۰۲) و دیگری نسبت ناروا دادن به زن شوهردار، زیرا خداوند عزوجل می فرماید: (کسانی که نسبت ناروا به زنان شوهردار می دهند در دنیا و آخرت مورد لعنت هستند و عذاب بزرگی برای آنان است) (۱۰۳) و دیگری خوردن مال یتیم زیرا خداوند عزوجل می فرماید: (خورندگان مال یتیم در شکمهایشان آتش می خورند و به زودی به دوزخ در آیند) (۱۰۴) و دیگری فرار از جهاد زیرا خدای عزوجل می فرماید: (و هر که در آن روز به آنان پشت کند جز اینکه به کناری برای جنگیدن رفته باشد یا برای جا گرفتن در میان گروهی از بازگشتگاهی است) (۱۰۵) و دیگری رباخواری است زیرا خداوند عزوجل می فرماید: (آنانکه ربا می خورند بر نمی خیزند مگر مانند برخاستن کسی که شیطان او را از روی دیوانگی به بیراهه می برد) (۱۰۶) و دیگری جادوگری است زیرا خداوند عزوجل می فرماید: (و به حقیقت دانستند که هر کس آن را خرید در آخرت هیچ بهره ای برای او نیست) (۱۰۷) و دیگری زنا است زیرا خدای عزوجل می فرماید: (و کسی که مرتکب زنا شود عقوبت می شود و عذاب او در روز قیامت دو چندان می شود و با خواری در عذاب جاوید می ماند) (۱۰۸) و دیگری سوگند دروغ ناکارانه است زیرا خدای عزوجل می فرماید: (به درستی که آنان که بهای اندکی را در عوض پیمان الهی و سوگندهایشان می گیرند بهره ای برای آنان در آخرت نیست) (۱۰۹) و دیگری خیانت و ناراستی است زیرا خدای عزوجل می فرماید: (و کسی که خیانت کند در روز قیامت با آنچه که خیانت کرده است می آید) (۱۱۰) و دیگری خودداری کردن از پرداخت زکارت واجب، زیرا خدای عزوجل می فرماید: - (پس پیشانی ها و پشتهایشان داغ کرده می شود) (۱۱۱) و دیگری شهادت دروغ و کتمان نمودن شهادت است زیرا خدای عزوجل می فرماید: (و کسی که شهادت را کتمان کند قلبش گناهکار است) (۱۱۲) و دیگری نوشیدن شراب است زیرا خدای عزوجل از آن نهی فرموده است همچنانکه از عبادت بتها نهی نموده است و دیگری ترک نمودن عمدی نماز یا یکی از چیزهایی که خداوند عزوجل واجب ساخته است زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: (کسی که نماز را از روی عمد ترک کند از کفالت و حمایت خداوند و رسولش خارج شده است)، و دیگری پیمان شکنی و بریدن پیوند خویشاوندی است زیرا خدای عزوجل می فرماید: (برای چنین کسانی دوری از رحمت و سرای بدی خواهد بود) (۱۱۳) امام موسی بن جعفر علیه السلام در اینجا فرمود: (وقتی سخن پدرم امام صادق علیه السلام به اینجا ختم شد) عمر بن عبید برخاست و بیرون رفت در حالی که از گریه اش بانگ و فریادی برپا بود و می گفت: هر کس به رای خود سخن گوید و با شما خاندان پیامبر در فضیلت و دانش به خصومت برخیزد هلاک خواهد شد. حدیث: ۴۲۰ - عن الاصبع بن نباته قال: جاء رجل الى امير المؤمنين عليه السلام فقال: يا امير المؤمنين ان ناسا زعموا ان العبد لا يزني و هو مومن و لا يسرق و هو مومن و لا يشرب الخمر و هو مومن و لا ياكل الربا و هو مومن و لا يسفك الدم الحرام و هو مومن فقال امير المؤمنين عليه السلام: صدقت سمعت رسول الله صلى الله عليه و آله يقول و الدليل كتاب الله و ذكر الحديث الى ان قال و قد تاتي عليه حالات فيهم بالخطيئه فتشجعه روح القوه و يزني له روح الشهوده و تقوده روح البدن حتى يواقع الخطيئه فاذا لامسها نقص من الايمان و تفصى منه فليس يعود فيه حتى يتوب فاذا تاب تاب الله عليه و ان عاد ادخله نار جهنم. ترجمه : ۴۲۰ - اصبع بن نباته گوید: مردی به خدمت امیرالمؤمنین علیه السلام آمد و عرض کرد: ای امیرمومنان! همانا برخی از مردم معتقدند که بنده در حالی که مومن باشد نه زنا می کند نه دزدی و نه شراب می نوشد و نه ربا می خورد و نه خوبی را به حرام می

ریزد، پس امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: راست گفתי (زیرا) من همین حدیث را از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم و دلیل بر درستی آن کتاب خداست، و گاهی برای مومن حالاتی پیش می آید که در آن حالات قصد می کند که مرتکب گناه شود پس روح قوت و توانایی او را بر این کار جرات می بخشد و روح شهوت آن کار را برای او زینت داده و زیبا جلوه می دهد و روح بدن او را رهبری می کند تا آنکه به گناه تن در می دهد پس زمانی که با گناه تماس حاصل کرد از ایمانش کاسته می شود از ایمان رها می گردد و ایمانش باز نمی گردد مگر اینکه توبه کند که اگر توبه کرد خداوند توبه اش را می پذیرد و اگر به گناهکاری بازگشت خداوند او را به آتش دوزخ داخل می کند. حدیث: ۴۲۱ - عن عبيد بن زرارہ قال: سالت ابا عبد الله عليه السلام عن الكبائر فقال: هن في كتاب علي عليه السلام سبع الكفر بالله و قتل النفس و عقوق الوالدين و الك الربا بعد البينه و اكل مال اليتيم ظلما و الفرار من الزحف و التعرب بعد الهجره قال: فقلت، هذا اكبر المعاصي فقال: نعم قلت: فاكل الدرهم من مال اليتيم ظلما اكبر ام ترك الصلاه قال: ترك الصلاه قلت: فما عدت ترك الصلاه في الكبائر قال: اي شيء اول ما قلت لك قلت: الكفر قال: فان تارك الصلاه كافر يعنى من غير عله. ترجمه: ۴۲۱ - عبيد بن زرارہ گوید: از امام صادق علیه السلام درباره گناهان کبیره سوال کردم حضرت فرمود: گناهان کبیره چنانکه در کتاب علی علیه السلام آمده است هفت گناه است: کفر به خداوند و کشتن نفس (محترم) و آزار رساندن به پدر و مادر و خوردن ربا بعد از آشنایی و آگاهی از آن و مال یتیم را به ستم خوردن و فرار از جهاد و پس از هجرت به دارالایمان دوباره به حالت اعرابی بودن بازگشتن. عبيد بن زرارہ گوید: عرض کردم: آیا اینها بزرگترین گناهانند؟ حضرت فرمود: آری. عرض کردم: پس آیا یک درهم از مال یتیم را به ستم خوردن بزرگتر است یا ترك نمودن نماز؟ حضرت فرمود: ترك نمودن نماز. عرض کردم: پس چرا ترك نماز را در شمار گناهان کبیره نیاوردی؟ حضرت فرمود: اولین چیزی که از گناهان کبیره برایت بر شمردم چه بود؟ عرض کردم: کفر. حضرت فرمود: به راستی کسی که بدون علت (موجهی) نماز خود را ترك کند کافر است. حدیث: ۴۲۲ - عن ابي عبد الله عليه السلام في القنوت في التوثر الى ان قال و استغفر لذنبك العظيم ثم قال كل ذنب عظيم. ترجمه: ۴۲۲ - امام صادق علیه السلام به روای فرمود: در قنوت نماز شب (فلان دعا و فلان دعا را بخوان) - تا آنجا که فرمود: - و برای گناه بزرگ از درگاه خداوند طلب بخشایش کن. سپس فرمود: تمامی گناهان بزرگ اند. حدیث: ۴۲۳ - عن ابي عبد الله عليه السلام قال: الكبائر سبع قتل المومن متعمدا و قذف المحصنه و الفرار من الزحف و التعرب بعد الهجره و اكل مال اليتيم ظلما و اكل الربا بعد البينه و كل ما اوجب الله عليه النار. ترجمه: ۴۲۳ - امام صادق علیه السلام فرمود: گناهان کبیره هفت گناه است: کشتن مومنی از روی عمد و نسبت ناروا دادن به زن شوهر دار و فرار از روی ستم و ربا خواری بعد از آشنایی و آگاهی و هر گناهی که خداوند آتش دوزخ را بر (انجام دهنده) آن واجب ساخته است. حدیث: ۴۲۴ - عن عبد الله بن سنان قال: سمعت ابا عبد الله عليه السلام يقول: ان من الكبائر عقوق الوالدين و الياس من روح الله و الامن من مكر الله. ترجمه: ۴۲۴ - عبد الله بن سنان گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: همانا آزار رساندن به پدر و مادر و ناامیدی از رحمت خداوند و ایمنی از مکر خداوند از گناهان کبیره است. حدیث: ۴۲۵ - و قد روى اكبر الكبائر الشرك بالله. ترجمه: ۴۲۵ - روایت شده است که بزرگترین گناهان کبیره شرک و رزیدن به خداوند است. حدیث: ۴۲۶ - عن حماد عن نعمان الرازي قال سمعت ابا عبد الله عليه السلام يقول: من زنى خرج ما الايمان و من شرب الخمر خرج من الايمان و من افطر يوما من شهر رمضان متعمدا خرج من الايمان. ترجمه: ۴۲۶ - حماد از نعمان رازی روایت کند که: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: کسی که زنا کند از ایمان بیرون می رود و کسی که شراب بنوشد از ایمان بیرون می رود و کسی که از روی عمد یک روز ماه رمضان را روزه خواری کند از ایمان بیرون می رود. حدیث: ۴۲۷ - عن محمد بن عبيد قال: قلت لابي عبد الله عليه السلام: لا يزني الزاني و هو مومن قال لا اذا كان على بطنها سلب الايمان فاذا قام رد اليه فاذا عاد سلب قلت فانه يريده ان يعود فقال ما اكثر من يريده ان يعود فلا يعود اليه ابدا. ترجمه: ۴۲۷ - محمد بن عبيد گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: آیا شخص زناکار در

حالتی که ایمان داشته باشد مرتکب زنا نمی شود؟ فرمود: نه، چنین کسی در آن حالتی که بر روی شکم آن زن قرار می گیرد ایمانش سلب می شود و هنگامی که بر می خیزد دوباره ایمان به او باز می گردد و اگر دوباره به زنا پردازد ایمانش سلب می گردد. عرض کردم: کسی که زنا می کند قصد دارد این عمل را دوباره مرتکب گردد (چگونه ایمانی که از او سلب شده دوباره باز می گردد؟) فرمود: چه بسیار کسانی که می خواهند باز گردند ولی هرگز (به ارتکاب این عمل شنيع) باز نمی گردند. حدیث: ۴۲۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل: (الذین یجتنبون کبائر الاثم والفواحش الا اللثم) فقال: الفواحش الزنا والسرقه و اللثم الرجل یلم بالذنب فیستغفر الله منه. ترجمه: ۴۲۸ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید: (آنانکه از گناهان بزرگ و ناشایسته ها دوری می گزینند مگر گناه کوچک) (۱۱۴) فرمود: مراد از ناشایسته ها زنا و دزدی است و مراد از گناه کوچک این است که کسی مرتکب گناهی می شود و در پی آن از خداوند به خاطر آن گناه طلب آمرزش می کند. حدیث: ۴۲۹ - عن داود قال: سالت ابا عبدالله علیه السلام عن قول رسول الله صلی الله علیه و آله اذا زنی الرجل فارقه روح الايمان قال: فقال: هو مثل قول الله عزوجل: (و لا تیمموا الخبیث منه تنفقون) ثم قال غیر هذا ابین منه ذلک قول الله عزوجل: (و ایدهم بروح منه) هو الذی فارقه. ترجمه: ۴۲۹ - داود گوید: از امام صادق علیه السلام از گفتار رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسیدم که فرموده است: هرگاه مردی مرتکب زنا شود روح ایمان از او جدا می شود پس حضرت فرمود: این سخن پیامبر همانند گفتار خدای عزوجل است که می فرماید: (و قصد مکنید (مال) پلید را که از آن انفاق کنید) (۱۱۵) (زیرا همچنانکه مال پلید و طیب دارد روح هم با قصد و عمل پلید، پلید می شود و روح طیب که همان روح ایمان است مفارقت می کند) آنگاه می فرماید: کلامی دیگر از خداوند واضح تر از این است و آن، این سخن خدای عزوجل است: (و ایشان را با روحی از جانب خود یاری داد) (۱۱۶) این روح است که از شخص زانی جدا می شود. حدیث: ۴۳۰ - عن مسعده بن صدقه قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: الکبائر القنوط من رحمه الله و الیاس من روح الله و الامن من مکر الله و قتل النفس التي حرم الله و عقوق الوالدین و اکل مال الیتیم ضلما و اکل الربا بعد البینه و التعرب بعد الهجره و قذف المحصنه و الفرار بعد از حلف. ترجمه: ۴۳۰ - مسعده بن صدقه گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود: گناهان کبیره عبارتند از: ناامیدی از رحمت خداوند و مایوس گشتن از مهربانی خدا و ایمنی از مکر الهی و کشتن نفسی که خداوند کشتن او را حرام گردانیده و آزار رساندن به پدر و مادر و خوردن مال یتیم از روی ستم و ربا خواری بعد از آگاهی، و به حالت اعرابی بازگشتن پس از هجرت، و نسبت ناروا دادن به زن شوهردار و فرار نمودن از جهاد. حدیث: ۴۳۱ - عن ابی بکیر قال قلت لابی جعفر علیه السلام فی قول رسول الله اذا زنی الرجل فارقه روح الايمان قال هو قوله و ایدهم بروح منه ذاک الذی یفارقه. ترجمه: ۴۳۱ - ابن بکیر گوید: به امام باقر علیه السلام عرض کردم: درباره گفتار رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرمود: هرگاه مردی زنا کند روح ایمان از او جدا می شود، چه می فرماید؟ حضرت فرمود: این گفتار رسول خدا صلی الله علیه و آله (اشاره کننده به) گفتار خداوند است که می فرماید: (و آنان را با روحی از خود قوت بخشید) (۱۱۷) که این روح همان روحی است که از آنان جدایی نموده بود. حدیث: ۴۳۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: یسلب منه روح الايمان مادام علی بطنها فاذا نزل عاد الايمان. قال: ارایت ان هم قال: لا ارایت ان هم ان یسرق اتقطع یده؟ ترجمه: ۴۳۲ - امام صادق علیه السلام فرمود: روح ایمان از شخص زناکار تا وقتی که در حال زناست گرفته می شود پس هنگامی که از عمل زشت خود فارغ شد (و پشیمان گشت) ایمان باز می گردد. راوی گوید: عرض کردم: اگر کسی قصد زنا کند آیا باز هم ایمانش گرفته می شود؟ حضرت فرمود: خیر، آیا اگر کسی قصد دزدی کند دستش قطع می شود؟ حدیث: ۴۳۳ - عن ابی بصیر عن ابی عبدالله علیه السلام قال سمعته یقول الکبائر سبعة منها قتل النفس متعمدا و الشرک بالله العظیم و قذف المحصنه و اکل الربا بعد البینه و الفرار من الزحف و التعرب بعد الهجره و عقوق الوالدین و اکل مال الیتیم ظلما قال و التعرب و الشرک واحد. ترجمه: ۴۳۳ - ابی بصیر گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: گناهان کبیره هفت تاست: کشتن کسی از روی عمد و شرک

ورزیدن به خدای بزرگ و نسبت ناروا به زن شوهردار و رباخواری بعد از آگاهی و فرار از جهاد و بازگشتن به حالت اعرابی پس از هجرت و آزار رساندن به پدر و مادر و خوردن مال یتیم از روی ستم . سپس فرمود : تعرب (بازگشتن به حالت اعرابی) و شرک در یک درجه اند . حدیث : ۴۳۴ - قال ابو عبدالله عليه السلام : و الذی اذا دعاه ابوه لعن اباه و الذی اذا اجابه ابنه یضربه . ترجمه : ۴۳۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : و (دو کس نیز گناهانشان کبیره است ، یکی) کسی که وقتی پدرش او را می خواند پدر خود را لعنت می فرستد و دیگری کسی که با اینکه پدرش (خواسته) او را اجابت می کند ولی او پدرش را کتک می زند . حدیث : ۴۳۵ - عن محمد بن حکیم قال قلت لابی الحسن موسی علیه السلام الکبائر تخرج من الایمان ؟ فقال : نعم و ما دون الکبائر قال رسول الله صلی الله علیه و آله : لا یزنی الزانی و هو مومن و لا یسرق السارق و هو مومن . ترجمه : ۴۳۵ - محمد بن حکیم گوید : به امام موسی کاظم علیه السلام عرض کردم : آیا گناهان کبیره آدمی را از ایمان بیرون می برد ؟ حضرت فرمود : آری ، گناهان پایین تر از کبیره هم (ایمان را از دل بیرون می برند) رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : آن کسی که در معرض زنا کردن است در حالی که مومن باشد زنا نمی کند و آن کس که مشرف به دزدی کردن است در حالی که مومن باشد دزدی نمی کند . حدیث : ۴۳۶ - عن عبید بن زراره فی حدیث ان ابا جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله لا یزنی الزانی و هو مومن و لا یسرق السارق و هو مومن . ترجمه : ۴۳۶ - عبید بن زراره در حدیثی گوید : امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : مومن تا مومن است زنا نمی کند و مومن تا زمانی که مومن است دزدی نمی کند . حدیث : ۴۳۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اکبر الکبائر سبع الشریک بالله العظیم و قتل النفس التي حرم الله الا- بالحق و اکل اموال الیتامی و عقوق الوالدین و قذف المحصنات و الفرار من الزحف و انکار ما انزل الله عزوجل . ترجمه : ۴۳۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : بزرگترین گناهان بزرگ هفت گناهند : شرک آوردن به خدای بزرگ و کشتن نفسی که خداوند کشتن او را حرام گردانده مگر به سببی حق و خوردن اموال یتیم و آزار رساندن به پدر و مادر و نسبت ناروا دادن به زنان شوهر دار و گریختن از جهاد و انکار نمودن آنچه که خداوند عزوجل فرو فرستاده است . حدیث : ۴۳۸ - علی بن جعفر فی کتابه عن اخیه موسی به جعفر علیه السلام قال : سألته عن الکبائر التي قال الله عزوجل : (ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه) قال : التي اوجب الله علیها النار . ترجمه : ۴۳۸ - علی بن جعفر در کتابش از برادرش موسی بن جعفر علیه السلام روایت کرده که : از ایشان در مورد کبائر که در گفتار خدای عزوجل که می فرماید : (اگر از کبائری که از آنها نهی شده اید خودداری کنید) آمده است پرسیدم که آن کبائر کدامند ؟ حضرت فرمود : مراد از کبائر آن گناهانی است که خداوند بر ارتکاب آنها آتش دوزخ را واجب ساخته است . حدیث : ۴۳۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الکبائر سبع فینا انزلت و منا استحلقت فاولها الشریک بالله العظیم و قتل النفس التي حرم الله و اکل مال الیتیم و عقوق الوالدین و قذف المحصنه و الفرار من الزحف و انکار حقنا . ترجمه : ۴۳۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا گناه کبیره هفت گناهند که درباره ما نازل شده اند (ولی متأسفانه) همه آن گناهان را نسبت به خود ما روا داشته اند اولین آنها شرک آوردن به خدای بزرگ است و دیگری کشتن کسی که خداوند کشتن او را حرام گردانده و دیگری خوردن مال یتیم و دیگری رنجاندن پدر و مادر و دیگری نسبت ناروا دادن به زن شوهردار و دیگری گریختن از میدان جنگ و دیگری انکار نمودن حق ما است . (۱۱۸) حدیث : ۴۴۰ - و روی ان الحیف فی الوصیه من الکبائر . ترجمه : ۴۴۰ - و روایت شده است که : همانا ستم نمودن و بی عدالتی در وصیت از گناهان کبیره است . حدیث : ۴۴۱ - عن عباد بن کثیر النواء قال سالت ابا جعفر علیه السلام عن الکبائر فقال کل ما اوعده الله علیه النار . ترجمه : ۴۴۱ - عباد بن کثیر هسته خرما فروش گوید : از امام باقر علیه السلام درباره گناهان کبیره سوال کردم ، حضرت فرمود : تمامی گناهانی که خداوند بر ارتکاب آنها وعده آتش دوزخ را داده است گناهان کبیره اند . حدیث : ۴۴۲ - و باسناده عن ابی خدیجه سالم بن مکرم الجمال عن ابی عبدالله علیه السلام قال الکذب علی الله و علی رسوله و علی اوصیاء علیه السلام من الکبائر . ترجمه : ۴۴۲ - ابی خدیجه سالم بن مکرم شتربان از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که : دروغ بستن

بر خداوند و رسول و جانشینان رسول از گناهان کبیره است . حدیث : ۴۴۳ - و قال رسول الله صلى الله عليه و آله : من قال على ما لم اقل فليتبوا مقعده من النار . ترجمه : ۴۴۳ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : هر کس چیزی را که من نگفته ام به من نسبت دهد پس باید نشیمنگاهی از آتش را جایگاه و اقامتگاه خود سازد . حدیث : ۴۴۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : وجدنا فی کتاب علی علیه السلام الكبائر خمسة الشرك و عقوق الوالدین و اكل الربا بعد البینه و الفرار من الزحف و التعرب بعد الهجره . ترجمه : ۴۴۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : در کتاب علی علیه السلام یافتیم که : گناهان کبیره پنج گناهند : شرک و آزار رساندن به پدر و مادر و رباخواری پس از آگاهی و گریختن از جهاد و به حالت اعرابی بازگشتن پس از هجرت نمودن . حدیث : ۴۴۵ - عن عیید بن زراره قال : قلت لابی عبدالله علیه السلام : اخبرنی عن الكبائر فقال : هن خمس و هن مما اوجب الله علیهن النار قال الله تعالى : (ان الله لا یغفر ان یشرك به) و قال : (ان الذین یموتون یموتون یموتون یا کلون اموال الیتامی ظلما انما یموتون فی بطونهم ناوا و سیصلون سعیرا) و قال : (یا ایها الذین آمنوا اذا لقیتم الذین کفروا زحفا فلا تولوهم الادبار) الی آخر الایه و قال عزوجل : (یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و ذروا ما بقی من الربا) الی آخر الایه و رمی المحصنات الغافلات المومنات و قتل مومن متعمدا علی دینه . ترجمه : ۴۴۵ - عیید بن زراره گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم که : مرا نسبت به گناهان کبیره آگاه ساز . حضرت فرمود : گناهان کبیره پنج گناهند و آنها گناهانی هستند که خداوند بر آنها آتش دوزخ را واجب گردانده و می فرماید : (همانا خداوند شرک آوردن به خود را نمی بخشد) (۱۱۹) و می فرماید : (آنان که اموال یتیمان را ظالمانه می خورند به راستی که در شکمهایشان آتش می خروند و به زودی به دوزخ در آیند) (۱۲۰) و می فرماید : (ای ایمان آورندگان هرگاه در میدان جنگ با کافران روبرو شدید به آنان پشت نکنید) (۱۲۱) تا آخر آیه . و فرمود : (ای ایمان آورندگان از خدا بترسید و آنچه را که از ربا باقی مانده رها کنید) (۱۲۲) تا آخر آیه . و متهم ساختن زنان شوهردار ساده دل با ایمان و کشتن مومنی از روی عمد به خاطر دینداری اش . حدیث : ۴۴۶ - و عن الصادق علیه السلام قال : عقوق الوالدین من الكبائر لان الله جعل العاق عصیا شقیة . ترجمه : ۴۴۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : قتل نفس از گناهان کبیره است زیرا خداوند آزار رساننده به پدر و مادر را نافرمان و تیره روز گردانده است . حدیث : ۴۴۷ - و قال علیه السلام : و قتل النفس من الكبائر لان الله یقول : (و من یقتل مومنا متعمدا فجزاؤه جهنم خالدا فیها و غضب الله علیه و لعنه و اعدله عذابا عظیما) . ترجمه : ۴۴۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : قتل نفس از گناهان کبیره است زیرا خداوند می فرماید : (و کسی که مومنی را عمدا به قتل برساند کیفرش دوزخ است که در آن برای همیشه می ماند و خداوند بر او خشم گرفته و او را از رحمتش دور گردانده و برای وی عذابی بزرگ و آماده ساخته است .) (۱۲۳) حدیث : ۴۴۸ - و قال علیه السلام : و قذف المحصنات من الكبائر لان الله یقول : (لعنوا فی الدنیا و الاخره و لهم عذاب عظیم) . ترجمه : ۴۴۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : نسبت ناروا دادن به زنان شوهردار از گناهان کبیره است زیرا خداوند می فرماید : (چنین کسانی در دنیا و آخرت مورد لعنت هستند و کیفری بزرگ برای آنان می باشد) (۱۲۴) حدیث : ۴۴۹ - عن احمد بن عمر الحلبی قال : سالت ابا عبدالله علیه السلام عن قول الله عزوجل : (ان تجتنبوا كبائر ما تنهون عنه نكفر عنکم سیئاتکم) قال : من اجتنب ما اوعده الله علیه النار اذا کان مومنا کفر عنه سیئاته و ادخله مدخلا کریمما و الكبائر السبع الموجبات : قتل النفس الحرام و عقوق الوالدین و اكل الربا و التعرب بعد الهجره و قذف المحصنه و اكل مال الیتیم و الفرار من الزحف . ترجمه : ۴۴۹ - احمد بن عمر حلبی گوید : از امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل پرسیدم که می فرماید : (اگر از گناهان کبیره ای که از آنها نهی شده اید دوری کنید از دیگر گناهانتان چشم پوشی می کنیم) (۱۲۵) حضرت فرمود : کسی که از گناهانی که خداوند بر انجام آنها وعده آتش داده است دوری کند اگر مومن باشد از دیگر گناهانش چشم پوشی می کند و او را به منزلگاهی گرامی وارد می سازد و گناهان کبیره هفتگانه که موجب آتش دوزخ اند عبارتند از : کشتن نفسی که احترام دارد و آزردن پدر و مادر و خوردن ربا و بازگشتن به حالت اعرابی بودن پس از هجرت کرده است و نسبت ناروا دادن به زن شوهردار و خوردن مال یتیم و گریختن از جهاد . حدیث : ۴۵۰ -

عن الرضا عليه السلام في كتابه الى المامون قال : الايمان هو اداء الامانه و اجتناب جميع الكبائر و هو معرفه بالقلب و اقرار باللسان و عمل بالاركان - الى ان قال - و اجتناب الكبائر و هي قتل النفس التي حرم الله تعالى و الزنا و السرقة و شرب الخمر و عقوق الوالدين و الفرار من الزحف و اكل مال اليتيم ظلما و اكل الميتة و الدم و لحم الخنزير و ما اهل لغير الله به من غير ضروره و اكل الربا بعد البيئه و السحت و الميسر و هو القمار و البخس في المكيال و الميزان و قذف المحصنات و الزنا و اللواط و الياس من روح الله و الامن من مكر الله و القنوط من رحمه الله و معونه الظالمين و الركون اليهم و اليمين الغموس و حبس الحقوق من غير عسر و الكذب و الكبر و الاسراف و التبذير و الخيانه و الاستخفاف بالحج و المحاربه لاولياء الله و الاشتغال بالملاهي و الاصرار على الذنوب . ترجمه : ۴۵۰ -

امام رضا عليه السلام در نامه ای به مامون چنین نوشت : ایمان همان امانتداری و دوری از همه گناهان بزرگ است و ایمان همان شناخت قلبی و اقرار و اعتراف زبانی و عمل نمودن به وسیله اعضا است - تا آنجا که فرمود : - و دوری از گناهان کبیره ، و آنها عبارتند از : قتل نفسی که کشتن او را خداوند حرام ساخته است و زنا نمودن و دزدی کردن و نوشیدن شراب و آزردن پدر و مادر و گریختن از جهاد و خوردن مال یتیم از روی ستم و خوردن گوشت مردار و خون و گوشت خوک و هر ذبیحه ای که نام غیر خدا بر او برده شده است در صورتی که ضرورتی نباشد ، و خوردن ربا بعد از آگاهی (از ربوی بودن معامله) و خوردن حرام و قمار بازی و کاستن و کم گذاردن در پیمانه و وزن و نسبت ناروا دادن به زنان شوهردار و زنا و لواط و ناامیدی از رحمت خداوند و ایمنی از مکر خدا و دلسردی از رحمت الهی و یاری رساندن به ستمکاران و تکیه و اعتماد بر آنان ، و سوگند دروغ و حبس نمودن حق دیگران بدون اینکه سختی و ضرورتی موجب آن شده باشد ، و دروغگویی و تکبر و خودبزرگ بینی ، و اسراف و ولخرجی ، و خیانت و ناراستی ، و سبک شمردن حج ، و ستیزه کردن با دوستان خدا ، و مشغول بودن به خوشگذرانی های بیهوده ، و اصرار و پافشاری نمودن بر انجام گناهان . حدیث : ۴۵۱ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله : اجتنبوا السبع الموبقات قيل : و ما هن ؟ قال : الشرك بالله و السحر و قتل النفس التي حرم الله الا - بالحق و اكل الربا و اكل مال اليتيم و التولي يوم الزحف و قذف المح الغافلات المومنات . ترجمه : ۴۵۱ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : از هفت چیز هلاک آور دوری کنید ، به ایشان عرض شد : آن هفت چیز کدامند ؟ حضرت فرمود : شرک ورزیدن به خداوند ، و جادوگری ، و کشتن کسی که خداوند کشتن او را جز در صورتی که حق او باشد حرام گردانیده ، و ربا خواری ، و خوردن مال یتیم ، و پشت نمودن به دشمن در روز جهاد ، و نسبت ناروا دادن به زن شوهردار ساده دل با ایمان . حدیث : ۴۵۲ - عن محمد بن مسلم عن ابي عبدالله عليه السلام قال : قلت له : ما لنا نشهد على ما خالفنا بالكفر و ما لنا لانشهد لانفسنا و لاصحابنا انهم في الجنة ؟ فقال : من ضعفكم ان لم يكن فيكم شيء من الكبائر فاشهدوا انكم في الجنة قلت : فاي شيء الكبائر ؟ قال : اكبر الكبائر الشرك بالله و عقوق الوالدين و التعرب بعد الهجره و قذف المحصنه و الفرار من الزحف و اكل مال اليتيم ظلما و الربا بعد البيئه و قتل المومن فقلت له : الزنا و السرقة فقال : ليسا من ذلك . ترجمه : ۴۵۲ - محمد بن مسلم گوید : به امام صادق عليه السلام عرض کردم : چه شده است ما را که گواهی به کافر بودن مخالفین خود می دهیم ولی چرا خود و یاران مان گواهی به بهشتی بودن نمی دهیم ؟ حضرت فرمود : این به خاطر ضعف و ناتوانی شماست ، اگر در شما هیچیک از گناهان کبیره نبود پس گواه باشید که شما در بهشت هستید ، عرض کردم : گناهان کبیره چه چیزهایی هستند ؟ فرمود : بزرگترین آنها شرک ورزیدن به خداوند و آزردن پدر و مادر و پس روی نمودن به حالت اعرابی پس از هجرت و نسبت ناروا دادن به زن شوهردار و فرار از جهاد و خوردن مال یتیم از روی ستم و رباخواری بعد از آگاهی و کشتن مومن . پس عرض کردم : آیا زنا نمودن و دزدی کردن هم از گناهان کبیره است ؟ حضرت فرمود : نه این دو از گناهان کبیره شمرده نمی شوند . حدیث : ۴۵۳ - عن جعفر بن محمد عليه السلام في حديث شرائع الدين قال : و الكبائر محرمه و هي الشرك بالله و قتل النفس التي حرم الله و عقوق الوالدين و الفرار من الزحف و اكل مال اليتيم ظلما و اكل الربا بعد البيئه و قذف المحصنات و بعد ذلك الزنا و اللواط و السرقة و اكل الميتة و الدم و لحم الخنزير و ما اهل لغير الله به من غير ضروره و اكل السحت و البخس في

الميزان و المكيال و الميسر و شهادة الزور و الياس من روح الله و الامن من مكر الله و القنوط من رحمه الله و ترك معاونه المظلومين و الركون الى الظالمين و اليمين الغموس و حبس الحقوق من غير عسر و استعمال التكبر و التجبر و الكذب و الاسراف و التبذير و الخيانه و الاستخفاف بالحج و المحاربه الاولياء الله و الملاهي التي تصد عن ذكر الله عزوجل مكروهه كالغناء و ضرب الاوتار و الاصرار على صغائر الذنوب . ترجمه : ۴۵۳ - امام صادق عليه السلام در حديث قوانين و دستورات دين فرمود : (ارتكاب) گناهان كبريه حرام است و آنها عبارتند از : شرك آوردن به خداوند ، و كشتن نفسی كه خداوند آن را حرام ساخته ، و آزردن پدر و مادر ، و گريختن از جهاد ، و خوردن مال یتيم از روی ستم ، و ربا خواری بعد از آگاهی ، و نسبت ناروا به زنان شوهردار ، و پس از اينها زنا و لواط و دزدی و خوردن گوشت مردار و خون و گوشت خوك و گوشت هر ذبيحه ای كه نام غير خدا بر او برده شده بدون هيچگونه ضرورتی ، و خوردن حرام و كم گذاردن در وزن و پيمانه و قمار بازی و شهادت ساختگی و دروغ و مايوس شدن از رحمت خداوند و ايمنی از مكر الهی و ناامیدی از رحمت خدا و ترك ياری ستمديدگان و تكيه و اعتماد بر ستمگران و سوكند دروغ و حبس نمودن حق ديگران بدون در سختی و فشار بودن ، و تكبر ورزیدن و خود بزرگ بينی و دروغ گویی و اسراف و ولخرجی و خيانت و سبك شمردن حج و سيزه كردن با دوستان خدا و خوشگذرانی هايی كه آدمی را از ياد خدای عزوجل باز می دارد و ناپسندی آنها آشكار است همانند : عنا و نواختن تارها ، و اصرار و پافشاری بر گناهان كوچك . حديث : ۴۵۴ - و قال عليه السلام : الكبائر تسع اعظمهن الاشراك بالله عزوجل و قتل النفس المومنه و اكل الربا و اكل مال اليتيم و قذف المحصنات و الفرار من الزحف و عقوق الوالدين و استحلال البيت الحرام و السحر فمن لقي الله عزوجل و هو بري منهن كان معي في جنه مصاريها الذهب . ترجمه : ۴۵۴ - امام صادق عليه السلام فرمود : گناهان كبريه نه گناهند كه بزرگترين آنها شرك ورزیدن به خدای عزوجل ، و (پس از آن) كشتن نفس مومن و رباخواری و خوردن مال یتيم و نسبت ناروا دادن به زن شوهر دار و گريختن از جنگ و جهاد و آزردن پدر و مادر و حلال ساختن بيت الله الحرام (يعني رعايت نكردن احترام خانه خدا) و جادوگری پس هر كسی كه خداوند عزوجل را ديدار كند در حالی كه از اين گناهان پاك باشد همراه با من در بهشتی خواهد بود كه لنگه های در آن طلاست .

۴۷ - باب صحه التوبه من الكبائر

۴۷ - باب صحيح بودن توبه از گناهان كبريه حديث : ۴۵۵ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : (ان الله لا يغفر ان يشرك به و يغفر ما دون ذلك لمن يشاء) الكبائر فما سواها قال : قلت دخلت الكبائر في الاستثناء قال : نعم . ترجمه : ۴۵۵ - امام صادق عليه السلام اين آيه را قرائت فرمود : (به راستی كهخ خداوند شرك ورزیدن به خود را نمی بخشايد ولی غير از شرك را برای هر كسی كه بخواهد می بخشد) (۱۲۶) سپس فرمود : چه گناه كبريه باشد و چه صغيره . رواي گوید : عرض كردم : اينكه در آيه آمده است كه غير شرك را می بخشد آیا شامل گناهان كبريه هم می شود ؟ حضرت فرمود : آری . حديث : ۴۵۶ - عن اسحاق بن عمار قال : قلت لابی عبدالله عليه السلام : الكبائر فيها استثناء ان تغفر لمن يشاء ؟ قال : نعم . ترجمه : ۴۵۶ - اسحاق بن عمار گوید : به امام صادق عليه السلام عرض كردم : آیا گناهان كبريه هم در اين آيه از شرك استثناء شده اند ؟ حضرت فرمود : آری . حديث : ۴۵۷ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : ما من مومن يقارف في يومه و ليلته اربعين كبريه فيقول و هو نادم استغفر الله الذي لا اله الا الله هو الحي القيوم بديع السماوات و الارض ذا الجلال و الاكرام و اساله ان يصلي على محمد و آله و ان يتوب على الاغفرها الله له و لاخير فيمن يقارف في يومه اكثر من اربعين كبريه . ترجمه : ۴۵۷ - امام صادق عليه السلام فرمود : هيچ مومنی نيست كه در شبانه روز (حتي اگر) مرتكب چهل گناه كبريه شود و با حالت پشيمانی جمله استغفار زير را بگويد جز اينكه خداوند گناهانش را می بخشايد و آن استغفار اين است : (استغفرالله الذي لا اله الا هو الحي القيوم بديع السماوات و الارض ذا الجلال و الاكرام و اساله ان يصلي على

محمد و آل و ان يتوب علی) سپس فرمود: کسی که در روز مرتکب بیش از چهل گناه کبیره شود در وجودش خیری نیست.

حدیث: ۴۵۸ - قال رسول الله صلى الله عليه و آلہ: انما شفاعتی لاهل الکبائر من امتی. ترجمه: ۴۵۸ - رسول خدا صلی الله علیه و آلہ فرمود: همانا شفاعت من برای کسانی از امت من باشد که مرتکب گناه کبیره شده اند. حدیث: ۴۵۹ - وقال الصادق علیه السلام: شفاعتنا لاهل الکبائر من شیعتنا فاما التائبون فان الله يقول: (ما علی المحسنين من سبيل). ترجمه: ۴۵۹ - امام صادق علیه السلام فرمود: شفاعت ما برای شیعیانی است که اهل انجام گناهان کبیره اند ولی آنان که توبه کرده اند خداوند درباره آنان می فرماید: (بر علیه نیکوکاران هیچ راهی نیست) (۱۲۷) حدیث: ۴۶۰ - وقال امیرالمؤمنین علیه السلام: لا شفیع انجح من التوبه. ترجمه: ۴۶۰ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: هیچ شفاعت کننده ای پیرومندتر از توبه نیست. حدیث: ۴۶۱ - و سئل الصادق علیه السلام عن قول الله عزوجل: (ان الله لا يغفر ان يشرك به و يغفر ما دون ذلك يشاء) دخلت الکبائر فی مشیه الله قال نعم ان شاء عذب علیها و ان شاء عفا. ترجمه: ۴۶۱ - از امام صادق علیه السلام درباره این آیه که می فرماید: (به راستی که خداوند شرک ورزیدن به خود را نمی بخشد ولی غیر از شرک را برای هر که بخواهد می بخشد) (۱۲۸) پرسیده شد که آیا اینکه فرموده است: (برای هر که بخواهد) شامل انجام دهندگان گناهان کبیره هم می شود؟ حضرت فرمود: آری. اگر خدا بخواهد آنان را عذاب می کند و اگر بخواهد می بخشد. حدیث: ۴۶۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل: (و من یقتل مومنا متعمدا فجزاؤه جهنم خالدا فیها) قال: جزاؤه جهنم ان جازاه. ترجمه: ۴۶۲ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید: (کسی که مومنی را از روی عمد به قتل برساند جزایش برای همیشه دوزخ است) (۱۲۹) فرمود: جزای چنین کسی دوزخ است اگر خداوند او را مجازات کند. حدیث: ۴۶۳ - و عن ابی جعفر علیه السلام فی حدیث الاسلام و الایمان قال: و الایمان من شهد ان لا اله الا الله - الی ان قال: - و لم یلق الله بذنب اوعده علیه بالنار قال ابو بصیر: جعلت فداک و اینا لم یلق الله الیه بذنب اوعده الله علیه النار فقال: لیس هو حیث تذهب، انما هو من لم یلق الله بذنب اوعده الله علیه بالنار و لم یتب منه. ترجمه: ۴۶۳ - امام باقر علیه السلام در حدیث اسلام و ایمان می فرمود: و ایمان کسی دارد که شهادت به وحدانیت خداوند دهد و خداوند را با گناهی که خدا وعده آتش بر آن داده است دیدار نکند. ابوبصیر عرض کرد: فدایت شوم کدامیک از ما خداوند را با چنین گناهی دیدار نمی کند؟ حضرت فرمود: اینگونه نیست که تو فکر می کنی بلکه مراد من این است که خداوند را با گناهی که او وعده آتش بر آن داده است دیدار نکند در حالی که از آن گناه توبه نکرده باشد. حدیث: ۴۶۴ - عن سهل بن یسع قال سمع الرضا علیه السلام بعض اصحابه یقول: لعن الله من حارب علیا علیه السلام فقال له: قل الا من تاب و اصلح ثم قال: ذنب من تخلف عنه و لم یتب اعظم من ذنب من قاتله ثم تاب. ترجمه: ۴۶۴ - سهل بن یسع گوید: امام رضا علیه السلام شنید که یکی از یارانش می گوید: خداوند لعنت کند کسی را که با علی علیه السلام جنگید. حضرت به او فرمود: بگو: بجز کسی که توبه نمود و خود را نیکو کرد. سپس فرمود: گناه کسی که به علی علیه السلام پشت نمود و توبه نکرد از گناه کسی که با او جنگید و سپس توبه کرد بزرگتر است. حدیث: ۴۶۵ - عن محمد بن ابی عمیر قال: سمعت موسی بن جعفر علیه السلام یقول: من اجتنب الکبائر من المومنین لم یسال عن الصغائر قال الله تعالی: (ان تجتنبوا کبائر ما تنهون عنه نکفر عنکم سیئاتکم و ندخلکم مدخلا کریم) قال: قلت: فالشفاعه لمن تجب؟ فقال حدثنی ابی عن آبائه عن علی علیه السلام قال قال رسول الله صلی الله علیه و آلہ: انما شفاعتی لاهل الکبائر من امتی فاما المحسنون فما علیهم من سبیل قال ابن ابی عمیر: فقلت له: یا ابن رسول الله فکیف تكون الشفاعه لاهل الکبائر و الله تعالی یقول: (و لا یشفعون الا لمن ارتضی) و من یرتکب الکبائر لایکون مرتضی فقال: یا ابا احمد ما من مومن یدنب ذنبا الا ساءه ذلك و ندم علیه و قد قال رسول الله صلی الله علیه و آلہ: کفی بالندم توبه و قال: من شرته حسنه و ساءته سیئه فهو مومن فمن لم یندم علی ذنب یرتکبه فلیس بمومن و لم تجب له الشفاعه - الی ان قال - قال النبی صلی الله علیه و آلہ: لا کبیر مع الاستغفار و لا صغیر مع الاصرار. ترجمه: ۴۶۵ - محمد بن ابی عمیر گوید: از امام موسی بن جعفر علیه السلام شنیدم که می فرمود: هر کس از مومنین از

گناهان کبیره دوری کند در مورد گناهان صغیره از او بازخواست نمی شود خداوند تعالی می فرماید: (اگر از گناهان کبیره ای که از ارتکاب آنها نهی شده اید دوری کنید از گناهانتان در می گذریم و شما را در محلی ارجمند وارد می سازیم) (۱۳۰) راوی گوید: عرض کردم پس شفاعت برای چه کسانی است؟ حضرت فرمود: پدرم از پدران بزرگوارش و آنان از علی علیه السلام، روایت نمود که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: به راستی که شفاعت من شامل کسانی از اتم می گردد که اهل ارتکاب گناهان کبیره بوده اند اما نیکوکاران که چیزی بر علیه آنان نیست. ابن ابی عمیر گوید: عرض کردم: ای فرزند رسول خدا چگونه شفاعت اهل کبائر می گردد و حال اینکه خدای تعالی می فرماید: (و شفاعت نمی کنند مگر برای کسی که برگزیده و مورد رضایت است) (۱۳۱) و کسی که مرتکب گناهان کبیره می گردد برگزیده نیست. حضرت فرمود: ای ابا احمد! هیچ مومنی نیست که گناهی انجام دهد جز اینکه آن گناه او را ناراحت می سازد و بر گناه خویش پشیمان می گردد و رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است که: برای توبه کردن پشیمانی کافی است و فرمود: کسی که نیکی اش او را شادمان سازد و بدی اش وی را بد حال گرداند چنین کسی مومن است پس کسی که بر گناهی که انجام می دهد پشیمان نشود مومن نمی باشد و شفاعت نمودن او لازم نیست - تا آنجا که فرمود: - پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: با وجود استغفار گناه کبیره ای باقی نمی ماند و در صورت اصرار و پافشاری صغیره ای نخواهد بود (زیرا اصرار بر گناه صغیره خود گناه کبیره است). حدیث: ۴۶۶ - عن ابراهیم بن العباس قال: كنت في مجلس الرضا عليه السلام فتذاكرنا الكبائر وقول المعتزلة فيها انها لا تغفر فقال الرضا عليه السلام: قال ابو عبدالله: قد نزل القرآن بخلاف قول المعتزلة قال الله عزوجل: (و ان ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم). ترجمه: ۴۶۶ - ابراهیم بن عباس گوید: در مجلس امام رضا علیه السلام بودم و با یکدیگر درباره گناهان کبیره و نظر معتزله که گناهان کبیره بخشیده نمی شوند گفتگو می کردیم پس امام رضا علیه السلام فرمود: امام صادق علیه السلام فرموده است که: قرآن بر خلاف نظر معتزله نازل شده است زیرا خداوند عزوجل فرموده است: (و همانا پروردگارت دارای مغفرت است و مردمان را بر ظلم و ستمشان می بخشد) (۱۳۲). حدیث: ۴۶۷ - عن جندب الغفاری ان رسول الله صلی الله علیه و آله قال: ان رجلا قال یوما: و الله لا یغفر الله لفلان فقال الله عزوجل: من ذا الذی تالی علی ان لا اغفر لفلان؟ فانی قد غفرت لفلان و احببت عمل الثانی بقوله لا یغفر الله لفلان. ترجمه: ۴۶۷ - جندب غفاری گوید: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: به راستی که روزی مردی گفت: سوگند به خدا که فلانی را خداوند نمی بخشد پس خداوند عزوجل فرمود: این کیست که بر من سوگند می خورد که فلانی را نمی بخشم؟ من فلانی را بخشیدم و به خاطر سخن این شخص عملش را باطل و ناچیز نمودم. حدیث: ۴۶۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قوله تعالی: (و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء) دخلت الكبائر فی الاستثناء؟ قال علیه السلام: نعم. ترجمه: ۴۶۸ - از امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای تعالی که می فرماید: (خداوند غیر از شرک را برای هر که بخواهد می بخشد) (۱۳۳) پرسیده شد که آیا گناهان کبیره هم در این استثنا داخل هستند؟ (یعنی خداوند آنها را نیز می بخشد؟) حضرت فرمود: آری.

۴۸ - باب تحریم الاصرار علی الذنب و وجوب المبادرة بالتوبه و الاستغفار

۴۸ - باب تحریم پافشاری نمودن بر گناه و وجوب مبادرت نمودن به توبه و استغفار حدیث: ۴۶۹ - عن ابی بصیر قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول: لا و الله لا یقبل الله شیئا من طاعته علی الاصرار علی شیء من معاصیه. ترجمه: ۴۶۹ - ابی بصیر گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: نه سوگند به خداوند که خدا در صورت اصرار و پافشاری (بنده اش) بر انجام معصیتی از معاصی هیچ طاعتی از طاعات وی را نمی پذیرد. حدیث: ۴۷۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله من علامات الشقاء جمود العین و قسوه القلب و شده الحرص فی طلب الدنیا و الاصرار علی الذنب. ترجمه: ۴۷۰ - از امام صادق علیه السلام روایت است که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: از نشانه های شقاوت و تیره روزی عبارت است از:

خشک شدن چشم از اشک (و نگرستن) و سنگدلی و زیادی حرص در طلب دنیا و پافشاری بر گناه دیگر گناهی صغیره نیست و با استغفار نمودن کبیره ای باقی نمی ماند. حدیث: ۴۷۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: لا صغیره مع الاصرار و لا کبیره مع الاستغفار. ترجمه: ۴۷۱ - امام صادق علیه السلام فرمود: با وجود اصرار و پافشاری بر گناه دیگر گناهی صغیره نیست و با استغفار نمودن کبیره ای باقی نمی ماند. حدیث: ۴۷۲ - عن ابی جعفر علیه السلام فی قول الله عزوجل: (و لم یصروا علی ما فعلوا و هم یعلمون) قال: الاصرار ان یذنب الذنب فلا یتستغفر الله و لا یحدث نفسه بالتوبه فذلک الاصرار. ترجمه: ۴۷۲ - امام باقر علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید: (و اصرار نکردند بر آنچه انجام می دادند و آنان می دانند) (۱۳۴) فرمود: اصرار نمودن بر گناه این است که مرتکب گناهی شود و پس از آن نه استغفار کند و نه با خود درباره توبه کردن سخن گوید چنین کاری اصرار است. حدیث: ۴۷۳ - عن جعفر بن محمد عن ابیه علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: من اذنب ذنبا و هو ضاحک دخل النار و هو باک. ترجمه: ۴۷۳ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش و ایشان از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کند که: کسی که مرتکب گناهی شود در حالی که خنده بر لب دارد در قیامت با چشم گریان داخل آتش می شود.

۴۹ - باب جمله مما ینبغی تز که من الخصال المحرمه و المکروهه

۴۹ - باب تعدادی از خصلتهای حرام و مکروه که سزاوار است ترک شوند حدیث: ۴۷۴ - قال ابو عبدالله علیه السلام اصول الکفر ثلاثه الحرص و الاستکبار و الحسد. ترجمه: ۴۷۴ - امام صادق علیه السلام فرمود: ریشه های کفر سه چیز است: حرص و خودبزرگ بینی و حسد و ورزیدن. حدیث: ۴۷۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال النبی صلی الله علیه و آله: ارکان الکفر اربعه الرغبه و الرهبه و السخط و الغضب. ترجمه: ۴۷۵ - امام صادق علیه السلام فرمود: پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است: پایه های کفر چهار چیز است: میل و خواهش، ترس و بیم، و ناخشنودی و خشم. حدیث: ۴۷۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: ان اول ما عصی الله به سته حب الدنيا و حب الرئاسة و حب الطعام و حب النوم و حب الراحة و حب النساء. ترجمه: ۴۷۶ - امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: همانا اولین چیزهایی که بوسیله آنها نافرمانی خداوند صورت گرفته است شش چیز است: دوستی دنیا و دوستی ریاست و دوستی خوراک و دوستی خواب و دوستی آرامش و دوستی زنان. حدیث: ۴۷۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: ثلاث من کن فیه کان منافقا و ان صام و صلی و زعم انه مسلم من اذا اوتمن خان و اذا حدث کذب و اذا وعد اخلف ان الله عزوجل قال فی کتابه (و ان الله لا یحب الخائنین) و قال (ان لعنت الله علیه ان کان من الکاذبین) و فی قوله (و اذکر فی الکتاب اسماعیل انه کان صادق الوعد و کان رسولا نبیا). ترجمه: ۴۷۷ - امام صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: سه چیز است که اگر در کسی باشد آن کس منافق است اگر چه روزه بگیرد و نماز بخواند و به مسلمان بودن خود معتقد باشد: کسی که هنگامی که او را امین شمرند خیانت کند و هنگامی که سخن گوید دروغ گوید و هنگامی که وعده دهد خلف وعده کند. به راستی که خداوند عزوجل در کتابش فرموده است: (همانا که خداوند خیانتکاران را دوست نمی دارد) (۱۳۵) و فرمود: (لعنت خدا بر او باد اگر از دروغگویان باشد) (۱۳۶) و فرمود: (و در کتاب، اسماعیل را یادآور که او وعده اش راست بود و فرستاده و پیامبر بود) (۱۳۷) حدیث: ۴۷۸ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله: الا اخبرکم بشارا رجالکم قلنا: بلی یا رسول الله قال: شرار رجالکم البهات الجریء الفحاش الاکل وحده و المانع رفده و الضارب عبده و الملجی عیاله الی غیره. ترجمه: ۴۷۸ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: آیا شما را نسبت به بدترین مردانتان آگاه سازم؟ گفتیم: آری ای رسول خدا! حضرت فرمود: بدترین مردان شما کسی است که دروغ باف، گستاخ و بسیار هرزه گو باشد، به تنهایی بخورد و یاری اش را (از مردمان) باز دارد و گماشته زیر دستش را کتک بزند و خانواده اش را به دیگری پناهنده سازد. حدیث: ۴۷۹ - عن یزید الصائغ قال: قلت لابی عبدالله

عليه السلام : رجل على هذا الامر ان حدث كذب و ان وعد اخلف و ان اوتمن خان ما منزلته ؟ قال : هي ادنى المنازل من الكفر و ليس كافر . ترجمه : ۴۷۹ - يزيد بن صائغ گوید : به امام جعفر صادق علیه السلام عرض کردم : مردی هست که شیعه است ولی اگر سخن گوید دروغ می گوید و اگر وعده دهد به وعده اش وفا نمی کند و اگر امینش بشمرند خیانت می کند چنین کسی چه مقام و منزلتی دارد ؟ حضرت فرمود : منزلت او نزدیکترین منزلتها به کفر است ولی کافر نیست . حدیث : ۴۸۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : خطب رسول الله صلى الله عليه و آله الناس فقال : الا اخبركم بشراركم ؟ قالوا : بلى يا رسول الله فقال : الذى يمنع رفته و يضرب عبده و يتزود وحده فظنوا ان الله لم يخلق خلقا هو شر من هذا ثم قال : الا اخبركم بمن هو شر من ذلك ؟ قالوا : بلى يا رسول الله قال : الذى لا يرجى خيره و لا يومن شره فظنوا ان الله لم يخلق خلقا هو شر من هذا ثم قال : الا اخبركم بمن هو شر من ذلك ؟ قالوا : بلى قال : المتفحش اللعان الذى اذا ذكر عنده المومنون لعنهم و اذا ذكره لعنوه . ترجمه : ۴۸۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله برای مردم خطبه ای خواند و فرمود : آیا به شما خبر دهم که بدترین شما کیست ؟ عرض کردند : آری ای رسول خدا ! حضرت فرمود : کسی که یاری اش را از مردمان باز دارد و بنده زیر دستش را بزند و برای خودش تنها توشه تهیه کند - مردم از این سخن پیامبر چنین پنداشتند که خداوند بدتر از چنین کسی را نیافریده است - سپس پیامبر فرمود : آیا شما را به بدتر از این کس خبردار سازم ؟ عرض کردند : آری ای رسول خدا ! حضرت فرمود : کسی که امید خیر از او داشته نمی شود و از شرس ایمنی نیست - باز مردم پنداشتند که خداوند بدتر از چنین کسی را نیافریده است - سپس پیامبر فرمود : آیا به شما به بدتر از این هم خبر دهم ؟ عرض کردند : آری . حضرت فرمود : کسی که بسیار هرزه گو و بد زبان است و هرگاه نام مومنی در نزد او برده می شود وی را لعنت می کند و هرگاه در نزد مومنین از او یاد شود آنان نیز او را لعنت می فرستند . حدیث : ۴۸۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : الا اخبركم بابعدم منى شبيها ؟ قالوا بلى يا رسول الله قال : الفاحش المتفحش البذى البخيل المختال الحقود الحسود القاسى القلب البعيد من كل خير يرجى غير المامون من كل شىء يتقى . ترجمه : ۴۸۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : آیا شما را آگاه نسازم که کدامیک از شما شباهتتان به من کمتر و از من دورتر است ؟ گفتند : آری ای رسول خدا ! حضرت فرمود : آنکه بدگو ، بیهوده گو ، رشت گفتار ، تنگ چشم ، متکبر ، کینه ورز ، حسود و سنگدل باشد و از هر خیری که امید آن می رود دور باشد و (مردم) درباره او از هر شری که از آن خیری که امید آن می رود دور باشد و (مردم) درباره او از هر شری که از آن پرهیز می شود در امان نباشند . حدیث : ۴۸۲ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله خمس لعنتهم و كل نبى مجاب : الزائد فى كتاب الله و التارك لسننى و المكذب بقدر الله و المستحل من عترتى ما حرم الله و المستأثر بالفىء المستحل له . ترجمه : ۴۸۲ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : پنج کس را من و هر پیامبری که دعایش پذیرفته و مورد قبول درگاه الهی است لعنت می فرستیم : آنکه در کتاب خدا چیزی بیافزاید و آنکه سنت و روش مرا ترک گوید و آنکه قضا و قدر الهی را دروغ بداند و آن که درباره خاندان من آنچه را که خداوند حرام ساخته است حلال بشمرد (احترام خاندان مرا رعایت نکند) و آنکه غنیمت را برای خود برگزیند و آن را بر خود حلال بداند . حدیث : ۴۸۳ - عن امير المؤمنين عليه السلام قال : بين الكفر على اربع دعائم الفسق و الغلو و الشك و الشبهه و الفسق على اربع شعب على الجفاء و العمى و الغفلة و العتو و الغلو على اربع شعب على التعمق بالراى و التنازع فيه و الزيف و الشقاق و الشك على اربع شعب على المريبه و الهوى و التردد و الاستسلام و الشبهه على اربع شعب اعجاب بالزينة و تسويل النفس و تناول العوج و لبس الحق بالباطل و النفاق على اربع دعائم على الهوى و الهوينا و الحفيظه و الطمع و الهوى على اربع شعب على البغى و العدوان و الشهوه و الطغيان و الهوينا على اربع شعب على الغره و الامل و الهينه و المماطله و الحفيظه على اربع شعب على الكبر و الفخر و الحميه و العصبيه و الطمع على اربع شعب الفرح و المرح و اللجاجه و التكاثر . ترجمه : ۴۸۳ - امير المؤمنين علیه السلام فرمود : ای پسر من ! کفر بر چهار ستون استوار است : یکی هرزگی و بیراهه رفتن ، دیگری

زیاده روی و دیگری دودلی و دیگری پوشیدگی و مبهم بودن کار. و هرزگی خود بر چهار بخش است: بر ستمگری و روی گردانی (از حق) و کوری و غفلت و سرکشی. و زیاده روی نیز بر چهار شاخه است: بر کنجکاوی (ناصواب) و نزاع و درگیری در رای و انحراف (از حق) و دشمنی و زیر بار حق نرفتن. دو دلی نیز بر چهار پایه است: بر جدال (گفت و شنود باطل) و خواهش نفسانی و سرگردانی و خودباختن (گردن نهادن به گمراهی). و پوشیدگی و ابهام در کار نیز بر چهار بخش است: بر شگفت زده شدن به سبب زینت و آرایش ظاهری و آراستن نفس چیزی را و باز گرداندن (امور و آراء) به کجی و پوشاندن حق به باطل. و دو رویی بر چهار پایه استوار است: بر خواهش نفسانی و رفق و مدارا (ملایمت نابجا) و نخوت و شهوت و نافرمانی. و ملایمت (نابجا) بر چهار بخش است: بر امید بیهوده و آرزو و آهستگی و سهل انگاری. و نخوت و غرور بر چهار شاخه است: بر خود بزرگ بینی و به خود نازیدن و غیرت (بی جا) و سرسختی نمودن. و طمع نیز بر چهار بخش است: بر شادمانی و خوش خرامیدن و لجاجت و زیاده طلبی. حدیث: ۴۸۴ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال: ان المنافق ینهی و لاینهی و یامر بما لایاتی و اذا قام الی الصلاه اعترض قلت: یا ابن رسول الله و ما الاعتراض؟ قال: الالتفات و اذا رکع ربض، یمسی و همه العشاء و هو مفطر و یصبح و همه النوم و لم یسهر ان حدثک کذبک و ان اثمتته خانک و ان غبت اغتابک و ان وعدک اخلفک. ترجمه: ۴۸۴ - امام سجاد علیه السلام فرمود: همانا که منافق (دیگران را از کار زشت) باز می دارد ولی خود باز نمی ایستد و چیزی امر می کند که خود انجام نمی دهد و هنگامی که برای نماز به پا می ایستد به حالت اعتراض است. - روای گوید: - عرض کردم: ای فرزند رسول خدا! حالت اعتراض چگونه است؟ حضرت فرمود: یعنی به دور و بر خود نگاه می کند. و هنگامی که به رکوع رود گویی شتری است که زانو زده است (یعنی رکوع وی با تعظیم پروردگار همراه نیست)، شب می کند در حالی که همه همتش خوردن غذای شبانه است و حال اینکه روزه دار نبوده و ناشتا خورده است و صبح می کند در حالی که همه همتش خوابیدن است و حال اینکه شب زنده داری نکرده است، اگر با تو سخن گوید به تو دروغ می گوید و اگر او را در کاری امین گردانی به تو خیانت می کند و اگر حضور نداشته باشی از تو غیبت می کند و اگر به تو وعده دهد به وعده اش وفا نمی کند. حدیث: ۴۸۵ - و عن عبدالملک بن بحر رفعه مثل ذلک و زاد فیه و اذا رکع ربض و اذا سجد نقر و اذا جلس شغل. ترجمه: ۴۸۵ - از طریق عبدالملک بن بحر نیز شبیه این روایت آمده است و در آن دو جمله اضاف دارد: و هنگامی که به رکوع رود گوئیا شتری است که زانو زده است و هنگامی که به سجده رود گویی به زمین نوک می زند (یعنی با شتاب به سجده می رود و بر می خیزد) و هنگامی که می نشیند پای خود را باز می کند. حدیث: ۴۸۶ - عن النبی صلی الله علیه و آله فی وصیه طویلہ قال: سیاتی اقوام یا کلون طیب الطعام و الوانها و یرکبون الدواب و یتزینون بزینہ المراه لزوجها و یتبرجون تبرج النساء و زینتھن مثل زی الملوک الجابره هم منافقو هذه الامه فی آخر الزمان شاربون بالقهوات لاعبون بالکعبا راکبون الشهوات تارکون الجماعات راقدون عن العتمة مفرطون فی الغدوات یقول الله تعالی: (فخلف من بعدهم خلف اضاعوا الصلاه و اتبعوا الشهوات فسوف یلقون غیا). ترجمه: ۴۸۶ - پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در ضمن سفارشی طولانی فرمود: به زودی گروه هایی می آیند که طعام پاکیزه و رنگارنگ می خورند و بر چهارپایان سوار می شوند و همانند زنی که برای همسرش خود را می آراید خویشتن را آرایش می کنند و همانند زنان زینت خود را به دیگران می نمایانند و به مانند پادشاهان ستمگر رفتار می کنند آنان در آخر زمان منافقان این امت هستند قهوه ها می نوشند و نرده بازی می کنند و بر مرکب شهوتها سوار می شوند و حضور در جماعت های مسلمین را ترک می کنند، شامگاهان را در خواب به سر می برند و بامداد را به سهل انگاری می گذرانند خداوند تعالی می فرماید: (پس بعد از آنان کسانی جانشین شدند که نماز را ضایع کردند و از خواهش ها پیروی نمودند پس زود باشد که شر را ببینند) (۱۳۸) حدیث: ۴۸۷ - عن جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال: یا علی خلق الله عزوجل الجنه لبنتین لبنه من ذهب و لبنه من فضه - الی ان قال - فقال الله جل جلاله: و عزتی و جلالی لایدخلها مدمن خمر و لانمام و لادیوث و لا شرطی و لا مخنث و لانباش

و لا عشار و لا قاطع رحم و لا قدری یا علی کفر بالله العظیم من هذه الامه عشره القتات و الساحر و الديوت و الناکح المراه حراما فی دبرهائ ناکح البهيمه و من نکح ذات محرم و الساعی فی الفتنه و بائع السلاح من اهل الحرب و مانع الزکاه و من وجد سعه فمات و لم یحج - الی ان قال :- یا علی تسعه اشياء تورث النسیان اکل التفاح الحامض و اکل الکزبره و و الجبن و سور الفار و قراءه کتابه القبور و المشی بین امراتین و طرح القلمه و الحجامه فی النقره و البول فی الماء الراکد . ترجمه : ۴۸۷ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که در وصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است که فرمود : ای علی ! خدا عزوجل بهشت را خشتی از طلا و خشتی از نقره آفرید - تا آنجا که فرمود : پس خداوند جل جلاله فرمود : به عزت و بزرگی ام سوگند که چند گروه داخل بهشت نمی شوند : کسی که مداومت بر خوردن شراب دارد ، سخن چین ، کسی که دربارہ زن خود غیرت نداشته باشد ، پاسبان (ستمگران) ، مرد زن صفت ، کسی که نبش قبر می کند ، باجگیر ، کسی که با خویشان قطع رابطه کند ، کسی که منکر قضا و قدر الهی است . ای علی ! از این امت ده گروه اند که به خداوند بزرگ کافر گشته اند : تهمت زننده (یا بد زبان یا دروغگو) و جادوگر و مردی که دربارہ زن خود غیرت و تعصب ندارد و مردی که به حرام از عقب با زنی نزدیکی کند و کسی که با حیوانی مجامعت کند و کسی که با محرم خود مباشرت کند و کسی که در ایجاد فتنه سخن چینی کند و کسی که به کسانی که با مسلمانان در جنگ هستند اسلحه بفروشد و آنکه از پرداخت زکات خودداری می کند و کسی که استطاعت رفتن به حج را بیابد ولی به حج نرود تا بمیرد - تا آنجا که فرمود : - ای علی ! نه چیز است که باعث فراموشی می شود : خوردن سیب ترش و خوردن خیار بزرگ و خوردن پنیر و خوردن نیم خورده موش و خواندن نوشته روی سنگ قبرها و راه رفتن بین دو زن و انداختن و پرت کردن شپش و حجامت کردن در گودی بالای پشت کردن و بول کردن در آب راکد . حدیث : ۴۸۸ - قال الصادق جعفر بن محمد علیه السلام : من لم یبال ما قال و ما قیل فیه فهو شرک شیطان و من لم یبال ان یراه الناس نسیا فهو شرک شیطان و من اغتاب اخاه المومن من غیر تره بینهما فهو شرک شیطان و من شغف بمحبه الحرام و شهوه الزنا فهو شرک شیطان ثم قال علیه السلام : ان لولد الزنا علامات احدها بغضنا اهل البيت و ثانيها ان یحن الی الحرام الذی خلق منه و ثالثها الاستخفاف بالدين و رابعها سوء المحضر للناس و لایسیء محضر اخوانه الا من ولد علی غیر فراش ابیه او حملت به امه فی حیضها . ترجمه : ۴۸۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که باکی ندارد که چه می گوید و چه دربارہ اش گفته می شود چنین کسی شریک شیطان است و کسی که باکی نداشته باشد که مردم او را بی ارزش و بی مقدار بدانند شریک شیطان است و کسی که بدون اینکه بین اینکه بین او و برادر مومنش بدی و امر ناپسندی باشد غیبت او را کند چنین کسی شریک شیطان است و کسی که دلباخته و شیفته محبت حرام و شهوت زنا شود چنین کسی شریک شیطان است - سپس فرمود : - برای کسی که از راه زنا متولد شده است نشانه هایی هست : یکی از آنها اینکه دشمن ما اهل بیت است و دوم اینکه به سوی همان عمل حرامی که از ان زاده شده است (یعنی زنا) اشتیاق و میل دارد و سوم اینکه دین را سبک می شمرد و چهارم اینکه حضور او برای مردمان بد و ناپسند است و کسی حضورش مایه ناخرسندی برادرانش نمی شود مگر اینکه بر غیر بستر پدرش (یعنی از راه زنا) متولد گشته باشد یا اینکه مادرش در حال حیض به او حامله شده باشد . حدیث : ۴۸۹ - و خطب امیر المؤمنین علیه السلام فی عید الفطر - الی ان قال : - اطیعوا الله فیما نهاکم عنه من قذف المحصنه و اتیان الفاحشه و شرب الخمر و بخص المکیال و شهاده الزور و الفرار من الزحف . ترجمه : ۴۸۹ - امیر المؤمنین علیه السلام در روز عید فطر خطبه ای خواند . . . تا آنجا که فرمود : - خداوند را در اموری که شما را از آنها نهی فرموده است اطاعت کنید . آن امور عبارتند از : نسبت ناروا دادن به زن شوهردار و انجام زشتکاری (زنا) و نوشیدن شراب و کم گذاردن پیمانه (کم فروشی) و شهادت دروغ و فراز از جهاد . حدیث : ۴۹۰ - عن الصادق جعفر بن محمد عن ابیه عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان الله تبارک و تعالی کره لکم ایتها الامه اربعا و عشرین خصله و نهاکم عنها کره لکم العبث فی الصلاه و کره المن فی الصدقه و کره الضحک بین القبور و کره التطلع فی الدور و کره النظر الی فروج النساء و قال یورث العمی و کره الکلام

عند الجماع و قال يورث الخرس و كره النوم قبل العشاء الاخره و كره الحديث بعد العشاء الاخره و كره الغسل تحت السماء بغير مئزر و كره المجامعه تحت المساء و كره دخول الانهار الا بمئزر و قال فى الانهار عمار و سكان من الملائكه و كره دخول الحمام الا بمئزر و كره الكلام بين الاذان و الاقامه فى صلاه الغداه حتى تنقضى الصلاه و كره ركوب البحر فى هيئانه و كره النوم فوق سطح ليس بمحجر و قال من نام على سطح ليس بمحجر فقد برئت منه الذمه و كره ان ينام الرجل فى بيت وحده و كره للرجل ان يغشى امراته و هى حائض فان غشيها و خرج الولد مجذوما او ابرص فلا يلومن الا نفسه و كره ان يغشى الرجل امراته و قد احتلم حتى يغتسل من احتلامه الذى رآى فان فعل و خرج الرجل مجنونا فلا يلومن الا نفسه و كره ان يكلم الرجل مجذوما الا ان يكون بينه و بينه قدر ذراع و قال فر من المجذوم فرارك من الاسد و كره البول على شط نهر جار و كره ان يحدث الرجل تحت شجره مثمره قد اينعت او نخله قد اينتعت يعنى اثمرت و كره ان يتتعل الرجل و هو قائم و كره ان يدخل الرجل البيت المظلم الا ان يكون بين يديه سراج او نار و كره النفخ فى الصلاه . ترجمه : ۴۹۰ - امام صادق عليه السلام از پدر بزرگوارش و ایشان از پدرانش روایت فرموده كه : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده : اى امت من ! خداوند تبارك و تعالى برای شما بیست و چهار خصلت ناپسند شمرده است و شما را از آنها باز داشته : بازی در نماز و منت گذاردن در پرداخت صدقه و در گورستان و بین قبرها خندیدن و چشم دوختن به خانه ها (نگاه کردن به درون خانه های مردم) و نظر کردن به فرج زنان كه این باعث كورى مى شود و سخن گفتن در هنگام جماع كه این موجب گنگی (كودك) مى شود و خوابیدن پیش از نماز عشاء و سخن گفتن بعد از نماز عشاء و بدون لنگ در زیر آسمان غسل کردن و جماع کردن در زیر آسمان و بدون لنگ به درون نهر آب وارد شدن زیرا در نهرها ساكنانی از ملائكه هستند و بدون لنگ وارد حمام شدن و سخن گفتن بین اذان و اقامه در نماز صبح مگر اینکه نماز به پایان برسد و سوار شدن بر كشتی در دریا زمانی كه دریا ناآرام است و خوابیدن بر بالای بامی كه اطراف آن سنگ چین نشده و حفاظ ندارد زیرا كسى كه بر چنین بامی بخوابد تعهد (اینكه سقوط نکند) از او برداشته مى شود و تنها خوابیدن مرد در خانه و در نزدیکی كردن مرد با همسرش در حال حیض ، پس اگر در این حال با او مجامعت كرد و فرزندى مبتلا به جذام و پیسی از آنها به دنیا آمد پس تنها خودش را باید سرزنش كند ، و نزدیکی كردن مرد با همسرش در حالت احتلام مگر اینکه از احتلامش غسل كند ولى اگر غسل نكرد و با حالت احتلام با همسرش مجامعت نمود و فرزندش دیوانه متولد شد هیچكس جز خود را سرزنش نکند ، و سخن گفتن با شخصی كه مبتلا به جذام است مگر اینکه بین او و جذامی به اندازه يك ذرع فاصل باشد - و فرمود : از جذامی بگریز همچنانكه از شیر می گریزی ، و بول كردن بر كناره جویی كه آبش جاری است ، و قضای حاجت نمودن در زیر درختی یا نخلی كه میوه دارد و هنگام چیدن میوه ها فرا رسیده ، و كفش پوشیدن مرد در حال ایستاده ، و داخل شدن در خانه تاریك مگر اینکه در دستش چراغی یا پاره ای آتش باشد ، و دمیدن در حال نماز . حدیث : ۴۹۱ - عن جعفر بن محمد عن آبائه عليه السلام فى وصيه النبی صلى الله عليه و آله لعلی علیه السلام قال : یا علی كره الله لامتی العبث فى الصلاه . ترجمه : ۴۹۱ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت كند كه : در وصیت پیامبر صلى الله عليه و آله به علی علیه السلام آمده است كه فرمود : اى علی ! خداوند بر امت من بازی كردن در نماز را ناپسند شمرده است . حدیث : ۴۹۲ - عن رسول الله صلى الله عليه و آله قال : ثلاثه لايدخلون الجنة مدمن خمر و مدمن سحر و قاطع رحم و من مات مدمن خمر سقاه الله من نهر العرطه قیل : و ما نهر العرطه ؟ قال : نهر یجری من فروج المومسات یوذی اهل النار بریحه . ترجمه : ۴۹۲ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : سه گروه به بهشت داخل نمی شوند : كسى كه مداومت در خوردن شراب دارد و كسى كه پیوسته به سحر و جادوگری می پردازد و كسى كه قطع رحم نموده (با خویشان خود رابطه اش را قطع نموده) و كسى كه دائم الخمر باشد و از دنیا برود خداوند او را از (نهر عرطه) سیراب می گرداند . عرض شد كه : (نهر عرطه) چیست ؟ حضرت فرمود : نهري است كه از (خونابه و چرك) فرج زنان تبهكار جاری است و بوى بد آن اهل آتش را آزار می دهد . حدیث : ۴۹۳ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : اخبرنی جبرئیل ان ریح الجنة

یوجد من مسيره الف عام و ما يجدها عاق و لاقاطع رحم و لا شيخ زان و لا جار ازاره خيلاء و لافتان و لا منان و لا جعظرى قلت : و ما الجعظرى ؟ قال : الذى لا يشبع من الدنيا قال : و فى حديث آخر و لا حيوف و هو النباش و لازنوق و هو المخنث و لاجراض و لاجعظرى و هو الذى لا يشبع من الدنيا . ترجمه : ۴۹۳ - امام باقر عليه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : جبرئيل عليه السلام به من خبر داد که بوى بهشت از فاصله هزار ساله فهمیده مى شود و لى چند گروه بوى آن را نمى يابند : آزار دهنده به پدر و مادر و قطع کننده پيوند خویشاوندی و پیرمرد زناکار و همسایه ای که جامه تکبر بر تن نموده (با همسایگان متکبرانه رفتار مى کند) و سخن چین فتنه گر و منت گذارنده و جعظرى (۱۳۹) - روای گوید : - عرض کردم جعظرى کیست ؟ حضرت فرمود : کسی که از دنیا سیر نمى شود . - در حدیث دیگری آمده است که از جمله کسانی که بوى بهشت را در نمى يابند : کسی که نبش قبر مى کند و کسی که خود را به هیئت زنان در آورد و کسی که سخت اندوهگین (بر دنیای خویش) است (همواره آب دهان خود را با اندوه شدید بر دنیا فرو مى برد) و کسی که از دنیا سیر نمى شود . حدیث : ۴۹۴ - عن سعید بن علاقه قال سمعت امیرالمؤمنین علیه السلام یقول : ترک نسج العنکبوت فی البیت یورث الفقر و البول فی الحمام یورث الفقر و الاکل علی الجنابه یورث الفقر و التخلل بالطرفاء یورث الفقر و التمشط من قیام یورث الفقر و ترک الفقر و الزنا یورث الفقر و اظهار الحرص یورث الفقر و النوم بین العشاءین یورث الفقر و النوم قبل طلوع الشمس یورث الفقر و اعتیاد الکذب یورث الفقر و کثره الاستماع الی الغناء یورث الفقر و رد السائل الذکر باللیل یورث الفقر و ترک التقدير فی المعیشه یورث الفقر و قطیعہ الرحم تورث الفقر ثم قال علیه السلام : الا انبئکم بعد ذلك بما یزید فی الرزق ؟ قالوا : بلی یا امیرالمؤمنین فقال : الجمع بین الصلاتین یزید فی الرزق و التعقیب بعد الغداء و بعد العصر یزید فی الرزق و صلہ الرحم تزیید فی الرزق و کسح الفناء یزید فی الرزق و مواساه الاخ فی الله عزوجل یزید فی الرزق و البکور فی طلب الرزق یزید فی الرزق و الاستغفار یزید فی الرزق و استعمال الامانه یزید فی الرزق و قول الحق یزید فی الرزق و اجابه الموذن ترید فی الرزق و ترک الکلام علی الخلاء یزید فی الرزق و ترک الحرص یزید فی الرزق و شکر المنعم یزید فی الرزق و اجتناب الیمین الکاذبه یزید فی الرزق و الوضوء قبل الطعام یزید فی الرزق و اکل ما یسقط من الخوان یزید فی الرزق و من سبح الله کل یوم ثلاثین مره دفع الله عنه سبعین نوعا من البلاء ایسرھا الفقر . ترجمه : ۴۹۴ - سعید بن علاقه گوید : از امیرالمؤمنین علیه السلام شنیدم که مى فرمود : چند چیز موجب فقر و ناداری مى شود : باقی گذاردن تار عنکبوت در خانه ، و بول کردن در حمام ، و خوردن در حال جنابت ، و خلال نمودن دندان با چوب درخت گز ، و ایستاده شانه کردن ، و نهادن خاکروبه در خانه ، و سوگند دروغ ، و زنا کردن ، و آشکار نمودن حرص ، و خوابیدن بین نماز مغرب و عشاء ، و خوابیدن قبل از طلوع خورشید ، و عادت کردن به دروغگویی ، و زیاد گوش دادن به غناء ، و شبانه مرد سائل را رد کردن ، و ترک تدبیر و اندیشیدن در امور زندگانی ، و قطع کردن و بریدن پيوند خویشاوندی ، اینها اموری است که همگی موجب فقر و ناداری مى شود ، - سپس فرمود : - آیا پس از این شما را نسبت به آنچه که باعث زیادی در رزق و روزی مى شود آگاه نسازم ؟ عرض کردند : آری ای امیرمومنان ! حضرت فرمود : چند چیز موجب زیادی رزق و روزی مى گردد : جمع نمودن بین دو نماز (ظهر و عصر و مغرب و عشاء) ، و خواندن تعقیبات نماز بعد از نماز صبح و نماز عصر ، و به جای آوردن صلہ رحم ، و جارو کردن و روفتن صحن حیاط خانه یا گرداگرد و اطراف خانه ، و یاری رساندن به برادر دینی در راه خدای عزوجل و صبح زود در طلب رزق رفتن ، و استغفار نمودن ، و امانتداری کردن ، و گفتن سخن حق ، و اجابت نمودن (و تکرار نمودن اذان) موذن ، و سخن نگفتن در مستراح ، و ترک کردن حرص ، و به جای آوردن شکر نعمت دهنده ، و دوری کردن از قسم دروغ ، و وضو گرفتن پیش از خوردن غذا ، و خوردن آنچه که از سفره مى ریزد ، و کسی که خداوند را در هر روز سی مرتبه تسبیح گوید (به پاکی یاد کند) خداوند هفتاد نوع بلا و گرفتاری را از او دور مى کند که آسانترین آنها فقر است . حدیث : ۴۹۵ - عن النبی صلی الله علیه و آله انه قال فی حجه الوداع : ان من اشراط القیامه اضاعه الصلاه و اتباع الشهوات و الميل مع الاهواء و تعظیم المال و بیع الدنیا بالدین فعندها یداب قلب

المومن فى جوفه كما يذاب الملح فى الماء مما يرى من المنكر فلا- يستطيع ان يغيره ثم قال : ان عندها يكون المنكر معروفا و المعروف منكرا و يوتمن الخائن و يخون الامين و يصدق الكاذب و يكذب الصادق ثم قال : فعندها اماره النساء و مشاوره الاماء و قعود الصبيان على المنابر و يكون الكذب ظرفا و الزكاه مغرما و الفىء مغنما و يجفو الرجل والديه و بير صديقه ثم قال : فعندها يكتفى الرجال بالرجال و النساء بالنساء و يغار على الغلمان كما يغار على الجاريه فى بيت اهلها و يشبه الرجال بالنساء و النساء بالرجال و يركبن ذوات الفروج السروج فعليهم من امتى لعنه الله ثم قال : ان عندها تزخوف المساجد كما تزخرف البيع و الكنائس و تحلى المصاحف و تطول النازات و تكثر الصفوف و القلوب متباغضه و اللسن مختلفه ثم قال : فعند ذلك تحلى ذكور امتى بالذهب و يلبسون الحرير و الديباچ و يتخذون جلود النمر صفافا ثم قال : فعندها يظهر الربا و يتعاملون بالغيبه و الرشا و يوضع الدين و ترفع الدنيا ثم قال : و عندها يكثر الطلاق فلا يقام لله حد و لن يضر الله شيئا ثم قال : و عندها تظهر القينات و المعازف و تليهم شرار امتى ثم قال : و عندها حج اغنياء امتى للترزه و يحج اوساطها للتجاره و يحج فقرا و هم للرياء و السمعه فعندها يكون اقوام يتعلمون القرآن لغير الله فيتخذونه مزامير و يكون اقوام يتفقهون لغير الله و يكثر اولاد الزنا يتغنون بالقرآن و يتهافتون بالدنيا ثم قال : و ذلك اذا انتهكت المحارم و اكتسب المائم و تسلط الاشرار على الاخيار و يفشو الكذب و تظهر الحاجه و تفشو الفاقه و يتباهون فى الناس و يستحسنون الكوبه و المعازف و ينكر الامر بالمعروف و النهى عن المنكر الى ان قال : فاولئك يدعون فى ملكوت السماء الارجاس الانجاس . ترجمه : ۴۹۵ - پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در آخرین حج خود (حجه الوداع) فرمود : همانا از نشانه ها و علامات (پایان دنیا و) برپاشدن قیامت چند چیز است : مهمل گذاردن و واگذاردن نماز ، و پیروی نمودن از خواسته های نفسانی ، و میل نمودن به هواها و خواهشها و بزرگ شمردن مال و دارایی ، و فروختن دین در مقابل دنیا ، در آن زمان قلب مومن در درونش گداخته و ذوب می گردد همچنانکه نمک در آب حل می شود زیرا (با چشم خویش) منکر و ناروا را می بیند ولی توانایی تغییر آن را ندارد . در آن هنگام ، ناروا روا می گردد و روا ناروا جلوه داده می شود و خیانتکار امین شمرده می شود و به امین نسبت خیانت داده می شود و دروغگو را راستگو می دانند و به راستگو نسبت دروغ داده می شود . در آن زمان زنان به ریاست و امیری می رسند و کنیزکان مورد مشورت قرار می گیرند و کودکان بر منبرها می نشینند و درغجویی زیرکی و کیاست شمرده می شود و دادن زکات خسارت و تاوان دانسته می شود و فیء (۱۴۰) را برای خود غنیمتی می دانند و شخص به پدر و مادر خود جفا و ستم می کند ولی به دوست خود نیکی می کند . در آن هنگام ، مرد به مرد و زن به زن خوشنود است از غلامان همانگونه که از کنیزان در خانه مولای خود بهره برده می شود ، بهره می برند ، و مردان خود را شبیه زنان سازند و زنان خود را به هیئت مردان در آورند ، و زنان بر زینها سوار شوند ، پس بر چنین کسانی از امت من لعنت خدا باد . همانا در آن هنگام ، مسجدها به مانند کلسیای یهود و نصاری آذین بندی شوند و قرآنها به زینت آراسته گردند و مناره ها بلند ساخته شود و صفها زیاد شود ولی دلها با یکدیگر کینه و دشمنی و زبانها مختلف باشد . در آن هنگام ، مردان امت من خود را با طلا می آرایند و لباس حریر و ابریشم می پوشند و پوست یوزپلنگ را پیش زین اسب خود قرار می دهند . در آن زمان ، ربا آشکارا گرفته می شود و با یکدیگر ندیده معامله می کنند و رشوه می ستانند و دین پایین آورده می شود و دنیا بالا برده می شود . در آن زمان ، طلاق زیاد می شود ، پس حدی از حدود الهی اقامه نمی شود و این هرگز به خداوند ضرری نمی رساند . در آن هنگام ، زنان خواننده و آلات نواختن آشکار می شوند و بدترین های امت من به دنبال آنها راه می افتند . در آن زمان ، ثروتمندان امت من برای گردش و تفریح و طبقه متوسط برای تجارت نمودن فقیران برای ریا و خودنمایی به سفر حج می روند . در آن هنگام ، گروه هایی هستند که قرآن را برای غیر خدا می آموزند و آن را به صورت سرود و آواز می خوانند و گروه هایی هستند که برای غیر خدا علم دین فرا می گیرند ، و زنازادگان زیاد می شوند ، قرآن را به صورت غنا می خوانند و به دنیا هجوم می آورند ، و این امور و نشانه ها در زمانی است که حرمت محارم برداشته می شود و نیازمندی و فقر آشکار می گردد و مردم به یکدیگر فخرفروشی می کنند و سازها و طبل را نیکو می دانند و از امر به معروف و نهی

از منکر خودداری می شود - تا آنجا که فرمود : - آنان کسانی هستند که در ملکوت آسمانها به عنوان پلید و ناپاک خوانده می شوند . حدیث : ۴۹۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : سته لاتكون فی المومن العسر و النكد و اللجاجه و الکذب و الحسد و البغی (اقول : المراد المومن الکامل الايمان او هو نفی بمعنی النهی) . ترجمه : ۴۹۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : شش چیز در مومن وجود ندارد : دشواری (بدخویی) و کم خیری و لجاجت و سرسختی و دروغگویی و حسد ورزیدن و ستم کردن . (مرحوم شیخ حر عاملی گوید : مراد از مومن در این حدیث ، مومنی است که در رتبه کمال ایمان قرار دارد یا اینکه نفی در این حدیث به معنای نهی است) .

۵۰ - باب تحریم طلب الرئاسة مع عدم الوثوق بالعدل

۵۰ - باب تحریم ریاست طلبی زمانی که به عدالت خود اطمینان نداشته باشی حدیث : ۴۹۷ - عن ابی الحسن علیه السلام انه ذکر رجلا فقال : انه یحب الرئاسة فقال : ما ذئبان ضاریان فی غنم قد تفرق رعاوها باضر فی دین المسلم من الرئاسة . ترجمه : ۴۹۷ - از امام رضا علیه السلام روایت است که ایشان نام شخصی را برد و فرمود : او ریاست را دوست دارد . سپس فرمود : دو گرگ وحشی شکاری در گله گوسفندی که چوپانهایش از آن جدا شده اند بر ضررتر نیستند از ریاست طلبی در دین مسلمان . حدیث : ۴۹۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من طلب الرئاسة هلک . ترجمه : ۴۹۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که طالب ریاست باشد هلاک می شود . حدیث : ۴۹۹ - عن ابی حمزه الثمالی قال : قال لی ابو عبدالله علیه السلام : ایاک و الرئاسة . ترجمه : ۴۹۹ - او حمزه ثمالی گوید : امام صادق علیه السلام به من فرمود ناز ریاست طلبی بر حذر باش . حدیث : ۵۰۰ - عن عبدالله بن مسکان قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : ایاکم و هولاء الروساء الذین یتراسون فو الله ما خفقت النعال خلف الرجل الا هلک و اهلک . ترجمه : ۵۰۰ - عبدالله بن مسکان گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : از این روسا که به ریاست رسیده اند بر حذر باشید ، سوگند به خدا که کفشها پشت سر کسی به صدا در نیامد جز اینکه آن شخص هلاک گشت و دیگران را نیز به هلاکت افکند . حدیث : ۵۰۱ - عن جویریة بن مسهر قال : اشتدت خلف امیر المؤمنین علیه السلام فقال یا جویریة انه لم یهلک هولاء الحمقى الا بخفق النعال خلفهم . ترجمه : ۵۰۱ - جویریة بن مسهر گوید : به تندی در پشت سر امیر المؤمنین علیه السلام راه می رفتم که حضرت به من فرمود : ای جویریة ! این نادانان هلاک نگشته اند مگر به سبب صدای کفشها در پشت سرشان . حدیث : ۵۰۲ - قال ابو عبدالله علیه السلام : ملعون من تراس ملعون من هم بها ملعون من حدث نفسه بها . ترجمه : ۵۰۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که (بدون داشتن صلاحیت) مهتر و رئیس گردد ملعون است و کسی که برای ریاست هم گمارد و تلاش کند ملعون است و کسی که با خود درباره رئیس شدن سخن گوید ملعون است . حدیث : ۵۰۳ - عن ابی میاح عن ابیه قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : من اراد الرئاسة هلک . ترجمه : ۵۰۳ - ابی میاح از پدرش روایت کرد که از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : کسی که ریاست را قصد کند هلاک می گردد . حدیث : ۵۰۴ - عن ابی الربیع الشامی عن ابی جعفر علیه السلام قال : لی یا ابا الربیع لا تطلبن الرئاسة و لاتکن ذنبا ولا تاكل الناس بنا فیفقرک الله . ترجمه : ۵۰۴ - ابی ربیع شامی از امام باقر علیه السلام روایت کرد که حضرت فرمود : ای ابا ربیع ! ریاست را طلب مکن و دنباله رو (رئیس) هم مباش و به بهانه ما اهل بیت از مردم مخور که خداوند بیچاره و فقیرت خواهد کرد . حدیث : ۵۰۵ - عن محمد بن مسلم قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : اتری لا اعرف خیارکم من شرارکم بلی و الله ان شرارکم من احب ان یوطا عقبه انه لابد من کذاب او عاجز الراى . ترجمه : ۵۰۵ - محمد بن مسلم گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : آیا می پنداری که نیکان شما را از بدانتان باز نمی شناسم ؟ آری سوگند به خدا بدترین شما کسی است که دوست دارد که در پشت سرش گام بردارند (پشت سرش راه بیفتند) . چنین کسی به ناچار یا دروغگو است و یا اندیشه اش ناتوان است . حدیث : ۵۰۶ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : و اما قولک ان

قومی کان لهم عریف فهلک فارادوا ان يعرفونی علیهم فان كنت تکره الجنه و تبعضها فتعرف علیهم یاخذ سلطان جائر بامری مسلم فیسفک ذمه فتشرك فی دمه و لعلک لاتنال من دنياهم شیئا . ترجمه : ۵۰۶ - امام باقر علیه السلام فرمود : و اما اینکه می گویی : قوم من عریفی (۱۴۱) داشته اند که مرده و می خواهند مرا عریف قوم کنند ، پس اگر از بهشت کراهت داری و آن را دوست نداری پس عریف آنان شو . (در نتیجه اگر) سلطان ستمگر مرد مسلمانی را دستگیر کند و خونس را بریزد تو در خون او شریک خواهی بود و شاید به چیزی از دنیای آنان هم نرسی (بهره ای از دنیا نبری) . حدیث : ۵۰۷ - عن علی بن الحسین علیه السلام انه قال : ایاک ان تتراس فیضعک الله و ایاک ان تستاکل فیزیدک الله فقرا و اعلم انک ان تکن ذنبا فی الخیر خیر لک من ان تكون راسا فی الشر . ترجمه : ۵۰۷ - امام سجاد علیه السلام فرمود : بر حذر باش از اینکه طلب ریاست و مهتری کنی که خداوند فقر و ناداری ات را افزون می کند و بدان که اگر در کار خیر دنبال رو باشی برای تو بهتر است از اینکه در کار شر سر (و پیشرو) باشی . حدیث : ۵۰۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ما لکم و للثراسات ؟ انما المسلمون راس واحد ایاکم و الرجال فان الرجال للرجال مهلکه . ترجمه : ۵۰۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : شما را چه به ریاست ها ؟ همانا مسلمانان به منزله یک تن هستند ، بر حذر باشید از اینکه به سردمداران (ستمگر) نزدیک شوید زیرا آنان مردان (حقجو و حقگو) را به هلاکت می افکنند . حدیث : ۵۰۹ - عن النبی صلی الله علیه و آله قال : لایومر احد علی عشره فما فوقهم الا جیء به یوم القیامه مغلوله یداه فان کان محسنا فک عنه و ان کان مسیئا یزید غلا علی غله . ترجمه : ۵۰۹ - پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود : هیچ کس بر ده نفر یا بیشتر امیری و ریاست نمی کند مگر اینکه در روز قیامت با دستان غل و زنجیر شده آورده می شود پس اگر (در زمان ریاستش) نیکوکار بوده و غل و زنجیر از او برداشته می شود و اگر بدکار بوده و بر غل و زنجیرش افزوده می گردد . حدیث : ۵۱۰ - عن الصادق عن آبائه عن النبی صلی الله علیه و آله فی حدیث المناهی قال : الا و من تولی عرافه قوم اتی یوم القیامه و یداه مغلولتان الی عنقه فان قام فیهم بامر الله اطلقه الله و ان کان ظالما هوی به فی نار جهنم و بئس المصیر . ترجمه : ۵۱۰ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود : که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در حدیث مناهی فرموده است : آگاه باشید که هر کس کارگزاری گروهی را به عهده گیرد در روز قیامت با دستانی به گردن زنجیر شده می آید پس اگر در بین آن گروه به دستور خدا قیام نموده باشد خداوند او را آزاد می سازد ولی اگر به ستم رفتار کرده باشد در آتش جهنم افکنده می شود و بد بازگشتگاهی است .

۵۱ - باب استحباب لزوم المنزل غالبا مع التیان بحقوق الاخوان لمن یشق علیه اجتناب مفاصد العشره

۵۱ - باب استحباب اینکه کسی که دوری از مفاصد معاشرت با دیگران برای او دشوار است غالبا در خانه خود به حقوق برادران دینی رسیدگی کند حدیث : ۵۱۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان قدرتم ان لاتعرفوا فافعلوا و ما علیک ان لم یثن الناس علیک و ما علیک ان تكون مذموما عند الناس اذا كنت عندالله محمودا - الی ان قال : - ان قدرت علی ان لا تخرج من بیتک فافعل فان علیک فی خروجک ان لاتغتتاب و لا تکذب و لاتحسد و لاترائی و لاتصنع و لاتداهن ثم قال : نعم صومعه المسلم بیته یکف فیه بصره و لسانه و نفسه و فرجه . ترجمه : ۵۱۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : اگر می توانید که شناخته نشوید پس چنین کنید ، و وقتی که تو در نزد خداوند پسندیده و ستوده ای ، ثنا نکردن مردم بر تو ، چه زیانی به تو می رساند و نکوهش نمودن مردم بر تو ، چه ضرری برای تو دارد . - تا آنجا که فرمود : - اگر می توانی که از خانه ات بیرون نروی چنین کن زیرا بر تو سزاوار است که در بیرون رفتنت به غیبت نیفتی و دروغ نگویی و حسد نورزی و ریا و خودنمایی نکنی و ظاهر سازی ننمایی و چاپلوسی نکنی ، و ه که خانه چه کنج عزلت خوبی برای مسلمان است که در آن جلو چشم و زبان و نفس و عورت خود را می گیرد (و آنها را از ارتکاب گناه باز می دارد) . حدیث : ۵۱۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال له رجل : جعلت فداک رجل عرف هذا الامر لزم بیته و لم یعرف الی احد من اخوانه قال : کیف یتفقه هذا فی دینه ؟ ترجمه : ۵۱۲ - مردی به امام صادق علیه السلام عرض کرد : قدایت شوم

، مردی از شیعیان هست که به امامت شما آگاه است ولی پیوسته در خانه اش می ماند و طالب شناخت هیچ یک از برادرانش نیست . حضرت فرمود : چنین کسی چگونه در دینش فهم پیدا می کند ؟ حدیث : ۵۱۳ - عن ابی الحسن موسی بن جعفر علیه السلام فی حدیث طویل انه قال : یا هشام الصبر علی الوحده علامه قوه العقل فمن عقل عن الله اعتزل اهل الدنيا و الراغبین فیها و رغب فیما عند الله و كان الله انسه فی الوحشه و صاحبه فی الوحده و غناه فی العیله و معزه من غیر عشیره . ترجمه : ۵۱۳ - امام موسی بن جعفر علیه السلام در حدیث طولانی فرمود : ای هشام ! صبر نمودن بر تنهایی نشانه توانایی عقل است پس کسی که خداوند را درک کند از اهل دنیا و میل کنندگان به دنیا کناهرگیری می کند و به آنچه که در نزد خداوند است رغبت و میل پیدا می کند و خداوند مونس و حشت او و همدم تنهایی او می شود و در هنگام فقر ، غنای او به خداوند است و بدون اینکه قوم و قبیله ای داشته باشد خداوند عزت دهنده اوست . حدیث : ۵۱۴ - عن الفضیل قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : طوبی لكل عبد لومه عرف الناس قبل ان یعرفوه . ترجمه : ۵۱۴ - فضیل گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : خوشا به حال هر بنده ای نکوهش کننده (که نفس خویش را همواره بر دنیاطلبی ملامت کند) و پیش از آنکه مردم او را بشناسند مردم را بشناسد . حدیث : ۵۱۵ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام فی حدیث قال : طوبی لمن لزم بینه و اکل کسرتة و بکی علی خطیئته و کان من نفسه فی تعب و الناس منه فی راحه . ترجمه : ۵۱۵ - امیرالمؤمنین علیه السلام در حدیثی فرمود : خوشا به حال هر بنده نکوهش کننده (که نفس خویش را همواره بر دنیاطلبی ملامت کند) و پیش از آنکه مردم او را بشناسند مردم را بشناسد . حدیث : ۵۱۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام عن آبائه عن علی علیه السلام قال : ثلاث منجیات تکف لسانک و تبکی علی خطیئتك و یسعک بیتک . ترجمه : ۵۱۶ - امام صادق علیه السلام از پدرانش و ایشان از علی علیه السلام روایت کنند که فرمود : سه چیز است که مایه نجات است : زبانت را نگاه دای و بر گناهت گریه کنی و خانه ات برای تو فراخ باشد (و به خاطر رفتار خود یا خانواده ات از خانه خود گریزان نباشی) . (مرحوم شیخ حر عاملی گوید : وجه جمع بین این اخبار و اخباری که از رهبانیت و بریدن از مردم نهی می کنند این است که اخبار این باب چنانکه در عنوان باب گذشت بر مواردی حمل می شود که دوری از مفاسد معاشرت با دیگران برای شخص دشوار است) .

۵۲ - باب تحریم اختال دنیا بالدین

۵۲ - باب حرام بودن فریفتن (مردمان) دنیا به وسیله دین حدیث : ۵۱۷ - عن یونس بن طیب قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان الله عزوجل یقول : ویل للذین یختلون دنیا بالدین و ویل للذین یقتلون الذین یامرون بالقسط من الناس و ویل للذین یسیر المومن فیهم بالتقیه اءبی یغترون ام علی یجتروءون ؟ فبی حلفت لا تیحن لهم فتنه تترك الحلیم منهم حیران . ترجمه : ۵۱۷ - یونس بن طیبان گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود که : همانا خداوند عزوجل می فرماید : وای بر کسانی که (مردمان) دنیا را به وسیله دین می فریبند و وای بر کسانی که مردمانی را که به عدل و داد فرمان می دهند می کشند و وای بر کسانی که مومن در میان آنان با حالت تقیه سیر می کند . آیا به خاطر (صبر و مدارای) من فریفته می گردند یا بر من دلیری می کنند ؟ پس به خودم سوگند که برای آنان فتنه ای را مقدر می کنم که آن فتنه شخص بردبار را هم سرگشته و حیران می گرداند . حدیث : ۵۱۸ - عن رسول الله صلی الله علیه و آله انه قال فی آخر خطبه خطبها : و من عرضت له دنیا و آخره فاختر الدنيا و ترك الاخره لقی الله و لیست له حسنه یتقی بها النار و من احد الاخره و ترك الدنيا لقی الله يوم القیامه و هو عنه راض . ترجمه : ۵۱۸ - رسول خدا صلی الله علیه و آله در آخرین خطبه ای که خواند فرمود : هر کس که دنیا و آخرت به او عرضه گردد و او دنیا را بر آخرت برگزیند خداوند را در حالتی دیدار خواهد کرد که هیچ حسنه ای که به وسیله آن از آتش دوزخ حفظ شود همراه او نیست ولی کسی که آخرت را برگزیند و دنیا را ترک کند خداوند را در روز قیامت در حالتی دیدار خواهد کرد که از وی خوشنود است . حدیث : ۵۱۹ - عن جعفر بن محمد عن ابیه علیه السلام قال : ان

الله تبارک و تعالی انزل کتابا من کتبه علی نبی من انبیائه و فيه انه سيكون خلق من خلقی یلحسون الدنیا بالدين یلبسون مسوک الضان علی قلوب کقلوب الذئاب اشد مراره من الصبر و السنتهم احلی من العسل و اعمالهم الباطنه انتن من الجیف افبی یغترون ام ایای یخادعون ام علی یجترون ؟ فبعزتی حلفت لاتیحن لهم فتنه تطا فی خطامها حتی تبلغ اطراف الارض تترك الحليم منهم حیران . ترجمه : ۵۱۹ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت فرمود : همانا که خداوند تبارک و تعالی کتابی از کتابهایش را بر پیامبری از پیامبرانش فرو فرستاد و در آن کتاب آورد که : به زودی گروهی از آفریدگان من پا به عرصه وجود خواهند گذارد که دنیا را به وسیله دین می لیسند و پوستهای میش را بر خود می پوشند ولی قلبهایی همچون قلب گرگها دارند و دلهایی که از (صبر زرد) هم تلخ ترند و زبانهایشان شیرین تر از عسل و کردارهای پنهانی آنان بدبوتر از مردار است آیا مرا فریب می دهند یا به من نیرنگ می زنند و یا اینکه بر من دلیری می کنند پس به عزتم سوگند می خوردم که برای آنان فتنه ای را مقدر می کنم که مهارش رهاست تا آنجا که آن فتنه به اطراف و جوانب زمین می رسد و شخص بردبار را (نیز) سرگردان و حیران و می گذارد .

۵۳ - باب وجوب تسکین الغضب عن فعل الحرام و ما یسکن به

۵۳ - باب وجوب آرام نمودن قوه غضب از اینکه موجب ارتکاب حرام شود و بیان آنچه که غضب را بر طرف می کند حدیث : ۵۲۰ - قال ابو عبدالله علیه السلام : انما المومن الذی اذا غضب لم یخرجه غضبه من حق و اذا رضی لم یدخله رضاه فی باطل و اذا قدر لم یأخذ اکثر مما له . ترجمه : ۵۲۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : به درستی که مومن کسی است که در هنگام خشم ، خشمش او را از حق بیرون نبرد و در هنگام خوشنودی ، خوشنودی اش وی را به باطل داخل نکند و در هنگام قدرت و توانایی بیش از آنچه که متعلق به خود اوست را نگیرد . حدیث : ۵۲۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : الغضب یفسد الایمان کما یفسد الخل العسل . ترجمه : ۵۲۱ - امام صادق علیه السلام روایت فرمود که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : خشم ایمان را تباه می کند همچنانکه سرکه باعث تباهی و فساد عسل می گردد . حدیث : ۵۲۲ - قال ابو عبدالله علیه السلام : الغضب مفتاح کل شر . ترجمه : ۵۲۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : خشم کلید هر بدی است . حدیث : ۵۲۳ - عن میسر قال ذکر الغضب عند ابی جعفر علیه السلام قال : ان الرجل لیغضب فما یرضی ابدأ حتی یدخل النار فایما رجل غضب علی قوم و هو قائم فلیجلس من فوره ذلک فانه یدهب عنه رجز الشیطان و ایما رجل غضب علی ذی رحم فلیدن منه فلیمسه فان الرحم اذا مست سکت . ترجمه : ۵۲۳ - میسر گوید : در نزد امام باقر علیه السلام سخن از خشم به میان آمد ، حضرت فرمود : همانا (گاه باشد که) مرد خشمگین می شود و هرگز خوشنود نمی شود مگر اینکه داخل دوزخ شود . پس هر مردی که بر قومی خشم گرفت اگر در حالت ایستاده است سریعاً بنشیند زیرا این نشستن ، پلیدی شیطان را از او می زداید و هر مردی که بر خویشاوند خود خشمگین شد باید به او نزدیک شود و با او تماس حاصل کند زیرا اگر با خویشاوندان تماس حاصل شود آرامش پیدا می کند . حدیث : ۵۲۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رجل للنبی صلی الله علیه و آله : یا رسول الله علمنی فقال : اذهب فلا تغضب . ترجمه : ۵۲۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : مردی به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عرض کرد : ای رسول خدا ! چیزی به من بیاموز ، حضرت فرمود : برو و خشمگین مشو . حدیث : ۵۲۵ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من کف نفسه عن اعراض الناس اقال الله نفسه یوم القیامه و من کف غضبه عن الناس کف الله تبارک و تعالی عنه عذاب یوم القیامه . ترجمه : ۵۲۵ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : کسی که خود را از (ریختن) آبروی مردمان نگهداری کند خداوند نیز در روز قیامت از (عذاب) او خودداری می کند و کسی که خشمش را از مردمان باز دارد خداوند تبارک و تعالی در روز قیامت عذابش را از وی باز می دارد . حدیث : ۵۲۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : سمعت ابی یقول : اتی رسول الله صلی الله علیه و آله رجل بدوی فقال انی اسکن البادیه فعلمنی جوامع الکلم فقال : امرک ان

لا-تغضب فاعاد عليه الاعرابي المساله ثلاث مرات حتى رجع الرجل الى نفسه فقال : لااسال عن شىء بعد هذا ما امرنى رسول الله صلى الله عليه و آله الا-بالخير قال و كان ابى يقول : اى شىء اشد من الغضب ؟ ان الرجل ليغضب قيقتل النفس التى حرم الله و يقذف المحصنه . ترجمه : ۵۲۶- امام صادق عليه السلام در حدیثی فرمود : از پدرم شنیدم که فرمود : مردی بیابانی نزد رسول خدا صلى الله عليه و آله آمد و عرض کرد : من در بیابان زندگی می کنم به من سخنی بیاموز که الفاظ آن اندک و معانی آن بسیار باشد . حضرت فرمود : تو را امر می کنم که خشمگین نشوی . پس آن بیابان نشین سوال خود را تا سه مرتبه تکرار کرد تا اینکه آن مرد به خود بازگشت و با خود گفت : دیگر پس از این چیزی نمی پرسم زیرا رسول خدا صلى الله عليه و آله جز به خیر مرا دستور نداده است . امام صادق عليه السلام فرمود : پدر می فرمود : چه چیزی از غضب کردن سخت تر و بدتر است ؟ زیرا شخص غضب می کند و در نتیجه نفسی را که خداوند آن را محترم دانسته می کشد و یا در حالت غضب ، به زن شوهردار نسبت ناروا می دهد . حدیث : ۵۲۷- عن عبد الاعلی قال : قلت لابی عبدالله عليه السلام : علمنی عظه اتعظ بها فقال : ان رسول الله صلى الله عليه و آله اتاه رجل فقال : يا رسول الله صلى الله عليه و آله علمنی عظه اتعظ بها فقال : انطلق فلا تغضب ثم عاد اليه فقال انطلق فلا تغضب ثلاث مرات . ترجمه : ۵۲۷- عبدالاعلی گوید : به امام صادق عليه السلام عرض کردم : مرا موعظه ای بیاموز تا از آن اندرز گیرم و عبرت پذیرم . حضرت فرمود : مردی به خدمت رسول خدا صلى الله عليه و آله آمد و همین درخواست را از ایشان نمود و رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : برو و خشمناک مشو . سپس آن مرد تا سه مرتبه درخواست خود را تکرار نمود و حضرت نیز در هر بار فرمود : برو و خشمگین مشو . حدیث : ۵۲۸- عن سيف بن عميره عن سمع ابا عبدالله عليه السلام يقول : من كف غضبه ستر الله عورته . ترجمه : ۵۲۸- سيف بن عميره از کسی که از امام صادق عليه السلام شنیده بود روایت کند که حضرت فرمود : کسی که جلو خشمش را بگیرد خداوند نقصها و کاستی های او را می پوشاند . حدیث : ۵۲۹- عن ابی جعفر عليه السلام قال : مكتوب في التوراه فيما ناجى الله به موسى عليه السلام يا موسى نن امسك غضبك عن ملكتك عليه اكف عنك غضبي . ترجمه : ۵۲۹- امام باقر عليه السلام فرمود : در کتاب تورات در ضمن رازگویی خداوند با حضرت موسی عليه السلام آمده است : ای موسی ! جلو خشمش را درباره کسی که تو را صاحب اختیار او گردانیده ام بگیر تا من نیز خشمم را از تو باز دارم . حدیث : ۵۳۰- قال ابو عبدالله : الغضب ممحقه لقلب الحكيم و قال : من لم يملك غضبه لم يملك عقله . ترجمه : ۵۳۰- امام صادق عليه السلام فرمود : خشم ، قلب شخص حکیم را تباه می کند و فرمود : کسی که مالک خشم خود نباشد مالک عقل خود نیست . حدیث : ۵۳۱- عن ابی جعفر عليه السلام قال : ان هذا الغضب جمره من الشيطان توقد في قلب ابن آدم و ان احدكم اذا غضب احمرت عيناه و انتفخت اوداجه و دخل الشيطان فيه فاذا خاف احدكم ذلك من نفسه فليزم الارض فان رجز الشيطان ليذهب عنه عند ذلك . ترجمه : ۵۳۱- امام باقر عليه السلام فرمود : همانا این خشم ، پاره آتشی از شیطان است که در قلب فرزند آدم افروخته می شود و همانا کسی از شما آنگاه که خشمگین می شود چشمانش سرخ و رگهایش بر آمده می شود و شیطان در درون او وارد می گردد پس هرگاه یکی از شما درباره خود از این حالت خشم ترسان باشد به زمین بنشیند زیرا پلیدی شیطان در این هنگام از وجود او می رود . حدیث : ۵۳۲- عن ابی جعفر عليه السلام قال : من كف غضبه عن الناس كف الله عنه عذاب يوم القيامة . ترجمه : ۵۳۲- امام باقر عليه السلام فرمود : کسی که خشمش را از مردمان باز دارد خداوند نیز در روز قیامت عذابش را از او باز می دارد . حدیث : ۵۳۳- محمد بن علی بن الحسین عليه السلام قال : مر رسول الله صلى الله عليه و آله بقوم يتشايون حجرا فقال : ما هذا ؟ فقالوا : نخبر اشدنا و اقوانا فقال : الا خبركم باشدكم و اقواكم ؟ قالوا : بلى يا رسول الله قال : اشدكم و اقواكم الذى اذا رضى لم يدخله رضاه فى اثم و لا باطل و اذا سخط لم يخرج سخطه من قول الحق و اذا ملك لم يتعاط ما ليس له بحق . ترجمه : ۵۳۳- امام محمد باقر عليه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله به گروهی گذر کرد که سنگی را بلند کرده و حمل می کردند ، حضرت فرمود : این چیست ؟ عرض کردند : با این کار مقاوم ترین و قوی ترین را می آزماییم . حضرت فرمود : آیا شما را خبردار سازم که مقاوم ترین

و قوی ترین شما کیست؟ عرض کردند: آری ای رسول خدا. حضرت فرمود: مقاوم ترین و تواناترین شما کسی است که هرگاه خوشنود باشد خوشنودی اش او را به گناه و باطل نیفکند و هرگاه خشمگین باشد خشمش او را از گفتن حق بیرون نبرد و هرگاه استیلا و تسلط پیدا کند چیزی را که حق او نیست به ناحق نگیرد. حدیث: ۵۳۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال الحواریون لعیسی علیه السلام: ای الاشیاء اشد؟ قال: اشد الاشیاء غضب الله عزوجل. قالوا: بما نتقی غضب الله؟ قال: بان لاتغضبوا. قالوا: و بدء الغضب؟ قال: الکبر و التجبر و محقره الناس. ترجمه: ۵۳۴ - امام صادق علیه السلام فرمود: حواریون به حضرت عیسی علیه السلام عرض کردند: سخت ترین چیز چیست؟ حضرت فرمود: سخت ترین چیزها خشم خداوند عزوجل است. عرض کردند: به چه وسیله ای از خشم خدا در امان باشیم؟ فرمود: به اینکه بر دیگران خشم مگیرید. عرض کردند: آغاز و نقطع شروع خشم چیست؟ فرمود: خود بزرگ بینی و تکبر و کوچک شمردن مردمان. حدیث: ۵۳۵ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: من کف نفسه عن اعراض الناس کف الله عنه عذاب يوم القيامة و من کف غضبه عن الناس اقاله الله نفسه يوم القيامة. ترجمه: ۵۳۵ - امام باقر علیه السلام فرمود: کسی که خود را از (ریختن) آبروی مردمان باز دارد خداوند عذاب روز قیامت را از او باز خواهد داشت و کسی که خشمش را از مردم نگاه دارد خداوند در روز قیامت او را حفظ می کند. حدیث: ۵۳۶ - عن الصادق جعفر بن محمد عن ابيه عليه السلام انه ذكر عنده الغضب فقال: ان الرجل ليغضب حتى ما يرضى ابدا و يدخل بذلك النار فايما رجل غضب و هو قائم فليجلس فانه سيذهب عنه رجس الشيطان و ان كان جالسا فليقم و ايما رجل غضب على ذي رحم فليقم اليه و ليدن منه و ليمسه فان الرحم اذا مست الرحم سكنت. ترجمه: ۵۳۶ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت کند که در نزد ایشان درباره غضب سخن به میان آمد و ایشان فرمود: همانا (گاه باشد که) مرد خشمگین می شود تا جایی که هرگز خشمش فرو نمی نشیند و خوشنود نمی شود و به خاطر آن به دوزخ داخل می گردد پس هر مردی که در حال ایستاده به خشم آمد باید بنشیند زیرا در این صورت به زودی پلیدی شیطان از او بیرون می رود و اگر نشسته بود باید بایستد و هر مردی که بر خویشاوند خود خشم گرفت باید به سوی او رود و به او نزدیک شود و با او تماس گیرد زیرا خویشاوند هنگامی که خویشاوند خود را لمس کند آرامش می یابد. حدیث: ۵۳۷ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله: ثلاث من كن فيه يستكمل خصال الايمان الذي اذا رضى لم يدخله رضاه في باطل و اذا غضب لم يخرجه غضبه من الحق و اذا قدر لم يتعاط ما ليس له. ترجمه: ۵۳۷ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: سه چیز هست که هر کس این سه چیز در او باشد خصلتهای ایمان را به صورت کامل دارا گشته است: اینکه کسی در هنگام خوشنودی، خوشنودی اش او را در باطل وارد نکند و اینکه در هنگام خشم، خشمش او را از حق بیرون نبرد و اینکه در هنگام قدرت و توانایی چیزی را که از آن او نیست به ناحق نگیرد.

۵۴ - باب وجوب ذکر الله عند الغضب

۵۴ - باب وجوب یاد کردن خداوند در هنگام خشم حدیث: ۵۳۸ - قال ابو عبدالله علیه السلام: اوحى الله عزوجل الى بعض انبيائه يا ابن آدم اذكرني في غضبك اذكرك في غضبي لا. امحقك فيمن امحق و ارض بي منتصرا فان انتصاري لك خير من انتصارك لنفسك. ترجمه: ۵۳۸ - امام صادق علیه السلام فرمود: خدای عزوجل به یکی از پیامبرانش وحی فرستاد که: ای فرزند آدم! مرا در هنگام خشم یاد کن تا من نیز تو را در هنگام خشم یاد کنم و تو را در زمره کسانی که نابودشان می سازم نابود نگردانم و به اینکه من انتقامت را از دشمنم بستانم راضی و خوشنود باشد زیرا انتقام گیری من برای تو بهتر است از اینکه خودت دست بکار شوی و انتقام خود از وی بستانی. حدیث: ۵۳۹ - و فی حدیث آخر زاد: و اذا ظلمت بمظلمه فارض بانتصاري لك فان انتصاري لك خير من انتصارك لنفسك. ترجمه: ۵۳۹ - و در حدیث دیگری اضافه نموده است که: و هرگاه مورد ستمی قرار گرفتی به انتقام گیری من از آن ستمکار خوشنود باش زیرا انتقامی که من به نفع تو می گیرم بهتر از انتقامی است که تو خود می گیری.

حدیث : ۵۴۰ - عن اسحاق بن عمار قال سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول : ان فى التوراه مكتوبا يا ابن آدم اذكرنى حين تغضب اذكرك عند غضبى فلا امحقك فيمن امحق و اذا ظلمت بمظلمه فارض بانتصارى لك فان انتصارى لك خير من انتصارك لنفسك . ترجمه : ۵۴۰ - اسحاق بن عمار گوید : از امام صادق عليه السلام شنیدم که می فرمود : همانا در تورات نوشته شده است که : ای فرزند آدم ! مرا در هنگام خشم به یاد آور تا تو را در هنگام خشم به یاد آورم پس تو را در زمره هلاک شوندگان به هلاکت نمی رسانم و هرگاه مورد ستمی قرار گرفتی به انتقام من از دشمنت خوشنود باش زیرا انتقامی که من به نفع تو از وی می کشم بهتر از انتقامی است که تو خود می گیری .

۵۵ - باب تحریم الحسد و وجوب الجتنابه دون الغبطه

۵۵ - باب حرام بودن حسد و وجوب دوری از حسد و عدم حرمت غبطه حدیث : ۵۴۱ - قال ابو جعفر عليه السلام : ان الرجل لياتى باذنى بادره فيكفر و ان الحسد لياكل الايمان كما تاكل النار الحطب . ترجمه : ۵۴۱ - امام باقر عليه السلام فرمود : همانا (گاه باشد که) مردم کوچکترین تندی و تیزی خشم را به جای می آورد و در نتیجه کارش به کفر می انجامد و همانا حسد ایمان را می خورد همچنانکه آتش هیزم را می خورد . حدیث : ۵۴۲ - عن ابى عبدالله عليه السلام قال : ان الحسد لياكل الايمان كما تاكل النار الحطب . ترجمه : ۵۴۲ - امام صادق عليه السلام فرمود : همانا که حسد ایمان را می خورد چنانکه آتش هیزم را می خورد . حدیث : ۵۴۳ - عن داود الرقي قال : سمعت ابا عبدالله عليه السلام يقول : اتقوا الله و لا يحسد بعضكم بعضا . ترجمه : ۵۴۳ - داود رقی گوید : از امام صادق عليه السلام شنیدم که می فرمود : از خدا بترسید و کسی از شما بر دیگری حسد نرزد . حدیث : ۵۴۴ - عن ابى عبدالله عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : كاد الفقر ان يكون كفرا كاد الحسد ان يغلب القدر . ترجمه : ۵۴۴ - امام صادق عليه السلام روایت کند که : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : نزدیک است که فقر به کفر بیانجامد و نزدیک است که حسد بر قضا و قدر چیره شود . حدیث : ۵۴۵ - قال ابو عبدالله عليه السلام : آفه الدين الحسد و العجب و الفخر . ترجمه : ۵۴۵ - امام صادق عليه السلام فرمود : آفت دینداری حسد و خودبینی و فخر فروشی است . حدیث : ۵۴۶ - عن ابى عبدالله عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : قال الله عزوجل لموسى بن عمران : يا ابن عمران لا تحسدن الناس على ما اتيهم من فضلى و لا تمدن عينيك الى ذلك و لا تتبعه نفسك فان الحاسد ساخط لنعمتى صاد لقسمى الذى قسمت بين عبادى و من يك كذلك فليست منه و ليس منى . ترجمه : ۵۴۶ - امام صادق عليه السلام روایت کند که : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : خداوند عزوجل به حضرت موسی بن عمران عليه السلام فرمود : این پسر عمران ! بر مردم به آنچه که من از فضل خود به آنان داده ام حسد مبر و بر داشته های آنان چشم مدوز و نفست را در پی آنها نفرست زیرا شخص حسود بر نعمت من خشمگین و ناخشنود است و از آن قسمتی که بین بندگانم روا داشته ام روی گردان است و کسی که چنین باشد نه من از آن اویم و نه او از برای من است . حدیث : ۵۴۷ - عن ابى عبدالله عليه السلام قال : ان المومن يغبط و لا يحسد و المنافق يحسد و لا يغبط . ترجمه : ۵۴۷ - امام صادق عليه السلام فرمود : همانا مومن غبطه (۱۴۲) می خورد ولی حسد نمی ورزد و منافق حسد می ورزد ولی غبطه نمی خورد . حدیث : ۵۴۸ - عن ابى عبدالله عليه السلام قال : ثلاثة لم ينج منها نبى فمن دونه التفكير فى الوسوسة فى الخلق و الطيره و الحسد الا ان المومن لا يستعمل حسده . ترجمه : ۵۴۸ - امام صادق عليه السلام سه چیز است که هیچ پیامبر و پائین تر از پیامبری از آن سه چیز خلاصی ندارد : یکی اندیشیدن در تحریکات شیطانی درباره امر آفرینش و دیگری فال بد زدن و دیگری حسد ، جز اینکه مومن حسدش را اعمال نمی کند . حدیث : ۵۴۹ - عن جعفر بن محمد عن آبائه عليه السلام فى وصيه النبی صلى الله عليه و آله لعلی عليه السلام قال : يا على انهاك عن ثلاث خصال الحسد و الحرص و الکبر . ترجمه : ۵۴۹ - امام صادق عليه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که : در وصیت پیامبر صلى الله عليه و آله به علی عليه السلام آمده است که : ای علی ! تو را از داشتن سه خصلت نهی می کنم : حسد

ورزیدن و حرص و خودبزرگ بینی . حدیث : ۵۵۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اصول الکفر ثلاثه الحرس و الاستکبار و الحسد . ترجمه : ۵۵۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : ریشه های کفر سه چیز است : حرص و بزرگ منشی نمودن و حسد ورزیدن . حدیث : ۵۵۱ - عن ابی الحسن علی به موسی الرضا علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : دب الیکم داء الاعم قلبکم البغضاء و الحسد . ترجمه : ۵۵۱ - امام رضا علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : درد امت های پیشین به شما هم سرایت کرده است که آن درد دشمنی نمودن و حسد ورزیدن است . حدیث : ۵۵۲ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : حسد الصدیق من سقم الموده . ترجمه : ۵۵۲ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : حسد ورزیدن دوست ، ناشی از ناسلام بودن دوستی است . حدیث : ۵۵۳ - و قال علیه السلام : صحه الجسد من قله الحسد . ترجمه : ۵۵۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : سلامت بدن نشانه کمی حسد است . حدیث : ۵۵۴ - علی بن جعفر عن اخیه موسی به جعفر علیه السلام عن ابیه عن جدّه قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله ذات یوم لاصحابه : الا انه قد دب الیکم داء الاعم من قبلکم و هو الحسد لیس بحالق الشعر لکنه خالق الدین و ینجی فیه ان یکف الانسان یده و یخزن لسانه و لایکون ذا غمر علی اخیه المومن . ترجمه : ۵۵۴ - علی بن جعفر از برادرش موسی بن جعفر علیه السلام و ایشان از پدرش و ایشان از جدش روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله روزی به اصحابش فرمود : آگاه باشید که مرض امتهای گذشته به شما نیز سرایت کرده و آن مرض حسد است این مرض موی را نمی سترد (نمی تراشد) بلکه دین را می تراشد و چیزی که در حال حسد نجات بخش است این است که آدمی دستش را (از تجاوز به محسود) باز دارد و زبانش را نگاه دارد و نسبت به برادر مومن خود کینه نداشته باشد .

۵۶ - باب جمله مما عفی عنه

۵۶ - باب برخی از خصلتهایی که مورد عفو و بخشش قرار گرفته اند حدیث : ۵۵۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : رفع عن امتی تسعه اشیاء الخطا و النسیان و ما اکرهوا علیه و ما لایعلمون و ما لا یطیقون و ما اضطروا الیه و الحسد و الطیره و التفکر فی الوسوسه فی الخلق ما لم ینطقوا بشقه . ترجمه : ۵۵۵ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : از امت من (عقوبت بر) نه چیز برداشته شده است : خطا و فراموشی و کاری که بر انجام آن مجبور شوند و آنچه که نمی دانند و آنچه که از توان و طاقت آنان بیرون است و آنچه که در حال اضطراب انجام می دهند و حسد (تا زمانی که در دل باشد و آن را اعمال نکنند) و فال بد زدن و تفکر در اندیشه های پریشان در امر آفرینش تا زمانی که بر زبان نیاورند (و در حد فکر باقی بماند) . حدیث : ۵۵۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : رفع عن امتی اربع خصال خطوها و نسیانها و ما اکرهوا علیه و ما لم ینطقوا و ذلک قول الله عزوجل : (ربنا لا تواخذنا ان نسینا او اخطانا ربنا و لا تحمل علینا اصرار کما حملته علی الذین من قبلنا ربنا و لا تحملنا ما لا طاقه لنا به) و قوله : (الا من اکره و قلبه مطمئن بالایمان) . ترجمه : ۵۵۶ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : از امت من (عقوبت بر) چهار خصلت برداشته شده است : خطای آنان و فراموش نمودنشان و آنچه که بر انجام آن مجبور می شوند و آنچه که طاقت آن را ندارند و گفتار خدای عزوجل همین است که می فرماید : (ای پروردگار ما ! اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم ما را مواخذه مکن . ای پروردگار ما ! بار آنگونه که بر پیشینیان ما حمل نمودی بر ما حمل مکن و آنچه را که طاقت و توان آن را نداریم بر گرده ما مگذار) (۱۴۳) و گفتار خدا که می فرماید : (مگر کسی که مجبور شده است در حالی که قلبش به ایمان آرمیده است) (۱۴۴) . حدیث : ۵۵۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : وضع عن امتی تسع خصال الخطا و النسیان و ما لایعلمون و ما لا یطیقون و ما اضطروا الیه و ما استکروهوا علیه و الطیره و الوسوسه فی التفکر فی الخلق و الحسد ما لم یظهر بلسان او ید . ترجمه : ۵۵۷ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : از امت من (عقوبت بر) نه

خصلت برداشته شده است : خطا و فراموشی و آنچه که نمی دانند و آنچه که طاقتش را ندارند و آنچه که در حال اضطراب انجام می دهند و آنچه که بر انجام آن مجبور می شوند و فال بد زدن و اندیشه های پریشان در امر آفرینش و حسد تا زمانی که آثار حسد بر زبان یا دست آشکار نگردد .

۵۷ - باب تحریم التعصب علی غیر الحق

۵۷ - باب حرمت تعصب ورزیدن درباره امور ناحق حدیث : ۵۵۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من تعصب او تعصب له فقد خلع ربقه الايمان من عنقه . ترجمه : ۵۵۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که از چیزی طرفداری مصرانه و نابجا کند یا اینکه از جانب دیگران به نفع او طرفداری نابجا شود (و او خوشنود باشد) محققا که ریسمان ایمان را از گردن خویش باز کرده است . حدیث : ۵۵۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من كان في قلبه حبه من خردل من عصبية بعته الله يوم القيامة مع اعراب الجاهلية . ترجمه : ۵۵۹ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : هر کس در دلش به اندازه دانه ای خردل تعصب کورکورانه و نابجا باشد خداوند در روز قیامت او را با اعراب زمان جاهلیت بر می انگیزد . حدیث : ۵۶۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من تعصب عصبه الله بعصابه من نار . ترجمه : ۵۶۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که تعصب و طرفداری کورکورانه و نابجا بورزد خداوند او را به دستاری از آتش می پیچد . حدیث : ۵۶۱ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال : لم يدخل الجنة حمیه غیر حمیه حمزه بن عبدالمطلب و ذلك حين اسلم غضبا للنبي صلی الله علیه و آله في حديث السلي الذي القى على النبي صلی الله علیه و آله . ترجمه : ۵۶۱ - امام سجاد علیه السلام فرمود : هیچ حمیت و خشمی داخل بهشت نمی شود بجز خشمی که حمزه بن عبدالمطلب اعمال نمود و آن زمانی بود که در جریان انداخته شدن بچه دان گوسفند بر سر مبارک پیامبر صلی الله علیه و آله از طرف مشرکین ، حضرت حمزه به خشم آمد و اسلام آورد . حدیث : ۵۶۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الملائكة كانوا يحسبون ان ابليس منهم و كان في علم الله انه ليس منهم فاستخرج ما في نفسه بالحمية و الغضب و قال خلقتني من نار و خلقتني من طين . ترجمه : ۵۶۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا فرشتگان می پنداشتند که ابلیس از آنان است ولی در علم خداوند ابلیس از فرشتگان نبود و او به خاطر غیرت نابجا و خشم ، آنچه را که در درون داشت بیرون ریخت و گفت : خدایا تو مرا از آتش آفریدی و آدم را از گل (بنابراین من از او برترم و در مقابل او سجده نمی کنم) . حدیث : ۵۶۳ - قال امير المؤمنين علیه السلام : ان الله يعذب الستة بالسته العرب بالعصية و الدهاقين بالكبر و الامراء بالجور و الفقهاء بالحسد و التجار بالخيانة و اهل الرساتيق بالجهل . ترجمه : ۵۶۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : همانا خداوند شش گروه را به خاطر شش خصلت عذاب می کند : عرب را به خاطر تعصب نابجا و روسا را به خاطر تکبر و خود بزرگ بینی و امیران را به خاطر ستمکاری و دانشمندان را به خاطر حسد و بازرگانان را به خاطر خیانت و روستائیان را به خاطر نادانی . حدیث : ۵۶۴ - سئل علی بن الحسین علیه السلام عن العصبية فقال : العصبية التي ياثم عليها صاحبها ان يري الرجل شرار قومه خيرا من خيار قوم آخرين و ليس من العصبية ان يحب الرجل قومه و لكن من العصبية ان يعين الرجل قومه على الظلم . ترجمه : ۵۶۴ - از امام سجاد علیه السلام درباره تعصب سوال شد . حضرت فرمود : آن تعصبی که دارنده آن گناهکار است این است که مردی بدان قوم خود را بهتر از خوبان قوم دیگران پندارند اما اینکه مردی قوم خود را دوست بدارد از تعصب نیست بلکه تعصب آن است که مردی قوم خود را بر انجام ستم یاری کند . حدیث : ۵۶۵ - عن العمی رفعه قال : من تعصب حشره الله يوم القيامة مع اعراب الجاهلية . ترجمه : ۵۶۵ - عمی از معصوم علیه السلام روایت کند که : کسی که تعصب نابجا داشته باشد خداوند در روز قیامت او را با اعراب زمان جاهلیت محشور خواهد ساخت .

۵۸ - باب تحریم التکبر

۵۸ - باب تحریم خود بزرگ بینی حدیث : ۵۶۶ - عن حکیم قال سالت ابا عبدالله علیه السلام عن اذنی الالحاد قال : ان الکبر اذناه . ترجمه : ۵۶۶ - حکیم گوید : از امام صادق علیه السلام درباره پایین ترین درجه کفر و بی دینی پرسیدم . حضرت فرمود : همانا پایین ترین درجه کفر تکبر ورزیدن است . حدیث : ۵۶۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال قال ابو جعفر علیه السلام العز رداء الله و الکبر ازاره فمن تناول شیئا منه اکبه الله فی جهنم . ترجمه : ۵۶۷ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : امام باقر علیه السلام فرمود : ارجمندی بالا پوش خدا و بزرگ منشی زیر پوش اوست پس هر کس چیزی از آن دو را برای خود برگیرد خداوند او را به رو در آتش جهنم می افکند . حدیث : ۵۶۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : الکبر رداء الله فمن نازع الله شیئا من ذلك اکبه الله فی النار . ترجمه : ۵۶۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : بزرگ منشی بالا پوش خداست پس کسی که با خداوند در این باره به کشمکش برخیزد خداوند او را به رو در آتش خواهد افکند . حدیث : ۵۶۹ - عن ابی جعفر و ابی عبدالله علیه السلام قالا : لا یدخل الجنة من فی قلبه مثقال ذره من کبر . ترجمه : ۵۶۹ - از امام باقر و امام صادق علیه السلام روایت است که : کسی که در قلبش به اندازه ذره ای کبر و خود بزرگ بینی باشد به بهشت وارد نمی شود . حدیث : ۵۷۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : الکبر رداء الله و المتکبر ینزع الله رداءه . ترجمه : ۵۷۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : کبر و بزرگ منشی بالا پوش خداوند است و کسی که تکبر می ورزد با خداوند درباره آن به کشمکش بر می خیزد . حدیث : ۵۷۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان فی جهنم لودایا للمتکبرین یقال له سقر شکا الی الله عزوجل شده حره و ساله عزوجل ان یاذن له ان یتنفس فتنفس فاحرق جهنم . ترجمه : ۵۷۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا که در جهنم صحرایی برای متکبران است که به آن (سقر) گفته می شود که این صحرا از شدت گرمایش به خداوند عزوجل شکایت می کند و از خداوند درخواست می کند که به او اجازه دهد که نفسی بکشد پس چون نفس می کشد جهنم شعله ور می گردد . حدیث : ۵۷۲ - عن داود بن فرقد عن اخیه قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : ان المتکبرین یجعلون فی صور الذر تتوطوهم الناس حتی یفرغ الله من الحساب . ترجمه : ۵۷۲ - داود بن فرقد از برادرش روایت کند که گفت : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : همانا افراد متکبر در روز قیامت به صورت مورچه در می آیند و مردم آنان را پایمال می کنند تا اینکه خداوند از حساب خلاق فارغ شود . حدیث : ۵۷۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ما من عبد الا و فی راسه حکمه و ملک یمسکها فاذا تکبر قال له : اتضع وضعک الله فلا یزال اعظم الناس فی نفسه و اصغر الناس فی اعین الناس و اذا تواضع رفعها الله عزوجل ثم قال له : انتعش نعشک الله فلا یزال اصغر الناس فی نفسه و ارفع الناس فی اعین الناس . ترجمه : ۵۷۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : هیچ بنده ای نیست جز اینکه در سر او دهانه و لگامی هست که فرشته ای آن را نگاهداشته است پس هرگاه بنده ای تکبر نمایند آن فرشته به وی می گوید (نفرین کند) : فرود آی که خداوند تو را فرومایه و پست کند ، پس او پیوسته در نفس خودش خود را بلند مرتبه ترین مردم می داند در حالی که در چشم مردمان کوچکترین مردم است . و هنگامی که تواضع و فروتنی نماید خداوند عزوجل او را بلند مرتبه می گرداند سپس فرشته به او می گوید (دعا می کند) : فراز آی که خداوند تو را بلند مرتبه گرداند ، پس وی پیوسته در درون خود خود را کوچکترین مردم می داند در حالی که در چشم مردمان بلند پایه ترین مردم است . حدیث : ۵۷۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی وصیته لاصحابه قال : و ایاکم و العظمه و الکبر فان الکبر رداء الله عزوجل فمن نازع الله رداءه قصمه الله و اذله یوم القیامه . ترجمه : ۵۷۴ - امام صادق علیه السلام در سفارشی به اصحابش فرمود : از بزرگی نمودن و کبر بر حذر باشید زیرا بزرگ منشی بالا پوش خداوند عزوجل است پس کسی که در بزرگ منشی با خداوند به کشمکش برخیزد خداوند او را درهم می شکند و در روز قیامت وی را خوار می سازد . حدیث : ۵۷۵ - عن جعفر بن محمد عن ابیه علیه السلام : ان علیا علیه السلام قال : ما احد من ولد آدم الا و ناصته بید ملک فان تکبر جذبه بناصیته الی الارض ثم قال له : تواضع وضعک الله و ان تواضع جذبه بناصیته ثم قال له ارفع راسک رفعک الله و لاوضعک بتواضعک الله . ترجمه : ۵۷۵ - امام

صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت کند که : همانا علی علیه السلام فرمود : هیچکس از فرزندان آدم نیست جز اینکه موی پیشانی اش در دست فرشته ای است پس اگر تکبر ورزد وی را با موی پیشانی اش به زمین می کشد سپس به او می گوید : فروتن باش ، خدا فرودت آورد . و اگر فروتنی کند موی پیشانی اش را می کشد سپس به او می گوید : سرت را بلند کن ، خدا تو را بالا برد و تو را به خاطر فروتنی ات فرود نیاورد . حدیث : ۵۷۶ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان لابليس كحلا و لعوقا و سعوطا فکحله النعاس و لعوقه الکذب و سعوطه الکبر . ترجمه : ۵۷۶ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : همانا شیطان سرمه ای دارد (که در چشم می ریزد) و داروی لیسیدنی دارد (که در دهان می ریزد) و دارویی دارد که در بینی می ریزد . اما سرمه او چرت زدن است و داروی لیسیدنی او دروغ است و دارویی که در بینی مردمان می ریزد کبر و بزرگی نمودن است . حدیث : ۵۷۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ثلاثه لا ينظر الله اليهم ثاني عطفه و مسبل ازاره خيلاء و المنفق سلعتة بالايامن و الکبر ان الکبرياء لله رب العالمين . ترجمه : ۵۷۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : سه گروهند که خداوند به آنها نظر (رحمت) نمی افکند : یکی آنکه متکبرانه روی خود را از دیگران بر می گرداند و دیگری آنکه از روی تکبر جامه بلند خویش بر زمین می کشد و دیگری آنکه کالای خود را با سوگند خوردن و بزرگی نمودن رواج می دهد . همانا بزرگ منشی مخصوص خداست که پروردگار جهانیان است . حدیث : ۵۷۸ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : الکبر مطايا النار . ترجمه : ۵۷۸ - امام باقر علیه السلام فرمود : کبر و بزرگی نمودن (به منزله) مرکبی است که سوار خود را به سوی آتش می برد . حدیث : ۵۷۹ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : يحشر المتكبرون يوم القيامة في خلق الذر في صور الناس يوطئون حتى يفرغ الله من حساب خلقه ثم يسلك بهم الى النار يسقون من طينه خبال من عصارة اهل النار . ترجمه : ۵۷۹ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : افراد متکبر در روز قیامت به صورت انسانهایی به کوچکی مورچه محشور می گردند و مردم آنان را پایمال می کنند تا وقتی که خداوند از حساب خلق فارغ گردد سپس آنان به سوی آتش روانه می شوند و از چرک تن دوزخیان که عصاره اهل دوزخ است به آنان نوشانده می شود . حدیث : ۵۸۰ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اکثر اهل جهنم المتكبرون . ترجمه : ۵۸۰ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : بیشترین اهل جهنم متکبران هستند . حدیث : ۵۸۱ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن ابيه عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله ان احبكم الى و اقربكم مني يوم القيامة مجلسا احسنكم خلقا و اشدكم تواضعا و ان ابعدكم مني يوم القيامة الثرثارون و هم المستكبرون . ترجمه : ۵۸۱ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش و ایشان از پدران گرامی خود روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : همانا دوست داشتنی ترین شما در نزد من و نزدیکترین شما به من در روز قیامت کسی است که اخلاقش نیکوتر و فروتنی اش بیشتر باشد و همانا دورترین شما از من در روز قیامت یاوه گویند که همان خود خواهانند می باشند . حدیث : ۵۸۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : كانت لرسول الله صلی الله علیه و آله ناقة لا تسبق فسبق اعرابيا بناقته فسبقها فاکتاب لذلك المسلمون فقال : رسول الله صلی الله علیه و آله : انها ترفعت و حق على الله ان لا يرتفع شيء الا و ضعه الله . ترجمه : ۵۸۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله ماده شتری (تندرو) داشت که شتری بر او پیشی نمی گرفت پس (روزی) در مسابقه با شتر عربی از شتر آن عرب عقب ماند ، مسلمین از این واقعه افسرده خاطر شدند پس رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : همانا این شتر ماده خود را برتر شمرد (۱۴۵) و بر خداوند سزاوار است که هیچ چیزی خود را برتر از دیگری نشمرد جز اینکه خداوند او را فرود آورد .

۵۹ - باب تحریم التجبر و التیه و الاختیال

۵۹ - باب حرام بودن تکبر و لاف زدن و بزرگ منشی حدیث : ۵۸۳ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ثلاثة لا يكلمهم الله و لا ينظر اليهم يوم القيامة و لا يزكهم و لهم عذاب الیم شيخ زان و ملك جبار و مقل مختال . ترجمه : ۵۸۳

- امام باقر علیه السلام روایت کند که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: سه گروهند که خداوند با آنان سخن نگوید و در روز قیامت به آنان نظر نمی کند و آنان را پاک نمی گرداند و عذاب دردناکی برای آنان می باشد: یکی پیرمرد زناکار و دیگری پادشاه ستمگر و دیگری فقیر متکبر. حدیث: ۵۸۴ - قال ابو عبدالله علیه السلام: ما من احد يتيه الا من ذله يجدها في نفسه. ترجمه: ۵۸۴ - امام صادق علیه السلام فرمود: هیچ کسی نیست که لاف بزرگی بزند مگر به خاطر ذلتی که در نفس خود می یابد. حدیث: ۵۸۵ - و فی حدیث آخر عن ابی عبدالله علیه السلام ما من رجل تكبر او تجبر الا لذله يجدها في نفسه. ترجمه: ۵۸۵ - و در حدیث دیگری از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود: هیچ مردی نیست که تکبر بورزد یا خود را بزرگ بشمرد مگر به خاطر ذلتی که در نفس خود می یابد. حدیث: ۵۸۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: سمعته يقول: الکبر قد یكون فی شرار الناس من کل جنس و الکبر رداء الله فمن نازع الله رداء لم یزده الا سفلا ان رسول الله صلی الله علیه و آله مر فی بعض طرق المدینه و سوداء تلقط السرقین فقیل لها: تنحی عن طریق رسول الله صلی الله علیه و آله فقالت: ان الطريق لمعرض فهم بها بعض القوم ان یتناولوها فقال رسول الله صلی الله علیه و آله: دعوها فانها جباره. ترجمه: ۵۸۶ - راوی گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: کبر در وجود بدترین کسان از هر جنسی می باشد و کبر بالا-پوش خداوند است پس هر کس در آن با خداوند به ستیز پردازد جز پستی و فرومایگی چیزی بر او افزوده نمی گردد. همانا که رسول خدا صلی الله علیه و آله از یکی از کوچه های مدینه عبور می کرد و زنی سیاه سرکین حیوانات را از روی زمین جمع می کرد. به آن زن گفته شد: از جلو راه رسول خدا صلی الله علیه و آله کنار رو. زن گفت: کوچه پهن و عریض است. برخی از اطرافیان پیامبر قصد کنار زدن زن را نمودند. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: او را واگذارید زیرا او متکبر و سرکش است. حدیث: ۵۸۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی وصیته لاصحابه انه قال: و ایاکم و التجبر علی الله و اعلموا ان عبدا لم یتبل بالتجبر علی الله الا تجبر علی دین الله فاستقیموا لله و لاتریدوا علی ادبارکم فتنقلبوا خاسرین اجارنا الله و ایاکم من التجبر علی الله. ترجمه: ۵۸۷ - امام صادق علیه السلام در توصیه به اصحابش فرمود: از تکبر و سرکشی نمودن در برابر خداوند بر حذر باشید و بدانید که هیچ بنده ای گرفتار تکبر ورزیدن بر خدا نمی شود جز اینکه بر دین خدا تکبر ورزیده است پس به خاطر خدا پایداری کنید و عقبگرد نکنید که زیانکار می گردید، خداوند ما و شما را از تکبر ورزیدن بر خدا برهاند. حدیث: ۵۸۸ - عن جعفر بن محمد علیه السلام قال: ان الله تبارک و تعالی لیغض البیت اللحم و اللحم السمین فقال له بعض اصحابنا: یا ابن رسول الله انا لنحب اللحم و ما تخلو بیوتنا عنه فکیف ذلک فقال: لیس حیث تذهب انما البیت اللحم الذی توکل لحوم الناس فیه بالغیبه و اما اللحم السمین فهو المتجبر المتکبر المختال فی مشیته. ترجمه: ۵۸۸ - امام صادق علیه السلام فرمود: همانا خداوند تبارک و تعالی خانه پر گوشت و شخص پر گوشت چاق را دشمن می دارد. راوی گوید: یکی از اصحاب ما به حضرت عرض کرد: ای پسر رسول خدا! ما هم گوشت را دوست داریم و خانه های ما از گوشت خالی نیست پس چگونه است؟ (آیا این گفته شما شامل ما هم می شود؟) حضرت فرمود: اینگونه نیست که تو می پنداری بلکه مراد از (خانه پر گوشت) خانه ای است که در آن گوشت مردمان با غیبت نمودن آنان خورده می شود و مراد از (پر گوشت چاق) سرکش متکبر است که در راه رفتنش با خود پسندی راه می رود. حدیث: ۵۸۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: الجبارون ابعد الناس من الله عزوجل یوم القیامه. ترجمه: ۵۸۹ - امام صادق علیه السلام فرمود: دورترین مردم از خداوند عزوجل در روز قیامت سرکشان متکبر هستند. حدیث: ۵۹۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: ان فی جهنم لجبالا یقال له الصعدا و ان فی الصعدا لوادیا یقال له سقر و ان فی سقر لجبا یقال له هبهب كلما کشف عطاء ذلک الجب ضج اهل النار من حره ذلک منازل الجبارین. ترجمه: ۵۹۰ - امام باقر علیه السلام فرمود: همانا در جهنم کوهی است که به آن (صعدا) گفته می شود و در آن کوه دره ای است که به آن (سقر) گویند و به راستی که در آن دره چاهی است که آن را (هبهب) گویند که هرگاه در آن چاه برداشته شود اهل دوزخ از گرمای آن به ناله و فریاد آیند، آن چاه منزلگاه متکبران است. حدیث: ۵۹۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله:

من مشی فی الارض اختیالا- لعنته الارض و من تحتها و من فوقها . ترجمه : ۵۹۱- امام صادق علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : هر کس با تکبر بر روی زمین گام بردارد زمین و آنچه در زیر و زیر آن است او را لعنت می کنند . حدیث : ۵۹۲- عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ویل لمن یختال فی الارض یعاند جبار السماوات و الارض . ترجمه : ۵۹۲- امام باقر علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : وای به حال کسی که با حالت تکبر بر روی زمین گام بردارد چنین کسی با خدای آسمانها و زمین به دشمنی پرداخته است . حدیث : ۵۹۳- عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان فی السماء ملکین موکلین بالعباد فمن تجبر وضعاه . ترجمه : ۵۹۳- امام صادق علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : همانا در آسمان فرشته هستند که بر بندگان گمارده شده اند پس هر کسی که تکبر ورزد فرودش می آورند . حدیث : ۵۹۴- عن بشیر النبال قال : کنا مع ابی جعفر علیه السلام فی المسجد اذمر علینا اسود و هو ینزع فی مشیه فقال ابو جعفر علیه السلام انه الجبار قلت ، انه سائل قال : انه جبار و قال ابو عبدالله علیه السلام : کان علی به الحسین علیه السلام یمشی مشیه کان علی راسه الطیر لایسبق یمینه شماله . ترجمه : ۵۹۴- بشیر نبال گوید : همراه با امام باقر علیه السلام در مسجد بودیم که سیاهی بر ما گذر نمود در حالی که با گردن فرازی و کشیدن اندام راه می رفت امام باقر علیه السلام فرمود : او متکبر است . عرض کردم : او سائلی بیش نیست (و سائل چگونه می تواند متکبر باشد ؟ !) حضرت فرمود : او متکبر است (زیرا اینگونه راه رفتن ، راه رفتن متکبران است) و فرمود : امام سجاد علیه السلام چنان راه می رفت گویی که بر سر او پرنده ای نشسته است ، در راه رفتن جانب راستش بر پیش پشی نمی گرفت . حدیث : ۵۹۵- عن ابی جعفر علیه السلام قال : ان النبی صلی الله علیه و آله اوصی رجلا- من بین تمیم فقال له : ایاک و اسبال الزار و القمیص فان ذلک من المخیله و الله لایحب المخیله . ترجمه : ۵۹۵- امام باقر علیه السلام فرمود : پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مردی از بنی تمیم را توصیه می فرمود که : از فرو گذاردن شلوار و جامه (به گونه ای که متکبران بر زمین کشیده شود) بر حذر باش زیرا این کار ناشی از تکبر است و خداوند تکبر را دوست نمی دارد . حدیث : ۵۹۶- و قال ابو عبدالله علیه السلام : ما حاذی الکعبین من الثوب ففی النار . ترجمه : ۵۹۶- امام صادق علیه السلام فرمود : آنچه از جامه که محاذی و برابر دو غوزک پا برسد (جایگاهش) در آتش است . حدیث : ۵۹۷- و قال علیه السلام : ثلاث اذا کن فی الرجل فلا- تتخرج ان تقول انها فی جهنم البذاء و الخیلاء و الفخر . ترجمه : ۵۹۷- امام صادق علیه السلام فرمود : سه خصلت هست که هرگاه آن سه در کسی باشد اگر بگویی آن خصلتها جهنمی است گناهکار نیستی : یکی بد زبانی و هرزه گویی و دیگری تکبر و دیگری فخر فروشی و به خود نازیدن .

۶۰- باب حد تکبر و التجبر المحرمین

۶۰- باب حد تکبر و بزرگ منشی حرام حدیث : ۵۹۸- عن محمد بن مسلم عن احدهما علیه السلام قال : لایدخل الجنة من کان فی قلبه مثقال حبه من خردل من الکبر قال : فاسترجعت فقال : ما لک تسترجع ؟ فقلت : لما سمعت منك فقال : لیس حیث تذهب انما اعنی الجحود انما هو الجحود . ترجمه : ۵۹۸- محمد بن مسلم از امام باقر علیه السلام یا امام صادق علیه السلام روایت کند که : کسی که در قلبش به اندازه دانه ای خردل کبر و بزرگ منشی باشد به بهشت وارد نمی شود . راوی گوید : با شنیدن این سخن ، من استرجاع نمودم (یعنی انا لله و انا الیه راجعون) گفتم) حضرت فرمود : چرا استرجاع می کنی ؟ عرض کردم : به خاطر سخنی که از شما شنیدم . حضرت فرمود : اینگونه که می پنداری نیست بلکه مراد من انکار و بی اعتقادی است (یعنی کبری که از روی انکار کبریایی خداوند و بی اعتقادی باشد) . حدیث : ۵۹۹- عن ابی عبدالله علیه السلام قال الکبر ان تغمص الناس و تسفه الحق . ترجمه : ۵۹۹- امام صادق علیه السلام فرمود : کبر آن است که مردمان را خوار و کوچک بشمری و حق را ناچیز بدانی . حدیث : ۶۰۰- قال ابو عبدالله علیه السلام : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان اعظم الکبر عمص الخلق و سفه الحق قلت و ما غمص

الخلق و سفه الحق قال : يجهل الحق و يطعن على اهليه فمن فعل ذلك فقد نازع الله عزوجل رداءه . ترجمه : ۶۰۰ - امام صادق عليه السلام روايت كند كه : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : همانا بزرگترین كبر ، كوچك شمردن مردم و ناچيز دانستن حق است - راوی گوید : عرض كردم : معنای این سخن رسول خدا صلى الله عليه و آله چیست ؟ امام صادق فرمود : یعنی از حق بی خبر باشد و از خانواده و خاندان خود بدگویی كند ، پس کسی كه چنین كند با خداوند عزوجل بر سر كبريایی اش به ستیز برخاسته است . حدیث : ۶۰۱ - عن عبد الاعلی عن ابی عبدالله عليه السلام قال : قلت له ما اكبر ؟ قال عليه السلام : اعظم الكبر ان تسفه الحق و تغمص الناس قلت : و ما سفه الحق قال : يجهل الحق و يطعن على اهله . ترجمه : ۶۰۱ - عبدالاعلی گوید : از امام صادق عليه السلام پرسیدم : كه كبر چیست ؟ فرمود : بزرگترین كبر آن است كه حق را ناچيز و مردمان را كوچك بشمری ، عرض كردم : ناچيز شمردن حق چیست ؟ فرمود : یعنی حق را نداند و بر خاندان خود افترا بزند . حدیث : ۶۰۲ - عن محمد بن عمر بن یزید عن ابيه قال : قلت لابی عبدالله عليه السلام : اننی آكل الطعام الطبی و اشم الرائحة الطیبه و اركب الدابة الفارहे و يتبعنی الغلام فتری فی هذا شیئا من التجبر فلا افعله فاطرق ابو عبدالله عليه السلام ثم قال : انما الجاز المعلنون من غمص الناس و جهل الحق قال عمر فقلت : اما الحق فلا اجعله و الغمص لا ادری ما هو قال : من حقر الناس و تجبر علیهم فذلك الجبار . ترجمه : ۶۰۲ - محمد بن عمر بن یزید از پدرش روايت كند كه : به امام صادق عليه السلام عرض كردم : همانا من غذای پاكیزه می خورم و بوی های خوش می بویم و بر چهارپایان خرامنده سوار می شوم و نوكر پشت سر من راه می افتد پس آیا شما در این امور چیزی از تكبر می بینید تا آنها را به جای نیاورم ؟ امام صادق عليه السلام قدری سكوت فرموده و سر به زیر افكند سپس فرمود : همانا آن متكبر كه ملعون است کسی است كه مردم را كوچك شمارد و از حق بی خبر باشد . عمر گوید : عرض كردم : اما من نسبت به حق نادان نیستم ولی كوچك شمردن مردم را نمی دانم یعنی چه ؟ حضرت فرمود : کسی كه مردم را كوچك بشمرد و بر آنان تكبر ورزد (خود را از آنان بالاتر و برتر بداند) چنین کسی متكبر است . حدیث : ۶۰۳ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : لن یدخل الجنة من فی قلبه مثقال حبه من خردل من كبر و لا یدخل النار من فی قلبه مثقال حبه من خردل من الايمان قلت : جعلت فداك ان الرجل لیلبس الثوب او یركب الدابة فیکاد یعرف منه الكبر فقال : لیس بذلك انما الكبر انكار الحق و الايمان الاقرار بالحق . ترجمه : ۶۰۳ - امام صادق عليه السلام روايت كند كه : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : کسی كه به اندازه دانه خردل كبر و بزرگ منشی در قلبش باشد هرگز به بهشت وارد نمی شود و کسی كه قلبش به اندازه دانه ای از خردل ایمان باشد داخل دوزخ نمی گردد - راوی گوید : عرض كردم : فدایت شوم همانا (گاه باشد كه) مرد جامه ای (فاخر) بر تن می پوشد یا اینکه بر مرکبی (رهوار) سوار می شود پس (در این حالت) نزدیك است كه از (هیئت) او كبر و بزرگ منشی فهمیده شود (آیا چنین کسی به بهشت وارد نمی شود ؟) حضرت فرمود : اینگونه نیست بلکه كبر انكار نمودن حق و ایمان اعتراف نمودن به حق است . حدیث : ۶۰۴ - عن احدهما یعنی ابا جعفر و ابا عبدالله عليه السلام قال : لا یدخل الجنة من كان فی قلبه مثقال حبه من خردل من كبر قال : قلت : انا نلبس الثوب الحسن فیدخلنا العجب فقال : انما ذلك فیما بینه و بین الله عزوجل . ترجمه : ۶۰۴ - از امام باقر عليه السلام یا امام صادق عليه السلام روايت است كه فرمود : کسی كه در دلش به اندازه خردلی كبر باشد به بهشت وارد نمی شود - راوی گوید : - عرض كردم : همانا جامه ای نیکو به بر می کنیم پس دچار عجب و خودبینی می شویم (آیا این حالت ، مانع بهشت رفتن ماست ؟) حضرت فرمود : (خیر) بلکه این حالت بین شخص و خدای عزوجل است (و موجب پایمال شدن حق دیگران نیست) .

۶۱ - باب تحریم حب الدنيا المحرمة و وجوب بعضها

۶۱ - باب تحریم دوستی دنیا و وجوب دشمن داشتن دنیا حدیث : ۶۰۵ - عن ابی عبدالله عليه السلام قال : راس كل خطیئه حب الدنيا . ترجمه : ۶۰۵ - امام صادق عليه السلام فرمود : سر هر گناهی دوستی دنیا است . حدیث : ۶۰۶ - عن محمد بن مسلم قال :

سئل علی بن الحسین علیه السلام ای الاعمال افضل ؟ قال : ما من عمل بعد معرفه الله و معرفه رسول الله صلی الله علیه و آله افضل من بغض الدنيا فان لذلك شعبا کثیره و للمعاصی شعبا فاول ما عصی الله به الکبر الى ان قال ثم الحرص ثم الحسد و هی معصیه ابن آدم حیث حسد اخاه فقتله فتشعب من ذلك حب النساء و حب الدنيا و حب الرئاسة و حب الراحة و حب الکلام و حب العلو و والثروه فصرن سبع خصال فاجتمعن کلهن فی حب الدنيا فقال الانبياء و العلماء بعد معرفه ذلك حب الدنيا راس کل خطیئه و الدنيا دنیاوان دنیا بلاغ و دنیا ملعونه . ترجمه : ۶۰۶ - محمد بن مسلم گوید : از امام سجاد علیه السلام پرسیده شد که کدامیک از کارها برتر و با فضیلت تر است ؟ فرمود : پس از معرفت خدا و رسولش هیچ کاری با فضیلت تر از دشمن داشتن دنیا نیست زیرا دنیا دارای شعبه هایی است و گناهان نیز شعبه ها و شاخه هایی دارند ، پس اولین گناهی که به وسیله آن خداوند مورد نافرمانی قرار گرفت کبر و بزرگ منشی بود سپس حرص و سپس حسد ، و حسد گناه فرزند آدم بود آنجا که به برادر خود حسد ورزید و او را به قتل رساند پس گناهایی که از حسد منشعب می شوند عبارتند از : دوستی زنان و دوستی دنیا و ریاست طلبی و راحت طلبی و علاقه به حرف زدن و برتری جویی و دوستی مال و ثروت پس اینها هفت خصلت اند که همگی در دوستی دنیا جمع شده اند پس پیامبران و دانشمندان پس از شناخت آن فرموده اند که : دوستی دنیا سر هر گناهی است و دنیا دو گونه است : یکی دنیایی که در حد کفایت و بسندگی است و دیگری دنیایی که مورد لعن و دوری از رحمت خداوند است . حدیث : ۶۰۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : فی مناجاه موسی علیه السلام یا موسی ان الدنيا دار عقوبه عاقبت فیها آدم عند خطیئته وجعلتها ملعونه ملعون ما فیها الا ما کان فیها لی یا موسی ان عبادی الصالحین زهدوا فی الدنيا بقدر علمهم و سائر الخلق رغبا فیها بقدر جهلهم و ما من احد عظمها فقرت عینه بها و لم یحقرها احد الا انتفع بها . ترجمه : ۶۰۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : در راز گویی خداوند با حضرت موسی علیه السلام آمده است که : ای موسی ! همانا که دنیا سرای عقوبت و شکنجه است ، در همین دنیا آدم را به خاطر خطایش عقوبت نمودم و دنیا را مستحق لعن گرداندم و هر چه در دنیاست ملعون است بجز آنچه که برای من است . ای موسی ! همانا بندگان شایسته من به اندازه علم و آگاهی خود به دنیا بی رغبتند و دیگران به اندازه نادانی شان به دنیا میل دارند و هیچکس نیست که دنیا را بزرگ شمرده باشد و دنیا مایه روشنی چشم او شود و هیچکس دنیا را کوچک نشمرده است جز اینکه از آن بهره مند گردیده است . حدیث : ۶۰۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : حب الدنيا راس کل خطیئه . ترجمه : ۶۰۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : دوستی دنیا سر هر گناهی است . حدیث : ۶۰۹ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من احب دنیا اضر بآخرته . ترجمه : ۶۰۹ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : هر کس دنیایش را دوست داشته باشد به آخرت خود زیان می رساند . حدیث : ۶۱۰ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه سئل عن الزهد فی الدنيا فقال : (ویحک حرامها فتنکبه) . ترجمه : ۶۱۰ - از امیرالمؤمنین علیه السلام درباره زهد و بی رغبتی به دنیا پرسیده شد و حضرت فرمود : وای بر تو از حرام دنیا ، از حرام دنیا دوری کن .

۶۲ - باب استحباب الزهد فی الدنيا و حد الزهد

۶۲ - باب استحباب زاهدانه زندگی کردن در دنیا و حد زهد حدیث : ۶۱۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : منزهد فی الدنيا اثبت الیه الحکمه فی قلبه و انطق بها لسانه و بصره عیوب الدنيا داءها و دواءها و اخرجه منها سالما الی دارالسلام . و رواه الصدوق فی ثواب الاعمال عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من لم یستحی من طلب المعاش خفت مثنوته و رخصه باله و نعم عیاله و من زهد فی الدنيا . . . و ذکر مثله . ترجمه : ۶۱۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که نسبت به دنیا بی رغبت باشد خداوند فهم حقیقت را در قلب او پا بر جا می گرداند و زبانش را به گفتن سخنان حکیمانه گویا می کند و درد و دواى عیبهای دنیا را به او می نمایاند و او را سالم و بدون نقص از دنیا به سوی بهشت که سرای سلامت است بیرون می برد . (این حدیث را مرحوم شیخ صدوق (قدس سره) در کتاب (ثواب الاعمال) از امام صادق علیه السلام روایت کرده است و پیش از آن چند جمله اضافه دارد که حضرت فرمود :

کسی که در طلب معاش شرم نکند روزی اش سبک و خاطرش فراخ و خانواده اش در آسودگی قرار می گیرند و کسی که به دنیا بی رغبت باشد ... حدیث : ۶۱۲ - عن ابی حمزه قال : ما سمعت باحد من الناس کان ازهد من علی بن الحسین علیه السلام الا ما بلغنی عن علی بن ابی طالب علیه السلام قال : و کان علی بن الحسین علیه السلام اذا تکلم فی الزهد و وعظ ابکی من بحضرته قال ابو حمزه : و قرأت صحیفه فیها کلام زهد من کلام علی بن الحسین علیه السلام فکتبت ما فیها ثم اتیت علی بن الحسین علیه السلام فعرضت ما فیها علیه فعرفه و صححه و کان ما فیها بسم الله الرحمن الرحیم کفانا الله و ایاکم کید الظالمین و بغی الحاسدین و بطش الجبارین ایها المؤمنون لا یفتنکم الطواغیت و اتباعهم من اهل الرغبه فی هذه الدنيا و احذروا ما حذرکم الله منها و ازهدوا فیما زهدکم الله فیها منها و لا تتركوا الی ما فی هذه الدنيا رکون من اتخدها دار قرار و منزل استیطان الی ان قال و لیس یعرف تصرف ایامها و تقلب حالاتها و عاقبه ضرر فتنها الا من عصمه الله و نهج سبیل الرشده و سلك طریق القصد ثم استعان علی ذلك بالزهد فكرر الفكر و اتعظ بالصبر و زهد فی عاجل بهجه الدنيا و تجافی عن لذتها و رغب فی دائم نعيم الاخره و سعی لها سعیها . (الحديث) ترجمه : ۶۱۲ - ابی حمزه گوید : نشنیده ام که کسی از امام سجاد علیه السلام زاهدتر باشد به جز آنچه که درباره علی بن ابی طالب علیه السلام به من رسیده است ، امام سجاد علیه السلام هرگاه درباره زهد و بی رغبتی به دنیا سخن می فرمود و موعظه می کرد حاضران به گریه می افتادند - ابی حمزه در ادامه گوید : - و من نوشته ای را که در آن سخنی از سخنان امام سجاد علیه السلام درباره زهد نوشته شده بود خواندم و آن را برای خود نوشتم سپس به خدمت حضرت امام سجاد علیه السلام آمدم و آن را به حضرت عرضه نمودم حضرت آن را شناخت و تصدیق فرمود و در آن نوشته آمده بود : (به نام خداوند بخشنده و مهربان) خداوند ما و شما را از نیرنگ ستمگران و ستم حسودان و سخت گیری زورگویان کفایت کند ، ای ایمان آورندگان ! طاغوتها و پیروانشان که اهل میل به این دنیا هستند شما را به فتنه نیفکنند ، از آنچه که خداوند شما را از آن حذر داده دوری کنید و نسبت به آنچه از دنیا که خداوند شما را درباره آن به زهد و بی رغبتی فرمان داده زهد را پیشه سازید به آنچه که در این دنیاست به گونه کسی که دنیا را سرای ماندن و استراحتگاه برای خود گرفته است تکیه و اعتماد نکنید - تا آنجا که فرمود : - و دست به کار شدن روزهای دنیا و دگرگونی حالات و سرانجام ضرر فتنه های دنیا را نمی شناسد مگر کسی که خداوند او را حفظ کرده و راه هدایت را پیش گرفته و روش میانه روی را پیموده است سپس در این راه از زهد کمک خواسته است پس در پی در پی اندیشیده است و با صبر و بردباری پذیرای موعظ گردیده است و به این دنیای زود گذر بی رغبت شده و لذتهای آن را فرو نهاده و به نعمتهای همیشگی آخرت رغبت یافته و تمام سعی و کوشش خود را صرف به دست آوردن آن نعمتها نموده است . حدیث : ۶۱۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیر المؤمنین علیه السلام : ان علامه الراغب فی ثواب الاخره زهد فی عاجل زهره الدنيا اما ان زهد الزاهد فی هذه الدنيا لا ینقصه مما قسم الله له فیها و ان زهد و ان حرص الحریص علی عاجل زهره الحیاة الدنيا لا یزیده فیها و ان حرص فالملغوبون من غبن حظه من الاخره . ترجمه : ۶۱۳ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : امیر المؤمنین علیه السلام فرمود : همانا نشانه کسی که به ثواب آخرت رغبت دارد این است که درباره خوشی زود گذر این دنیا زهد و بی رغبتی پیشه می کند ، آگاه باشید که زهد ورزیدن شخص زاهد در این دنیا چیزی از قسمتی که خداوند در این دنیا برای او معین ساخته کم نمی کند اگر چه او زهد ورزد و همانا حرص شخصی که بر بدست آوردن خوشی های زود گذر دنیا زندگانی دنیا حریص است چیزی به او نمی افزاید اگر چه حرص بورزد پس زیانکار کسی است که درباره بهره اخروی اش دچار زیان شده باشد . حدیث : ۶۱۴ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال امیر المؤمنین علیه السلام : ان من اعون الاخلاق علی الدین الزهد فی الدنيا . ترجمه : ۶۱۴ - امام باقر علیه السلام روایت کند که : امیر المؤمنین علیه السلام فرمود : به راستی که یکی از یاری کننده ترین اخلاق بر دینداری ، بی رغبتی به دنیاست . حدیث : ۶۱۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال جعل الخیر کله فی بیت و جعل مفتاحه الزهد فی الدنيا ثم قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : لا یجد الرجل حلاوه الایمان حتی لا یبالی من اکل الدنيا ثم قال ابو عبدالله علیه السلام : حرام علی قلوبکم ان

تعرف حلاوه الايمان حتى تزهد في الدنيا . ترجمه : ۶۱۵ - امام صادق عليه السلام فرمود : تمام خير و خوبی در خانه ای قرار داده شده و کلید آن خانه ، زهد داشتن در دنیاست . - سپس فرمود : - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است که : (کسی شیرینی ایمان را در نمی یابد مگر اینکه اعتنائی نداشته باشد که چه کسی دنیا را می خورد) سپس امام صادق علیه السلام فرمود : فهم و درک شیرینی ایمان بر دلهای شما حرام می گردد مگر اینکه دلهایتان در دنیا زهد و بی رغبتی را پیشه خود کنند . حدیث : ۶۱۶ - ان رجلا سال علی بن الحسین علیه السلام عن الزهد فقال عشرة اشیاء فاعلی درجة الزهد ادنی درجة الورع و اعلی درجة الورع ادنی درجة یقین و اعلی درجات یقین ادنی درجات الرضا الا و ان الزهد فی آیه من کتاب الله (لکیلا تاسوا علی ما فاتکم و لا تفرحوا بما آتاکم) . ترجمه : ۶۱۶ - مردی از امام سجاد علیه السلام درباره زهد سوال کرد ، حضرت در جواب فرمود : ده چیز وجود دارد (که هر کدام مراتبی دارند) پس بالاترین زهد پایین ترین درجة ورع (پارسایی) است و بالاترین درجة یقین است و بالاترین درجات یقین پایین ترین درجات رضا (خوشنود بودن به خواست الهی) است ، آگاه باشید که زهد در یک آیه از کتاب خدا تفسیر و معنا شده (است آنجا که خداوند فرمود : (تا بر آنچه که از دست داده اید غمگین نشوید و بر آنچه که به شما داده شادمان نگردید) . (۱۴۶) حدیث : ۶۱۷ - عن سفیان بن عیینة قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : کل قلب فیه شک او شرک فهو ساقط و انما ارادوا بالزهد فی الدنيا لتفرغ قلوبهم للاخرة . ترجمه : ۶۱۷ - سفیان بن عیینة گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : هر دلی که در آن شکی یا شرکی باشد ناسالم و بی اعتبار است و راستی که به زهد و بی رغبتی به دنیا دستور داده اند تا دلهای مردمان برای آخرت (از هر چیزی) فارغ شود . حدیث : ۶۱۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اذا اراد الله بعبد خیرا زهده فی الدنيا و فقهه فی الدین و بصره عیوبها و من اوتیهن فقد اوتی خیر الدنيا و الاخرة و قال : لم یطلب احد الحق بباب افضل من الزهد فی الدنيا و هو ضد لما طلب اعداء الحق قلت : جعلت فداک مما ذا ؟ قال : من الرغبة فیها و قال الا من صبار کریم فانما هی ایام قلائل الا انه حرام علیکم ان تجدوا طعم الايمان حتى تزهدوا فی الدنيا قال و سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول اذا تخلی المومن من الدنيا سما و وجد حلاوه حب الله فلم یشتغلوا بغيره قال : و سمعته یقول : ان القلب اذا صفا ضاقت به الارض حتی یسمو . ترجمه : ۶۱۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : هنگامی که خداوند خیر بنده ای را بخواهد او را به دنیا بی رغبت می گرداند و در دین دانایش می سازد و نسبت به عیبهای او را بینا می نماید و کسی که این سه چیز به او داده شده حقیقتا که خیر دنیا و آخرت به او بخشیده شده است ، - و فرمود : - هیچکس حق را از راهی بهتر و با فضیلت تر از زهد در دنیا طلب نکرده است و زهد ضد آن چیزی است که دشمنان حق طلب می کنند - راوی گوید : عرض کردم : فدایت شوم آن چیزی که دشمنان حق طالب آن هستند چیست ؟ فرمود : رغبت و میل به دنیا ، و فرمود : بهوش باشید و بر حذر باشید از خداوند بسیار شکیبای بخشنده ، جز این نیست که دنیا روزهایی اندک است ، آگاه باشید که چشیدن طعم ایمان بر شما حرام است مگر اینکه در دنیا زاهدانه زندگی کنید - راوی گوید : - و از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : هرگاه مومن از دنیا دست بکشد و چشم پوشی کند بالا می رود و شیرینی دوستی خداوند را می یابد پس به غیر خدا مشغول نمی شود - راوی گوید : - و باز از ایشان شنیدم که فرمود : همانا که قلب هرگاه با صفا گردد زمین برایش تنگ می گردد تا اینکه بلندی و ارتفاع می یابد . حدیث : ۶۱۹ - عن ابی جعفر علیه السلام فی حدیث ان علی بن الحسین علیه السلام قال : الا- و کونوا من الزاهدين فی الدنيا الراغبين فی الاخرة الا ان الزاهدين فی الدنيا قد اتخذوا و الارض بساط و التراب فراشا و الماء طيبا و قرضوا من الدنيا تقريضا . (الحدیث) ترجمه : ۶۱۹ - امام باقر علیه السلام روایت کند که امام سجاد علیه السلام فرمود : به هوش باشید از بی رغبتان به دنیا و رغبت کنندگان در آخرت باشید ، آگاه باشید که بی رغبتان به دنیا زمین را فرش خود و خاک را بستر خود و آب را مایه خوش بویی خود گرفته اند و خود را به نیکو بریدنی از دنیا بریده اند . حدیث : ۶۲۰ - عن عمرو بن سعید بن هلال قال : قلت لابی عبدالله علیه السلام : انی لا القاک الا فی النین فاوصنی بشیء حتی آخذ به قال : اوصیک بتقوی الله و الورع و الاجتهاد و ایاک ان تطمح الی من فوقک و کفی بما قال الله عزوجل لرسول

الله صلى الله عليه و آله (و لا- تمدن عینیک الی ما متعنا به ازواجاً منهم زهره الحایه الدنیا) و قال (فلا تعجبک اموالهم و لا اولادهم) فان خفت ذلك فاذا عیش رسول الله صلى الله عليه و آله فانما كان قوته من الشعیر و حلواه من التمر و وقوده من السعف اذا وجده و اذا اصبت بمصیبه فی نفسک او مالک او ولدک فاذا ذکر مصابک برسول الله صلى الله عليه و آله فان الخلاق لم یصابوا بمثله قط . ترجمه : ۶۲۰ - عمر بن سعید بن هلال گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : من چند سال یک بار شما را دیدار می کنم پس به من سفارشی فرما تا به آن عمل کنم . حضرت فرمود : تو را به رعایت تقوای الهی و پارسایی و کوشش سفارش می کنم و بر حذر باش از اینکه به کسی که (از نظر مال و دارایی) از تو بالاتر است نظر کنی و گفتار خدای عزوجل به پیامبرش (برای تو و همه) کفایت می کند که فرمود : (دو چشمت را به سوی آنچه که به وسیله آن اصفافی از مردمان را کامیاب ساختیم مگشای که آن خوشی زندگی دنیا است) (۱۴۷) و فرمود : (پس مالها و فرزندانشان تو را به شگفت نیاورد) (۱۴۸) پس اگر (از متنعم بودن کفار) بر خود ترسیدی زندگانی رسول خدا صلى الله عليه و آله را به یاد آور که نان او از جو و غذای شیرین او از خرما و اگر می یافت هیزم او شاخه بی برگ خرما بود و هرگاه به مصیبتی جانی یا مالی یا مصیبت فرزندان دچار شدی مصیبتی را که به واسطه از دست دادن رسول خدا صلى الله عليه و آله به آن دچار گشته ای یاد آور زیرا مردمان هرگز به مصیبتی همانند مصیبت فقدان رسول خدا صلى الله عليه و آله گرفتار نشده اند . حدیث : ۶۲۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قیل لامیرالمؤمنین علیه السلام ما الزهد فی الدنیا ؟ قال : تنکب حرامها . ترجمه : ۶۲۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : از امیرالمؤمنین پرسیده شد که : زهد در دنیا چیست ؟ فرمود : اعراض و دوری کردن از حرام دنیا . حدیث : ۶۲۲ - عن ابی الطفیل قال : سمعت امیرالمؤمنین علیه السلام یقول : الزهد فی الدنیا قصر الامل و شکر کل نعمه و الورع عما حرم الله علیک . ترجمه : ۶۲۲ - ابی الطفیل گوید : از امیرالمؤمنین شنیدم که فرمود : زهد در دنیا عبارت است از کوتاه نمودن آرزو و به جا آوردن شکر هر نعمتی و باز ایستادن از هر چیزی که خداوند بر تو حرام ساخته است . حدیث : ۶۲۳ - قال ابو عبدالله علیه السلام لیس الزهد فی الدنیا باضاعه المال و لا بتحريم الحلال بل الزهد فی الدنیا ان لا تكون بما فی یدک اوثق منك بما فی ید الله عزوجل . ترجمه : ۶۲۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : زهد در دنیا تلف کردن مال و حرام ساختن حلال نیست بلکه زهد این است که اعتماد و اطمینان تو به آنچه که در دست توست بیشتر از اعتماد به آنچه که در دست خدای عزوجل است نباشد . حدیث : ۶۲۴ - عن حفص بن غیاث قال : سمعت موسی بن جعفر علیه السلام عند قبر و هو یقول : ان شیئا هذا آخره لحقیق ان یزهد فی اوله و ان شیئا هذا اوله لحقیق ان یخاف من آخره . ترجمه : ۶۲۴ - حفص بن غیاث گوید : از امام موسی بن جعفر علیه السلام شنیدم که در کنار قبری می فرمود : به راستی چیزی که (دنایی که) آخرش این است سزاوار است که در آغازش نسبت به آن زهد پیشه شود و راستی چیزی که آغازش چنین است سزاوار است که از سرانجامش ترسیده شود . حدیث : ۶۲۵ - عن فاطمه بنت الحسین عن ابیها علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله ان صلاح اول هذه الامه بالزهد و الیقین و هلاک آخرها بالشح و الامل . ترجمه : ۶۲۵ - فاطمه دختر امام حسین علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت کند که فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : همانا نیکی و شایستگی اول این امت به داشتن زهد و یقین است و هلاکت و نابودی آخر این امت به بخیل بودن و داشتن آرزو (آرزوی طولانی) است . حدیث : ۶۲۶ - عن الحسن بن علی العسکری علیه السلام عن آبائه علیه السلام عن الصادق علیه السلام انه سئل عن الزاهد فی الدنیا قال : الذی یترک حلالها مخافه حساب و یترک حرامها مخافه عقاب . ترجمه : ۶۲۶ - امام حسن عسکری علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که از امام صادق علیه السلام درباره زاهد در دنیا پرسیده شد که زاهد کیست ؟ فرمود : زاهد کسی است که در حلال دنیا را از ترس حساب آن و حرام دنیا را از ترس کیفر و عقاب آن ترک کند .

۶۳ - باب استحباب ترک ما زاد عن قدر الضروره من الدنیا

۶۳ - باب استحباب ترك نمودن آنچه از دنیا كه بیش از اندازه ضرورت است حدیث : ۶۲۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ما لى و للدنیا انما مثلى كراكب رفعت له شجرة فى يوم صائف فقال تحتها قم راح و تركها . ترجمه : ۶۲۷ - امام صادق علیه السلام روایت كند كه : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : مرا با دنیا چه كار است ؟ همانا مثل من همانند سواركارى است كه در يك روز گرم برای او درختى بر پا شده باشد و او در زیر آن درخت در وسط روز به خواب رود سپس استراحتى كند (یا بادی بوزد) و آن درخت را ترك كند (و برود) . حدیث : ۶۲۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : فى طلب الدنيا اضرار بالآخره و فى طلب الاخره اضرار بالدنيا فاضروا بالدنيا فانها احق بالاضرار . ترجمه : ۶۲۸ - امام صادق علیه السلام روایت كند كه : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : در طلب كردن دنیا به آخرت زیان می رسد و در طلب كردن آخرت به دنیا زیان می رسد پس به دنیا زیان برسانید كه دنیا سزاوار زیان است . حدیث : ۶۲۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام : ان فى كتاب على عليه السلام انما مثل الدنيا كمثل الحية ما الين مسها و فى جوفها السم الناقع يحذرها الرجل العاقل و يهوى اليها الصبى الجاهل . ترجمه : ۶۲۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : در كتاب على علیه السلام آمده است كه : مثل دنیا همانند مار است كه چقدر لمس و سودن آن نرم است در حالى كه در درون آن زهر كشنده است ، مرد عاقل از چنین ماری حذر می كند و كودك نادان به سوى آن مایل می شود . حدیث : ۶۳۰ - عن جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام فى وصيته النبى صلى الله عليه و آله لعلى عليه السلام قال : يا على ان الدنيا سجن المومن و جنة الكافر يا على اوحى الله الى الدنيا اخدمى من خدمنى و اتعبى من خدمك يا على ان الدنيا لو عدلت عندالله جناح بعوضه لما سقى الكافر منها شربة من ماء يا على ما احد من الاولين و الاخرين الا- و هو يتمنى يوم القيامة انه لم يعط الدنيا الا قوتا . ترجمه : ۶۳۰ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت كند كه : در وصيت پيامبر صلى الله عليه و آله به على علیه السلام آمده است كه : اى على ! همانا كه دنیا زندان مومن و بهشت كافر است ، اى على ! خداوند به دنیا وحى فرستاد كه : خدمتگزار كسى باش كه در خدمت من است و به رنج و سختى بيفكن كسى را كه در خدمت توست ، اى على ! راستى كه اگر ارزش دنیا در نزد خدا با بال پشه اى برابرى می كرد هرگز به كافر جرعه اى از آب آن را نمى نوشاند ، اى على ! هيچكس از خلق اولين و آخرين نيست جز اينكه در روز قيامت آرزو می كند كه اى كاش از دنیا تنها به اندازه خوراكى به او داده مى شد . حدیث : ۶۳۱ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ما قل و كفى خير مما كثر و الهى . ترجمه : ۶۳۱ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : آنچه كه اندك باشد و كفایت كند از آنچه كه فراوان باشد و (آدمى را به خود) مشغول سازد بهتر است . حدیث : ۶۳۲ - و باسناده عن اميرالمؤمنين عليه السلام فى وصيته لمحمد بن الحنفية قال : و لا مال اذهب للفاقة من الرضا بالقوت و من اقتصر على بلغة الكفاف فقد انتظم الراحة و تبوا خفض الدعة ، الحرص داع الى التقحم فى الذنوب . ترجمه : ۶۳۲ - اميرالمؤمنين عليه السلام در وصيتش به محمد بن حنفیه فرمود : و هيچ مالى بهتر از خوشنود بودن به خوراك ، فقر را بر طرف نمى كند و كسى كه به مقدار كفاف روزانه اكتفا كند راحتى و آسائشش را سامان بخشیده است و در فراخى و آسودگى زندگانی مقیم گشته است ، حرص (آدمى را) به سوى سرنگونى در گناهان فرا مى خواند . حدیث : ۶۳۳ - عن ابی الدرداء قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : من اصبح معافى فى جسده آمنا فى سربه عنده قوت يومه فكأنما خیرت له الدنيا يا ابن جعشم يكفيك منها ما سد جوعتك و وارى عورتك فان يكن بيت يكنك فذاك و ان يكن دابة تركبها فبخ و الا فالخبز و ماء الجر و ما بعد ذلك حساب عليك او عذاب . ترجمه : ۶۳۳ - ابو درداء گوید : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : كسى كه صبح كند در حالى كه تندرست و سالم باشد و درباره مركب سواری اش ایمن باشد و در نزد او خوراك روزانه اش موجود باشد گوئيا خير دنیا به او بخشیده شده است ، اى پسر جعشم ! در این دنیا آنچه كه گرسنگى تو را بر طرف سازد و عورت را بپوشاند برايت كافى است پس اگر خانه اى باشد كه سايبانت شود نيكوست و اگر چهارپايى باشد كه بر آن سوار شوى پس بسى نيكوتر و گر نه نانى و آب سبویى (بس است) و بیش از اينها يا موجب حساب بر توست يا باعث عذاب و كيفر توست . حدیث : ۶۳۴ - عن

امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : يا ابن آدم ما كسبت فوق قوتك فانت فيه خازن لغيرك . ترجمه : ۶۳۴ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : ای فرزند آدم ! آنچه که بیش از خوراک روزانه ات کسب کرده ای تو در آن نگاهبانی دهنده برای دیگران گشته ای .

حدیث : ۶۳۵ - و قال علیه السلام : كل مقتصر عليه كاف . ترجمه : ۶۳۵ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : هر مقداری که بتوان بر آن اکتفا نمود کافی است . حدیث : ۶۳۶ - و قال علیه السلام : الزهد بين كلمتين من القرآن قال الله تعالى (لكيلا تأسوا على ما فاتكم ولا تفرحوا بما آتاكم) و من لم يأس على الماضي و لم يفرح بالآتي فقد استكمل الزهد بطرفيه . ترجمه : ۶۳۶ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : زهد بین دو جمله از قرآن (تعریف شده) است آنجا که خداوند تعالی فرموده است : (تا بر آنچه که از دست داده اید غمگین نشوید و بر آنچه که به شما داده شده است شادمان نگردید) (۱۴۹) پس کسی که بر گذشته اندوه نخورد و به آینده شادمان نباشد هر دو جانب زهد را به صورت کامل دریافته است . حدیث : ۶۳۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال ابو جعفر علیه السلام : مثل الحرير على الدنيا مثل دودة القز كلما ازدادت على نفسها لفا كان ابعد لها من الخروج حتى تموت غما قال : و قال ابو عبدالله علیه السلام : اغنى الغنى من لم يكن للحرص اسيرا و قال : لا تشعروا قلوبكم الاشتغال بما قد فات فتشغلوا اذهانكم عن الاستعداد لما لم يات . ترجمه : ۶۳۷ - امام صادق علیه السلام از امام باقر علیه السلام روایت کند که فرمود : مثل شخصی که بر دنیا حریص است همانند کرم ابریشم است که هر چه پيله را بیشتر به دور خود می پیچد خارج شدنش از دور آن بعیدتر می شود تا اینکه از (شدت) اندوه می میرد - راوی گوید : - و امام صادق علیه السلام فرمود : بالاترین ثروت (حالت) کسی است که اسیر حرص نباشد . و فرمود : مشغول گشتن به آنچه که از دست رفته است را در دلهايتان وارد نسازید (به آنچه که فوت شده نپردازید) که در نتیجه ذهنهای خود را از آمادگی برای آنچه که نیامده است از می دارید . حدیث : ۶۳۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ابعد ما يكون العبد من الله عزوجل اذا لم يهमे الا بطنه و فرجه . ترجمه : ۶۳۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : دورترین حالتی که بنده از خدای عزوجل دارد آن هنگامی است که چیزی جز شکم و زیر شکمش برای او اهمیت نداشته باشد . حدیث : ۶۳۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من كثر اشتبا كه في الدنيا كان اشد لحسرة عند فراقها . ترجمه : ۶۳۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که زیاد با دنیا گره خورده باشد حسرت و اندوهش هنگام جدایی از آن زیادتر خواهد بود . حدیث : ۶۴۰ - عن احمد بن ابی عبدالله البرقی عن ابيه رفعه الى ابی عبدالله علیه السلام قال : حرم الحرير خصلتين و لزمته خصلتان حرم القناعه فافتقد الراحة و حرم الله الرضا فافتقد اليقين . ترجمه : ۶۴۰ - احمد بن ابی عبدالله برقی از پدرش روایت کند که امام صادق علیه السلام فرمود : شخص حریص از دو خصلت محروم است و دو خصلت ملازم با اوست از قناعت محروم است پس در نتیجه ، راحتی و آرامش را گم کرده است و از خوشنود بودن (به داده الهی) محروم است پس در نتیجه ، یقین و باور را گم کرده است .

۶۴ - باب كراهه حب المال و الشرف

۶۴ - باب كراهه دوستی دارایی و ارجمندی حدیث : ۶۴۱ - عن حماد بن بشير قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول : ما ذئبان ضاريان في غنم قد غاب عنها رعاوها احدهما في اولها و الاخر في آخرها باضر فيها من حب المال و الشرف في دين المسلم . ترجمه : ۶۴۱ - حماد بن بشير گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : دو گرگ درنده در گله ای که چوپانی به همراه ندارد در حالی که یک گرگ در اول گله و دیگری در آخر گله باشد ضررشان به آن گله بیشتر نیست از ضرری که دوستی با دارایی و ارجمندی به دین مسلمانان می زند . حدیث : ۶۴۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الشيطان يدير ابن آدم في كل شيء فاذا اعياه جثم له عند المال فاخذ برقبته . ترجمه : ۶۴۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا شیطان فرزند آدم را در هر چیزی کاملاً زیر نظر می گیرد پس هنگامی که وی شیطان را درمانده و عاجز کرد (و شیطان نتوانست او را فریب دهد) شیطان در برابر مال و دارایی سینه اش را برای او بر زمین می نهد و گردنش را می گیرد . حدیث : ۶۴۳ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام قال : قال رسول الله

صلی الله علیه و آله : ان الدینار و الدرهم اهلکما من کان قلبکم و هما مهلکاکم . ترجمه : ۶۴۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : همانا دینار و درهم پیشینیان شما را به هلاکت رساند و همین دو نیز هلاک کننده شماست .

۶۵ - باب کراهه الضجر و الکسل

۶۵ - باب کراهت بی قراری نمودن و سستی کردن حدیث : ۶۴۴ - عن ابی الحسن موسی بن جعفر علیه السلام انه قال فی وصیته لبعض ولده : و ایاک و الکسل و الضجر فانهما یمنعانک حظک من الدنیا و الاخره . ترجمه : ۶۴۴ - امام موسی بن جعفر علیه السلام در وصیتش به یکی از فرزندان خود فرمود : از سستی کردن و بی قراری نمودن بر حذر باش زیرا این دو جلو بهره دنیوی و اخروی تو را می گیرند . حدیث : ۶۴۵ - عن جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال : یا علی لا تمزح فیذهب بهاوک و لا تکذب فیذهب نورک و ایاک و خصلتین الضجر و الکسل فانک ان ضجرت لم تصبر علی حق و ان کسلت لم تود حقا یا علی من استولی علیه الضجر رحلت عنه الراحة . ترجمه : ۶۴۵ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کرد که وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است که فرمود : ای علی ! شوخی مکن که خوبی و نیکویی تو را می برد و دروغ مگو که نور تو را از بین می برد و از دو خصلت بر حذر باش یکی نالیدن و بی قراری نمودن و دیگری سستی زیرا اگر بی قراری کنی بر حق نمی توانی شکیا باشی و اگر سستی کنی حقی را نمی توانی به دست آوری ، ای علی ! کسی که بی تاب و بی قراری بر او مسلط شود راحتی و آسایش از وجود او کوچ می کند . حدیث : ۶۴۶ - عن عمر بن علی عن ابیه علی بن ابی طالب علیه السلام ان النبی صلی الله علیه و آله قال : علامه الصابر فی ثلاث اولها ان لایکسل و الثانیه ان لایضجر و الثالثه ان لایشکو من ربه عزوجل لانه اذا کسل فقد ضیع الحقوق و اذا ضجر لم یود الشکر و اذا شکا من ربه عزوجل فقد عصاه . ترجمه : ۶۴۶ - عمر بن علی از پدرش علی بن ابی طالب علیه السلام روایت کند که فرمود : همانا پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است : نشانه شخص صابر و شکیا در سه چیز است : اول اینکه سستی نمی کند و دوم اینکه بی قراری نمی کند و سوم اینکه از پروردگار عزیز بزرگوارش شکایت نمی کند زیرا اگر سستی کند قطعاً حقوقی را ضایع می کند و اگر بی قراری کند شکر و سپاس (پروردگارش) را به جای نیاورده است و اگر از پروردگارش شکایت کند او را نافرمانی کرده است . حدیث : ۶۴۷ - عن ابی الحسن موسی علیه السلام فی حدیث انه قال لبعض ولده : ایاک و المزاح فانه یذهب بنور ایمانک حظک من الدنیا و الاخره . ترجمه : ۶۴۷ - امام موسی بن جعفر علیه السلام به یکی از فرزنداناش فرمود : از شوخی کردن بپرهیزد که نور ایمان تو را از بین می برد و مروت و مردانگی تو را سبک می کند و از بی قراری و سستی حذر کن که این دو بهره دنیوی و اخروی تو را مانع می شوند .

۶۶ - باب کراهه الطمع

۶۶ - باب کراهت طمع ورزیدن حدیث : ۶۴۸ - عن ابی عبدالله قال : ما اقبح بالمومن ان تكون له رغبه تذله . ترجمه : ۶۴۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : برای مومن چقدر زشت است که میل و رغبتی داشته باشد که او را به ذلت و خواری بکشاند . حدیث : ۶۴۹ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : بشئ العبد عبد یكون له طمع یقوده و بشئ العبد عبد له رغبه تذله . ترجمه : ۶۴۹ - امام باقر علیه السلام فرمود : بد بنده ای است که بنده ای که طمعکاری اش او را رهبری کند و بد بنده ای است آن بنده ای که دارای میل و رغبتی باشد که او را به خواری اندازد . حدیث : ۶۵۰ - قال علی بن الحسین علیه السلام رایت الخیر کله قد اجتمع فی قطع الطمع عما فی ایدی الناس . ترجمه : ۶۵۰ - امام سجاد علیه السلام فرمود : دانسته ام که تمامی خیر و خوبی در بریدن طمع و چشم نداشتن به آنچه که در دستان مردمان است جمع شده است . حدیث : ۶۵۱ - عن سعدان عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قلت : الذی یثبت

الایمان فی العبد قال : الورع و الذی یخرجه منه الطمع . ترجمه : ۶۵۱ - سعدان گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : آن چیزی که ایمان را در درون بنده ثابت و پابرجا می کند چیست ؟ حضرت فرمود : باز ایستادن از گناه ، و آن چیزی که ایمان را از دل او بیرون می کند طمع است . حدیث : ۶۵۲ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام فی وصیته لمحمد بن الحنفیه قال : اذا احببت ان تجمع خیر الدنیا و الاخره فاقطع طمعک مما فی یدئ الناس . ترجمه : ۶۵۲ - امیرالمؤمنین علیه السلام در وصیتش به محمد بن حنفیه فرمود : اگر دوست داری که خیر دنیا و آخرت را برای خود گردآوری پس طمع و چشم داشتنت را به آنچه که در دستان مردمان است قطع کن . حدیث : ۶۵۳ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : اتی رجل رسول الله صلی الله علیه و آله فقال : علمنی یا رسول الله شیئا فقال : علیک بالیاس مما فی یدئ الناس فانه الغنی الحاضر قال : زدنی یا رسول الله قال : ایاک و الطمع فانه الفقر الحاضر . ترجمه : ۶۵۳ - امام باقر علیه السلام فرمود : مردی به خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد : ای رسول خدا ! به من چیزی بیاموز . حضرت فرمود : بر تو باد که از آنچه که در دستان مردمان است مایوس باشی که این چنین روحیه ای ثروتی حاضر و آماده است . مرد دوباره عرض کرد : ای رسول خدا ! بیش از این بفرما . فرمود : از طمع بر حذر باش که طمع ، فقری حاضر و آماده است . حدیث : ۶۵۴ - عن الصادق جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام قال : سئل امیرالمؤمنین علیه السلام ما ثبات الایمان ؟ قال : الورع . فقیل : ما زواله ؟ قال : الطمع . ترجمه : ۶۵۴ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که : از امیرالمؤمنین علیه السلام پرسیده شد که : چه چیزی مایه ثبات و پابرجایی ایمان است ؟ فرمود : باز ایستادن از گناه ، پرسیده شد : چه چیز باعث زوال ایمان است ؟ فرمود : طمع . حدیث : ۶۵۵ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام قال : اکثر مصارع العقول تحت بروق المطامع . ترجمه : ۶۵۵ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : بیشترین جایی که عقلها به زمین می خورد در زیر درخشیدن طمعکاری ها است . حدیث : ۶۵۶ - عن علی بن موسی الرضا علیه السلام عن ابیه عن آبائه علیه السلام عن علی علیه السلام قال : جاء خالد الی رسول الله صلی الله علیه و آله فقال : یا رسول الله اوصنی و اقله لعلی احفظ فقال : اوصیک بخمس بالیاس مما فی یدئ الناس فانه الغنی الحاضر و ایاک و الطمع فانه الفقر الحاضر و صل صلاه مودع و ایاک و ما تعتذر منه و احب لایحیک ما تحب لفنسک . ترجمه : ۶۵۶ - امام رضا علیه السلام از پدر بزرگوارش و ایشان از پدرانش روایت کند که : علی علیه السلام فرمود نن خالد به نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد : ای رسول خدا ! مرا سفارشی فرما و کوتاه باشد شاید بتوانم آن را به خاطر بسپرم . حضرت فرمود : تو را به پنج چیز سفارش می کنم : یاس و ناامیدی نسبت به آنچه که در اختیار مردم است زیرا اینگونه یاس ثروتی حاضر و آماده است ، و از طمع بر حذر باش که آن فقری حاضر و آماده است ، و نماز چنان به جای آور که گویا در حال وداع هستی (و این آخرین نماز توست) ، و از چیزی که از به جای آوردنش باید عذرخواهی کنی بر حذر باش ، و برای برادر خود چیزی را که برای خود دوست می داری دوست بدار .

۶۷ - باب کراهه الخرق

۶۷ - باب کراهت درشتی کردن (ناسازگاری) حدیث : ۶۵۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : من قسم له الخرق حجت عنه الایمان . ترجمه : ۶۵۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : کسی که درشتی کردن برایش مقدر و قسمت شده است ایمان از او باز داشته شده و پوشانده شده است . حدیث : ۶۵۸ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : لو کان الخرق خلقا یری ما کان فی شیء من خلق الله اقبح منه . ترجمه : ۶۵۸ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : اگر درشتی (ناسازگاری) به صورت یکی از آفریدگان دیده می شد هیچ چیز از آفریدگان خداوند زشت تر از او نبود .

۶۸ - باب تحریم اساءه الخلق

۶۸ - باب تحریم بد اخلاقی حدیث : ۶۵۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان سوء الخلق لیفسد العمل كما یفسد الخل العسل . ترجمه : ۶۵۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : راستی که بد اخلاقی عمل را تباه می کند همچنانکه سرکه عسل را فاسد می سازد . حدیث : ۶۶۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال النبی صلی الله علیه و آله : ابی الله لصاحب الخلق السیی بالتوبه قیل : و کیف ذاک یا رسول الله ؟ قال : اذا تاب من ذنب وقع فی ذنب اعظم منه . ترجمه : ۶۶۰ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود : خداوند از توبه شخصی که دارای اخلاق بد است کراهت دارد . عرض شد که : ای رسول خدا ! این چگونه است ؟ فرمود : (زیرا) هنگامی که از گناهی توبه می کند در گناهی بزرگتر از گناه گذشته واقع می شود . حدیث : ۶۶۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان سوء الخلق لیفسد الایمان كما یفسد الخل العسل . ترجمه : ۶۶۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : هر کس اخلاقش بد شد خود را در عذاب قرار داده است . حدیث : ۶۶۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من ساء خلقه عذب نفسه . ترجمه : ۶۶۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : هر کس اخلاقش بد شد خود را در عذاب قرار داده است . حدیث : ۶۶۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اوحی الله عزوجل الی بعض انبیائه الخلق السیی یفسد العمل كما یفسد الخل العسل . ترجمه : ۶۶۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : خداوند عزوجل به یکی از پیامبرانش وحی فرستاد که : اخلاق بد عمل را فاسد می کند همچنانکه سرکه باعث فاسد شدن عسل می گردد . حدیث : ۶۶۴ - عن جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال : یا علی لکل ذنب توبه الا سوء الخلق فان صاحبه کلما خرج من ذنب دخل فی ذنب . ترجمه : ۶۶۴ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که در وصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است : ای علی ! هر گناهی توبه ای دارد به جز بد اخلاقی زیرا کسی که دارای اخلاق بد است هر زمان که از گناهی بیرون می رود در گناهی دیگر وارد می شود . حدیث : ۶۶۵ - عن الرضا علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : علیکم بحسن الخلق فان حسن الخلق فی الجنه لامحاله و ایاکم و سوء الخلق فان سوء الخلق فی النار لا محاله . ترجمه : ۶۶۵ - امام رضا علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده : بر شما باد به خوش اخلاقی زیرا اخلاق نیکو حتما جایگاهش در بهشت است و از بد اخلاقی بر حذر باشید زیرا اخلاق بد حتما جایگاهش در دوزخ است . حدیث : ۶۶۶ - عن جعفر عن ابیه علیه السلام قال : قال علی علیه السلام : ما من ذنب الا و له توبه و ما من تائب الا وقد تسلم له توبته ما خلا السیی الخلق لانه لا- بتوب من ذنب الا- وقع فی غیره اشر منه . ترجمه : ۶۶۶ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت کرد که : علی علیه السلام فرمود : هیچ گناهی نیست جز اینکه توبه ای دارد و هیچ توبه کننده ای نیست جز اینکه توبه اش برای او سالم و دست نخورده می ماند مگر کسی که بد اخلاق است زیرا چنین کسی از هیچ گناهی توبه نمی کند جز اینکه در گناهی بدتر از آن وارد می شود .

۶۹ - باب تحریم السفه و کون الانسان ممن یتقی شره

۶۹ - باب تحریم نادانی کردن و اینکه آدمی از کسانی باشد که از بدی او پرهیز می شود حدیث : ۶۶۷ - عن ابی الحسن موسی علیه السلام فی رجلین یتسابان فقال : البادی منهما اظلم و وزره و وزیر صاحبه علیه ما لم یتعد المظلوم . ترجمه : ۶۶۷ - امام موسی کاظم علیه السلام درباره دو مرد به یکدیگر دشنام می دادند فرمود : آنکه آغاز نموده ستمکارتر است و گناه خود و طرف مقابلش به گردن اوست البته در صورتی که آنکه مظلوم واقع شده از حد خود تجاوز نکند . حدیث : ۶۶۸ - ابی عبدالله علیه السلام قال : لاتسفهوا فان ائمتکم لیسوا بسفهاء و قال ابو عبدالله علیه السلام : من کافا السفیه بالسفه فقد رضی بمثل ما اتی الیه حیث احتذی مثاله . ترجمه : ۶۶۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : خود را به نادانی و بی خردی نزنید (و بی خردی را پیشه نکنید) زیرا پیشوایان شما نادان نبوده و نیستند . و فرمود : کسی که با شخص نادان به نادانی مقابله کند تحقیقا به شیبه همان عملی که با وی صورت گرفته

است خوشنود گردیده است زیرا به شخص نادان اقتدا و از وی پیروی کرده است . حدیث : ۶۶۹ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام : لا یكون السفه و الغره فی قلب العالم . ترجمه : ۶۹۹ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : نادانی و ناشی گری در دل شخص دانشمند نیست . حدیث : ۶۷۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان السفه خلق لثیم یستطیل علی من دونه و یخضع لمن فوقه . ترجمه : ۶۷۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : راستی که نادانی خصلت شخص فرومایه و پست است ، فرومایه بر زیر دست خود تکبر می ورزد و برای بالا دست خود فروتنی می کند . حدیث : ۶۷۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث ان النبی صلی الله علیه و آله قال : ان من شر عبادالله من تکره مجالسته لفحشه . ترجمه : ۶۷۱ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود که : پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است : به راستی که بدترین بندگان خدا کسی است که به خاطر پلیدی اش همنشینی با او ناپسند شمرده می شود . حدیث : ۶۷۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان ابغض خلق الله عبد اتقى الناس لسانه . ترجمه : ۶۷۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا نفرت انگیزترین مخلوق خدا بنده ای است که مردم از (شر) زبان او پرهیز می کنند . حدیث : ۶۷۳ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : شر الناس یوم القیامه الذین یکرهون اتقاء شرمهم . ترجمه : ۶۷۳ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : بدترین مردم در روز قیامت کسانی هستند که (این دنیا را) از ترس شرشان مورد اکرام و احترام واقع می شوند . حدیث : ۶۷۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : شر الناس عند الله یوم القیامه الذین یکرهون اتقاء شرمهم . ترجمه : ۶۷۴ - امام صادق علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : بدترین مردم در نزد خداوند در روز قیامت کسانی هستند که (در دنیا) برای پرهیز از شرشان مورد احترام واقع می شوند . حدیث : ۶۷۵ - قال ابو عبدالله علیه السلام : من خاف الناس لسانه فهو فی النار . ترجمه : ۶۷۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که مردم از زبانش بترسند جایگاهش در آتش است .

۷۰ - باب تحریم الفحش و وجوب حفظ الانسان

۷۰ - باب تحریم بد زبانی و وجوب حفظ نمودن زبان حدیث : ۶۷۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من علامات شرک الشیطان الذی لا یشک فیه ان یكون فحاشا لایالی ما قال و لا ما قیل فیه . ترجمه : ۶۷۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : از نشانه های شراکت نمودن شیطان که بی گمان این نشانه بیانگر شریک شدن شیطان در روحیه و اعمال شخص است این است که شخصی بد زبان باشد و باکی نداشته که چه می گوید و چه درباره اش گفته می شود . حدیث : ۶۷۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ان الله یبغض الفاحش المتفحش . ترجمه : ۶۷۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : راستی که خداوند شخص بد زبان بیهوده گوی را دشمن می دارد . حدیث : ۶۷۸ - قال ابو عبدالله علیه السلام : ان الفحش و البذاء و السلاطه من النفاق . ترجمه : ۶۷۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا دشنام دادن و هرزه گویی و زبان درازی ناشی از نفاق و دو رویی است . حدیث : ۶۷۹ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان الله یبغض الفاحش البذیء السائل الملحف . ترجمه : ۶۷۹ - امام باقر علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : راستی که خداوند شخص دشنام دهنده و هرزه گو و در خواست کننده سمج و لجوج را دشمن می دارد . حدیث : ۶۸۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله لعائشه : یا عایشه ان الفحش لو کان مثالا لکان مثال سوء . ترجمه : ۶۸۰ - امام باقر علیه السلام روایت کند که : رسول خدا صلی الله علیه و آله به عایشه فرمود : ای عایشه ! راستی که اگر بد زبانی در قالب و شکلی در آمده بود حتما صورتی بد و زشت داشت . حدیث : ۶۸۱ - عن احمد بن محمد عن بعض رجاله قال : قال : من فحش علی اخیه المسلم نزع الله منه برکه رزقه و وکله الی نفسه و افسد علیه معیشته . ترجمه : ۶۸۱ - احمد بن محمد از برخی از کسانی که از آنان حدیث نقل می کند ، روایت کند که : معصوم علیه السلام فرمود : کسی که به برادر مسلمان خود دشنام دهد خداوند برکت روزی اش را از او می گیرد و او را به خود وا می گذارد و زندگی اش را بر او تباه می سازد . حدیث : ۶۸۲ - عن سماعه قال : دخلت علی ابی عبدالله علیه السلام فقال لی مبتدئا : یا سماعه ما

هذا الذى كان بينك وبين جمالك ؟ اياك ان تكون فحاشا او سخابا او لعانا . فقلت : و الله لقد كان ذلك انه ظلمنى فقال : ان كان ظلمك لقد اريت عليه ان هذا ليس من فعالى ولا امر به شيعتى استغفر ربك ولا تعد قلت استغفر الله ولا اعود . ترجمه : ۶۸۲ - سماعه گوید : بر امام صادق علیه السلام وارد شدم ، حضرت بدون اینکه من چیزی گفته باشم فرمود : ای سماعه ! بین تو و شتردارت چه گذشته است ؟ بر حذر باش از اینکه دشنام دهنده یا داد و فریاد کننده یا لعن کننده باشی . عرض کردم : سوگند به خدا که او به من ظلم کرد . حضرت فرمود : اگر او به تو ستم کرد تو که بیشتر به او ستم کردی (تو که در ستم کردن از او پیشی گرفتی) راستی که اینگونه رفتار نه با کردار من سازگار است و نه پیروان خود را به چنین رفتاری امر می کنم ، از پروردگارت طلب مغفرت کن و دیگر تکرار نکن . من گفتم : از خداوند طلب مغفرت می کنم و دیگر چنین عملی را تکرار نمی کنم . حدیث : ۶۸۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ان من اشر عباد الله من تكره مجالسته لفحشه . ترجمه : ۶۸۳ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : راستی که از بدترین بندگان خدا کسی است که به خاطر بد زبانی اش همنشین با او ناپسند شمرده می شود . حدیث : ۶۸۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله يحب الحيى الحليم الغنى المتعفف الا و ان الله يبغض الفاحش البذىء السائل الملحف . ترجمه : ۶۸۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : راستی که خداوند شخص صاحب شرم و بردبار و ثروتمند پاکدامن را دوست دارد ، آگاه باشید که خداوند شخص دشنام دهنده هرزه گو و سائلی را که سماجت می کند دشمن می دارد . حدیث : ۶۸۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : ان الحياء والعفاف والعى اعنى عن اللسان لا عى القلب من الايمان والفحش والبذاء والسلاطه من النفاق . ترجمه : ۶۸۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : راستی که حیا و پاکدامنی و درمانده بودن از ایمان است البته مراد من درمانده بودن زبان است نه درمانده بودن قلب (یعنی زبان دراز نباشد) ، و دشنام و هرزه گویی و زبان درازی از نفاق است . حدیث : ۶۸۶ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلى الله عليه و آله لعلی علیه السلام قال : يا على افضل الجهاد من اصبح لايهم بظلم احد يا على من خاف الناس لسانه فهو من اهل النار يا على شر الناس من اكرمه الناس اتقاء فحشه و شره يا على شر الناس من باع آخرته بدنياه و شر منه من باع آخرته بدنياه غيره . ترجمه : ۶۸۶ - امام باقر علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : در وصیت پیامبر صلى الله عليه و آله به علی علیه السلام آمده است : ای علی ! بالاترین جهاد (عمل) کسی است که مردم از زبانش در بیم و هراس باشند اهل دوزخ است . ای علی ! بدترین مردم کسی است که مردم او را از ترس بد زبانی و بدکاری اش اکرام و احترام کنند ، ای علی ! بدترین مردمان کسی است که آخرتش را به دنیایش بفروشد و بدتر از او کسی است که آخرتش را به دنیا دیگران بفروشد .

۷۱ - باب تحریم البداء و عدم المبالاه بالقول

۷۱ - باب تحریم هرزه گویی و بدون مبالات سخن گفتن حدیث : ۶۸۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : اذا رايتم الرجل لا يبالى ما قال ولا ما قيل له فهو شرك الشيطان . ترجمه : ۶۸۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : هرگاه دیدید که مردی باکی ندارد که چه می گوید و چه درباره اش گفته می شود چنین کسی شریک شیطان است . حدیث : ۶۸۸ - عن امير المؤمنين علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ان الله حرم الجنه على كل فحاش بذىء قليل الحياء لا يبالى ما قال ولا ما قيل له فانك ان فتشته لم تجده الا لغيه او شكر شيطان قيل : يا رسول الله و فى الناس شرك شيطان فقال رسول الله صلى الله عليه و آله : اما تقرا قول الله عزوجل : (و شاركهم فى الاموال والاولاد) (الحديث) . ترجمه : ۶۸۸ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : راستی که خداوند بهشت را بر هر دشنام دهنده زشت گفتار کم حیا که باکی ندارد که چه می گوید و چه درباره اش گفته می شود حرام ساخته است به راستی که

اگر درباره چنین کسی جستجو و کاوش کنی او را گمراه یا شریک شیطان می یابی . عرض شد : ای رسول خدا ! آیا در بین مردم شریک شیطان وجود دارد ؟ رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : آیا سخن خدای عزوجل را نخوانده ای که می فرماید : (و با آنان در دارایی ها و فرزندان شان شراکت کن) (۱۵۰) حدیث : ۶۸۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : البذاء من الجفاء و الجفاء فی النار . ترجمه : ۶۸۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : زشت گفتاری ناشی از ستمکاری است و ستمکاری در آتش است . حدیث : ۶۹۰ - عن جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال : یا علی حرم الله الجنة علی کل فاحش بذی : لا یبالی ما قال و لا ما قیل یا علی طوبی لمن طال عمره و حسن عمله . ترجمه : ۶۹۰ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش علیه السلام روایت فرمود که : در وصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است : ای علی ! خداوند بهشت را بر هر دشنام دهنده زشت گفتار که باکی ندارد که چه می گوید و چه درباره اش گفته می شود حرام ساخته است ، ای علی ! خوشا به حال کسی که عمرش طولانی و کردارش نیکو باشد . حدیث : ۶۹۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : الحیاء من الایمان و الایمان فی الجنة و البذاء من الجفاء و الجفاء فی النار . ترجمه : ۶۹۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : حیا از ایمان است و ایمان در بهشت است و زشت گفتاری از ستمکاری است و ستمکاری جایگاهش آتش است .

۷۲ - باب تعزیم القذف حتی للمشرک مع عدم الاطلاع

۷۲ - باب تحریم بدون اطلاع نسبت زنا دادن حتی به مشرک حدیث : ۶۹۲ - عن عمرو بن نعمان الجعفی قال : کان لابی عبدالله علیه السلام صدیق لایکاد یفارقه - الی ان قال - فقال یوما لغلامه : یا ابن الفاعله این کنت ؟ قال فرفع ابو عبدالله علیه السلام یده فصک بها جبهه نفسه ثم قال : سبحان الله تقذف امه قد کنت اری ان لک ورعا فاذا لیس لک ورع فقال : جعلت فداک ان امه سندیه مشرکه فقال : اما علمت ان لکل امه نکاحا ؟ تنح عنی فما رایتہ یمشی معہ حتی فرق بینهما الموت . ترجمه : ۶۹۲ - عمر بن نعمان جعفی گوید : امام صادق علیه السلام دوستی داشت که همواره در کنار حضرت بود و از ایشان جدایی نمی کرد روزی به غلام خود گفت : ای زنا زاده کجا بودی ؟ امام صادق علیه السلام دستش را بالا برد و محکم به پیشانی خود کوبید سپس فرمود : سبحان الله ! آیا به مادر او نسبت زنا می دهی ؟ من معتقد بودم که تو دارای ورع و پرهیزکاری هستی ولی اکنون پرهیزکاری در تو نیست . عرض کرد : فدایت گردم ، مادر این غلام اهل سند و مشرک بوده . حضرت فرمود : آیا نمی دانی که هر امتی برای خود نکاحی دارد ؟ از من دور شو . - راوی گوید : - من دیگر آن مرد را همراه حضرت ندیدم تا اینکه مرگ بین او و حضرت جدایی افکند . حدیث : ۶۹۳ - قال و فی روایه اخری ان لکل امه نکاحا یحتجزون به عن الزنا . ترجمه : ۶۹۳ - راوی گوید : در روایت دیگری آمده است که : همانا برای هر امتی نکاحی هست به وسیله آن از زنا محفوظ می شوند . حدیث : ۶۹۴ - عن ابی حمزه ، عن ابی جعفر علیه السلام قال : قلت له : ان بعض اصحابنا یفترون و یقذفون من خالفهم فاق : الکف عنهم اجمل ثم قال : یا ابا حمزه و الله ان الناس کلهم اولاد بغایا ما خلا شیعتنا ثم قال : نحن اصحاب الخمس و قد حرمانه علی جمیع الناس ما خلا شیعتنا . (الحدیث) ترجمه : ۶۹۴ - ابی حمزه گوید : به امام باقر علیه السلام عرض کردم که : برخی از اصحاب ما افترا می زنند و به مخالفین خود نسبت زنا می دهند (آیا این کار سزاوار است ؟) حضرت فرمود : نیکوتر این است که از دادن نسبت بد به آنان دست بکشند - سپس فرمود : - ای ابا حمزه ! به خدا سوگند که این مردم همگی (در واقع) فرزندان فحشا هستند به جز شیعیان ما (۱۵۱) - سپس فرمود : - ما اصحاب خمس هستیم و آن را بر همه مردم بجز شیعیانمان حرام کرده ایم . حدیث : ۶۹۵ - عن ابی بکر الحضرمی ، عن ابی عبدالله علیه السلام قال : سألته عن الرجل یفتري علی الرجل من جاهلیه العرب فقال : یضرب حدا قلت : یضرب حدا ؟ قال : نعم ان ذلک یدخل علی رسول الله صلی الله علیه و آله . ترجمه : ۶۹۵ - ابی بکر حضرمی گوید : از امام صادق علیه السلام پرسیدم : مردی بر مردی از جاهلیت عرب افترا می زند (حکمش چیست ؟) حضرت فرمود : باید به آن افترا زننده حد زده شود . عرض کردم : آیا

باید حد زده شود؟ فرمود: آری. به راستی که این کار او باعث عیب نمودن بر رسول خدا صلی الله علیه و آله می شود.

۷۳- باب تحریم البغی

۷۳- باب تحریم تعدی و تجاوز حدیث: ۶۹۶- عن ابی عبدالله علیه السلام قال: قال امیرالمومنین علیه السلام: ایها الناس ان البغی یقود اصحابه الی النار و ان اول من بغی علی الله عناق بنت آدم فاول قتیل قتله الله عناق و کان مجلسها جریبا فی جریب و کان لها عشرون اصبعاً فی کل اصبع ظفران مثل المنجلین فسلط الله علیها اسدا کالفیل و ذئبا کالبعیر و نسرا مثل البغل و قد قتل الله الجابره علی افضل احوالهم و آمن ما کانوا. ترجمه: ۶۹۶- امام صادق علیه السلام فرمود: امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است: ای مردم! راستی که ستم، یاران خود را به سوی آتش رهنمون می کند و همانا اولین کسی که ستم و تعدی بر خدا نمود عناق دختر آدم علیه السلام بود پس اولین کسی هم که خداوند او را به قتل رساند همین عناق بود، جایگاه نشستن او به اندازه جریب در یک جریب بود و دارای بیست انگشت بود و در هر انگشت دو ناخن همانند دو داس داشت پس خداوند بر او شیریه همانند فیل و گرگی همانند شتر و کرکسی همانند قاطر مسلط ساخت و خداوند ستمکاران را با وجود بهترین حالاتی که داشتند و امن و امانی که در آن بودند به قتل رساند. حدیث: ۶۹۷- عن مسمع ابی سیران ابا عبدالله علیه السلام کتب الیه فی کتاب: انظر ان لاتکلمن بکلمه بغی ابداً و ان اعجبک نفسک و عشیرتک. ترجمه: ۶۹۷- مسمع ابی سیران گوید که: امام صادق علیه السلام برای وی در نامه ای چنین نوشت: توجه داشته باش که هرگز سخنی به ستم بر زبان نیاوری (دروغ نگویی) اگر چه مورد پسند خودت و خانواده ات باشد. حدیث: ۶۹۸- عن ابی عبدالله علیه السلام قال: یقول ابلیس لجنوده: القوا بینهم الحسد و البغی فانهما بعدلان عند الله الشرک. ترجمه: ۶۹۸- امام صادق علیه السلام فرمود: ابلیس به لشکر خود می گوید: در بین فرزندان آدم حسد و ستم را بیافکنید زیرا این دو در نزد خداوند با شرک برابرند. حدیث: ۶۹۹- عن ابی عبدالله علیه السلام ان اعجل الشر عقوبه البغی. ترجمه: ۶۹۹- امام صادق علیه السلام فرمود: راستی که عقوبت و کیفر ستم از عقوبت هر بدی دیگر زودتر و با شتاب تر فرا می رسد. حدیث: ۷۰۰- عن ابی جعفر علیه السلام قال: ان اسرع الخیر ثوابا البر و ان اسرع الشر عقوبه البغی و کفی بالمرء عیبا ان یتصر من الناس ما یمعی عنه من نفسه او یعیر الناس بما لایستطیع ترکه او یوذی جلیسه بما لایعینه. ترجمه: ۷۰۰- امام باقر علیه السلام فرمود: راستی که ثواب نیکی کردن از هر خوبی دیگری زودتر فرا می رسد و کیفر ستمکاری از کیفر هر بدی دیگری زودتر دامنگیر آدمی می شود، و برای مرد همین عیب بس است که از مردم نقصی را ببیند که از دیدن آن نقص در وجود خود عاجز است یا اینکه مردم را بر چیزی سرزنش کند که خود توانایی ترک آن را ندارد یا اینکه همنشین خود را با سخنان بیهوده آزار دهد. حدیث: ۷۰۱- عن ابی عبدالله علیه السلام فی وصیته لاصحابه قال: و ایاکم ان یبغی بعضکم علی بعض فانها لیست من خصال الصالحین فانه من بغی صیر الله بغیه علی نفسه و صارت نصره الله لمن بغی علیه و من نصره الله غلب و اصاب الظفر من الله. ترجمه: ۷۰۱- امام صادق علیه السلام در وصیتش به اصحاب خود فرمود: بر حذر باشید از اینکه برخی از شما بر برخی دیگر ستم روا دارد زیرا ستمکاری از خصلتهای شایستگان نیست، همانا کسی که ستم کند خداوند ستمش را به خود او باز می گرداند و نصرت و یاری خداوند شامل شخص ستمدیده می گردد و کسی که خداوند یاری اش کند حتما غلبه پیدا می کند و پیروزی اش از جانب خداوند فرا می رسد. حدیث: ۷۰۲- عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال: یا علی اربعه اسرع شیء عقوبه رجل احسنت الیه فکافاک بالاحسان اساءه و رجل لاتبغی علیه و هو یبغی علیک و رجل عاهدته علی امر فوفیت له و غدر بک و رجل و صل قرابته فقطعوه. ترجمه: ۷۰۲- امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است: ای علی! چهار کس است که کیفر کردارشان به سرعت فرا می رسد: کسی که به او نیکی کرده ای و نیکی تو را با بدی پاسخ گفته است، و کسی که به او ستم نمی

کنی و او بر تو ستم روا می دارد ، و کسی که با او در کاری پیمان بسته ای و به عهد و پیمانت وفا کرده ای ولی او به تو خیانت کرده است ، و کسی که با خویشانش پیوند برقرار کرده است اما آنان با او رابطه شان را قطع نموده اند . حدیث : ۷۰۳ - قال و من الفاظ رسول الله صلی الله علیه و آله : لو بغی جبل علی جبل لجعله الله دكا اعجل الشر عقوبه البغی و اسرع الخیر ثوابا البر . ترجمه : ۷۰۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : از الفاظ رسول خدا صلی الله علیه و آله است که فرموده است : اگر کوهی بر کوهی ستم کند خداوند آن را ویران می سازد ، کیفر ستم از کیفر هر بدی دیگری زودتر فرا می رسد و ثواب نیکی کردن از ثواب هر خوبی دیگری زودتر به دست می آید . حدیث : ۷۰۴ - عن ابی حمزه الثمالی قال : سمعت ابا جعفر علیه السلام یقول : ان اسرع الشر عقوبه البغی . ترجمه : ۷۰۴ - ابی حمزه ثمالی گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود : همانا عقوبت ستم از عقوبت هر بدی دیگری زودتر فرا می رسد . حدیث : ۷۰۵ - عن جعفر بن محمد عن ابيه علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال النبی صلی الله علیه و آله لو بغی جبل علی جبل لجعل الله الباغی منهما دكا . ترجمه : ۷۰۵ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش و ایشان از پدرانش : روایت نمود که : پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود : اگر گوهی بر کوهی ستم روا دارد خداوند آن کوه ستمکار را خرد و ویران می سازد . حدیث : ۷۰۶ - عن جعفر بن محمد عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان اعجل الشر عقوبه البغی . ترجمه : ۷۰۶ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : به راستی که کیفر ستم از کیفر هر بدی دیگری با شتاب تر فرا می رسد . حدیث : ۷۰۷ - و بهذا الاسناد قال : دعا رجل بعض بنی هاشم الی البراز فابی ان یبارزه فقال له علی علیه السلام : ما منعک ان تبارزه ؟ فقال : کان فارس العرب و خشیت ان یغلبنی فقال : انه بغی علیک و لو بارزته لقتلته و لو بغی جبل علی جبل لهلك الباغی . ترجمه : ۷۰۷ - و به سند روایت گذشته فرمود : مردی یکی از بنی هاشم را در جنگ به مبارزه طلبید مرد هاشمی از مبارزه کردن با وی خودداری کرد ، پس علی علیه السلام به مرد هاشمی فرمود : چه چیز تو را از مبارزه با او بازداشت ؟ مرد عرض کرد : او یکی از سوارکاران عرب است و ترسیدم که بر من پیروز شود . حضرت فرمود : او بر تو تعدی نموده بود و اگر با او به مبارزه می پرداختی هر آینه او را به قتل می رساندی ، و اگر کوهی بر کوهی تعدی کند ، تعدی کننده به هلاکت می رسد .

۷۴ - باب کراهه الافتخار

۷۴ - باب کراهت به خود بالیدن و مباهات کردن حدیث : ۷۰۸ - قال علی بن الحسین علیه السلام : عجا للمتكبر الفخور الذی کان بالامس نطفه ثم هو غدا جیفه . ترجمه : ۷۰۸ - امام سجاد علیه السلام فرمود : در شگفتم از کسی که تکبر می ورزد و به خود می نازد و مباهات می کند در حالی که این کس دیروز نطفه ای بود سپس فردا مرداری (گندیده) خواهد شد . حدیث : ۷۰۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : آفه الحسب الافتخار و العجب . ترجمه : ۷۰۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : آفت شرافت و بزرگی ، به خود نازیدن و خود بزرگ بینی است . حدیث : ۷۱۰ - و قال رسول الله صلی الله علیه و آله : آفه الحسب الافتخار . ترجمه : ۷۱۰ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : آفت گوهر مرد ، مباهات و به خود نازیدن است . حدیث : ۷۱۱ - اتی رسول الله صلی الله علیه و آله رجل فقال : یا رسول الله انا فلان بن فلان حتی عد تسعه فقال رسول الله صلی الله علیه و آله : اما انک عاشرهم فی النار . ترجمه : ۷۱۱ - مردی به خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد : ای رسول خدا ! من فلان بن فلان ... هستم و تا هفت پشت خود را شمرده . رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : آگاه باش که تو دهمین آنها هستی که در آتش خواهی بود . حدیث : ۷۱۲ - قال ابو جعفر علیه السلام : عجا للمختال الفخور و انما خلق من نطفه ثم يعود جیفه و هو فیما بین ذلک لایدری ما یصنع به . ترجمه : ۷۱۲ - امام باقر علیه السلام فرمود : در شگفتم از کسی که متکبر و فخر فروش است و (آیا نمی داند که) از نطفه ای آفریده شده سپس مرداری می شود

و او در بین دو حالت نمی داند که چه بر سرش می آید . حدیث : ۷۱۳ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال : یا علی آفه الحسب الافتخار ثم قال یا علی ان الله قد اذهب بالاسلام نخوه الجاهلیه و تفاخرها بآبائها الا ان الناس من آدم و آدم من تراب و اکرمهم عندالله اتقاهم . ترجمه : ۷۱۳ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است : ای علی ! آفت بزرگی مرد ، فخر فروشی است . ای علی ! راستی که خداوند به وسیله اسلام تکبر و جاهلیت و مباهات نمودن به پدرانشان را از بین برد ، به هوش باشید که مردم از حضرت آدم اند و آدم از خاک آفریده شده و گرامی ترین مردم در نزد خدا پرهیزکارترین آنان است . حدیث : ۷۱۴ - عن ابی جعفر محمد بن علی الباقر علیه السلام قال : ثلاثه من عمل الجاهلیه الفخر بالانساب و الطعن بالاحساب و الاستسقاء بالانواء . ترجمه : ۷۱۴ - امام باقر علیه السلام فرمود : سه چیز است که از کارهای زمان جاهلیت است : نازیدن به نسب ها (ی پدران) و طعنه زدن به نژادها و طلب باران نمودن از ستارگان (نسبت دادن باران به ستارگان) (۱۵۲) حدیث : ۷۱۵ - عن اسماعیل بن ذبیان یرفعه الی ابی عبدالله علیه السلام قال : افتخر رجلا عند امیرالمؤمنین علیه السلام فقال : اتفتخران باجساد بالیه و ارواح فی النار ان یکن لک عقل فان لک خلقا و ان یکن لک تقوی فان لک کرما و الا فالحمار خیر منك و لست بخیر من احد . ترجمه : ۷۱۵ - از امام صادق علیه السلام روایت است که فرمود : دو مرد در نزد امیرالمؤمنین علیه السلام به یکدیگر فخر فروشی می کردند ، حضرت فرمود : آیا به جسدهای پوسیده و روحهایی که در آتش دوزخ اند فخر می کنید ، اگر عقلی داری مروتی داری و اگر دارای تقوا هستی کرم و بزرگواری داری و گر نه پس الاغ از تو بهتر است و تو از هیچ کس بهتر نیستی . حدیث : ۷۱۶ - عن الحسین بن المختار رفعه الی امیرالمؤمنین علیه السلام قال : من وضع شیئا للمفاخره حشره الله یوم القیامه اسود . ترجمه : ۷۱۶ - از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت است که فرمود : هر کس چیزی را برای مباهات و نازیدن قرار دهد خداوند او را در روز قیامت رو سیاه محشور خواهد کرد . حدیث : ۷۱۷ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : ما لابن آدم و الفخر ؟ اوله نطفه و آخره جیفه و لا یرزق نفسه و لا یدفع حتفه . ترجمه : ۷۱۷ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : فرزند آدم کجا و فخر کردن کجا ؟ آغازش نطفه ای است و سرانجامش مرداری خواهد بود و روزی اش به دست خودش نیست و مرگش را از خود نمی تواند دفع کند .

۷۵ - باب تحریم قسوه القلب

۷۵ - باب تحریم قساوت قلب حدیث : ۷۱۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیرالمؤمنین علیه السلام : لمتان لمة من الشیطان و لمة من الملک فلمه الملک الرقه و الفهم و لمة الشیطان السهو و القسوه . ترجمه : ۷۱۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است : دو گونه نزدیک شدن هست : یکی نزدیک شدن شیطان و دیگری نزدیک شدن فرشته ، اما نزدیک شدن فرشته مایه دل نازکی و درک کردن است و نزدیک شدن شیطان باعث فراموشی و سنگدلی است . حدیث : ۷۱۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : اذا خلق الله العبد فی اصل الخلق کافرا لم یمت حتی یحبب الیه الشر فیقرب منه فابتلاه بالکبر و الجبریه فقسا قلبه و ساء خلقه و غلظ وجهه و ظهر فحشه و قل حیاوه و کشف الله ستره و ركب المحارم فلم ینزع عنها (الحديث) . ترجمه : ۷۱۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : هنگامی که خداوند بنده ای را در اصل آفرینشش کافر بیافریند نمی میرد مگر اینکه او را دوستدار شر می گرداند و به شر نزدیک می شود پس او را به تکبر و سرکشی دچار می کند پس سنگدل می شود و اخلاقیش بد و چهره اش زننده می گردد و زشتی او آشکار می شود و حیاش کم می گردد و خداوند پرده او را می دردد و او مرتکب امور ناروا می شود و از آن امور دست بر نمی دارد . حدیث : ۷۲۰ - عن علی بن عیسی رفعه قال : فیما ناجی الله به موسی : یا موسی ! لا تطول فی الدنیا املک فیسو قلبک و القاسی القلب منی بعید . ترجمه : ۷۲۰ - علی بن عیسی از امام معصوم علیه السلام روایت کند که : در ضمن رازگویی خداوند با موسی علیه السلام آمده است : ای موسی ! در دنیا آرزویت را طولانی و دراز مگردان که

اگر چنین کنی سنگدل می شوی و سنگدل از من دور است . حدیث : ۷۲۱ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام یا علی : اربع خصال من الشقاء جمود العین و قساوه القلب و بعد الامر و حب البقاء . ترجمه : ۷۲۱ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت کند که : در وصیت پیامبر صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است : ای علی ! چهار خصلت ناشی از شقاوت و تیره روزی است : خشکی چشم (یعنی که چشم نگرید) و سنگدلی و آرزوی دور و دراز و دوستی بقا و جاودانگی (در دنیا) . حدیث : ۷۲۲ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام ما جفت الدموع الا لقسوه القلوب و ما قست القلوب الا لکثره الذنوب . ترجمه : ۷۲۲ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : اشک چشمها خشک نمی شود مگر به خاطر سختی دلها و دلها سخت نمی شود مگر به خاطر زیادی گناهان . حدیث : ۷۲۳ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام عن النبی صلی الله علیه و آله قال : من الشقاء جمود العین و قسوه القلب و شده الحرص فی طلب الدنيا و الاصرار علی الذنب . ترجمه : ۷۲۳ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است : از (نشانه های) بدبختی و تیره روزی ، خشک شدن (اشک) چشم و سخت دلی و حرص زیاد در طلب دنیا و اصرار و پافشاری بر انجام گناه است .

۷۶ - باب تحریم الظلم

۷۶ - باب تحریم ظلم حدیث : ۷۲۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ما من مظلّمه اشد من مظلّمه لایجد صاحبها علیها عونا الا الله . ترجمه : ۷۲۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : هیچ ظلمی بدتر و سخت تر از آن ظلمی نیست که شخص نامظلوم یار و یآوری جز خدا برای دفع آن نیابد . حدیث : ۷۲۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اتقوا الظلم فانه ظلمات یوم القیامه . ترجمه : ۷۲۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : از ظلم کردن پرهیزید زیر ظلم ، تاریکی ها و ظلمت های روز قیامت را در پی دارد . حدیث : ۷۲۶ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : ما من احد یظلم مظلّمه الا اخذع الله بها فی نفسه و ماله فاما الظلم الذی بینه و بین الله فاذا تاب غفر له . ترجمه : ۷۲۶ - امام باقر علیه السلام فرمود : هیچکس نیست که ستمی به دیگران روا دارد جز اینکه خداوند او را به خاطر ستمش از نظر جانی یا مالی گرفتار می سازد و اما ستمی که بین بنده و خداست اگر بنده توبه کند خداوند بر او می بخشد . حدیث : ۷۲۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من ظلم مظلّمه اخذ بها فی نفسه او فی ماله او فی ولده . ترجمه : ۷۲۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که ستمی کند به سبب آن ستم ، در جانش یا مالش یا فرزندانش به گرفتاری می افتد . حدیث : ۷۲۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل ان ربک لبالمرصاد قال : قنطره علی الصراط لایجوزها عبد بمظلّمه . ترجمه : ۷۲۸ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید : (همانا پروردگار تو در کمینگاه است) (۱۵۳) فرمود : پلی بر صراط وجود دادر که هر بنده ای که ستمی نموده است از آن نمی تواند گذر کند . حدیث : ۷۲۹ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : لما حضر علی بن الحسین علیه السلام الوفاه ضمنی الی صدره ثم قال یا بنی اوصیک بما اوصانی به ابی حنین حضرته الوفاه و بما ذکر ان اباه اوصاه به قال یا بنی ایاک و ظلم من لایجد علیک ناصرا الا الله . ترجمه : ۷۲۹ - امام باقر علیه السلام فرمود : زمانی که وفات پدرم امام سجاد علیه السلام فرا رسید مرا به سینه خود چسباند ، سپس فرمود : ای پسر دلبندم ! تو را وصیت می کنم به وصیتی که پدرم ابا عبدالله الحسین علیه السلام در هنگام حضور وفاتش به من وصیت نمود و فرمود که پدرش علی علیه السلام این وصیت را به او فرموده است : ای پسر عزیزم ! بر حذر باش از ظلم کردن به کسی که در برابر تو هیچ یار و یآوری جز خدا نمی یابد . حدیث : ۷۳۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیرالمؤمنین علیه السلام : من خاف القصاص کف عن ظلم الناس . ترجمه : ۷۳۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است : کسی که از قصاص بترسد از ظلم کردن به مردم خودداری می کند . حدیث : ۷۳۱ - عن ابو عبدالله علیه

السلام : من اصبح لاينوى ظلم احد غفرالله له ما اذنب ذلك اليوم ما لم يسفك دما او ياكل مال يتيم حراما . ترجمه : ۷۳۱ - امام صادق عليه السلام فرمود : کسی که صبح کند و ظلم کردن به هیچ کس را در نیت نداشته باشد خداوند گناهان آن روز او را می بخشد مادامی که خونی نریزد یا مال یتیمی را به حرام نخورد . حدیث : ۷۳۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : اما انه ما ظفر بخیر من ظفر بالظلم اما ان المظلوم یاخذ من دین الظالم اکثر مما یاخذ الظالم من مال المظلوم ثم قال : من یفعل الشر بالناس فلا ینکر الشر اذا فعل به . (الحدیث) ترجمه : ۷۳۲ - امام صادق علیه السلام در ضمن حدیثی فرمود : آگاه باشید : آنکس که با ستم به پیروزی ظاهری رسیده به خیر دست نیافته ، به هوش باشید که همانا آنچه که ستمدیده از دین ستمگر می گیرد بسی بیشتر است از آنچه که ستمگر از دارایی ستمدیده بر می گیرد - سپس فرمود : - کسی که به مردم بدی می کند هرگاه به او بدی شد نباید آن بدی را ناپسند بشمرد . (زیرا این بدی نتیجه عمل اوست) . حدیث : ۷۳۳ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : الظلم فی الدنیا هو الظلمات فی الآخره . ترجمه : ۷۳۳ - امام باقر علیه السلام فرمود : ظلم در دنیا همان ظلمتها و تاریکی های آخرت است . حدیث : ۷۳۴ - عن علی بن سالم قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : ان الله عزوجل یقول : و عزتی و جلالی لاجیب دعوه مظلوم دعانی فی مظلمه ظلمها و لاحد عنده مثل تلک المظلمه . ترجمه : ۷۳۴ - علی بن سالم گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : همانا خدای عزوجل می فرماید : به عزت و بزرگی ام سوگند ، دعای مظلومی را که مرا در ظلمی که به او شده است بخواند اجابت نمی کنم اگر او شبیه آن ظلم را در حق دیگری روا داشته باشد . حدیث : ۷۳۵ - عن زید بن علی بن الحسین عن آبائه علیه السلام قال : یاخذ المظلوم من دین الظالم اکثر مما یاخذ الظالم من دنیا المظلوم . ترجمه : ۷۳۵ - زید بن علی بن الحسین از پدران بزرگوارش : روایت کرد که : آنچه که مظلوم از دین ظالم می گیرد بسی بیشتر است از آنچه که ظالم از دنیای مظلوم می ستاند . حدیث : ۷۳۶ - عن جعفر بن محمد علیه السلام قال : من ارتکب احدا بظلم بعث الله من ظلمه مثله او علی ولده او علی عقبه من بعده . ترجمه : ۷۳۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که بر احدی ستمی کند خداوند کسی را بر می انگیزد که همانند همان ستم را بر او یا فرزندان او یا نسل بعد از او روا دارد . حدیث : ۷۳۷ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن ابيه علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال امیرالمؤمنین علیه السلام : اعظم الخطایا اقتطاع مال امری مسلم بغیر حق . ترجمه : ۷۳۷ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش : روایت فرمود که : امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : بزرگترین گناهان گرفتن قسمتی از مال مسلمانی به ناحق است . حدیث : ۷۳۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله عزوجل یبغض الغنی الظلوم . ترجمه : ۷۳۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : راستی که خداوند عزوجل ثروتمند ستمگر را دشمن می دارد . حدیث : ۷۳۹ - عن امیرالمؤمنین علی علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : یقول الله عزوجل اشتد غضبی علی من ظلم من لایجد ناصرا غیری . ترجمه : ۷۳۹ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : خدای عزوجل می فرماید : خشم و غضب من بر کسی بسیار شدید است که بر بنده ای ظلم می کند که یآوری جز من برای خود نمی یابد . حدیث : ۷۴۰ - عن ابی عبدالله قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : انی لعنت سبعا لعنهم الله و کل نبی مجاب قیل : و من هم یا رسول الله ؟ قال : الزائد فی کتاب الله و المكذب بقدر الله و المخالف لسنة و المستحل من عترتی ما حرم الله و المسلط بالجبروت لیعز من اذل الله و یدل من اعز الله و المستأثر علی المسلمین بقیتهم منتحلا له و المحرم ما احل الله عزوجل . ترجمه : ۷۴۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : به راستی که من هفت گروه را لعنت می فرستم که آنان را خداوند و هر پیامبری که دعایش را مورد اجابت است لعنت نموده اند . عرض شد : آنان چه کسانی هستند ای رسول خدا ؟ فرمود : آنکه بر کتاب خدا چیزی بیفزاید و آنکه قضا و قدر الهی را تکذیب کند و آنکه با سنت من مخالفت ورزد و آنکه درباره عترت من آنچه را که خداوند حرام ساخته برای خود حلال بشمرد (حق عترت مرا نادیده گیرد و به آنان ستم کند) و کسی که با سرکشی قدرت یافته تا کسانی را که خداوند آنان را خوار نموده به عزت برساند و کسانی را که خداوند آنان را عزیز دانسته به ذلت بکشانند و کسی که غنائم مسلمین را برای خود برگزیند و

مالک آنها شده و آنها را به خود نسبت دهد و کسی که حلال خدای عزوجل را حرام سازد .

۷۷ - باب وجوب رد المظالم الى اهلها و اشتراط ذلك في التوبه منها فان عجز المستغفر الله للمظلوم

۷۷ - باب وجوب اصلاح نمودن و بازگرداندن دادخواهی ها به سوی صاحبان آنها و اینکه در توبه ، بازگرداندن حق شرط است و در صورتی که ستم کننده از این کار عاجز بود باید برای ستمدیده طلب مغفرت کند حدیث : ۷۴۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : الظلم ثلاثه ظلم يغفره الله و ظلم لا يغفر الله و ظلم لا يدعه الله فاما الظلم الذي لا يغفره فالشرك و اما الظلم الذي يغفره فظلم الرجل نفسه فيما بينه و بين الله و اما الظلم الذي لا يدعه فالمداينه بين العباد . ترجمه : ۷۴۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : ظلم سه گونه است : ظلمی که خداوند آن را می بخشد و ظلمی که خداوند آن را نمی بخشد و ظلمی که خداوند آن را رها نمی کند (و پیگیری می کند) اما ظلمی که خداوند آن را نمی بخشد شرک است و اما ظلمی که آن را می بخشد ظلمی است که شخص بین خود و خدایش به خویشستن می کند و اما ظلمی که خداوند آن را و ا نمی گذارد و پی گیری میکند ظلمی است که بندگان در وام دادن و وام خواستن (و معاملات) به یکدیگر روا می دارند . حدیث : ۷۴۲ - و رواه الصدوق مثله و زاد و قال علیه السلام : ما ياخذ المظلوم من دين الظالم اكثر مما ياخذ الظالم من دنيا المظلوم . ترجمه : ۷۴۲ - روایت گذشته را مرحوم شیخ صدوق (ره) روایت فرموده با این تفاوت که در آن جمله زیر را اضافه دارد که حضرت فرمود : آنچه را که ستمدیده از دین ستمگر می گیرد بسی بیشتر از چیزی است که ستمگر از دنیای ستمدیده می ستاند . حدیث : ۷۴۳ - عن شيخ من النخع قال : قلت لابی جعفر علیه السلام : انی لم ازل والیا منذ زمن الحجاج الی یومی هذا فهل لی من توبه ؟ قال : فسکت ثم اعدت علیه فقال : لاحتی تودی الی کل ذی حق حقه . ترجمه : ۷۴۳ - پیرمردی از نخع گوید : به امام باقر علیه السلام عرض کردم : من پیوسته از زمان حجاج تاکنون والی و کارگزار بوده ام آیا برای من نیز توبه ای هست ؟ (آیا توبه ام پذیرفته می شود ؟) حضرت سکوت نمود و من دوباره پرسش را تکرار کردم . حضرت فرمود : خیر مگر اینکه حق هر صاحب حقی را به او باز گردانی . حدیث : ۷۴۴ - عن ابی بصیر قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : من اکل من مال اخیه ظلما و لم یرده الیه اکل جذوه من النار یوم القیامه . ترجمه : ۷۴۴ - ابی بصیر گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود : کسی که با ظلم و ستم از مال برادر خود بخورد و آن را به او بازنگرداند در روز قیامت پاره ای آتش را می خورد . حدیث : ۷۴۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من ظلم احدا و فاته فلیستغفر الله له فانه کفار له . ترجمه : ۷۴۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : هر کس به کسی ستمی کند و او را از دست بدهد (دیگر به او دسترسی نداشته باشد) پس باید برای آن مظلوم از خداوند طلب مغفرت و بخشایش کند و همین مطلب مغفرت کفار ستمی که بر او نموده می گردد . حدیث : ۷۴۶ - قال ابو جعفر علیه السلام قال : رسول الله صلی الله علیه و آله : من اقتطع مال مومن غصبا بغیر حقه لم یزل الله معرضا عنه ماقتا لاعماله التي یعملها من البر و الخیر لایشتها فی حسناته حتی یتوب و یرد المال الذی اخذه الی صاحبه . ترجمه : ۷۴۶ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا فرموده است : کسی که با قسمتی از مال مومنی را به ناحق غصب کند و برای خود بگیرد پیوسته خداوند از او روی گردان است و اعمالی را که او انجام میدهد (حتی) اعمال نیک و خیر او را بد می داند و آنها را در حسنات و نیکی های او ثبت نمی کند تا زمانی که توبه کند و مالی را که به ناحق گرفته به صاحبش برگرداند .

۷۸ - باب اشتراط توبه من اضل الناس برده لهم الی الحق

۷۸ - باب مشروط بوده توبه کسی که مردمان را گمراه نموده به اینکه آنان را به سوی حق بازگرداند حدیث : ۷۴۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان رجل فی الزمن الاول طلب الدنيا من حلال فلم یقدر علیها و طلبها من حرام فلم یقدر علیها فاته الشیطان

فقاله له : الا- ادلك على شىء تكثر به دنياك و تكثر به تبعك ؟ فقال : بلى قال : بتتدع دينا و تدعو الناس اليه ففعل فاستجاب له الناس و اطاعوه فاصاب من الدنيا ثم انه فكر فقال : ما صنعت ابتدعت دينا و دعوت الناس اليه ما ارى لى من توبه الا ان اتى من دعوته اليه فارده عنه فجعل ياتى اصحابه الذين اجابوه فيقول ان الذى دعوتكم اليه باطل و انما ابتدعته فجعلوا يقولون كذبت هو الحق و لكنك شككت فى دينك فرجعت عنه فلما راي ذلك عمد الى سلسله فوتد لها و تدا ثم جعلها فى عنقه و قال : لا احلها حتى يتوب الله عزوجل على فاوحى الله عزوجل الى نبي من النبياء قل لفلان و عزتى لو دعوتنى حتى تنقطع اوصالك ما استجبت لك حتى ترد من مات على ما دعوته اليه فيرجع عنه . ترجمه : ۷۴۷- امام صادق عليه السلام فرمود : در زمانهای نخستين مردى بود كه دنيا را از راه حلال طلب كرد و به آن نرسيد و از راه حرام آن را جست اما باز هم به آن نرسيد ، پس شيطان به نزد او آمد و گفت : آيا تو را به چيزى رهنمون سازم كه به سبب آن هم دنيايت زياد شود و هم پيروانت ؟ مرد گفت : آرى . شيطان گفت : دين تازه اى به وجود بياور و مردم را به سوى آن فرا خوان . آن مرد چنين كرد و مردم نيز به وى پاسخ مثبت دادند و از او فرمانبردارى نمودند و او به دنيا رسيد پس از چندي به فكر فرو رفت و با خود گفت : اى چه كارى بود كه دين نو به وجود آوردم و مردم را به سوى آن خواندم ؟ ! گمان نمى كنم توبه ام پذيرفته شود مگر اينكه آنانى را كه به اين دين ساختگى دعوت كرده ام بياورم و از اين دين برگردانم ، پس اصحاب خود را كه دعوت او را اجابت نموده بودند فرا خواند و به آنان گفت : دينى كه شما را به سوى آن خواندم دين باطلى بود و آن را من خود به خود به وجود آوردم . آنان گفتند : تو دروغ مى گويى ، اين دين حق است ولى تو در دين خود به شك افتاده اى ، و از پيش وى بيرون رفتند . پس چون چنينديد به زنجيرى پناه برد و بر آن ميخى كوفت سپس آن را به گردن انداخت و گفت : اين زنجير را نمى گشايم مگر اينكه خداى عزوجل توبه ام را پذيرد . خداوند عزوجل نيز به پيامبرى از پيامبرانش وحى فرستاد كه : به وى بگو : به عزتم سوگند اگر به قدرى مرا بخوانى كه مفصلهايت از هم جدا شوند دعايت را اجابت نمى كنم مگر اينكه آن كسانى را كه به دعوت تو گمراه شدند و در گمراهى مردند برگردانى و از عقیده باطل خود باز گردند . حديث : ۷۴۸- عن الرضا عليه السلام عن آبائه عليه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : ان الله غافر كل ذنب الا من احدث دينا و من اغتصب اجيرا اجره او رجل باع حرا . ترجمه : ۷۴۸- امام رضا عليه السلام از پدران بزرگوارش روايت فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : راستى كه خداوند همه گناهان را مى بخشد به جز گناه كسى كه دين جديدى به وجود آورده و كسى كه مزد كارگرى را به زور و ستم براى خود گرفته است و كسى كه آزاده اى را فروخته است (انسانى آزاد و غير اسير را به فروش رسانده است) .

۷۹- باب تحريم الرضا بالظلم و المعونه للظالم و اقامه عذره

۷۹- باب تحريم راضى بودن به ظلم و يارى كردن ستمگر و عذرآوردن و توجيه كردن ظلم او حديث : ۷۴۹- عن ابى عبدالله عليه السلام قال : من عذر ظالما بظلمه سلط الله عليه من يظلمه فان دعالم يستجب له و لم ياجر الله على ظلامته . ترجمه : ۷۴۹- امام صادق عليه السلام فرمود : كسى كه براى ظلم ظالمى بهانه آورد (او را در ظلم كردنش معذور دارد) خداوند كسى را بر او مسلط مى سازد كه به وى ظلم كند پس چنين كسى اگر دعا كند خداوند دعائش را بر آورده نمى سازد و بر ستمى كه مى بيند به او اجر و پاداشى نمى دهد . حديث : ۷۵۰- عن ابى عبدالله عليه السلام فى وصيته لاصحابه قال : و اياكم ان تعينوا على مسلم مظلوم فيدعو عليكم فيستجاب له فيكم فان ابانا رسول الله صلى الله عليه و آله كان يقول : ان دعوه المسلم المظلوم مستجاب و لعين بعضكم بعضا فان ابانا رسول الله صلى الله عليه و آله كان يقول : ان معونه المسلم خير و اعظم اجرا من صيام شهر و اعتكافه فى المسجد الحرام . ترجمه : ۷۵۰- امام صادق عليه السلام در وصيتش به اصحاب خود فرمود : بر حذر باشيد از اينكه ستمكارى را بر عليه مسلمان مظلومى يارى كنيد اگر چنين كنيد آن مظلوم شما را نفرين مى كند و دعائش درباره شما اجابت مى شود ، همانا پدر و ما رسول

خدا صلی الله علیه و آله می فرمود: به راستی که دعای مسلمان مظلوم بر آورده می شود، و باید برخی از شما برخی دیگر را یاری کند زیرا پدر ما رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمود: یاری کردن مسلمانی، پاداشش بهتر و بزرگتر از یک ماه روزه و اعتکاف در مسجد الحرام است. حدیث: ۷۵۱ - عن جعفر به محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال: یا علی شر الناس من باع آخرته بدنیه و شر منه من باع آخرته بدنیا غیره. ترجمه: ۷۵۱ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که: در وصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام آمده است: ای علی! بدترین مردمان کسی است که آخرتش را به دنیایش بفروشد و بدتر از او کسی است که آخرتش را به دنیا دیگری بفروشد. حدیث: ۷۵۲ - عن عبدالله بن سنان قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول: من اعان ظالما علی مظلوم لم یزل الله علیه ساخطا حتی ینزع عن معونه. ترجمه: ۷۵۲ - عبدالله بن سنان گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: کسی که ظالمی را بر علیه مظلومی یاری کند پیوسته خداوند از او خشمگین است تا اینکه دست از یاری او بردارد. حدیث: ۷۵۳ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال: للظالم من الرجال ثلاث علامات یظلم من فوقه بالمعصیه و من دونه بالغلبه و یظاهر القوم الظلمه. ترجمه: ۷۵۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: برای مردمان ستمگر سه نشانه وجود دارد: با نافرمانی کردن بر مافوق خود ستم می کند و با غلبه و چیره شدن بر زیر دست خود ستم روا می دارد و ستمکاران را یاری و پشتیبانی می کند.

۸۰ - باب تحریم اتباع الهوی الذی یخالف الشرع

۸۰ - باب تحریم پیروی کردن از آن خواهش نفسانی که مخالف شرع است حدیث: ۷۵۴ - عن ابی محمد الوابشی قال: سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول: احذروا اهواءکم کما تحذرون اعداءکم فلیس بشیء اعدی للرجال من اتباع اهوائهم و حصائد السنهم. ترجمه: ۷۵۴ - ابی محمد و ابشی گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: همانگونه که از دشمنانتان حذر می کنید از خواهشهای نفسانی خود حذر کنید زیرا هیچ چیزی برای مردمان دشمن تر از پیروی خواهشهای نفسانی و درو شده های زیانها نیست. حدیث: ۷۵۵ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام: انما اخاف علیکم اثنتین اتباع الهوی و طول الامل اما اتباع الهوی فانه یصد عن الحق و اما طول الامل فینسی الاخره. ترجمه: ۷۵۵ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: من از دو چیز بر شما ترسانم: یکی پیروی از خواهشهای نفس و دیگری درازی آرزو، اما پیروی خواهشهای نفس؛ زیرا آدمی را از راه حق باز می دارد و اما درازی آرزو؛ زیرا آخرت را فراموش انسان می سازد. حدیث: ۷۵۶ - عن عبدالرحمن بن الحجاج قال: قال لی ابوالحسن علیه السلام: اتق المرتقی السهل اذا کان منحدره و عرا قال: و کان علیه السلام يقول: لاتدع النفس و هواها فان هواها فی رداها و ترک النفس و ما تهوی اذاها و کف النفس عما تهوی دواها. ترجمه: ۷۵۶ - عبدالرحمن بن حجاج گوید: امام رضا علیه السلام به من فرمود: از اوج گرفتن و بالا رفتنی که آسان است پرهیزید آنگاه که سرایشی آن دشوار باشد - و فرمود: - نفس و خواهش نفس را به حال خود وامگذار زیرا خواسته نفس در هلاکت آن است و به حال خود گذاردن نفس یا آنچه که دوست دارد مایه آزار نفس است و باز داشتن نفس از پرداختن به آنچه که دوست می دارد دوی نفس است.

۸۱ - باب وجوب اعتراف المذنب لله بالذنوب و استحقاق العقاب

۸۱ - باب وجوب اقرار نمودن و اعتراف کردن شخص گناهکار در پیشگاه خداوند به گناهان خویش و به اینکه مستحق کیفر است حدیث: ۷۵۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال: و الله ما ینجو من الذنب الا من اقر به و قال ابوجعفر علیه السلام: کفی بالندم توبه. ترجمه: ۷۵۷ - امام باقر علیه السلام فرمود: به خدا سوگند که رهایی و خلاصی از (عقوبت) گناه برای کسی حاصل نمی شود مگر کسی که (در پیشگاه خداوند) به آن اقرار و اعتراف کند - و فرمود: - پشیمانی از گناه برای توبه کفایت می کند. حدیث:

۷۵۸ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : لا والله ما اراد الله من الناس الا خصلتين ان يقولوا له بالنعم فيزيدهم وبالذنوب فيغفرها لهم . ترجمه : ۷۵۸ - امام باقر علیه السلام فرمود : به خدا سوگند که خداوند از مردمان جز دو خصلت را نخواسته است : یکی اینکه به نعمتهایی که به آنان بخشیده است اعتراف کنند تا او نیز بر نعمتهایشان بیفزاید و دیگر اینکه به گناهان خویش (در پیشگاه او) اقرار و اعتراف کنند تا او نیز از گناهانشان درگذرد . حدیث : ۷۵۹ - عن معاویه بن عمار قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول : انه والله ما خرج عبد من ذنب باصرار و ما خرج عبد من ذنب الا باقرار . ترجمه : ۷۵۹ - معاویه بن عمار گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : همانا سوگند به خدا که هیچ بنده ای با اصرار و پافشاری بر گناه از گناه بیرون نرفته است و هیچ بنده ای جز با اقرار و اعتراف بر گناهش از گناه خارج نگشته است . حدیث : ۷۶۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من اذنب ذنبا فعلم ان الله مطلع عليه ان شاء عذبه و ان شاء غفرله غفرله و ان لم يستغفر . ترجمه : ۷۶۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که مرتکب گناهی شده باشد پس از آن بداند که خداوند بر گناه او واقف است اگر بخواهد می تواند او را کیفر دهد و اگر بخواهد می تواند او را ببخشد ، چنین کسی اگر چه طلب مغفرت هم نکند خداوند از گناهش در می گذرد . حدیث : ۷۶۱ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله يحب العبد ان يطلب اليه في الجرم العظيم و يبغض العبد ان يستخف بالجرم اليسير . ترجمه : ۷۶۱ - امام صادق علیه السلام فرمود : همانا خداوند بنده ای را که پس از ارتکاب گناهی بزرگ دست خواهش بخشایش به سوی او دراز کند دوست می دارد و بنده ای را که انجام گناهی کوچک را سبک می شمارد دشمن می دارد . حدیث : ۷۶۲ - عن الصادق جعفر به محمد علیه السلام عن ابيه عن آباءه عليه السلام عن رسول الله صلى الله عليه وآله عن جبرئيل عليه السلام قال : قال الله عزوجل : من اذنب ذنبا صغيرا كان او كبيرا و هو لا يعلم ان لي ان اعذبه او اعفو عنه لا غفرت له ذلك الذنب ابدا و من اذنب ذنبا صغيرا كان او كبيرا و هو يعلم ان لي ان اعذبه او اعفو عنه عفوت عنه . ترجمه : ۷۶۲ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش علیه السلام و ایشان از پدران خود : و آنان از رسول خدا صلی الله علیه و آله و ایشان از جبرئیل علیه السلام روایت فرمود که : خدای عزوجل فرموده است : کسی که مرتکب گناهی خواه کوچک یا بزرگ گردد در حالی که نداند که می توانم او را عذاب کنم یا ببخشایم هرگز آن گناه را بر او نمی بخشم و کسی که گناهی کوچک یا بزرگ مرتکب شود و بداند که عذاب نمودن یا چشم پوشی از او در دست من است از گناهش در می گذرم و او را می بخشایم . حدیث : ۷۶۳ - عن ابی جعفر الباقر علیه السلام انه قال : لقد غفر الله لرجل من اهل البادية بكلمتين دعا بهما قال : اللهم ان تعذبنی فاهل ذلک انا و ان تغفرلی فاهل ذلک انت فغفر الله له . ترجمه : ۷۶۳ - امام باقر علیه السلام فرمود : همانا خداوند مردی صحرائین را به خاطر دو جمله که در دعایش به خداوند عرض کرد ، آمرزید آن دو جمله این بود : (خداوند! اگر مرا عذاب کنی من سزاوار عذابم و اگر بر من ببخشایی تو اهل بخششی) خداوند نیز بر او بخشید . حدیث : ۷۶۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام يرفعه الى النبي صلى الله عليه وآله قال : قال الله عزوجل : من اذنب ذنبا فعلم ان لي ان اعذبه و ان لي ان اعفو عنه عفوت عنه . ترجمه : ۷۶۴ - امام صادق علیه السلام فرمود : پیامبر صلی الله علیه و آله فرموده است : خداوند عزوجل فرمود : کسی که مرتکب گناهی شود پس بداند که عذاب کردن و عفو کردنش تنها به دست من است ، او را مشمول عفو خود قرار می دهم .

۸۲ - باب وجوب الندم على الذنوب

۸۲ - باب وجوب پشیمانی بر گناهان حدیث : ۷۶۵ - قال ابو عبدالله علیه السلام من سرتة حسنة و ساءته سيئة فهو مومن . ترجمه : ۷۶۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که نیکوکاری اش او را شادمان کند و بدی اش وی را بدحال گرداند چنین کسی مومن است . حدیث : ۷۶۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الرجل ليذنب الذنب فيدخله الله به الجنة قلت ، يدخله الله بالذنب الجنة ؟ قال : نعم ، انه يذنب فلا يزال خائفا ماقتا لنفسه فيرحمه الله فيدخله الجنة . ترجمه : ۷۶۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : به

راستی که (گاه باشد که) مردی مرتکب گناهی می شود پس خداوند او را به سبب گناهش وارد بهشت می کند - راوی گوید :-
 عرض کردم : خداوند او را به سبب گناه وارد بهشت می کند ؟! فرمود : آری ، او کسی است که گناه می کند ولی پیوسته از گناهش ترسان است و از خود (به خاطر گناهکاری اش) نفرت دارد ، پس خداوند به او رحم می آورد و او را وارد بهشت می سازد . حدیث : ۷۶۷ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال امیر المؤمنین علیه السلام : ان الندم علی الشر یدعو الی ترکہ . ترجمه : ۷۶۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : امیر المؤمنین فرموده است : همانا پشیمانی از بدی ، آدمی را به سوی ترک بدی فرا می خواند . حدیث : ۷۶۸ - عن ابان بن تغلب قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : ما من عبد اذنب ذنبا فندم علیه الا غفر الله له قبل ان یتغفر و ما من عبد انعم الله علیه نعمه فعرف انها من عند الله الا غفر الله له قبل ان یحمدہ . ترجمه : ۷۶۸ - ابان بن تغلب گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : هیچ بنده ای نیست که مرتکب گناهی شود پس از آن پشیمان گردد جز اینکه خداوند او را می بخشاید پیش از اینکه طلب آمرزش کند و هیچ بنده ای نیست که خداوند نعمتی به او ببخشد پس بشناسد که این نعمت از جانب خداست جز اینکه خداوند پیش از اینکه او شکر خدای را به جا آورد او را مشمول آمرزش خویش قرار می دهد . حدیث : ۷۶۹ - محمد بن علی بن الحسین علیه السلام قال : من الفاظ رسول الله صلی الله علیه و آله : الندامه توبه . ترجمه : ۷۶۹ - امام باقر علیه السلام فرمود : از الفاظ رسول خدا صلی الله علیه و آله است که فرمود : پشیمانی توبه است . حدیث : ۷۷۰ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : کفی بالندم توبه . ترجمه : ۷۷۰ - امام باقر علیه السلام فرمود : پشیمانی از گناه برای توبه کفایت می کند . حدیث : ۷۷۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال علی بن الحسین علیه السلام : اربع من کن فیه کمل ایمانه و محصت عنه ذنوبه من وفی الله بما جعل علی نفسه للناس و صدق لسانه مع الناس و استحیا من کل قبیح عند الله و عند الناس و یحسن خلقه مع اهله . ترجمه : ۷۷۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : امام سجاد علیه السلام فرموده است : چهار چیز است که در هر کسی باشد ایمانش کامل و گناهانش پاک و آموخته می گردد : کسی که به خاطر خدا به آنچه که (به آن عهد و پیمانی که) برای مردم بر خود قرار داده است وفا کند ، و زبانش با مردم راست بگوید ، و از هر زشتی در نزد خدا و مردم شرم کند ، و با اهل و خانواده خود خوش اخلاق باشد . حدیث : ۷۷۲ - عن الحسین بن سلیمان الزاهدی قال : سمعت ابا جعفر الطائی الواعظ یقول سمعت و هب بن منبه یقول : قرات فی زبور داود اسطرا منها ما حفظت و منها ما نسیت فمما حفظت قوله : یا داود اسمع منی ما اقول و الحق اقول من اتانی و هو مستحی من المعاصی الی عصانی بها غفرتها له و انسیتها حافظیه . (الحدیث) ترجمه : ۷۷۲ - حسین بن سلیمان زاهدی گوید : از ابا جعفر طائی واعظ شنیدم که می گفت : از وهب بن منبه شنیدم که می گفت : در زبور حضرت داود علیه السلام چند سطر خواندم که برخی از آنها را حفظ نموده و برخی را فراموش کرده ام ، از جمله از آنچه حفظ کرده ام گفتار خدای تعالی است که فرمود : ای داود ! آنچه می گویم از من بشنو و حق را می گویم : هر کسی به نزد من آید در حالی که از گناهانی که به وسیله آنها نافرمانی ام نموده شرمگین باشد آن گناهان را بر او می بخشایم و آن گناهان را از خاطر دو فرشته نگهبان او فراموش می سازم .

۸۳ - باب وجوب ستر الذنوب و تحریم التظاهر بها

۸۳ - باب وجوب پنهان کردن گناهان و تحریم آشکارا گناه کردن حدیث : ۷۷۳ - عن العباس مولى الرضا علیه السلام قال : سمعته یقول : المستتر بالحسنه یعدل سبعین حسنه و المذبح بالسیئه مخذول و المستتر بالسیئه مغفور له . ترجمه : ۷۷۳ - عباس بنده امام رضا علیه السلام گوید : از امام رضا علیه السلام شنیدم که فرمود : آن کس که پوشاننده نیکی خود باشد آن نیکی با هفتاد نیکی برابری می کند و آن کس که آشکارا بدی می کند به خود واگذارده شده است و آن کس که پوشاننده بدی است مورد غفران و بخشش الهی است . حدیث : ۷۷۴ - عن فضیل بن عثمان المزادی قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اربع من کن فیه لم یهلك علی الله بعدهن الا هالك یهم العبد بالحسنه فیعملها فان هو لم یعملها کتب الله له حسنه بحسن نیته و

ان هو عملها كتب الله له عشرًا ويهم السيئه ان يعملها فان لم يعملها لم يكتب عليه شيء و ان هو عملها اجل سبع ساعات و قال صاحب الحسنات لصاحب السيئات و هو صاحب الشمال لا تعجل عسى ان يتبعها بحسنه تمحوها فان الله قال استغفر الله الذى لا اله الا هو عالم الغيب و الشهاده العزيز الحكيم الغفور الرحيم ذا الجلال و الاكرام و اتوب اليه لم يكتب عليه شيء و ان مضت سبع ساعات و لم يتبعها بحسنه و استغفار قال صاحب الحسنات لصاحب السيئات اكتب على الشقى المحروم . ترجمه : ۷۷۴ - فضيل بن عثمان مرادى گوید : از امام صادق عليه السلام شنیدم که فرمود : رسول خدا صلى الله عليه و آله فرموده است : (در مواجهه با عمل) چهار حالت وجود دارد که پس از رفتار به آن چهار حالت تنها کسی که تیره روز و شقاوتمند است به فرمان خدای تعالی به هلاکت می رسد : بنده ای قصد می کند که کار خیری انجام دهد پس آن را انجام می دهد پس اگر آن را انجام نداد خداوند به خاطر نیت نیکویش برای او یک نیکی ثبت می کند و اگر آن را انجام داد برایش ده نیکی می نویسد و بنده ای قصد می کند که بدی کند پس اگر بدی را به جا نیاورد چیزی بر علیه او نوشته نمی شود و اگر آن بدی را انجام داد تا هفت ساعت مهلت داده می شود و فرشته ای که نیکی ها را می نگارد به فرشته دیگر که نگارنده بدیها و همان فرشته سمت چپ است می گوید : شتاب مکن امید است که این بنده در پی بدی اش نیکی ای انجام دهد و با نیکوکاری اش بدی را محو و نابود کند زیرا خدای عزوجل می فرماید : (همانا نیکی ها بدیها را از بین می برد) (۱۵۴) یا شاید استغفار کند زیرا اگر بگوید : (استغفر الله الذى لا اله الا هو عالم الغيب و الشهاده العزيز الحكيم الغفور الرحيم ذا الجلال و الاكرام و اتوب اليه) بر علیه او چیزی نوشته نمی شود ، و اگر هفت ساعت بگذرد و در پی بدی اش نه کار نیکی انجام دهد و نه استغفار کند فرشته ای که نگارنده نیکی هاست به نویسنده بدیها می گوید : بر علیه این تیره روز محروم از رحمت بنویس . حدیث : ۷۷۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : من عمل سيئه اجل فيها سبع ساعات من النهار فان قال : استغفر الله الذى لا اله الا هو الحى القيوم و اتوب اليه ثلاث مرات لم تكتب عليه . ترجمه : ۷۷۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که کار بدی انجام دهد هفت ساعت از روز به او مهلت داده می شود پس اگر سه مرتبه بگوید : (استغفر الله الذى لا اله الا هو الحى القيوم و اتوب اليه) آن بدی بر او نوشته نمی شود . حدیث : ۷۷۶ - عن احمد بن محمد بن خالد عن عده من اصحابنا رفعوه قالوا : قال عليه السلام : لكل شيء دواء و دواء الذنوب الاستغفار . ترجمه : ۷۷۶ - احمد بن محمد بن خالد از عده ای از شیعیان روایت کند و آنان این حدیث را به معصوم علیه السلام رسانده اند ، گفته اند : معصوم علیه السلام فرمود : برای هر چیزی (دردی) دوايي هست و دواي گناهان استغفار نمودن است . حدیث : ۷۷۷ - عن زراره قال سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول : ان العبد اذا اذنب ذنبا اجل من عدوه الى الليل فان استغفر الله لم تكتب عليه . ترجمه : ۷۷۷ - زراره گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : به راستی که هرگاه بنده مرتکب گناهی شود از صبحگاهان تا شامگاه به او فرصت داده می شود پس از خداوند طلب مغفرت نمود چیزی بر علیه او نوشته نمی شود . حدیث : ۷۷۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : العبد المومن اذا اذنب اجله الله سبع ساعات فان استغفر الله لم تكتب عليه شيء و ان مضت الساعات و لم يستغفر كتب سيئه . (الحدیث) ترجمه : ۷۷۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : هرگاه بنده مومن مرتکب گناهی گردد خداوند به او هفت ساعت مهلت می دهد پس اگر از خداوند طلب بخشش نمود چیزی بر علیه او نوشته نمی شود و اگر هفت ساعت گذشت و او استغفار نکرد یک گناه بر او نوشته می شود . حدیث : ۷۷۹ - عن حفص قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام يقول : ما من مومن يذنب ذنبا الا اجله الله سبع ساعات من النهار فان هو تاب لم يكتب عليه شيء و ان هو لم يفعل كتب عليه سيئه فاتاه عباد البصرى فقال له : بلغنا انك قلت : ما من عبد يذنب ذنبا الا- اجله الله سبع ساعات من النهار فقال : ليس هكذا قلت و لكني قلت : ما من مومن و كذلك كان قولی . ترجمه : ۷۷۹ - حفص گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : هیچ مومنی نیست که مرتکب گناهی شود جز اینکه خداوند هفت ساعت از روز را به او فرصت می دهد پس اگر توبه کرد چیزی بر علیه او نوشته نمی شود و اگر توبه نکرد یک گناه برایش نوشته می شود ، پس از این عباد بصری به خدمت امام صادق علیه السلام رسید و عرض کرد : به ما خبر رسیده است که شما فرموده اید : هیچ بنده

ای نیست که ... حضرت فرمود : خیر من چنین نگفته ام بلکه گفته ام : هیچ مومنی نیست که . حدیث : ۷۸۰ - عن الصادق جعفر بن محمد علیه السلام قال : لما نزلت هذه الاية (و الذين اذا فعلوا فاحشه او ظلموا انفسهم ذكروا الله فاستغفروا لذنوبهم) صعد ابليس جبلا بمكه يقال له ثور فصرخ باعلى صوته بعفاريته فاجتمعوا اليه فقال : نزلت هذه الاية فمن لها ؟ فقام عفريت من الشياطين فقال : انا لها بكذا و كذا فقال : لست لها ثم قام آخر فقال مثل ذلك فقال : لست لها فقال الواسواس الخناش : انا لها قال : بماذا ؟ قال : اعدهم و امنهم حتى يواقعوا الخطيئه فاذا واقعوا الخطيئه انسيتهم الاستغفار فقال : انت لها فو كله بها الى يوم القيامة . ترجمه : ۷۸۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : وقتی که این آیه نازل شد که می فرماید : آن کسانی که هرگاه کار زشتی انجام می دهند یا هرگاه به خود ستمی می کنند خدای را به یاد می آورند و از او طلب بخشش گناهانشان را می نمایند (۱۵۵) ابلیس به بالای کوه ثور واقع در مکه رفت و با بلندترین صدایش شیطانهایش را فریاد زد پس همگی گرد آمدند ، پس گفت : چه کسی برای این آیه چاره ای می اندیشد ؟ پس هر یک از شیاطین برخاسته و سخنی گفتند و ابلیس راه حل آنها را نپذیرفت تا اینکه وسوسه گر خناس برخاسته و گفت : من چاره ساز این آیه ام . گفت : به وسیله چه چیزی ؟ گفت : به مردمان وعده می دهم و در دل آنان آرزو می افکنم (آرزومندشان می کنم) تا در گناه بیافتند پس هنگامی که در گناه افتادند استغفار را از یادشان می برم پس ابلیس رای او را پسندید و تا روز قیامت کار این آیه را به او سپرد . حدیث : ۷۸۱ - عن ابی جعفر محمد بن عبی الباقر علیه السلام قال : سئل رسول الله صلی الله علیه و آله عن خيار العباد فقال : الذين اذا احسنوا استبشروا و اذا اساءوا استغفروا و اذا اعطوا شكروا و اذا ابتلوا صبروا و اذا غضبوا غفروا . ترجمه : ۷۸۱ - امام محمد باقر علیه السلام فرمود : از رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره بهترین بندگان پرسیده شد ، حضرت فرمود : بهترین بندگان کسانی هستند که هنگامی که نیکی می کنند شادمان می شوند و هنگامی که بدی می کنند استغفار می کنند و هنگامی که به آنان عطا می شود شکر آن را به جای می آورند و هنگامی که گرفتار می شوند صبر پیشه می کنند و هنگامی که خشمگین می شوند می بخشایند . حدیث : ۷۸۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ما من مومن يقترب في يوم و ليلة اربعين كيرة فيقول و هو نادم : (استغفر الله الذي لا اله الا هو الحي القيوم بدیع السماوات و الارض ذا الجلال و الاكرام و اساله ان يتوب على) الا- غفرها الله له . ثم قال : و لاخير فيمن يقارف كل يوم و ليلة اربعين كيرة . ترجمه : ۷۸۲ - امام صادق علیه السلام : هیچ مومنی نیست که شبانه روز مرتکب چهل گناه کبیره شود و پس از آن با حالت پشیمانی بگوید : (استغفر الله الذي لا اله الا- هو الحي القيوم بدیع السماوات و الارض ذا الجلال و الاكرام و اساله ان يتوب على) جز اینکه خداوند بر او می بخشاید - سپس فرمود : - در کسی که هر شبانه روزی مرتکب چهل گناه کبیره شود خیری نیست . حدیث : ۷۸۳ - قال ابو عبدالله علیه السلام : اذا اراد الله عزوجل بعبد خيرا فاذهب ذنبا اتبعه بنقمه و يذكره الاستغفار و اذا اراد الله عزوجل بعبد شرا فاذهب ذنبا اتبعه بنعمه فينسيه الاستغفار و يتمادي به و هو قول الله عزوجل (سنستدرجهم من حيث لا يعلمون) بالنعم عند المعاصي . ترجمه : ۷۸۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : هرگاه خداوند عزوجل خیره بنده گنه کاری را بخواهد پس از گناهانش از او انتقام می کشد بد بخواهد پس از گناهش به او نعمتی می بخشد و استغفار را فراموش وی سازد و این حالت را طولانی می کند و معنای گفتار خدای عزوجل همین است که می فرماید : (اندک اندک آنان را از جایی که نمی دانند به شقاوت می رسانیم) (۱۵۶) یعنی به وسیله نعمتهایی که در هنگام گناهانشان به آنان می دهیم . حدیث : ۷۸۴ - عن جعفر علیه السلام عن ابیه عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله لكل داء دواء و دواء الذنوب الاستغفار . ترجمه : ۷۸۴ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرماید که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : هر دردی دوايي دارد و دواي گناهان استغفار کردن است . حدیث : ۷۸۵ - عن عبدالله بن محمد الجعفی عن ابی جعفر علیه السلام قال سمعته يقول : كان رسول الله صلی الله علیه و آله و الاستغفار لكم حصنين حصنين من العذاب فمضى اكبر الحصنين و بقى الاستغفار فاكثروا منه فانه ممحاه للذنوب قال الله عزوجل : (و ما كان الله ليعذبهم و انت فيهم و ما كان الله معذبهم و هم يستغفرون) . ترجمه : ۷۸۵ - عبدالله بن محمد جعفی گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود :

رسول خدا صلی الله علیه و آله و استغفار برای شما به منزله دو قلعه و حصار محکم در برابر عذاب الهی بودند ، بزرگترین این دو حصار (رسول خدا صلی الله علیه و آله) درگذشت و استغفار باقی مانده است پس زیاد استغفار کنید زیرا استغفار پاک کننده گناهان است ، خدای عزوجل فرموده است : (ای پیامبر تا زمانی که تو در میان آنان هستی خداوند ایشان را عذاب نخواهد کرد و تا زمانی که آنان از خداوند طلب مغفرت می کنند خداوند عذاب کننده آنان نخواهد بود) (۱۵۷) حدیث : ۷۸۶ - عن اسماعیل بن سهل قال : کتبت الی ابی جعفر الثانی علیه السلام علمنی شیئا اذا انا قلت کنت معکم فی الدنیا و الاخره فقال : فکتب بخطه عرفه : اکثر من تلاوه انا انزلناه و رطب شفیتک بالاستغفار . ترجمه : ۷۸۶ - اسماعیل بن سهل گوید : به خدمت امام جواد علیه السلام نوشتم که : به من چیزی بیاموز که هرگاه آن را بگویم در دنیا و آخرت با شما باشم . حضرت با خط شریف خود که آن را می شناختم نوشت : سوره مبارکه (انا انزلناه) را زیاد تلاوت کن و دو لب خود را با گفتن استغفار تر کن (نیروی تازه بخش) . حدیث : ۷۸۷ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : طوبی لمن وجد فی صحیفه عمله یوم القیامه تحت کل ذنب استغفر الله . ترجمه : ۷۸۷ - امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : خوشا به حال کسی که در روز قیامت در نامه عملش زیر هر گناهی (استغفر الله) بیاید . حدیث : ۷۸۸ - عن الشعبی قال : سمعت علی بن ابی طالب علیه السلام یقول : العجب ممن یقنط و معه الممحاء قیل و ما الممحاء ؟ قال الاستغفار . ترجمه : ۷۸۸ - شعبی گوید از امام علی علیه السلام شنیدم که فرمود : شگفت آور است کسی که در حالی که (پاک کننده) همراه او هست باز هم ناامید می شود . پرسیده شد : پاک کننده چیست ؟ فرمود : استغفار . حدیث : ۷۸۹ - عن جعفر بن محمد عن ابیه عن جده قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : صاحب الیمین امیر علی صاحب الشمال فاذا عمل العبد سیئه قال صاحب الیمین لصاحب الشمال : لاتعجل و انظره سبع ساعات فان مضت سبع ساعات و لم یستغفر قال : اکتب فما اقل حیاء هذا العبد . ترجمه : ۷۸۹ - امام صادق علیه السلام از پدر و جد بزرگوارش روایت فرموده که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : فرشته سمت راست بر فرشته سمت چپ امیر است پس هرگاه بنده ای گناهی کند فرشته سمت راست به سمت چپی گوید : شتاب مکن و او را هفت ساعت مهلت ده . پس اگر هفت ساعت بگذرد و او استغفار نکند به فرشته سمت چپ گوید : بنویس ، چقدر بنده کم حیایی است ! حدیث : ۷۹۰ - عن علی بن موسی الرضا علیه السلام عن آبائه علیه السلام عن امیرالمؤمنین علیه السلام انه قال : تعطروا بالاستغفار لاتفضحنکم روائح الذنوب . ترجمه : ۷۹۰ - امام رضا علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است : به وسیله استغفار خود را خوش بو کنید ، مبادا بوی بد گناهان شما را رسوا کند . حدیث : ۷۹۱ - عن ابی عبدالله عن ابیه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اربع من کن فیہ کان فی نور الله الاعظم من کان عصمه امره شهاده ان لا اله الا الله و انی رسول الله صلی الله علیه و آله و من اذا اصابته مصیبه قال : انا لله و انا الیه راجعون و من اذا اصاب خیرا قال : الحمد لله رب العالمین و من اذا اصاب خطیئه قال : استغفر الله و اتوب الیه . ترجمه : ۷۹۱ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت فرمود که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : چهار چیز هست که هر کس آنها را دارا باشد او در نور پر عظمت الهی قرار دارد : کسی که حافظ و نگهدار کار او شهادت به وحدانیت خداوند و رسالت من باشد ، و کسی که هرگاه مصیبتی به او برسد بگوید : (انا لله و انا الیه راجعون) و کسی که هرگاه خیری به او برسد بگوید : (الحمد لله رب العالمین) ، و کسی که هرگاه مرتکب خطا و گناهی شود بگوید : (استغفر الله و اتوب الیه) .

۸۴ - باب وجوب التوبه من جمیع الذنوب و العزم علی ترک العود ابدا

۸۴ - باب وجوب توبه نمودن از همه گناهان و تصمیم بر اینکه هرگز به گناه باز نگردد حدیث : ۷۹۲ - عن معاویه بن وهب قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : اذا تاب العبد توبه نصوحا احبه الله فستر علیه فی الدنیا و الاخره قلت و کیف یستر علیه ؟ قال :

ینسی ملکیه ما کتبا علیه من الذنوب و یوحی الی جوارحه اکتمی علیه ذنوبه و یوحی الی بقاع الارض اکتمی ما کان یعمل علیک من الذنوب فیلقی الله حین یلقاه و لیس شیء یشهد علیه بشیء من الذنوب . ترجمه : ۷۹۲ - معاویه بن وهب گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : هرگاه بنده توبه ای خالص و پاک کند خداوند او را دوست می دارد و در دنیا و آخرت (گناهان وی را) بر او می پوشاند ، - راوی گوید : - عرض کردم : چگونه بر او می پوشاند ؟ فرمود : گناهانی را که دو فرشته بر علیه او نوشته اند فراموششان می سازد و به اعضای بدنش وحی می فرستد که گناهان او را پوشیده کنید و به مکانهایی از زمین که در آنجا مرتکب گناه شده است وحی می کند که گناهانی را که بر روی تو انجام داده است پنهان دارید ، پس او زمانی که خدای را ملاقات می کند شاهی بر علیه او نیست که بر گناهانش گواهی دهد . حدیث : ۷۹۳ - عن محمد بن مسلم عن احدهما علیه السلام فی قول الله عزوجل (فمن جاءه موعظه من ربه فانتهی فله ما سلف) قال : الموعظه التوبه . ترجمه : ۷۹۳ - محمد بن مسلم از امام صادق یا امام باقر علیه السلام روایت نمود که حضرت درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید : (پس کسی که او را موعظه ای از جانب پروردگارش آمد و او باز ایستاد پس آنچه که گذشته است برای اوست ، به نفع اوست) (۱۵۸) فرمود : مراد از موعظه ، توبه است . حدیث : ۷۹۴ - عن ابی بصیر قال : قلت لابی عبدالله علیه السلام : (یا ایها الذین آمنوا توبوا الی الله توبه نصوحا) قال : هو الذنب الذی لا یعود فیه ابدًا قلت : و اینالم یعد فقال : یا ابا محمد ان الله یحب من عباده المفتن التواب . ترجمه : ۷۹۴ - ابی بصیر گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : مراد در آیه چیست که می فرماید : (ای کسانی که ایمان آورده اید به سوی خداوند توبه کنید توبه ای پاک و خالص) (۱۵۹) فرمود : مراد آن گناهی است که شخص هرگز به آن بازگشت نمی کند و تا ابد مرتکب آن نمی شود ، عرض کردم : کدامیک از ماست که به انجام گناه باز نگردد ؟ فرمود : ای ابا محمد ! راستی که خداوند از بندگانش آن بنده ای را که آزموده شده و بسیار توبه کننده است را دوست دارد . حدیث : ۷۹۵ - عن ابی الصباح الکنانی قال : سالت ابا عبدالله علیه السلام عن قول الله عزوجل : (یا ایها الذین آمنوا توبوا الی الله توبه نصوحا) قال : یتوب العبد من الذنب ثم لا یعود فیه . قال محمد بن الفضیل : سالت عنها ابا الحسن علیه السلام فقال : یتوب من الذنب ثم لا یعود فیه و احب العباد الی الله المفتنون التوابون . ترجمه : ۷۹۵ - ابی الصباح کنانی گوید : از امام صادق علیه السلام درباره گفتار خداوند پرسیدم که می فرماید : (ای کسانی که ایمان آورده اید به سوی خداوند توبه کنید توبه ای پاک و خالص) (۱۶۰) فرمود : توبه خالص این است که بنده از گناه خویش توبه کند سپس دیگر آن گناه را مرتکب نشود . محمد بن فضیل گوید : از امام رضا علیه السلام همین پرسش را نمودم حضرت فرمود : بنده از گناه توبه کند سپس دیگر به آن گناه باز نگردد و دوست داشتنی ترین بندگان در نزد خداوند بندگان هستند که بسیار آزموده شده و توبه کننده اند . حدیث : ۷۹۶ - عن ابن ابی عمیر عن بعض اصحابنا رفعه قال : ان الله اعطى التائبین ثلاث خصال لو اعطی خصله منها جميع اهل السماوات و الارض لنجوا بها قوله عزوجل : (ان الله یحب التوابین و یحب المتطهرین) فمن احبه الله لم یعذبه و قوله (فاغفر للذین تابوا و اتبعوا سبیلک و قهم عذاب الجحیم) و ذکر الایات و قوله (الا من تاب و آمن و عمل عملا- صالحا فاولئک یبدل الله سیئاتهم حسنات) الایه . ترجمه : ۷۹۶ - ابن ابی عمیر از یکی از اصحاب ما روایت کند که امام معصوم علیه السلام فرمود : به راستی که خداوند به توبه کنندگان سه خصلت عطا کرده است که اگر یکی از آنها را به همه اهل آسمانها و زمین عطا کند به وسیله آن نجات می یابند : یکی گفتار خدای عزوجل : (همانا خداوند توبه کنندگان و پاکیزگان را دوست می دارد) (۱۶۱) پس کسی که خداوند دوستش می دارد به عذاب الهی گرفتار نمی شود . و دیگری گفتار خداوند : (پس ببخشا بر کسانی که توبه می کردند و راه تو را پیروی نمودند و آنان را از عذاب دوزخ نگاه دار) (۱۶۲) و آیات بعد از این آیه ، و دیگری گفتار خداوند : (مگر آن کسی که توبه کرد و ایمان آورد و کردار شایسته نمود پس آنان کسانی هستند که خداوند بدیهایشان را به نیکی بدل می کند .) (۱۶۳) حدیث : ۷۹۷ - عن ابی عبیده قال : سمعت ابا جعفر علیه السلام یقول : ان الله تبارک و تعالی اشد فرحا بتوبه عبده من رجل اضل راحلته و زاده فی ليله ظلما فوجدها فالا الله اشد فرحا بتوبه عبده من ذلك الرجل براحلته

حین وجدها . ترجمه : ۷۹۷ - ابی عبیده گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود : همانا شادمانی خداوند تبارک و تعالی به سبب توبه بنده اش بسیار بیشتر از شادمانی کسی است که مرکب و توشه خود را در شبی تاریک گم کرده و سپس آن را یافته است پس خداوند به خاطر توبه بنده اش شادمانی اش از شادمانی چنین کسی در هنگام یافتن مرکب خود بیشتر است . حدیث : ۷۹۸ -

عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله عزوجل یفرح بتوبه عبده المومن اذا تاب کما یفرح احدکم بضالته اذا وجدها . ترجمه : ۷۹۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : راستی که خداوند عزوجل به خاطر توبه بنده مومنش شادمان می شود همانند شادمانی یکی از شما زماین که گمشده خود را می یابد . حدیث : ۷۹۹ - عن جابر عن ابی جعفر علیه السلام قال : سمعته یقول : التائب من الذنب کمن لا ذنب له و المقیم علی الذنب و هو مستغفر منه کالمستهزی . ترجمه : ۷۹۹ - جابر گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود : آن کس که از گناه توبه کند مانند کسی است که گناهی ندارد و آن کس که استغفار می کند ولی بر گناه خویش را پا برجاست مانند کسی که مسخره کننده است (خویش را به مسخره و ریشخند گرفته است) . حدیث : ۸۰۰ - عن ابی بصیر عن ابی عبدالله علیه السلام قال : سمعته یقول : اوحی الله الی داود النبی علیه السلام یا داود ! ان عبدی المومن اذا اذنب ذنبا ثم رجع و تاب من ذلک الذنب و استحیا منی عند ذکره غفرت له و انسیته الحفظه و ابدلته الحسنه و لا ابالی و انا ارحم الراحمین . ترجمه : ۸۰۰ - ابی بصیر گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : خداوند به داود پیامبر علیه السلام وحی فرستاد که : ای داود ! همانا بنده مومن من هرگاه مرتکب گناهی شود سپس باز گردد و از آن گناه توبه کند و هر وقت به یاد آن گناه می افتد از من شرم کند ، او را می بخشایم و فرشتگان نگاهبان او را به فراموشی می اندازم و آن گناهش را به حسنه و نیکی بدل می کند و (از این کار) باکی ندارم و من مهربان ترین مهربانانم . حدیث : ۸۰۱ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام : من تاب تاب الله علیه و امرت جوارحه ان تستر علیه و بقاع الارض ان تکتُم علیه و نسیت الحفظه ما کانت کتبت علیه . ترجمه : ۸۰۱ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : کسی که توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد و به اعضای بدنش دستور داده می شود که بر گناه او پرده ای بکشید و به جای جای زمین فرمان داده می شود که بر گناه او سرپوش بگذارید و فرشتگان نگاهبان او آنچه را که بر علیه او نوشته اند فراموش می کنند . حدیث : ۸۰۲ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن ابيه عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان الله فضولا من رزقه ینحله من شاء من خلقه و الله باسط یده عند کل فجر لمذنب للیل هل یتوب فیغفرله ؟ و یبسط یده عند مغیب الشمس لمذنب النهار هل یتوب فیغفرله ؟ ترجمه : ۸۰۲ - امام صادق علیه السلام از پدران خویش روایت فرمود که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : به راستی که برای خداوند از روزی اش (که به مردمان می بخشد) زیادتى و فزونى وجود دارد که آن زیادتى را به هر کس از مخلوقش که بخواهد عطا می کند و خداوند هر سپیده دم دست خود را برای کسی که در شبانگاه مرتکب گناهی شده می گشاید (که ببیند) آیا توبه کرده است تا او را ببخشاید ؟ و هنگام غروب آفتاب نیز برای کسی که در روز گناهی انجام داده است دست خود را می گشاید (که ببیند) آیا توبه نموده است تا او را ببخشاید ؟ حدیث : ۸۰۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی قول الله عزوجل : (ثم تاب علیهم) قال : هی الاقاله . ترجمه : ۸۰۳ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خداوند که می فرماید : (سپس توبه آنان را پذیرفت) (۱۶۴) فرمود : این توبه (از جانب خداوند به معنای) پذیرفتن توبه است . حدیث : ۸۰۴ - عن الرضا علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : مثل المومن عند الله تعالی کمثل ملک مقرب و ان المومن عند الله لا عظم من ذلک و لیس شیء احب الی الله تعالی من مومن تائب و مومنه تائبه . ترجمه : ۸۰۴ - امام رضا علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت فرمود که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است : مثل مومن در نزد خداوند تعالی همانند فرشته مقرب است و مومن در پیشگاه خداوند از فرشته مقرب نیز بزرگتر و برتر است و هیچ چیز در نزد خداوند تعالی از مرد و زن با ایمانی که توبه کننده باشند محبوبتر نیست . حدیث : ۸۰۵ - عن الرضا علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : التائب من الذنب کمن لا ذنب له . ترجمه : ۸۰۵ - امام رضا علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : رسول

خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: آن کس که از گناه توبه کند همانند کسی است که گناهی نکرده است. حدیث: ۸۰۶ - قال ابو عبدالله علیه السلام: لاخیر فی الذنبا الا لرجلین رجل یزداد فی کل یوم احسانا و رجل یتدارک ذنبه بالتوبه و انی له بالتوبه ؟ و الله لو سجد حتی ینقطع عنقه ما قبل الله منه الا بولایتنا اهل البیت . ترجمه: ۸۰۶ - امام صادق علیه السلام فرمود: هیچ خیری در دنیا نیست مگر برای دو مرد: یکی مردی که هر روز بر نیکوکاری اش بیفزاید و دیگری مردی که گناه خویش را با توبه نمودن جبران کند، و او کجا و توبه کجا؟ به خدا سوگند اگر به قدری سجده کند که گردنش قطع شود خداوند از او نمی پذیرد مگر به سبب ولایت ما اهل بیت. حدیث: ۸۰۷ - عن الرضا علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال: قال رسول الله صلی الله علیه و آله: اعترفوا بنعم الله ربکم و توبوا الی الله من جمیع ذنوبکم فان الله یحب الشاکرین من عباده . ترجمه: ۸۰۷ - امام رضا علیه السلام از پدرانش علیه السلام روایت فرمود که: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: به نعمتهای خداوند که پروردگار شماست اعتراف و اقرار کنید و از همه گناهانتان به درگاه خداوند توبه آورید زیرا خداوند بندگان شکر گزار خود را دوست می دارد.

۸۵ - باب وجوب اخلاص التوبه و شروطها

۸۵ - باب وجوب خالص بودن توبه و شرایط آن حدیث: ۸۰۸ - عن محمد بن احمد بن هلال قال: سالت ابا الحسن الاخير علیه السلام عن التوبه النصوح ما هی؟ فکتب علیه السلام: ان یکون الباطن کالظاهر و افضل من ذلک . ترجمه: ۸۰۸ - محمد بن احمد بن هلال گوید: از امام هادی علیه السلام پرسیدم که: توبه نصوح (خالص) چیست؟ حضرت در پاسخ من نوشت: اینکه باطن و دورن (در مقام توبه) همانند ظاهر باشد و بلکه باطن از ظاهر برتر باشد. حدیث: ۸۰۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: التوبه النصوح ان یکون باطن الرجل کظاهره و افضل . ترجمه: ۸۰۹ - امام صادق علیه السلام فرمود: توبه پاک و خالص آن است که باطن مرد (در مقام توبه) همانند ظاهرش و برتر از ظاهرش باشد. حدیث: ۸۱۰ - قال الصدوق: و قد روی ان التوبه النصوح هو ان یتوب الرجل من ذنب و ینوی ان لا یعود الیه ابدا . ترجمه: ۸۱۰ - شیخ صدوق (ره) گوید: روایت شده است که: توبه خالص آن است که مرد از گناهی توبه کند و قصد کند که دیگر هرگز به سوی آن گناه باز نگردد. حدیث: ۸۱۱ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام: ان قائلا قال بحضرتہ: استغفر الله فقال: ثکلتک امک اتدري ما الاستغفار؟ الاستغفار درجه العلیین و هو اسم واقع علی سته معان اولها الندم علی ما مضی و الثانی العزم علی ترک العود الیه ابدا و الثالث ان تودی الی المخلوقین حقوقهم حتی تلقی الله عزوجل املس لیس علیک تبعه و الرابع ان تعمدا الی کل فريضه علیک ضیعها فتودی حقها و الخامس ان تعمدا الی اللحم الذی نبت علی السحت فتذیبه بالا-حزان حتی یلصق الجلد بالعظم و ینشا بینهما لحم جدید و السادس ان تذیق الجسم الم الطاعه کما اذقته حلاوه المعصیه فعند ذلک تقول: استغفر الله . ترجمه: ۸۱۱ - از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت شده است که کسی در حضور ایشان گفت: استغفر الله. حضرت فرمود: مادرت به عزایت بنشیند آیا می دانی استغفار چیست؟ استغفار مرتبه برتران است و آن اسمی است که بر شش معنا ثابت گردیده است: اول: پشیمانی بر آنچه که گذشته است دوم: عزم و قصد جزمی نمودن بر اینکه هرگز به سوی گناه باز نگردد سوم: اینکه حقوق مردم را (که در اثر گناه تو ضایع گردیده است) به آنان باز گردانی تا اینکه خداوند عزوجل را (با رویی) تابناک دیدار کنی و بر گردن تو گناهی نباشد. چهارم: اینکه به سوی هر امر واجبی که بر گردن تو بوده و آن را ضایع ساخته ای مصمم شوی و حق آن را به جا آوری پنجم: اینکه تصمیم جدی بگیری که آن گوشتی را که بر اساس حرام بر بدن تو رویده است با حزن و اندوه بگدازی تا آنجا که پوست به استخوان بچسبد و بین آن دو، گوشتی جدید بروید. ششم: اینکه بر بدن خود سختی طاعت و بندگی را بچشانی همانگونه که شیرینی معصیت را به او چشاندی بودی، پس در این هنگام است که می توانی بگویی: استغفر الله (مرتبه برتر استغفار پس از طی این مراحل است). حدیث: ۸۱۲ - عن کمیل بن زیاد انه قال لامیرالمؤمنین علیه السلام: العبد یصیب الذنب فاستغفر الله فقال: یا ابن زیاد التوبه قلت: لیس قال: لا قلت: کیف؟ قال: ان العبد

اذا اصاب ذنبا قال : استغفر الله بالتحريك قلت : و ما التحريك ؟ قال : الشفتان و اللسان يريد ان يتبع ذلك بالحقيقه قلت : و ما الحقيقه ؟ قال : تصديق القلب و اضمار ان لا يعود الى الذنب الذى استغفر منه قلت ، فاذا فعلت ذلك فانا من المستغفرين ؟ قال : لا لانك لم تبلغ الى الاصل بعد قلت : فاصل الاستغفار ما هو ؟ قال : الرجوع الى التوبه عن الذنب الذى استغفرت منه و هى اول درجه العابدين و ترك الذنب و الاستغفار اسم واقع لسته معان ثم ذكر الحديث نحوه . ترجمه : ۸۱۲ - كميل بن زياد گوید به اميرالمؤمنين عليه السلام عرض کردم : بنده مرتكب گناه می شود پس استغفار نموده و از خداوند طلب بخشایش می کند . حضرت فرمود : ای ابن زیاد ! آیا مراد تو ، توبه است ؟ عرض کردم : آیا همین استغفار توبه نیست ؟ حضرت فرمود : خير ، عرض کردم : چگونه ؟ فرمود : همانا بنده هرگاه مرتكب گناهی بشود با تحريك بگوید : استغفر الله . عرض کردم ، تحريك چیست ؟ فرمود : يعنى دو لب و زبان حقيقتا اراده پيروي از استغفار را داشته باشند . عرض کردم : حقيقتا يعنى چه ؟ فرمود : يعنى قلب استغفار را تصديق کند و در نهمان خود بازنگشتن به آن گناهی را که از آن استغفار نموده است را داشته باشد . عرض کردم : آیا اگر من چنين که فرموديد کنم از مستغفرين خواهم بود ؟ فرمود : خير ، زیرا هنوز به اصل و ريشه استغفار نرسیده ای . عرض کردم : اصل استغفار چیست ؟ فرمود : يکي مراجعه کردن به سوى توبه نمودن از گناهی که از آن استغفار نموده ای و اين اولين درجه و رتبه (عبادت کنندگان) است ، و ديگری ترک نمودن گناه ، و استغفار اسمی است که برای شش معنا ثابت گردیده است سپس حضرت حديث گذشته را فرمود .

۸۶ - باب استحباب صوم الاربعاء و الخميس و الجمعة للتوبه و استحباب الغسل و الصلاة لها

۸۶ - باب استحباب روزه گرفتن روز چهارشنبه و پنج شنبه و جمعه و همچنین استحباب غسل و نماز برای توبه حديث : ۸۱۳ - عن ابی عبدالله عليه السلام : فى قول الله عزوجل : (توبوا الى الله توبه نصوحا) قال : هو صوم يوم الاربعاء و الخميس و الجمعة . ترجمه : ۸۱۳ - امام صادق عليه السلام درباره گفتار خداوند عزوجل می فرماید : (به سوى خداوند توبه آورید (باز گردید) توبه ای (بازگشتنی) خالص) (۱۶۵) حديث : ۸۱۴ - عن اميرالمؤمنين عليه السلام انه قال : ما اهمنى ذنب امهلت بعده حتى اصلى ركعتين . ترجمه : ۸۱۴ - اميرالمؤمنين عليه السلام فرمود : گناهی که پس از آن ، مهلت به جا آوردن دو رکعت نماز به من داده شود مرا اندوهگين و بی آرام نمی سازد . حديث : ۸۱۵ - و قال عليه السلام : ما من عبد اذنب ذنبا فقام فطهر و صلى ركعتين و استغفر الله الا غفر له و كان حقا على الله ان يقبله لانه سبحانه قال : (و من يعمل سوءا او يظلم نفسه ثم يستغفر الله يجد الله غفورا رحیما) . ترجمه : ۸۱۵ - اميرالمؤمنين عليه السلام فرمود : هيچ بنده ای نيست که مرتكب گناهی شود پس برخيزد و طهارت گيرد و دو رکعت نماز به جاى آورد و از خداوند طلب مغفرت کند جز اينکه مغفرت الهی شامل حالش می شود و بر خداوند سزاوار است که استغفار او را پذيرد زیرا خداى سبحان فرموده است : (و هر کس کار بدی به جاى آورد يا به خويشتن ستم کند سپس از خداوند طلب مغفرت کند خداوند را آمرزنده و مهربان می يابد) (۱۶۶)

۸۷ - باب جواز تجديد التوبه و صحتها مع الاتيان بشرائطها و ان تكرر نقضا

۸۷ - باب جواز دوباره توبه کردن و صحت اين توبه در صورتی که شرايط آن را به جاى آورد اگر چه شکستن آن توبه تکرار گردد حديث : ۸۱۶ - عن ابی جعفر عليه السلام قال : يا محمد بن مسلم ذنوب المومن اذا تاب منها مغفوره له فليعمل المومن لما يستأنف بعد التوبه و المغفوره اما و الله انها ليست الا لاهل الايمان قلت : فان عاد بعد التوبه و الاستغفار من الذنوب و عاد فى التوبه قال يا محمد بن مسلم اترى العبد المومن يندم على ذنبه و يستغفر منه و يتوب ثم لا يقبل الله توبته ؟ قلت : فانه فعل ذلك مرارا يذنب ثم يتوب و يستغفر فقال : كلما عاد المومن بالاستغفار و التوبه عاد الله عليه بالمغفوره و ان الله غفور رحيم يقبل التوبه و يعفو عن السيئات

فایاک ان تقنط المومنین من رحمه الله . ترجمه : ۸۱۶ - امام باقر علیه السلام به محمد بن مسلم فرمود : ای محمد بن مسلم ! گناهان مومن هرگاه از آنها توبه کند آمرزیده می شود ، پس مومن باید برای آنچه که بعد از توبه و مغفرت آغاز می کند عمل کند . هان ، به خدا سوگند که توبه جز برای اهل ایمان نیست . محمد بن مسلم گوید : عرض کردم : پس اگر بعد از توبه و استغفار از گناهان ، دوباره به گناه باز گردد و دوباره توبه کند چگونه است ؟ فرمود : ای محمد بن مسلم ! آیا تو می پنداری بنده مومنی که بر گناهش پشیمان می گردد و از آن استغفار و توبه می کند خداوند توبه اش را نمی پذیرد ؟ عرض کردم : آخر او این کار را بارها انجام داده است گناه می کند سپس توبه و استغفار می کند . حضرت فرمود : تا زمانی که مومن با استغفار و توبه به سوی خداوند باز می گردد خداوند نیز با مغفرتش به سوی او می آید و راستی که خداوند آمرزنده مهربان است ، توبه را می پذیرد و از گناهان در می گذرد پس بر حذر باش از اینکه مومنین را از رحمت خداوند مایوس کنی . حدیث : ۸۱۷ - قال ابو عبدالله علیه السلام : ان الله يحب العبد المفتن التواب و من لا یكون ذلک منه کان افضل . ترجمه : ۸۱۷ - امام صادق علیه السلام فرمود : به راستی که خداوند بنده ای که بوسیله گناه آزموده و آزمایش شده سپس توبه نموده است را دوست می دارد و بنده ای که اصلاً به گرد گناه نگشته از بنده ای که گناه کرده و توبه نموده برتر است . حدیث : ۸۱۸ - قال ابو عبدالله علیه السلام : ما من مومن الا وله ذنب یهجره زمانا ثم یلم به و ذلک قول الله عزوجل (الا اللهم) و سألته عن قول الله عزوجل : (الذین یجتنبون کبائر الاثم و الفواحش الا اللمم) قال : الفواحش الزنا و السرقة و اللمم الرجل یلم بالذنب فیستغفر الله منه . ترجمه : ۸۱۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : هیچ مومنی نیست جز اینکه برای وی گناهی است که مدتی از آن گناه بریده و از آن دوری نموده سپس آن را دوباره انجام می دهد و این همان است که در گفتار خدای عزوجل از آن به (لمم) (گناه کوچک نسبت به گناه بزرگ) تعبیر شده است . روای گوید : از امام صادق علیه السلام درباره این آیه شریفه پرسیدم که می فرماید : (آنان که از گناهان بزرگ و زشتی ها دوری می کنند مگر از لمم گناهان کوچکی که پیش می آید) (۱۶۷) حضرت فرمود : مراد از فواحش و زشتی ها ، زنا نمودن و دزدی است و لمم آن است که کسی مرتکب گناهی (که در مسیر او قرار گرفته) شود پس از آن از خداوند طلب بخشایش کند . حدیث : ۸۱۹ - عن ابی بصیر ، عن ابی عبدالله علیه السلام : فی قوله تعالی (توبوا الی الله توبه نصوحا) قال : هو الذنب الذی لا یعود فیہ ابدًا قلت : و اینا لم یتب و یعد ؟ فقال : یا ابا محمد ان الله یحب من عباده المفتن التواب . ترجمه : ۸۱۹ - ابو بصیر گوید : امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای تعالی که می فرماید : (به سوی خداوند توبه کنید توبه ای خالصانه) (۱۶۸) فرمود : توبه نصوح و خالصانه آن است که شخص هرگز دوباره به گناهی که مرتکب شده است باز نگردد . عرض کردم : کدامیک از ما توبه نمی کند و (به گناه) باز نمی گردد ؟ حضرت فرمود : ای ابا محمد ! راستی که خداوند از بندگانش آن کسی که به گناه دچار شده و توبه نموده است را دوست می دارد . حدیث : ۸۲۰ - الحسن بن محمد الدیلمی فی (الارشاد) قال کان رسول الله صلی الله علیه و آله یستغفر الله فی کل یوم سبعین مره یقول استغفر الله ربی و اتوب الیه و کذلک اهل بیته علیه السلام و صالح اصحابه یقول الله تعالی (و استغفروا ربکم ثم توبوا الیه) قال : و قال رجل : یا رسول الله انی اذنب فما اقول اذا تبت ؟ قال : استغفر الله فقال : انی اتوب ثم اعود فقال : کلما اذنبت استغفر الله فقال : اذن تکثر ذنوبی فقال : عفو الله اکثر فلا تزال تتوب حتی یكون الشیطان هو المدحور . ترجمه : ۸۲۰ - حسن بن محمد دیلمی در کتاب (الارشاد) گوید : رسول خدا - در هر روز هفتاد مرتبه به درگاه خداوند استغفار می نمود و می گفت : (استغفر الله ربی و اتوب الیه) همچنین اهل بیت او علیه السلام و اصحاب شایسته اش چنین سیره ای داشتند ، خداوند تعالی می فرماید : (از پروردگارتان طلب مغفرت کنید سپس به سوی او توبه آورید) (۱۶۹) - راوی گوید : - مردی به رسول خدا صلی الله علیه و آله عرض کرد : ای رسول خدا ! من مرتکب گناه می شوم هنگامی که توبه می کنم چه بگویم ؟ حضرت فرمود : به درگاه خداوند استغفار کن . عرض کرد : توبه می کنم و سپس دوباره به گناه باز می گردم (در این حال چه بگویم ؟) فرمود : هر زمان مرتکب گناه شدی از خداوند طلب مغفرت و بخشایش کن . عرض کرد : بنابراین گناهان من زیاد می شود . حضرت فرمود : عفو و

بخشایش خداوند زیادت‌تر و بیشتر است پس پیوسته توبه می‌کنی تا اینکه شیطان تار و مار و رانده می‌گردد.

۸۸ - باب استحباب تذکر الذنب و الاستغفار منه كلما ذكره

۸۸ - باب استحباب یادآوری گناه و استغفار نمودن از آن هر گاه آن را به یاد آورد حدیث: ۸۲۱ - عن ابی عبدالله فی حدیث قال: ان المؤمن لیذكر ذنبه بعد عشرين سنة حتی یستغفر ربه فیغفر له و ان الکافر لینساه من ساعته. ترجمه: ۸۲۱ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود: به راستی که شخص مومن گناه خود را پس از بیست سال به یاد می‌آورد تا به درگاه پروردگارش استغفار کند پس پروردگار او را مشمول غفران خود قرار می‌دهد ولی شخص کافر گناهش در همان دم که مرتکب آن می‌شود فراموش می‌گردد. حدیث: ۸۲۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال: ان المؤمن لیذنب الذنب فیذكر بعد عشرين سنة فیستغفر منه فیغفر له و انما یذکره لیغفر له و ان الکافر لیذنب الذنب فینساه من ساعته. ترجمه: ۸۲۲ - امام صادق علیه السلام فرمود: به راستی که مومن گناهی می‌کند پس بعد از بیست سال آن را به یاد می‌آورد و از آن استغفار می‌کند و مورد آمرزش و بخشایش قرار می‌گیرد و این یادآوری اش برای این است که مشمول غفران واقع شود و کافر در همان ساعتی که گناه می‌کند آن را به فراموشی می‌سپارد. حدیث: ۸۲۳ - قال ابو عبدالله علیه السلام: ان الله اذا اراد بعبد خیرا فاذنب ذنبا اتبعه بنقمه و یذکره الاستغفار. (الحديث). ترجمه: ۸۲۳ - امام صادق علیه السلام فرمود: به راستی هر گاه که خداوند خیر بنده ای را اراده کند و آن بنده مرتکب گناهی گردد پیرو آن گناه خداوند او را عقوبتی می‌کند و انتقامی از او می‌کشد و استغفار را به یاد او می‌آورد. حدیث: ۸۲۴ - قال ابو عبدالله علیه السلام عن الاستدراج فقال: هو العبد یذنب الذنب فیملی له و یجدد له عندها النعم فیلهیه عن الاستغفار فهو مستدرج من حیث لا یعلم. ترجمه: ۸۲۴ - از امام صادق علیه السلام درباره (استدراج) (۱۷۰) پرسیده شد (که چیست؟) حضرت فرمود: استدراج آن است که بنده گناهی کند پس به او مهلت داده شود و همزمان با ارتکاب گناه به او نعمت‌های جدیدی عطا شود و از استغفار باز ماند و سرگرم شود چنین کسی از جایی که نمی‌داند اندک اندک به شقاوت نزدیک گشته است.

۸۹ - باب استحباب انتهاز فرص الخیر و المبادرة به عند الامکان

۸۹ - باب استحباب غنیمت شمردن فرصتهای خیر و اینکه در صورت امکان از فرصتهای خیر استفاده شود حدیث: ۸۲۵ - عن جعفر بن محمد علیه السلام عن آبائه علیه السلام فی وصیه النبی صلی الله علیه و آله لعلی علیه السلام قال: یا علی بادر باریع قبل اربع: شبابک قبل هرمک و صحتک قبل سقمک و غناک قبل فقرک و حیاتک قبل موتک. ترجمه: ۸۲۵ - امام صادق علیه السلام از پدرانش: روایت فرمود که: در وصیت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله - به علی علیه السلام - آمده است: ای علی! پیش از چهار چیز به چهار چیز مبادرت کن: جوانیت را پیش از پیر شدن دریاب و سلامت را پیش از بیماری غنیمت شمر و از ثروتمندیت قبل از اینکه فقیر شوی استفاده خیر کن و پیش از مردنت زندگی ات را غنیمت دان. حدیث: ۸۲۶ - عن موسی بن اسماعیل بن موسی بن جعفر علیه السلام عن آبائه علیه السلام عن علی علیه السلام فی قول الله عزوجل و لاتنس نصیبک من الدنیا قال: لاتنس صحتک و قوتک و فراغک و شبابک و نشاطک ان تطلب بها الاخره. ترجمه: ۸۲۶ - موسی بن اسماعیل بن موسی بن جعفر علیه السلام از پدران بزرگوارش: روایت فرمود که: علی علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می‌فرماید: (و نصیب و بهره ات را از دنیا فراموش مکن) (۱۷۱) فرمود: فراموش مکن که از سلامتی و توانایی و بیکاری و جوانی و نشاطی که داری برای طلب آخرت بهره ببری. حدیث: ۸۲۷ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام قال: قرن الهیهه لاخیه و الحیاء بالحرمان و الفرصه تمر مر السحاب فانتھزوا فرص الخیر. ترجمه: ۸۲۷ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: ترس با نامرادی و به مقصود نرسیدن مقرون است و حیا با محرومیت همراه است و فرصت مانند ابر گذرنده می‌گذرد پس فرصتهای نیکو را غنیمت شمرد. حدیث: ۸۲۸ - و قال علیه السلام: اضاعه

الفرصة غصه . ترجمه : ۸۲۸ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : بر باد دادن و تلف کردن فرصت (موجب) غصه و اندوه است .
حدیث : ۸۲۹ - و قال علیه السلام : من الخرق المعاجله قبل الامكان و الاناه بعد الفرصة . ترجمه : ۸۲۹ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : شتاب کردن (در کاری) پیش از (به دست آوردن) توانایی ، و بردباری (سستی کردن) بعد از (به دست آوردن) فرصت (این هر دو) از نادانی است .

۹۰ - باب استحباب تکرار التوبه و الاستغفار کل يوم و ليله من غير ذنب و وجوبه مع الذنب

۹۰ - باب استحباب تکرار توبه و استغفار در هر روز و شب بدون اینکه گناهی صورت گرفته باشد و وجوب توبه و استغفار در صورتی که گناهی انجام شده باشد حدیث : ۸۳۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان رسول الله صلی الله علیه و آله : یتوب الی الله عزوجل فی کل يوم سبعین مره قلت : اکان یقول : استغفر الله و اتوب الیه ؟ قال لا - و لکن کان یقول : اتوب الی الله قلت : ان رسول الله صلی الله علیه و آله کان یتوب و لایعود و نحن نتوب و نعود . فقال : الله المستعان . ترجمه : ۸۳۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا - چنین بود که در هر روز به درگاه خدای عزوجل هفتاد مرتبه توبه می نمود - راوی گوید : عرض کردم : آیا رسول خدا می گفت : (استغفر الله و اتوب الیه) ؟ فرمود : خیر ، بلکه می گفت : (اتوب الی الله) عرض کردم : همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله توبه می نمود و بازگشت نمی کرد (همواره در حال تکامل و تعالی بود) ولی ما توبه می کنیم و (دوباره به حالت گذشته) باز می گردیم . حضرت فرمود : خداوند یاری کننده است (و در این راه باید از او یاری جست) . حدیث : ۸۳۱ - و عن عده من اصحابنا رفعوه قالوا : قال : لكل داء دواء و دواء الذنوب الاستغفار . ترجمه : ۸۳۱ - عده ای از اصحاب ما این سخن را به معصوم علیه السلام نسبت داده اند که فرمود : برای هر دردی دواایی است و دواي گناهان استغفار کردن است . حدیث : ۸۳۲ - قال ابو عبدالله علیه السلام : من قال : استغفر الله مائه مره فی يوم غفر الله له سبعمائه ذنب و لاخیر فی عبد یذنب فی يوم سبعمائه ذنب . ترجمه : ۸۳۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : هر کس که در هر روز صد مرتبه (استغفر الله) بگوید خداوند هفتصد گناه او را می آمرزد و بنده ای که در روز مرتکب هفتصد گناه شود خیری در او نیست . حدیث : ۸۳۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : ان رسول الله صلی الله علیه و آله کان یتوب الی الله کل يوم سبعین مره من غير ذنب . ترجمه : ۸۳۳ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود : به راستی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در هر روز بدون اینکه گناهی داشته باشد هفتاد مرتبه به درگاه الهی توبه می آورد . حدیث : ۸۳۴ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : ان رسول الله صلی الله علیه و آله کان یتوب الی الله و یستغفره فی کل يوم و ليله مائه مره من غير ذنب ان الله یحص اولیاء بالمصائب لیوجرهم علیها من غير ذنب . ترجمه : ۸۳۴ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود : همانا روش رسول خدا صلی الله علیه و آله چنین بود که هر شبانه روز بدون اینکه گناهی داشته باشد به سوی خداوند توبه و استغفار می کرد؛ به راستی که خداوند مصائب و سختی ها را به اولیاء و دوستان خویش اختصاص دهد بدون اینکه گناهی نموده باشند تا به آنها به خاطر شکیبایی نمودشان بر دشواری ها پاداش دهد . حدیث : ۸۳۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام فی حدیث قال : رسول الله صلی الله علیه و آله کان یتوب الی الله فی کل يوم سبعین مره من غير ذنب . ترجمه : ۸۳۵ - امام صادق علیه السلام در حدیثی فرمود : همانا رسول خدا صلی الله علیه و آله را سیره چنین بود که هر روز بدون اینکه گناهی از آن حضرت صورت گرفته باشد هفتاد مرتبه به درگاه الهی توبه می نمود . حدیث : ۸۳۶ - قال ابو جعفر علیه السلام : انه کان یقال : من احب عباد الله الی الله المحسن التواب . ترجمه : ۸۳۶ - امام باقر علیه السلام فرمود : یکی از محبوبترین بندگان خدا در نزد خداوند کسی است که نیکوکار و بسیار توبه کننده باشد . حدیث : ۸۳۷ - و عن ابراهیم بن ابی البلاد قال : قال لی ابوالحسن علیه السلام : انی استغفر الله فی کل يوم خمسه الاف مره ثم قال لی : خمسه الاف کثیر . ترجمه : ۸۳۷ - ابراهیم بن ابی البلاد گوید : امام رضا علیه السلام به من فرمود : همانا من در هر روز پنج هزار مرتبه از خداوند طلب مغفرت می کنم - سپس به

من فرمودند : پنج هزار زیاد است .

۹۱ - باب صحه التوبه فی آخر العمر و لو عند بلوغ النفس الخلقوم قبل المعاینه و کذا الاسلام

۹۱ - باب صحیح بودن توبه در پایان عمر اگر چه هنگامی باشد که جان به گلو رسیده باشد پیش از اینکه مرگ را به چشم ببیند و همچنین است اسلام آوردن حدیث : ۸۳۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام او عن ابی جعفر علیه السلام فی حدیث : ان الله عزوجل قال لادم علیه السلام : جعلت لك ان من عمل من ذریتك سیئه ثم استغفر غفرت له قال : یا رب زدنی قال : جعلت لهم التوبه او بسطت لهم التوبه حتی تبلغ النفس هذه قال : یا رب حسبی . ترجمه : ۸۳۸ - از امام صادق علیه السلام یا از امام باقر علیه السلام در حدیث آمده است : همانا خداوند عزوجل به حضرت آدم علیه السلام فرمود : این مزیت را برای تو قرار دادم که هر کس از فرزندان مرتکب گناهی شود سپس استغفار کند او را می بخشایم . حضرت آدم علیه السلام عرض کرد : ای پروردگار من مرا بیش از این ده . خداوند فرمود : برای فرزندان توبه را قرار دادم یا برای آنان باب توبه را گشودم و گستراندم تا آن هنگام که جان به گلویشان رسد . حضرت عرض کرد : ای پروردگار من مرا بس است . حدیث : ۸۳۹ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : اذا بلغت النفس هذه و اهوی بیده الی حلقه لم یکن للعالم توبه و کانت للجاهل توبه . ترجمه : ۸۳۹ - امام باقر علیه السلام فرمود : آنگاه که جان به اینجا برسد - و دست مبارکش را به سوی حلق خود کشید - توبه شخص عالم پذیرفته نیست ولی توبه جاهل پذیرفته می شود . حدیث : ۸۴۰ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من تاب قبل موته بسنه قبل الله توبته ثم قال : ان السنه لکثیر من تاب قبل موته بشهر قبل الله توبته ثم قال : ان الشهر لکثیر ثم قال : من تاب قبل موته بجمعه قبل الله توبته ثم قال : و ان الجمعه لکثیر من تاب قبل موته بیوم قبل الله توبته ثم قال : ان یوما لکثیر من تاب قبل ان یموت قبل الله توبته . ترجمه : ۸۴۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : کسی که یک سال به مرگش مانده توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : یک سال زیاد است ؛ هر کس یک ماه به مردنش مانده توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : یک ماه زیاد است ؛ کسی که یک جمعه به مرگش مانده توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : یک جمعه زیاد است ؛ کسی که یک روز پیش از مردنش توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : به راستی که یک روز هم زیاد است ؛ کسی که پیش از آنکه مرگ را به چشم خود ببیند توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد . حدیث : ۸۴۱ - عن معاویه بن وهب فی حدیث ان رجلا شیخا کان من المخالفین عرض علیه ابن اخیه الولایه عند موته فاقربها و شهق و مات قال : فدخلنا علی ابی عبدالله علیه السلام فعرض علی بن السری هذا الکلام علی ابی عبدالله علیه السلام فقال : هو رجل من اهل الجنة قال له علی بن السری : انه لم یعرف شیئا من هذا غیر ساعته تلک قال : فتریدون منه ماذا ؟ قد و الله دخل الجنة . ترجمه : ۸۴۱ - معاویه بن وهب در حدیثی روایت کند که : بر پیرمردی از مخالفین در هنگام مرگش توسط پسر برادرش ولایت ائمه علیه السلام عرض شد و آن پیرمرد به ولایت معصومین علیه السلام اقرار نموده و نعره ای بر کشید و جان داد - راوی گوید : - پس از آن ما بر امام صادق علیه السلام وارد شدیم و علی بن سری این قضیه را به حضرت عرضه داشت . حضرت فرمود : آن پیرمرد مردی از اهل بهشت است . علی بن سری عرض کرد : او که چیزی از ولایت شما را جز همان ساعت مردنش در نیافته بود (چگونه او از اهل بهشت است ؟) حضرت فرمود : شما از او چه می خواهید ؟ به خدا سوگند که او وارد بهشت شد . حدیث : ۸۴۲ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : لما اعطی الله ابلیس ما اعطاه من القوه قال آدم : یا رب سلطت ابلیس علی ولدی و اجریته منهم مجری الدم فی العروق و اعطیته ما اعطیته فما لی و لولدی ؟ قال : لك و لولدك السیئه بواحد و الحسنه بعشر امثالها قال : یا رب زدنی قال : التوبه مبسوطه الی ان تبلغ النفس الخلقوم قال : یا رب زدنی قال : اغفر و لا ابالی قال : حسبی . ترجمه : ۸۴۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : زمانی که خداوند به ابلیس آن قدرت را (قدرت اغواگری و فریب مردم را) بخشید حضرت آدم علیه السلام عرض کرد :

ای پروردگار من! ابلیس را بر فرزندان من مسلط نمودی و همانند خون که در رگها جریان دارد او را با آنان همراه ساختی و به او آن نیروی آنچنانی را بخشیدی پس برای من و فرزندانم چه گذارده ای؟ خداوند فرمود: برای تو و فرزندانم مقرر ساخته ام که یک گناهانتان یک عقوبت داشته باشد ولی یک نیکی شما ده برابر پاداش داده شود. عرض کرد: ای پروردگار من! مرا بیش از این ده. فرمود: (باب) توبه را برای شما تا زمانی که جان به گلویتان برسد گسترانده و گشوده ام. عرض کرد: ای پروردگار! مرا بیش از این ده. فرمود: می بخشم و مرا باکی نیست. عرض کرد: مرا بس است. حدیث: ۸۴۳ - محمد بن علی بن الحسین علیه السلام قال: قال رسول الله صلى الله عليه وآله: من تاب قبل موته بسنه تاب الله عليه ثم قال: و ان شهرا لكثير من تاب قبل موته بساعة تاب الله عليه ثم قال: و ان ساعه لكثير من تاب و قد بلغت نفسه هاهنا و اشار بيده الى حلقه تاب الله عليه. ترجمه: ۸۴۳ - امام محمد باقر علیه السلام فرمود: رسول خدا صلى الله عليه وآله فرموده است: کسی که یک سال پیش از مردنش توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد، سپس فرمود: همانا یک سال زیاد است؛ کسی که یک ماه به مرگش مانده توبه کند توبه اش را می پذیرد، سپس فرمود: یک ماه هم زیاد است؛ کسی که یک روز پیش از مرگش توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد، سپس فرمود: یک روز هم زیاد است؛ کسی که ساعتی پیش از مرگش توبه کند توبه اش پذیرفته می گردد، سپس فرمود: یک ساعت هم زیاد است؛ کسی که توبه کند در حالی که جانش به اینجا رسیده باشد و با دست مبارکش به گلویش اشاره فرمود: خداوند توبه اش را می پذیرد. حدیث: ۸۴۴ - و سئل الصادق عليه السلام عن قول الله عزوجل (و ليست التوبه للذين يعلمون السيئات حتى اذا حضر احدهم الموت قال اني تبت الاين) قال عليه السلام: ذاك اذا عاين امر الاخره. ترجمه: ۸۴۴ - از امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل که می فرماید: (برای آن کسانی که گناهان را مرتکب می شوند تا آنجا که هنگامی که مرگ یکی از آنان فرا می رسد می گوید: اکنون توبه نمودم، توبه ای در کار نیست - توبه آنان پذیرفته نیست -). (۱۷۲) پرسیده شد. حضرت فرمود: این پذیرفته نشدن توبه مربوط به آن هنگامی است که شخص امر آخرت را به چشم خود می بیند. حدیث: ۸۴۵ - عن ابی جعفر عليه السلام فی حدیث ان رسول الله صلى الله عليه وآله دعا رجلا من اليهود و هو فی السياق الى الاقرار بالشهادتين فاقربهما و مات فامر الصحابه ان يغسلوه و يكفونه ثم صلى عليه و قال: الحمد لله الذي انجى بي الويم نسمة من النار. ترجمه: ۸۴۵ - امام باقر علیه السلام در حدیثی فرمود: رسول خدا صلى الله عليه وآله مردی از یهود را که در حال جان کندن و احتضار بود به سوی اقرار به شهادتین (وحدانیت خدا و رسالت پیامبر) فرا خواند او نیز اقرار نمود و از دنیا رفت پس رسول خدا صلى الله عليه وآله صحابه اش را دستور داد او را غسل داده و کفن کنند سپس خود بر او نماز خوانده و فرمود: حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که امروز به وسیله من موجودی را از آتش دوزخ رهایی بخشید. حدیث: ۸۴۶ - عن ابراهيم بن محمد الهمداني قال قلت لابی الحسن علی بن موسی الرضا علیه السلام: لای عله اغرق الله عزوجل فرعون و قد آمن به و اقر بتوحیده؟ قال: لانه آمن عند رويه الباس و الايمان عند رويه الباس غیر مقبول و ذلك حکم الله تعالی ذکره فی السلف و الخلف قال الله تعالی: (فلما راوا باسنا قالوا آمنا بالله وحده و كفرنا بما كنا به مشركين فلم یک ينفعهم ايمانهم لما راوا باسنا) و قال عزوجل: (یوم یاتی بعض آیات ربک لاینفع نفسا ایمانها لم تکن آمنت من قبل او کسبت فی ایمانها خیرا) (الحديث) ترجمه: ۸۴۶ - ابراهیم بن محمد همدانی گوید: به امام علی بن موسی الرضا علیه السلام عرض کردم: به چه علتی خداوند عزوجل فرعون را در دریا غرق کرد در حالی که او به خداوند ایمان آورد و به یگانگی او اقرار نمود؟ حضرت فرمود: زیرا او در هنگام دیدن عذاب الهی ایمان آورد و ایمان آوردن در وقت دیدن عذاب، پذیرفته نمی شود و این حکم خداوندی است که ذکر او در میان گذشتگان و آیندگان بلند مرتبه است. خدای تعالی می فرماید: (پس آنگاه که عذاب ما را دیدند گفتند: ما به خداوند یگانه ایمان آوردیم و به آنچه پیش از این شرک می ورزیدیم کافر گشتیم، پس ایمان آنان به حالشان سودمند نبود چرا که آنان عذاب ما را به چشم دیدند) (۱۷۳) و خدای عزوجل می فرماید: (روزی که بعضی از نشانه های پروردگارت می آید در آن روز ایمان کسی که پیش از آن ایمان نداشته یا در ایمان خود خیری را

کسب نکرده ، به او سودی نمی بخشد .) (۱۷۴) حدیث : ۸۴۷ - عن محمد بن ابی عمیر قال : قلت لابی الحسن موسی بن جعفر علیه السلام : اخبرنی عن قول الله عزوجل لموسی علیه السلام (اذهب الی فرعون انه طغی) فقال علیه السلام اما قوله (فقولاً له قولاً لینا) الی ان قال : و قد علم الله ان فرعون لا یتذكر و لا یخشی الا عند رویه الباس الا تسمع الله یقول : (حتی اذا درکه الغرق قال آمنت انه لا اله الا الذی آمنت به بنوا اسرائیل و انا من المسلمین) فلم یقبل الله ایمانه و قال : (آلان و قد عصیت قبل و كنت من المفسدین) . ترجمه : ۸۴۷ - محمد بن ابی عمیر گوید : به امام موسی بن جعفر علیه السلام عرض کردم : مرا درباره گفتار خدای عزوجل آگاه ساز که خطاب به موسی علیه السلام می فرماید : (ای موسی و ای هارون ! بریود به سوی فرعون که او طغیان و سرکشی نموده است) (۱۷۵) (چرا با اینکه خداوند در آیه بعد توصیه می فرماید که با فرعون به نرمی سخن گویند اما سرانجام وی را در دریا غرق می سازد ؟) حضرت پس از بیان و تفسیر آیه بعد فرمود : زیرا خداوند دانست که فرعون پند نمی پذیرد و خدا ترس نمی گردد مگر زمانی که عذاب الهی را به چشم خود ببیند آیا نشنیده ای که خداوند فرموده است : (تا هنگامی که غرقه شدن او را فرا گرفت گفت : ایمان آوردم که هیچ معبودی جز آنکه بنی اسرائیل به او ایمان آورده اند نیست و من تسلیم اویم) (۱۷۶) پس خداوند ایمانش را نپذیرفت و فرمود : (آیا اکنون ایمان می آوری در حالی که پیش از این عصیانگر و از فساد کنندگان بودی) (۱۷۷) حدیث : ۸۴۸ - عن رسول الله صلی الله علیه و آله فی حدیث قال : انی نازلت رب فی امتی فقال لی ان باب التوبه مفتوح حتی ینفخ فی الصور ثم اقبل علینا رسول الله صلی الله علیه و آله فقال : انه من تاب قبل موته بسنه تاب الله علیه ثم قال : و ان السنه لکثیر من تاب قبل موته بشهر تاب الله علیه ثم قال : و شهر کثیر من تاب قبل موته بجمعه تاب الله علیه ثم قال : و جمعه کثیر من تاب قبل ان یموت بیوم تاب الله علیه ثم قال : و یوم کثیر من تاب قبل ان یموت بساعه تاب الله علیه ثم قال : و ساعه کثیره من تاب و قد بلغت نفسه هذه و اوما بیده الی حلقه تاب الله علیه . ترجمه : ۸۴۸ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : من درباره امت خود با پروردگارم رویا رو شدم ، پروردگار به من فرمود : همانا باب توبه تا زمانی که در صور دمیده شود باز گذاشته می شود - سپس بعد از سخن رسول خدا صلی الله علیه و آله بر ما رو آورد و فرمود : به راستی که کسی که یک سال پیش از مرگش توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : یک سال زیاد است ، کسی که یک ماه قبل از مردنش توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : یک ماه هم زیاد است ، هر کسی که یک جمعه از مرگش مانده توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : جمعه هم زیاد است ، کسی که یک روز پیش از مرگش توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : یک روز هم زیاد است ، کسی که ساعتی به مردنش مانده توبه کند خداوند توبه اش را می پذیرد ، سپس فرمود : ساعت هم زیاد است ، کسی که توبه کند در حالی جان به گلویش رسیده باشد خداوند توبه اش را قبول می کند .

۹۲ - باب استحباب الاستغفار فی السحر

۹۲ - باب استحباب استغفار نمودن در وقت سحر حدیث : ۸۴۹ - عن موسی بن جعفر علیه السلام عن ابیه علیه السلام عن علی علیه السلام قال : ان الله عزوجل اذا اراد ان یصیب اهل الارض بعذاب قال : لو لا الذین یتحابون بجلالی و یعمرن مساجدی و یتستغفرون بالاسحار لانزلت عذابی . ترجمه : ۸۴۹ - امام موسی بن جعفر علیه السلام از پدران بزرگوارش و ایشان از علی علیه السلام روایت فرمود که : به راستی که هرگاه خداوند عزوجل اراده می کند که به اهل زمین عذابی برساند می گوید : اگر آن کسانی که به خاطر جلالت و بزرگی من یکدیگر را دوست دارند و مساجد مرا آباد می کنند و در سحرگاهان به استغفار می پردازند نبودند عذاب خود را بر زمینیان فرو فرستادیم . حدیث : ۸۵۰ - عن جعفر بن محمد علیه السلام قال : قال ابی علیه السلام قال امیرالمؤمنین علیه السلام قال رسول الله صلی الله علیه و آله : ان الله جل جلاله اذا رای اهل قریه قد اسرفوا فی المعاصی و فیها ثلاثه نفر من المومنین ناداهم جل جلاله یا اهل معصیتی لو لا من فیکم من المومنین المتحابین بجلالی العامرین بصلاتهم ارضی و مساجدی و

المستغفرین بالاسحار خوفا منی لانزلت بکم عذابی ثم لا ابالی . ترجمه : ۸۵۰ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش و ایشان از علی علیه السلام روایت فرمود که : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : همانا خداوند جل جلاله هرگاه ببیند که اهل قریه ای در انجام گناهان زیاده روی می کنند در حالی که در آن قریه سه نفر از مومنین وجود دارند به آن اهل زمین قریه خطاب می کند که : ای اهل نافرمانی من ! اگر در بین شما مومنین نبودند همان مومنینی که به خاطر جلال و بزرگی من یکدیگر را دوست دارند و به وسیله نمازشان زمین من و مساجد مرا آباد می کنند و از خوف من سحرگاهان به استغفار می پردازند ، عذاب خود را بر شما نازل می ساختم سپس باکی ندارم (که چه می شود) . حدیث : ۸۵۱ - و عن عبدالله بن جعفر عن ابيه مثله و زاد قال : و قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من ساءتة سیئته و سرتة حسنته فهو مومن . ترجمه : ۸۵۱ - روایتی دیگر شبیه به روایت گذشته از عبدالله بن جعفر روایت شده است با این اضافه که فرموده است : رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : کسی که زشتکاری اش او را بد حال کند و نیکو کاری اش او را شادمان سازد چنین کسی مومن است .

۹۳ - باب انه يجب علی الانسان ان يتلافی فی یومه ما فرط فی امسه و لایوخر ذلک الی غده

۹۳ - باب اینکه بر انسان واجب است که در روز آنچه را که در روز گذشته درباره آن کوتاهی کرده است تلافی کند و این کار را به فردا موکول نکند حدیث : ۸۵۲ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال : کان امیرالمؤمنین علیه السلام یقول : انما الذهر ثلاثه ایام انت فیما بینهن ماضی امس بما فیہ فلا یرجع ابدان کنت عملت فیہ خیرا لم تحزن لذهابه و فرحت بما استقبلته منه و ان کنت فرطت فیہ فحسرتک شدیدة لذهابه و تفریطک فیہ و انت من غد فی غره لاتندری لعلک لا تبغیه و ان بلغته لعل حظک فیہ التفریط مثل حظک فی المس الی ان قال : و انما هو یومک الذی اصبحت فیہ و قد ینبغی لک ان عقلت و فکرت فیما فرطت فی الامس الماضی مما فاتک فیہ من حسنات ان لاتکون اکتسبتها و من سئیات ان لاتکون اقصرت عنها الی ان قال : فاعمل عمل رجل لیس یامل من الایام الا- یومه الذی اصبح فیہ و لیلته فاعمل او دع و الله المعین علی ذلک . ترجمه : ۸۵۲ - امام علی بن حسین زین العابدین علیه السلام فرمود : امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرمود : همانا روزگار سه روز است که تو (ای انسان خواه ناخواه) در میان این سه روز خواهی بود ، دیروز با هر آنچه در آن بود گذشت پس هرگز باز نمی گردد ، پس اگر تو کار خیری در آن انجام داده ای از رفتنش اندوهگین نیستی و از روی آوردن آن روز بر خودت شادمانی ، و اگر در آن روز (در انجا که وظایف خود) کوتاهی کرده ای به خاطر رفتن آن روز کوتاهی خودت حسرت زیادی خواهی داشت ، و تو از فردای خودت در امیدی بیهوده به سر میبری ، نمی دانی شاید به فردا نرسی و اگر هم بررسی شاید همانند دیروزت بهره ای در آن جز تفریط و کوتاهی کردن (در انجام وظایف) نداشته باشی - تا آنجا که فرمود : همانا امروزت را دریاب همین روزی که در آن صبح کرده ای و حقیقتا بر تو سزاوار است که اندیشه کنی و در کوتاهی های دیروز گذشته ات تفکر کنی که چه نیکی هایی از دست تو رفت و آنها را برای خود کسب نکردی و از چه بدیهایی باز نایستادی - تا آنجا که فرمود : - پس عمل کن یا (از بدیها) باز ایست و خداوند در این راه یاور توست . حدیث : ۸۵۳ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان النهار اذا جاء قال : یا ابن آدم اعمل فی یومک هذا خیرا اشهد لک به عند ربک یوم القیامه فانی لم آتیک فیما مضی و لا- آتیک فیما بقی فاذا جاء اللیل قال مثل ذلک . ترجمه : ۸۵۳ - امام صادق علیه السلام فرمود : هنگامی که روز فرا می رسد (خطاب به انسان) می گوید : ای فرزند آدم ! تو در این روزت کار خیر کن تا من در روز قیامت نزد پروردگارت به نفع تو گواهی دهم زیرا من در گذشته بر تو نیامده ام و در باقی مانده عمرت نیز دیگر نخواهم آمد . و هنگامی که شب فرا می رسد شب نیز همین سخنان را می گوید . حدیث : ۸۵۴ - عن حفص بن غیاث قال : سمعت ابا عبدالله علیه السلام یقول : ان قدرت ان لاتعرف فافعل و ما علیک ان تکون مذموما عند الناس اذا کنت محمودا عند الله ثم قال : قال ابی علی بن ابی طالب . ترجمه : ۸۵۴ - حفص بن غیاث گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود : اگر بتوانی (به گونه ای رفتار کنی)

که شناخته نشوی این کار را انجام ده و اگر در نزد خداوند نیکنام باشی بر تو عیبی نیست که در نزد مردم از تو به خوبی یاد نشود - سپس فرمود : پدرم علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود : خیری در زندگانی نیست مگر برای دو نفر : یکی کسی که در هر روز خیری را (بر خیرهای خود) بیفزاید و دیگری کسی که به وسیله توبه مرگ خود را اصلاح کند . حدیث : ۸۵۵ - عن ابی عبدالله علیه السلام انه قال : المغبون من غبن عمره ساعه بعد ساعه . ترجمه : ۸۵۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : فریب خورده (حقیقی) کس... است که درباره ساعت به ساعت عمرش فریب خورده باشد . حدیث : ۸۵۶ - عن ابی عبدالله علیه السلام انه قال : من استوی یوماه فهو مغبون و من کان آخر یومیه خیرهما فهو مغبوط و من کان آخر یومیه شرهما فهو ملعون و من لم یر الزیاده فی نفسه فهو الی نقصان و من کان الی النقصان فالموت خیر له من الحیاه . ترجمه : ۸۵۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : کسی که دو روزش با هم مساوی باشد (و در روز دوم پیشرفتی معنوی ننموده باشد) چنین کسی فریب خورده است و کسی که پایان دو روزش (برای او) بهترین ساعات و حالات آن دو روز باشد سعادتمند است و کسی که پایان دو روزش بدترین حالات آن دو روز باشد ملعون است (و از رحمت الهی دور است) و کسی که در نفس خود (نسبت به گذشته) زیادتی مشاهده نکند چنین کسی به سوی کمبود و نقصان پیش می رود و کسی که همواره در حال نقصان است مرگ برایش از زندگانی بهتر است .

۹۴ - باب وجوب محاسبه النفس کل یوم و ملاحظتها و حمد الله علی الحسنات و تدارک السيئات

۹۴ - باب وجوب محاسبه و ملاحظه نفس در هر روز و حمد نمودن خداوند بر نیکی ها و جبران نمودن بدیها حدیث : ۸۵۷ - عن ابی الحسن الماضي علیه السلام قال : لیس منا من لم یحاسب نفسه فی کل یوم فان عمل حسنا استزاد الله و ان عمل سیئا استغفر الله منه و تاب الیه . ترجمه : ۸۵۷ - امام موسی کاظم علیه السلام فرمود : کسی که در هر روز از نفس خود حساب نکشد از ما نیست (کسی که محاسبه نفس می کند) اگر عمل نیکی به جای آورده است از خداوند طلب زیادتی آن را کند و اگر کردار بدی از او سر زده است از خداوند طلب مغفرت کند و به سوی او توبه آورد . حدیث : ۸۵۸ - قال ابو عبدالله علیه السلام : اذا اراد احدکم ان لا یسال الله شیئا الا اعطاه فلییاس من الناس کلهم و لایکون له رجاء الا من عند الله جل ذکره فاذا علم الله جل و عز ذلک من قلبه لم یسال الله شیئا الا اعطاه فحاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا علیها فان للقیامه خمسین موقفا کل موقف مقداره الف سنه - ثم تلا قوله تعالی - (فی یوم کان مقداره الف سنه مما تعدون) . ترجمه : ۸۵۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : هرگاه کسی از شما اراده کرد که از خداوند چیزی را درخواست نکند مگر اینکه خداوند آن چیز را به او عطا کند پس باید از تمامی مردم نومید گردد و امید او جز به خداوند جل ذکره نباشد پس هرگاه خداوند بزرگ و عزتمند دانست که او از ته قلبش چنین اراده ای را نموده هیچ چیزی را آن بنده از خدا نمی خواهد مگر اینکه خداوند به وی عطا می کند پس شما بیش از اینکه مورد حسابرسی واقع شوید از نفسهایتان حساب بکشید زیرا قیامت پنجاه توقفگاه دارد که مقدار هر کی از آنها هزار سال است - سپس حضرت این آیه را تلاوت فرمود : - (در روزی که مقدار آن برابر با هزار سال از سالهایی است که شما در این دنیا می شمارید) (۱۷۸) حدیث : ۸۵۹ - عن ابی حمزه الثمالی قال : کان علی بن الحسین علیه السلام یقول : ابن آدم انک لاتزال بخیر ما کان لک واعظ من نفسک و ما کانت المحاسبه من همک و ما کان الخوف لک شعارا و الحزن لک دثارا ابن آدم انک میت و مبعوث و موقوف بین یدی الله فاعد جوابا . ترجمه : ۸۵۹ - ابو حمزه ثمالی گوید : امام سجاد علیه السلام می فرمود : ای فرزند آدم ! راستی که تو پیوسته در خیر و خوبی خواهی بود تا زمانی که : ۱ - واعظ و پند دهنده ای از درون خود داشته باشی ۲ - سعی و کوشش در محاسبه نفس خود کنی ۳ - خوف و ترسی از خداوند را زیر پوش خود قرار دهی ۴ - حزن و اندوه را روپوش خود کنی . ای فرزند آدم ! تو خواهی مرد و برانگیخته خواهی شد و در پیشگاه خداوند خواهی ایستاد پس جوابی را (برای خداوند) آماده ساز . حدیث : ۸۶۰ - عن ابی ذر فی حدیث قال : قلت : یا رسول الله فما کانت صحف ابراهیم ؟ قال : کانت امثالا کلها . ایها الملک المبتلی المغرور انی لم ابعثک لتجمع الدنیا بعضها علی

بعض و لكن بعثتك لترد عني دعوه المظلوم فاني لا اردها و ان كانت من كافر . و على العاقل ما لم يكن مغلوبا ان تكون له ساعات ساعه يناجي فيها ربه و ساعه يحاسب فيها نفسه و ساعه يتفكر فيها صنع الله اليه و ساعه يخلو فيها بحظ نفسه من الخلال فان هذه الساعه عون لتلك الساعات و استجمام للقلوب و تفرغ لها . (الحديث) ترجمه : ۸۶۰ - ابوذر روايت كند كه : به رسول خدا صلى الله عليه و آله عرض كردم : اى رسول خدا ! صحف ابراهيم چه بود ؟ فرمود : همه آن مثلهايى بود (از جمله :) اى پادشاهى كه گرفتار گشته و فريب خورده اى من تو را براى اينكه دنيا را بخش بخش گرد آورى كنى بر نيانگيختم بلكه تو را بر انگيختم تا دعائى ستمديده را از من باز گردانى (ستمديده اى نباشد تا از درگاه من فرياد رسى خواهد) زيرا من دعائى ستمديده را اگر چه كافر باشد باز نمى گردانم (دعايش را اجابت مى كنم) . (مثلى ديگر اينكه :) بر شخص خردمندی كه مغلوب و مقهور نگشته است (و سرگرم دنياطلبى نشده) سزاوار است كه ساعات خود را تقسيم كند : ساعتى را به مناجات با پروردگارش بگذراند و در ساعتى از نفس خود حساب كشد و در ساعتى به نيكويى هايى كه خداوند با او نموده است اندیشه كند و ساعتى را به بهره بردن نفسش از حلال خلوت كند زيرا اين ساعت يارى گر بقيه ساعات است و دلها را نيروى تازه مى بخشد و جدت در كار را در پى دارد (دلها را فارغ و آسوده مى سازد) . حديث : ۸۶۱ - قال رسول الله صلى الله عليه و آله : لذكر الله بالغدو و الاصال خير من حطم السيوف فى سبيل الله عزوجل يعنى من ذكر الله بالغدو و تدكر ما كان منه فى ليله من سوء عمله و استغفر الله و تاب اليه انتشر و قد حطت سيئاته و غفرت ذنوبه و من ذكر الله بالاصال و هى العشيات و راجع نفسه فيما كان منه يومه ذلك من سرفه على نفسه و اضاعته لامر ربه فذكر الله و استغفر الله تعالى و اناب راح الى اهله و قد غفرت له ذنوبه . ترجمه : ۸۶۱ - رسول خدا صلى الله عليه و آله فرمود : همانا ياد كردن خداوند در صبحگاهان و شامگاهان از شكستن شمشيرها در راه خداى عزوجل بهتر است يعنى كسى كه خداوند را در هنگام بامداد ياد كند و كردار بد شبانگاهانش را به ياد آورد و از خداوند طلب مغفرت كند و به سوى او توبه آرد آن روز در حالتى بر روز زمين سير مى كند كه بدى هايش پاك شده و گناهانش بخشيده گردیده است و كسى كه شبانگاه خداى را ياد كند و درباره غفلتى كه از نفس خویش در طول روز داشته و ضايع نمودن فرمان پروردگارش به نفس خود مراجعه كند پس خداى را به ياد آورد و از او طلب مغفرت كند و به سوى خدا باز گردد آن شب در حالتى به سوى خانواده اش مى رود كه گناهانش بخشیده شده است . حديث : ۸۶۲ - عن امير المؤمنين عليه السلام قال : من حاسب نفسه ربح و من غفل عنها خسر و من خاف امن و من اعتبر ابصر و من ابصر فهم و من فهم علم . ترجمه : ۸۶۲ - امير المؤمنين عليه السلام فرمود : كسى كه از نفس خود مواظبت كند و از او حساب كشد سود مى برد و كسى كه از او غافل شود زيان مى بيند و كسى كه (از نفس خود) بيمناك باشد در سلامت و امان قرار مى گيرد و كسى كه عبرت گيرد بينا شود و كسى كه بينا باشد هوشيار و زيرك است و كسى كه زيركى دارد آگاهى مى يابد . حديث : ۸۶۳ - عن ابي ذر فى وصيه النبی صلى الله عليه و آله انه قال : يا ابا ذر حاسب نفسك قبل ان تحاسب فانه اهون لحسابك غدا و زن نفسك قبل ان توزن و تجهز للعرض الاكبر يوم تعرض لاتخفى على الله خافيه - الى ان قال : - يا ابا ذر لا يكون الرجل من المتقين حتى يحاسب نفسه اشد من محاسبه الشريك شريكه فيعلم من اين مطعمه و من اين مشربه و من اين ملبسه امن حلال او من حرام ؟ يا ابا ذر من لم يبال من اين اكتسب المال لم يبال الله من اين ادخله النار . ترجمه : ۸۶۳ - پيامبر صلى الله عليه و آله در وصيتش به ابوذر فرمود : اى ابوذر ! از نفس خود حساب بکش پيش از اينكه از تو حساب كشيده شود زيرا حساب رسى امروزت بسي آسانتر از حسابى است كه فردا از تو كشند و به نفس خود رسيدگى كن پيش از آنكه در ترازوى سنجش نهاده شوى و براى آن روز بزرگى كه كردارها نمايان مى شود خود را مهيا و آماده ساز همان روزى كه اعمال هويدا مى شود و هيچ چيز بر خداوند پوشيده نيست ، اى ابوذر ! كسى از گروه پرهيزكاران شمرده نمى شود مگر اينكه از نفس خود حساب كشد حسابرسى و دقتى شديد ، شديدتر از حسابى كه شريكى از شريك خود مى كشد ، پس بايد بداند كه خوردنى و نوشيدنى و پوشاكش از كجاست ؟ آيا از حلال است يا از حرام ؟ اى ابوذر ! كسى كه باكى ندارد كه از كجا و چه راهى مال به دست مى آورد خداوند نيز درباره او

باکی ندارد که وی را از چه راهی وارد آتش سازد . حدیث : ۸۶۴ - الحسن بن علی العسکری علیه السلام فی تفسیره عن آبائه علیه السلام عن علی علیه السلام عن النبی صلی الله علیه و آله قال : اکیس الکیسین من حاسب نفسه و عمل لما بعد الموت فقال رجل : یا امیرالمؤمنین کیف یحاسب نفسه ؟ قال : اذا اصبح ثم امسى رجع الی نفسه و قال : یا نفسی ان هذا یوم مضی علیک لایعود الیک ابدًا و الله یشالک عنه بما افئته فما الذی عملت فیه اذکرت الله ام حمدته اقصیت حوائج مومن فیه انفست عنه کربه احفظتیه بظہر الغیب فی اہله و ولده احفظتیه بعد الموت فی مخلفیه اکففت عن غیبہ اخ مومن اعنت مسلما ما الذی صنعت فیه ؟ فیذکر ما کان منه فان ذکر انه جری منه خیر حمدالله و کبره علی توفیقہ و ان ذکر معصیه او تقصیرا استغفر الله و عزم علی ترک معاودتہ . ترجمه : ۸۶۴ - امام حسن عسکری علیه السلام در تفسیر خود از پدران بزرگوارش علیه السلام و آنان از علی علیه السلام و ایشان از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت فرمود که : زیرک ترین زیرکان کسی است که نفس خود را به پای حساب کشد و برای بعد از مرگ خویش کار کند ، مردی عرض کرد : ای امیرالمؤمنین ! چگونه از نفس خود حساب کشد ؟ فرمود : هرگاه صبح می کند سپس وارد شب می شود به نفس خود مراجعه کند و بگوید : ای نفس من ! این روزی بود که بر تو گذشت و دیگر هرگز باز نمی گردد و خداوند از تو درباره این روز می پرسد که چگونه آن را گذراندی و چه کاری در آن انجام دادی ؟ آیا خداوند را یاد کردی یا ستایش نمودی ؟ آیا در این روز نیازهای مومنی را برآورده ساختی ؟ آیا از مومنی اندوهش را برطرف نمودی ؟ آیا در این روز نیازهای مومنی را برآورده ساختی ؟ آیا از مومنی اندوهش را برطرف نمودی ؟ آیا در نبود مومنی در میان خانواده و فرزندان او را محافظت کردی ؟ آیا بعد از مرگ مومنی در میان بازماندگانش (حق) او را محفوظ داشتی ؟ آیا از غیبت نمودن برادر دینی ات دست برداشتی که مسلمانی را یاری کرده باشی ؟ در این روز چه کردی ؟ پس هر آنچه از خود می داند به یاد آورد پس اگر به یاد آورد که خیری از او صادر شده خداوند را سپاس گوید و او را بر توفیقی که به وی بخشیده تعظیم کند و اگر به یاد آورد که گناهی یا کوتاهی کردنی از او سر زده از خداوند طلب مغفرت کند و تصمیم بگیرد که دیگر به آن گناه باز نگردد . حدیث : ۸۶۵ - علی بن موسی بن طائوس فی کتاب محاسبه النفس قال : روینا فی الحدیث النبوی المشہور : حاسبوا انفسکم قبل ان تحاسبوا و زنوها قبل ان توزنوا و تجهزوا للعرض الاکبر . ترجمه : ۸۶۵ - علی بن موسی بن طائوس در کتاب (محاسبه النفس) گوید : در حدیث نبوی مشہور برای ما نقل شده است که فرمود : از نفسهایتان حساب بکشید پیش از آنکه شما را به پای حساب بکشند و آنها را با دقت بسنجید پیش از اینکه با دقت بازرسی شوید و برای روز بزرگ قیامت خود را مهیا سازید . حدیث : ۸۶۶ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : لایکون العبد مومنا حتی یحاسب نفسه اشد من محاسبه الشریک شریکه و السید عبده . (الحدیث) ترجمه : ۸۶۶ - رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود : بنده ای مومن (حقیقی) شمرده نمی شود مگر اینکه از نفس خود حساب کشد آن هم حساب کشیدنی که به مراتب سخت تر و دقیقتر از حسابی باشد که شریک از شریک خود و آقا از بنده خود می کشد . حدیث : ۸۶۷ - و عن جعفر بن محمد الصادق علیه السلام عن ابیه عن آبائه علیه السلام قال : ما من یوم یاتی علی ابن آدم الا قال له ذلک الیوم : یا ابن آدم انا یوم جدید و انا علیک شہید فافعل فی خیرا و اعمل فی خیرا اشہد لک یوم القیامہ فانک لن ترانی بعدها ابدًا . ترجمه : ۸۶۷ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش و ایشان از پدران گرامی اش : روایت فرمود : هیچ روزی بر فرزند آدم نمی آید جز اینکه خطاب به آدمی می گوید : ای فرزند آدم ! من روز جدیدی هستم و من بر تو گواه و شاهدم پس در من کردار نیکو انجام ده تا من در روز قیامت به نفع تو گواهی دهم زیرا تو پس از این هرگز مرا نخواهی دید . حدیث : ۸۶۸ - عن الصادق عن ابیه علیه السلام قال : اللیل اذا اقبل نادى مناد بصوت یسمعه الخلاق الا الثقلین یا ابن آدم انی خلق جدید انی علی ما فی شہید فخذ منی فانی لو طلعت الشمس لم ارجع الی الدنیا و لم تزد فی من حسنہ و لم تستعتب فی من سیئہ و کذلک یقول النہار اذا ادبر اللیل . ترجمه : ۸۶۸ - امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش علیه السلام روایت فرمود ن هرگاه شب روی می آورد ندا دهنده ای با صدایی که همه مخلوقات به جز جن و انس آن را می شنوند ندا در می دهد که : ای فرزند آدم ! من مخلوق جدیدی

هستم ، به راستی که من بر آنچه در من انجام می شود گواهم پس (فرصت‌هایم را) از من بستان زیرا اگر خورشید طلوع کند دیگر من به سوی دنیا باز نمی گردم و تو نمی دانی در من بر نیکی ات نیکی ای بیافزایی و نمی توانی از بدی ای باز گردی (پس مرا غنیمت شمار) و همچنین هرگاه شب پشت می کند و روز می آید روز نیز این سخنان را می گوید . حدیث : ۸۶۹ - عن علی بن الحسین علیه السلام قال : ان الملك الحافظ علی العبد یکتب فی صحیفه اعماله فاملوا فی اولها خیرا و فی آخرها خیرا یغفر لکم ما بین ذلک . ترجمه : ۸۶۹ - امام سجاد علیه السلام فرمود : به راستی که فرشته ای که نگاهبان بنده است در نامه اعمال او (کارهایش را) می نویسد پس شما در اول و آخر آن نامه ، نیکی را بر او دیکته کنید (که بنویسد) تا آنچه که در بین اول و آخر است بر شما بخشیده شود .

۹۵ - باب وجوب زیاده التحفظ عند زیاده العمر خصوصا ابنا ، الاربعین فصاعدا

۹۵ - باب وجوب هوشیاری و پرهیز بسیار هنگام زیاده شدن سن خصوصا کسانی که به چهل سال یا بیشتر رسیده اند حدیث : ۸۷۰ - قال ابو عبدالله علیه السلام : ان العبد لفی فسخه من امره ما بینه و بین اربعین سنه فاذا بلغ اربعین سنه اوحی الله عزوجل الی ملکیه قد عمرت عبدی هذا عمرا فغلظا و شددوا و تحفظا و اکتبا علیه قلیل عمله و کثیره و صغیره و کبیره . ترجمه : ۸۷۰ - امام صادق علیه السلام فرمود : به راستی که بنده (از آغاز تکلیف) تا چهل سالگی در فراخی و وسعت است (و جبران لغزشها و خطاهایش آسانتر است) پس زمانی که به چهل سالگی رسید خداوند عزوجل به دو فرشته نگاهبان او وحی می فرستد که به این بنده ام چنین عمری دادم پس از این بر او سخت بگیرید و با دقت او را زیر نظر داشته باشید و عمل کم و زیاد و کوچک و بزرگ وی را بنویسد . حدیث : ۸۷۱ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : اذا اتت علی الرجل اربعون سنه قیل له خذ حذرک فانک غیر معذور و لیس ابن الاربعین احق بالحذر من ابن العشرين فان الذی یطلبها واحد و لیس براقده فاعمل لما امامک من الهول و دع عنک فضول القول . ترجمه : ۸۷۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : هرگاه مرد به چهل سالگی برسد به او گفته می شود که احتیاط پیشه کن که دیگر عذری نخواهی داشت و شخص چهل ساله از شخص بیست ساله به احتیاط کردن سزاوارتر نیست زیرا آن خدایی که از هر دو طالب عمل است یکی است و خواب نیست پس برای آن هراسی که در قیامت در پیش روی توست کار کن و سخن زیادی را واگذار . حدیث : ۸۷۲ - قال ابو عبدالله علیه السلام : خذ لنفسک خذ منها فی الصبحه قبل السقم و فی القوه قبل الضعف و فی الحیاة قبل الممات . ترجمه : ۸۷۲ - امام صادق علیه السلام فرمود : برای نفس خودت (توشه) بگیر ، در زمان سلامتی پیش از بیماری و در زمان توانایی پیش از ناتوانی و در زندگانی پیش از مردن . حدیث : ۸۷۳ - عن امیرالمؤمنین علیه السلام قال : العمر الذی اعذر الله فیه الی ابن آدم ستون سنه . ترجمه : ۸۷۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : آن مدت عمری که خداوند برای فرزندان آدم جای عذر و بهانه را باقی گذارده است شصت سال است . حدیث : ۸۷۴ - محمد بن علی بن الحسین قال : سئل الصادق عن قول الله عزوجل : (اولم نعمرکم ما یتذکر فیه من تذکر) فقال : توبیخ لابن ثمانیه عشر سنه . ترجمه : ۸۷۴ - محمد بن علی بن حسین گوید : از امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل پرسیده شد که می فرماید : (آیا به شما آن مقدار عمر ندادیم که در آن پند می گیرد کسی که پندپذیر است ؟) (۱۷۹) حضرت فرمود : این آیه در بردارنده سرزنش و توبیخ کسی است که به هجده سالگی رسیده است . حدیث : ۸۷۵ - عن الصادق جعفر بن محمد علیه السلام قال : ثلاث من لم تکن فیه فلا یرجی خیره ابدا من لم یخش الله فی الغیب و لم یرع فی الشیب و لم یستح من العیب . ترجمه : ۸۷۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : سه چیز هست که هر کس این سه در او نباشد درباره او هرگز امید خیر و خوبی برده نمی شود : کسی که در نهان از خدا ترسد و در پیری ورع و پارسایی نداشته باشد و از عیب و نقص شرمگین نباشد . حدیث : ۸۷۶ - قال ابو عبدالله علیه السلام : اذا بلغ العبد ثلاثا و ثلاثین سنه فقد بلغ اشدّه و اذا بلغ اربعین سنه فقد بلغ منتهاه فاذا طعن فی واحد و اربعین فهو فی النقصان و ینبغی لصاحب الخمسین ان یکون کمن کان

فی النزاع . ترجمه : ۸۷۶ - امام صادق علیه السلام فرمود : هنگامی که بنده به سی و پنج سالگی رسید به دوران قوت و توانایی خود رسیده است و آنگاه که به چهل سالگی برسد (گوئیا) به انتهای عمر خود رسیده است پس هنگامی که وارد چهل و یک سالگی شود چنین کسی در (سراشیبی) نقصان است و کسی که عمرش به پنجاه رسیده سزاوار است همانند کسی باشد که در حال نزاع و جان کندن است .

۹۶ - باب وجوب عمل الحسنه بعد السینه

۹۶ - باب وجوب انجام کار نیک پس از ارتکاب گناه حدیث : ۸۷۷ - قال ابو عبدالله علیه السلام فی حدیث : من احب ان يعلم ما له عند الله فلینظر ما لله عنده و من خلا بعمل فلینظر فیه فان كان حسنا جمیلا فلیمض علیه و ان كان سیئا فلیجتنبه فان الله اولی بالوفاء و الزیاده و من عمل سیئه فی السر فلیعمل حسنه فی السر و من عمل سیئه فی العلانیه فلیعمل حسنه فی العلانیه . ترجمه : ۸۷۷ - امام صادق علیه السلام در ضمن حدیثی فرمود : هر کس دوست دارد که بداند چه (منزلی) در نزد خدا دارد پس باید بنگرد که خداوند چه منزلتی در نزد او دارد و کسی که با عمل خود خلوت کرد (در پنهانی عملی انجام داد) پس در آن نظر کند اگر آن عمل نیکو و زیبا بود به آن ادامه دهد و اگر بد و زشت بود از آن اجتناب و دوری کند زیرا خداوند از هر کس دیگری سزاوارتر است به اینکه (به وعده ای که درباره نیکوکاران داده) وفا کند و به آنان زیادتى بخشد ، و کسی که در پنهانی عمل بدی انجام دهد باید عمل نیکی نیز در پنهانی انجام دهد و کسی که عمل زشتی آشکارا به جای آورد باید کار نیکی نیز آشکارا انجام دهد . حدیث : ۸۷۸ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : کان علی بن الحسین علیه السلام یقول : و یل لمن غلبت آحاده اعشاره فقلت له و کیف هذا ؟ قال : اما سمعت الله عزوجل یقول (من جاء بالحسنه فله عشر امثالها و من جاء بالسیئه فلا یجری الا مثلاً) فالحسنه الواحده اذا عملها کتبت له عشر و السیئه الواحده اذا عملها کتبت له واحده فنعوذ بالله ممن یرتکب فی یوم واحد عشر سیئات و لایکون له حسنه واحده فتغلب حسناته سیئاته . ترجمه : ۸۷۸ - امام صادق علیه السلام فرمود : امام سجاد علیه السلام می فرمود : وای بر کسی که یکی یکی های او بر ده تایی های او غالب شود - راوی گوید : - عرض کردم : این چگونه باشد ؟ فرمود : آیا نشنیده ای که خداوند عزوجل می فرماید : (کسی که کار نیکی انجام دهد پاداش او ده برابر آن است و کسی که مرتکب کار بدی شود تنها به همان اندازه جزایش را خواهد دید) (۱۸۰) پس هرگاه یک نیکی انجام دهد برای او ده نیکی نوشته می شود و هرگاه یک بدی به جای آورد برایش یک بدی ثبت می شود پس به خدا پناه می بریم از کسی که در یک روز مرتکب ده گناه می شود ولی یک کار نیک انجام نمی دهد تا در نتیجه بدیهایش بر نیکی هایش غالب می شود . حدیث : ۸۷۹ - عن ابی عبدالله علیه السلام قال : ان الله عزوجل اوحی الی عیسی علیه السلام ما اکرمت خلیقه بمثل دینی و لالانعمت علیها بمثل رحمتی اغسل بالماء منک ما ظهر و داو بالحسنات ما بطن فانک الی راجع شمر فکل ما هو آت قریب و اسمعنی منک صوتا حزینا . ترجمه : ۸۷۹ - امام صادق علیه السلام فرمود : خدای عزوجل به عیسی علیه السلام وحی فرستاد که : هیچ مردمی را به چیزی همانند دین خود گرامی نداشته ام و بر هیچ مردمی به چیزی همانند رحمت خود نعمت نبخشیده ام ، به وسیله آب ظاهر خود را بشوی (و پاکیزه کن) و به کمک نیکوکاری ها (بیماری های) درون خود ار درمان کن زیرا تو با شتاب به سوی من باز می گردی ، پس آینده نزدیک است ، و از خودت صدایی غمناک به من بشنوان (راز و نیازی با صوتی حزین با من داشته باش تا از تو چنین صدایی بشنوم) . حدیث : ۸۸۰ - عن محمد بن مسلم عن ابی جعفر الباقر علیه السلام قال سمعته یقول : ما احسن الحسنات بعد السيئات و ما اقبح السيئات بعد الحسنات . ترجمه : ۸۸۰ - محمد بن مسلم گوید : از امام باقر علیه السلام شنیدم که فرمود : چه نیکوست نیکی ها بعد از بدیها و چه زشت است بدیها پس از نیکی ها . حدیث : ۸۸۱ - عن ابی ذر قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله : اتق الله حیثما کنت و خالق الناس بخلق حسن و اذا عملت سیئه فاعمل حسنه تمحوها . ترجمه : ۸۸۱ - ابوذر گوید : رسول خدا صل الله علیه و آله فرمود : در هر جا و هر حالی از

خدا بترس و با مردمان با اخلاق نیکو معاشرت کن و هرگاه مرتکب گناهی شدی پس از آن کار نیکی انجام ده تا آن گناه را از بین ببرد .

۹۷ - باب صحه التوبه من المرتد

۹۷ - باب صحیح بودن توبه شخص مرتد حدیث : ۸۸۲ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : من کان مومنا فعمل خیرا فی ایمانه ثم اصابته فتنه فکفر ثم تاب بعد کفره کتب له و حسب له کل شیء کان عمله فی ایمانه و لا یبطله الکفر اذا تاب بعد کفره . ترجمه : ۸۸۲ - امام باقر علیه السلام فرمود : کسی که با ایمان باشد و در زمان ایمانش کار خیری انجام دهد سپس فتنه ای به او برسد و کافر شود پس از آن از کفر خویش توبه کند و مومن گردد آن عمل خیر و هر کاری که در وقت ایمانش انجام داده برای او نوشته شده و حساب می گردد و هرگاه پس از کفر توبه کند کفر او کار خیر او را (که در زمان مومن بودنش به جای آورده) باطل نمی کند .

۹۸ - باب وجوب الاستغفار بصلاح الاعمال عنالاهل و المال

۹۸ - باب وجوب مشغول بودن به کارهای شایسته به جای اینکه همواره به زن و فرزند و مال پردازد حدیث : ۸۸۳ - قال امیرالمؤمنین علیه السلام : ان ابن آدم اذا کان فی آخر یوم من ایام الدنیا و اول یوم من ایام الاخره مثل له ماله و ولده و عمله فیلتفت الی ماله فیقول : و الله این کنت علیک حریصا شحیحا فما لی عندک ؟ فیقول : خذ منی کفینک قال : فیلتفت الی ولده فیقول : و الله انی کنت لکم محبا و انی کنت علیکم محامیا فما ذا عندکم ؟ فیقولون : نودیک الی حفرتک نواریک فیها قال : فیلتفت الی عمله فیقول : و الله انی کنت فیک لزاهدا و ان کنت لثقیلا- فیقول : انا قرینک فی قبرک و یوم نشرک حتی اعرض انا و انت علی ربک . ترجمه : ۸۸۳ - امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود : به راستی که فرزند آدم آنگاه که در آخرین روز از روزهای دنیا و اولین روز از روزهای آخرت قرار می گیرد مال و فرزندان و عملش در مقابل او به نمایش گذاشته می شود پس به سوی مال و دارایی خود رو می کند و می گوید : سوگند به خدا که من بر تو حریص و بخیل بودم پس چه چیزی برای من در نزد توست ؟ مال خطاب به او می گوید : از من تنها کفن خود را بگیر ، پس به فرزندان خود رو می کند و می گوید : به خدا سوگند که دوستدار شما بودم و همواره حمایت و پشتیبانی شما را می نمودم پس حال چه چیزی در نزد شما برای من هست ؟ فرزندان گویند : (پس از مرگت) تو را به (کنار) قبرت می رسانیم و در آن پوشیده و پنهان می سازیم ، پس رو به سوی عملش می کند و می گوید : به خدا سوگند که من به تو اعتنایی نداشتم اگر چه تو سنگین (و ارزشمند) بودی ، عمل خطاب به او گوید : من در قبرت با تو همدم خواهم بود و تا روز برانگیخته شدن با تو همراهم تا اینکه من و تو بر پروردگارت عرض شویم . حدیث : ۸۸۴ - عن الصادق علیه السلام عن آبائه علیه السلام قال : قال علی علیه السلام : ان للمرء المسلم ثلاثه اخلاء فخلیل یقول له : انا معک حیا و میتا و هو عمله و خلیل یقول له : انا معک حتی تموت و هو ماله فاذا مات صار للوارث و خلیل یقول له : انا معک الی باب قبرک ثم اخلیک و هو ولده . ترجمه : ۸۸۴ - امام صادق علیه السلام از پدرانش که درود و سلام بر آنان باد روایت فرمود که : علی علیه السلام فرمود : همانا شخص مسلمان سه دوست دارد یکی دوستی که به وی می گوید : من در زندگی و مرگ با تو هستم ، و آن دوست عمل اوست . و دیگری دوستی که به وی می گوید : من تا زمان مرگ با تو هستم ، و آن مال و دارایی اوست که زمانی که مرد به وارث منتقل می شود . و سوم دوستی که به وی می گوید : من تا در قبرت با تو هستم سپس تو را تنها می گذارم ، و او فرزند وی است .

۹۹ - باب وجوب الحذر من عرض العمل علی الله و رسوله و الائمه علیه السلام

۹۹ - باب وجوب پرهیز نمودن و ترسیدن از عرضه شدن عمل بر خدا و رسول و ائمه علیه السلام حدیث : ۸۸۵ - عن ابی عبدالله

علیه السلام قال : تعرض الاعمال على رسول الله صلى الله عليه و آله اعمال العباد كل صباح ابرارها و فجارها فاحذروها و هو قول الله عزوجل (و قل اعملوا فسيرى الله عملكم و رسوله و المومنون) و سكت . ترجمه : ۸۸۵ - امام صادق علیه السلام فرمود : اعمال بندگان چه نیکوکاران و چه نابکاران در هر صبحگاه بر رسول خدا صل الله علیه و آله عرضه می شود پس ، از اعمال خود بیمناک باشید و گفتار خدای عزوجل که می فرماید : (و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسولش عمل شما را می بیند) (۱۸۱) همین است ، و حضرت با خواندن این آیه تا اینجا سکوت فرمود . حدیث : ۸۸۶ - عن الوشاء قال سمعت الرضا علیه السلام يقول : ان الاعمال تعرض على رسول الله صلى الله عليه و آله ابرارها و فجارها . ترجمه : ۸۸۶ - و شاء گوید : از امام رضا علیه السلام شنیدم که فرمود : همانا اعمال بر رسول خدا صل الله علیه و آله عرضه می شود چه اعمال نیکوکاران و چه اعمال نابکاران . حدیث : ۸۸۷ - عن يعقوب بن شعيب قال : سالت ابا عبدالله عليه السلام عن قول الله عزوجل (اعملوا فسيرى الله عملكم و رسوله و المومنون) قال : هم الاثمه عليه السلام . ترجمه : ۸۸۷ - يعقوب بن شعيب گوید : از امام صادق علیه السلام درباره این آیه که می فرماید : (عمل کنید به زودی خداوند و رسولش و مومنان عمل شما را خواهند دید) (۱۸۲) پرسیدم که مراد از مومنان کیانند ؟ فرمود : آنان ائمه علیه السلام هستند . حدیث : ۸۸۸ - عن سماعة عن ابي عبدالله عليه السلام قال : سمعته يقول : ما لكم تسوءون رسول الله صلى الله عليه و آله ؟ فقال له رجل : كيف نسووه ؟ فقال : اما تعلمون ان اعمالكم تعرض عليه فاذا رای فيها معصيه ساء ذلك فلا تسوءوا رسول الله صلى الله عليه و آله و سروه . ترجمه : ۸۸۸ - سماعة گوید : از امام صادق علیه السلام شنیدم که می فرمود : شما را چه شده است که رسول خدا صل الله علیه و آله را اندوهگین می سازید ؟ مردی به حضرت عرض کرد : چگونه رسول الله را اندوهگین می کنیم ؟ حضرت فرمود : آیا نمی دانید که اعمال شما بر او عرضه می شود ؟ پس هرگاه در اعمال شما گناهی مشاهده کند اندوهگینش می سازد ، پس رسول خدا صل الله علیه و آله را غمگین نسازید و او را (با اعمال خوب خود) خوشحال بگردانید . حدیث : ۸۸۹ - عن عبدالله بن ابان الزيات و كان مكينا عند الرضا عليه السلام قال : قلت للرضا عليه السلام : ادع الله لي و لاهل بيتي فقال : او لست افعل ؟ ان اعمالكم لتعرض على كل يوم و ليلة قال : فاستعظمت ذلك فقال لي : اما تقرا كتاب الله عزوجل (و قل اعملوا فسيرى الله عملكم و رسوله و المومنون) قال هو و الله على بن ابي طالب عليه السلام . ترجمه : ۸۸۹ - عبدالله بن ابان روغن فروش که در نزد امام رضا علیه السلام صاحب مقام و منزلتی بود گوید : به امام رضا علیه السلام عرض کردم : خدای را برای من و خانواده ام بخوان (و ما را دعا کن) حضرت فرمود : آیا چنین کاری نمی کنم ؟ ! همانا اعمال شما در هر روز و شب بر من عرضه می شود . عبدالله گوید : این سخن امام را بزرگ شمردم (و در نزد من امری عظیم جلوه کرد) پس حضرت فرمود : آیا کتاب خدای عزوجل را نخوانده ای که می فرماید : (و بگو عمل کنید که زود باشد که خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را بینند) (۱۸۳) به خدا سوگند که مراد از مومنان در این آیه علی بن ابی طالب علیه السلام و (ائمه طاهرين) هستند . حدیث : ۸۹۰ - عن ابي جعفر عليه السلام انه ذكر هذه الایه فسيرى الله عملكم و رسوله و المومنون قال : هو و الله على بن ابن ابی طالب عليه السلام . ترجمه : ۸۹۰ - امام باقر علیه السلام این آیه را ذکر نمود و فرمود : سوگند به خدا که مراد از (مومنون) علی بن ابی طالب علیه السلام (و امامان پس از ایشان) است . حدیث : ۸۹۱ - محمد بن علی بن الحسین علیه السلام قال : قال رسول الله صلى الله عليه و آله : حياتي خير لكم و مماتي خير لكم الى ان قال و اما مفارقتي اياكم فان اعمالكم تعرض على كل يوم فما كان من حسن استزدت الله لكم و ما كان من قبيح استغفرت الله لكم . (الحديث) ترجمه : ۸۹۱ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صل الله علیه و آله فرموده است : زندگانی و مرگ من هر دو برای شما مایه خیر است - تا آنجا که فرمود : - اما اینکه جدایی من از شما برایتان مایه خیر است زیرا اعمال شما هر روز بر من عرضه می شود پس آن اعمالتان که نیکوست از خداوند برای شما طلب زیادتى آنها را می نمایم و برای آن اعمالی از شما که زشت است از خداوند طلب آمرزش می کنم . حدیث : ۸۹۲ - و روى ان اعمال العباد تعرض على رسول الله صلى الله عليه و آله و على الاثمه عليه السلام كل يوم ابرارها و فجارها فاحذروا و ذلك قول الله عزوجل (و قل اعملوا

فسیری الله عملکم و رسوله و المومنون) . ترجمه : ۸۹۲ - و روایت شده است که : اعمال بندگان در هر روز بر رسول خدا صل الله علیه و آله و آئمه علیه السلام عرضه می شود اعمال نیکو کاران و ناپکاران ، پس بترسید و این روایت معنای گفتار خدای عزوجل است که می فرماید : (و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را خواهند دید .) (۱۸۴) حدیث : ۸۹۳ - عن ابی بصیر قال قلت لابی عبدالله علیه السلام : ان ابا الخطاب کان یقول : ان رسول الله صلی الله علیه و آله تعرض علیه اعمال امته کل خمیس فقال ابو عبدالله علیه السلام : لیس هکذا و لکن رسول الله صلی الله علیه و آله تعرض علیه اعمال امته کل صباح ابرارها و فجارها فاحذروا و هو قول الله عزوجل (و قل اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و المومنون) و سکت قال ابوبصیر : انما عنی الائمة علیه السلام . ترجمه : ۸۹۳ - ابی بصیر گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : همانا ابا الخطاب می گوید که : بر رسول خدا صل الله علیه و آله اعمال امتش در هر روز پنج شنبه عرضه می شود ، امام صادق علیه السلام فرمود : چنین نیست بلکه اعمال امت پیامبر اکرم صل الله علیه و آله چه نیکوکاران و چه بدکاران در هر صبحگاه بر ایشان عرضه می گردد و معنای گفتار خدای عزوجل نیز همین است که می فرماید : (و بگو عمل کنید که زود باشد عمل شما را خدا و رسول او و مومنان ببینند) (۱۸۵) و حضرت صادق علیه السلام سکوت فرمود . ابوبصیر گوید : همانا از (مومنون) ائمه علیه السلام را قصد کرده است . حدیث : ۸۹۴ - قال رسول الله صلی الله علیه و آله : حیاتی خیر لکم و مماتی خیر لکم اما حیاتی فتحدثونی و احدثکم و اما موتی فتعرض علی اعمالکم عشیه الاثنین و الخمیس فما کان من عمل صالح حمدت الله علیه و ما کان من عمل سیی استغفرت الله لکم . ترجمه : ۸۹۴ - رسول خدا صل الله علیه و آله فرمود : زندگی و مرگ من هر دو برای شما مایه خیر است ، اما خیر زندگی ام برای شما این است که با من سخن می گوئید و من نیز با شما سخن می گویم (و دینتان را از من می آموزید) و اما خیری که در مرگ من برای شماست این است که اعمال شما غروب دوشنبه و پنج شنبه بر من عرضه می شود پس بر عمل شایسته شما خدای را سپاس می گویم و از عمل ناشایست شما برایتان از خداوند طلب مغفرت می نمایم . حدیث : ۸۹۵ - و قال رسول الله صلی الله علیه و آله : من ضمن لی ما بین لحيه و ما بین رجلیه ضمانت له الجنة . ترجمه : ۸۹۵ - رسول خدا صل الله علیه و آله فرمود : هر کس برای من ضمانت ما بین دو فک خود (یعنی دهان) خود و ما بین دو پای خود (یعنی فرج خود) را کند من نیز ضامن بهشت او خواهم بود . حدیث : ۸۹۶ - و عن الرضا علیه السلام عن آبائه علیه السلام عن علی بن الحسین علیه السلام قال : ان اعمال هذه الامة ما من صباح الا- و تعرض علی الله تعالی . ترجمه : ۸۹۶ - امام رضا علیه السلام از پدران بزرگوارش روایت فرمود که : امام سجاد علیه السلام فرمود : به راستی که هیچ صحبی نیست جز اینکه اعمال این امت بر خداوند تعالی عرضه می شود . حدیث : ۸۹۷ - عن ابی جعفر علیه السلام قال : قال رسول الله صلی الله علیه و آله و هو فی نفر من الصحابه : ان مقامی بین اظهرکم خیر لکم و ان مفارقتی ایاکم خیر لکم الی ان قال : اما مقامی بین اظهرکم خیر لکم فان الله یقول (و ما کان الله لیعذبهم و انت فیهم و ما کان الله معذبهم و هم یستغفرون) یعنی یعذبهم بالسيف و اما مفارقتی ایاکم خیر لکم فان اعمالکم تعرض علی کل اثنین و خمیس فما کان من حسن حمدت الله علیه و ما کان من سیی استغفرت لکم . ترجمه : ۸۹۷ - امام باقر علیه السلام فرمود : رسول خدا صل الله علیه و آله در حالی که در میان چند تن از اصحابش بود فرمود : به راستی که اقامت من در بین شما برایتان مایه خیر است و جدا شدن من نیز از شما خیر شما را در بر دارد . اما (اینکه گفتم) اقامت در بین شما مایه خیر شماست ، زیرا خداوند می فرماید : (خداوند آنان را تا زمانی که تو در بین آنان هستی عذاب نمی کند و خداوند تا زمانی که آنان استغفار می کنند آنان را به عذاب نمی رساند) (۱۸۶) یعنی آنها را با شمشیر (جنگ و خونریزی) عذاب می کند (نه اینکه مانند اقوام گذشته بر آنان عذاب بفرستد) و اما (اینکه گفتم) جدایی من از شما موجب خیر برای شماست ، زیرا عملهای شما هر دوشنبه و پنج شنبه بر من عرضه می شود پس هر عملی از عملهای شما نیکو باشد خدای را بر آن سپاس می گویم و هر عملی بد باشد برای شما درباره آن از خداوند طلب مغفرت می کنم . حدیث : ۸۹۸ - عن ابن اذینه قال : کنت عند ابی عبدالله علیه السلام فقلت له : قول الله عزوجل (و قل اعملوا فیسری الله عملکم و

رسوله و المومنون) قال: ايانا عنی . ترجمه: ۸۹۸ - ابن اذینه گوید: در نزد امام صادق علیه السلام بودم که به ایشان عرض کردم: (مراد از مومنون در) گفتار خدای عزوجل (چیست؟) که می فرماید: (و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را می بینند) (۱۸۷) حضرت فرمود: مراد از مومنون ماییم و خداوند ما را قصد کرده است. حدیث: ۸۹۹ - عن داود بن کثیر الرقی قال: كنت جالسا عند ابي عبدالله عليه السلام اذ قال مبتدئا من قبل نفسه: يا داود لقد عرضت على اعمالكم يوم الخميس فرأيت فيما عرض على من عملك صلتك لابن عمك فلان فسرني ذلك اني علمت ان صلتك له اسرع لفناء عمره و قطع اجله قال داود: و كان لي ابن عم معاندا ناصبيا خبيثا بلغني عنه و عن عياله سوء حال فصككت له نفقه قبل خروجي الي مكة فلما صرت في المدينة اخبرني ابو عبدالله عليه السلام بذلك. ترجمه: ۸۹۹ - داود بن کثیر رقی گوید: در نزد امام صادق علیه السلام نشسته بودم که ناگهان ایشان بدون مقدمه و از جانب خود آغاز سخن نمود و فرمود: ای داود! در روز پنج شنبه عملهای شما بر من عرضه می شود و من در بین اعمال تو که بر من عرضه شد دیدم که صله و رابطه با پسر عمویت را به جا آوردی و این کار تو مرا خوشحال کرد و من دانستم که این عمل تو عمر او را زودتر و سریعتر فانی می سازد و مرگش را فرا می رساند. داود گوید: من پسر عمومی داشتم که با اهل بیت علیه السلام دشمنی داشت و فرد خبیثی بود و به من خبر رسیده بود که او و خانواده اش در وضعیت بدی به سر می برند و من پیش از بیرون آمدن به سوی مکه هزینه ای برای زندگی آنان قرار دادم و زمانی که به مدینه بازگشتم امام صادق علیه السلام مرا از عمل خودم خبردار ساخت. حدیث: ۹۰۰ - علی بن موسی بن طاوس فی رساله محاسبه النفس قال: رایت رویت فی عده روایات متفقات ان یوم الاثنين و یوم الخميس تعرض فیهما الاعمال علی الله و علی رسوله و علی الائمة علیه السلام. ترجمه: ۹۰۰ - ابن طاوس در رساله (محاسبه النفس) گوید: در عده ای از روایات موافق با هم دیده ام و برایم روایت شده است که در روز دوشنبه و پنج شنبه اعمال مردمان بر خداوند و رسولش و ائمه علیه السلام عرضه می شود. حدیث: ۹۰۱ - عن احمد بن عمر عن ابي الحسن عليه السلام قال: سئل عن قول الله عزوجل (اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و المومنون) قال: ان اعمال العباد تعرض علی رسول الله صلی الله علیه و آله کل صباح ابرارها و فجارها فاحذروا. ترجمه: ۹۰۱ - احمد بن عمر روایت کدن که از حضرت رضا علیه السلام درباره گفتار خدای عزوجل پرسیده شد که می فرماید: (عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را می بینند) (۱۸۸) حضرت فرمود: به راستی که اعمال بندگان چه نیکوکاران و چه بدکاران هر صبحگاه بر رسول خدا صل الله علیه و آله عرضه می شود پس بترسید و بر حذر باشید. حدیث: ۹۰۲ - عن ابي جعفر عليه السلام قال: ان اعمال العباد تعرض علی نبيکم کل عشیة خمیس فلیستحی احدکم ان یعرض علی نبيه العمل القبیح. ترجمه: ۹۰۲ - امام باقر علیه السلام فرمود: به راستی که اعمال بندگان هر شامگاه پنج شنبه بر پیامبر شما عرضه می شود پس هر کس از شما از اینکه بر پیامبرش عمل زشتی از او عرضه شود باید شرم داشته باشد. حدیث: ۹۰۳ - عن حفص بن البختري و غیر واحد قال: تعرض الاعمال یوم الخمیس علی رسول الله صلی الله علیه و آله و علی الائمة علیه السلام. ترجمه: ۹۰۳ - از حفص بن بختري و عده ای دیگر از راویان روایت است که: اعمال در روز پنج شنبه بر رسول خدا صل الله علیه و آله و ائمه علیه السلام عرضه می شود. حدیث: ۹۰۴ - عن برید العجلی قال: كنت عند ابي عبدالله عليه السلام فسالته عن قول الله عزوجل (اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و المومنون) قال: ايانا عنی . ترجمه: ۹۰۴ - برید عجلی گوید: نزد امام صادق علیه السلام بودم که از ایشان درباره گفتار خدای عزوجل پرسیدم که می فرماید: (عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنین عمل شما را می بینند) (۱۸۹) حضرت فرمود: خداوند در این آیه از (مومنون) (ما را اراده کرده است. حدیث: ۹۰۵ - عن ابي عبدالله عليه السلام قال فی قوله تعالى اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و المومنون قال: هم الائمة علیه السلام. ترجمه: ۹۰۵ - امام صادق علیه السلام درباره گفتار خدای تعالی که می فرماید: (عمل کنید که زود باشد خداوند و رسول او و مومنین عمل شما را ببینند) (۱۹۰) فرمود: مراد از (مومنون) ائمه علیه السلام می باشند. حدیث: ۹۰۶ - عن برید العجلی قال: قلت لابی جعفر عليه السلام (اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و المومنون) فقال: ما من مومن یموت و لا

کافر فیوضع فی قبره حتی يعرض عمله على رسول الله صلى الله عليه و آله و على على و هلم جرا الى آخر من فرض الله طاعته على العباد . ترجمه : ۹۰۶ - برید عجلای گوید : برای امام باقر علیه السلام این آیه را خواندم که : (عمل کنید که به زودی خداوند و رسولش و مومنین عمل شما را می بینند) (۱۹۱) حضرت فرمود : هیچ مومن و کافری نیست که بمیرد و در قبرش نهاده شود مگر اینکه عملش بر رسول خدا صل الله علیه و آله و بر علی علیه السلام و همینطور تا آخر بر همه آنانی که خداوند طاعت آنان را بر بندگان واجب ساخته است عرضه می شود . حدیث : ۹۰۷ - عن ابی بصیر قال : قلت لابی عبدالله علیه السلام : يقول الله عزوجل (و قل اعملوا فیسری الله عملکم و رسوله و المومنون) ما المومنون ؟ قال : من عسی ان یکون الا صاحبک ؟ ترجمه : ۹۰۷ - ابی بصیر گوید : به امام صادق علیه السلام عرض کردم : در گفتار خداوند عزوجل که می فرماید : (و بگو عمل کنید که به زودی خداوند و رسول او و مومنان عمل شما را می بینند) (۱۹۲) مراد از مومنان چه کسانی است ؟ حضرت فرمود : چه کسی جز همین همدم تو امید آن می رود که مقصود از (مومنون) باشد ؟ (یعنی مراد از مومنون ما اهل بیت پیامبر هستیم) . حدیث : ۹۰۸ - عن عبدالله بن ابان قال : قلت للرضا علیه السلام : ادع الله لی و لموالیک فقال : و الله انی لا عرض اعمالهم على الله فی کل خمیس . ترجمه : ۹۰۸ - عبدالله بن ابان گوید : به امام رضا علیه السلام عرض کردم : خداوند را برای من و دوستانانت بخوان (و ما را دعا کن) حضرت فرمود : به خا سو گند که من اعمال شما را در هر پنج شنبه به پیشگاه خداوند عرضه می کنم . حدیث : ۹۰۹ - عن عبدالله بن ابان قال : قلت للرضا علیه السلام ان قوما من موالیک سالونی ان تدعوا لله لهم فقال و الله انی لا عرض اعمالهم على الله فی کل یوم . (ثم کتاب الجهاد بقلم مولفه محمد الحر) ترجمه : ۹۰۹ - عبدالله بن ابان گوید : به امام رضا علیه السلام عرض کردم : همانا گروهی از دوستان شما از من درخواست نموده اند که (به شما عرض کنم) برای آنان در درگاه خداوند دعا کنی ، حضرت فرمود : به خدا سو گند که من در هر روز اعمال آنها را بر خداوند عرضه می کنم .

پی نوشتها

۹۰ تا ۱

۱-نحل / ۱۰۶-۲-رعد / ۲۸-۳-مائده / ۴۱-۴-بقره / ۲۸۴-۵-بقره / ۸۳-۶-عنکبوت / ۴۶-۷-نساء / ۱۴۰-۸-انعام / ۶۸-۹-زمر / ۱۷ و ۱۸-۱۰-مومنون / ۱ تا ۴-۱۱-قصص / ۵۵-۱۲-فرقان / ۷۲-۱۳-نور / ۳۰-۱۴-نور / ۳۱-۱۵-فصلت / ۲۲-۱۶-اسراء / ۳۶-۱۷-مائده / ۶-۱۸-محمد / ۴-۱۹-اسراء / ۳۷-۲۰-لقمان / ۱۹-۲۱-یس / ۶۵-۲۲-حج / ۷۷-۲۳-جن / ۱۸-۲۴-اسراء / ۳۶-۲۵-اسراء / ۳۶-۲۶-نور / ۱۵-۲۷-حج / ۷۷-۲۸-جن / ۱۸-۲۹-فصلت / ۲۲-۳۰-نساء / ۱۴۰-۳۱-انعام / ۲-۳۲-انعام / ۶۸-۳۳-زمر / ۱۷ و ۱۸-۳۴-فرقان / ۷۲-۳۵-قصص / ۵۵-۳۶-تور / ۳۰-۳۷-عنکبوت / ۴۶-۳۸-بقره / ۸۳-۳۹-نحل / ۱۰۶-۴۰-مائده / ۴۱-۴۱-رعد / ۲۸-۴۲-بقره / ۲۴۸-۴۳-مائده / ۶-۴۴-محمد / ۴-۴۵-اسراء / ۳۷ و ۳۸-۴۶-یس / ۶۵-۴۷-اسراء / ۳۶-۴۸-اسراء / ۳۶-۴۹-شوری / ۴۱-۵۰-در نهج البلاغه به جای (روضه الحلم) آمده است : (رساخه الحلم) یعنی رسوخ و پا بر جا شدن بردباری . ۵۱-قلم / ۴-۵۲-ظاهرا حضرت سخنی در باب مقدر بودن روزی بیان فرموده است و در پی آن این پرسش مطرح شده . ۵۳-زمر / ۱۷ و ۱۸-۵۴-الرحمن / ۴۶-۵۵-دخان / ۵۱-۵۶-طلاق / ۳-۵۷-طلاق / ۳-۵۸-ابراهیم / ۷-۵۹-غافر / ۶۰-۶۰-یوسف / ۱۰۶-۶۱-الرحمن / ۴۶-۶۲-فاطر / ۲۸-۶۳-مائده / ۴۴-۶۴-طلاق / ۲-۶۵-طبق روایتی دیگر نام حضرت نوح علیه السلام (سکن) بوده است مرحوم صدوق گوید: (آنچه از اسامی در مورد نوح ذکر شده است در حقیقت یک نام است که جملگی بر عبودیت او اشعار دارد) البته ممکن است نام اصلی ایشان (سکن) باشد و عبدالغفار و عبدالاعلی و عبدالملک و نوح همگی القاب ایشان باشند . ۶۶-فصلت / ۲۳-۶۷-آل عمران / ۱۰۲-۶۸-زمر / ۱۰-۶۹-فرقان / ۲۳-۷۰-آل عمران / ۱۳۵-۷۱-اعراف / ۲۰۱-۷۲-آل عمران / ۲۰۰-۷۳-آل

عمران / ۲۰۰-۷۴-مزمّل / ۱۰ و ۱۱-۷۵-فصلت / ۳۴ و ۳۵-۷۶-حجر / ۹۷ و ۹۸-۷۷-انعام / ۳۳ و ۳۴-۷۸-ق / ۳۹-۷۹-سجده / ۲۴-۸۰-اعراف / ۱۳۷-۸۱-توبه / ۵-۸۲-بقره / ۱۹۱-۸۳-یعنی یقین و باور به اینکه صبر و شکیبایی دارای پاداش است و مصیبتی که پیش آمده مقدر بوده و جز خیر نیست . ۸۴-انشراح / ۵ و ۶-۸۵-شعراء / ۹۴-۸۶-شوری / ۳۰-۸۷-بقره / ۱۷۱-۸۸-قلم / ۱۸ و ۱۹ و ۲۰-۸۹-مطففین / ۱۴-۹۰-یس / ۱۲.

۱۹۲ تا ۹۱

۹۱-یس / ۱۲-۹۲-لقمان / ۱۶-۹۳-سبا / ۱۹-۹۴-رعد / ۱۳-۹۵-سبا / ۱۷-۹۶-بقره / ۲۷۳-۹۷-نساء / ۳۶-۹۸-نساء / ۳۶-۹۹-نساء / ۳۶-۱۰۰-یوسف / ۸۷-۱۰۱-اعراف / ۹۹-۱۰۲-نساء / ۹۶-۱۰۳-نور / ۲۴-۱۰۴-نساء / ۱۰-۱۰۵-انفال / ۱۷-۱۰۶-بقره / ۲۷۷-۱۰۷-بقره / ۹۷-۱۰۸-فرقان / ۶۹ و ۱۰۹۷۰-آل عمران / ۷۲-۱۱۰-آل عمران / ۱۵۶-۱۱۱-توبه / ۳۶-۱۱۲-بقره / ۲۸۴-۱۱۳-رعد / ۲۶-۱۱۴-نجم / ۳۴-۱۱۵-بقره / ۲۶۶-۱۱۶-مجادله / ۲۲-۱۱۷-مجادله / ۲۲-۱۱۸-این حدیث در خصال مرحوم صدوق (ره) به صورت کامل ذکر شده است و در ادامه حدیث تمامی مواردی را که مردم درباره اهل بیت علیه السلام رعایت نموده اند و انجام آنها را در حق ایشان روا داشته اند بر شمرده است . (رجوع شود به خصال ، باب السبعة ، حدیث ۵۶). ۱۱۹-نساء / ۴۸ و ۱۱۶-۱۲۰-نساء / ۱۲-۱۲۱-انفال / ۱۵-۱۲۲-بقره / ۲۷۸-۱۲۳-نساء / ۹۳-۱۲۴-نور / ۲۴-۱۲۵-نساء / ۳۶-۱۲۶-جا افتاده است . ۱۲۷-در کتاب جا افتاده است . ۱۲۸-در کتاب جا افتاده است . ۱۲۹-در کتاب جا افتاده است . ۱۳۰-نساء / ۳۶-۱۳۱-انبیاء / ۲۹ و ۳۰-۱۳۲-رعد / ۸-۱۳۳-نساء / ۵۲-۱۳۴-آل عمران / ۱۳۰-۱۳۵-انفال / ۶۱-۱۳۶-نور / ۸-۱۳۷-مریم / ۵۶-۱۳۸-مریم / ۶۱-۱۳۹-جعظری : در لغت به چند معنای دیگر نیز آمده است : متکبر درشت خلق ، پرخوار درشت خوی ، کوتاه ضخیم لاف زن . ۱۴۰-فیء : آنچه که از دشمن بدون جنگ و از طریق تسلیم یا مصالحه و عقد و پیمان گرفته شود اعم از زمین یا اموال . ۱۴۱-عریف : کارگزار قوم یا رئیس قوم ، شناسنده ، مامور شناسایی . ۱۴۲-غبطه : آرزو بردن به نیکویی حال و نعمت و سعادت که دیگران دارند بدون آرزوی زوال آن نعمت از آنان . ۱۴۳-بقره / ۲۸۶-۱۴۴-نحل / ۱۰۸-۱۴۵-شاید شتر رسول خدا صلی الله علیه و آله خود را به خاطر تندرو بودن یا به خاطر شتر پیامبر بودن از دیگر شتران برتر می دانسته . ۱۴۶-حدید / ۲۴-۱۴۷-طه / ۱۳۲-۱۴۸-توبه / ۵۵-۱۴۹-حدید / ۲۴-۱۵۰-اسراء / ۶۶-۱۵۱-بر فرض صحت سند این حدیث ، توضیح این حدیث این است که : در جنگهایی که بین مسلمین و غیر مسلمین در می گرفت غنائمی به دست مسلمین می افتاد که از جمله آن غنائم اسیران و کنیزان بودند که باید خمس آنان به ائمه علیه السلام پرداخت می گردید ولی بسیاری از مسلمین بدون پرداخت خمس ، آنان را مورد تملک و تصرف قرار می دادند و از آنان کودکانی متولد می گردید و این حدیث نظر به چنین کودکانی دارد بنابراین (ال) در الناس ال عهد می باشد . ۱۵۲-در زمان جاهلیت ، اعراب را اعتقاد بر این بود که آمدن باران یا بادها زمانی است که یکی از بیست و هشت ستاره مشخص (که هر یک به نامی نامگذاری شده بود) در مغرب فرود آید و ستاره ای دیگر از آنها طلوع کند مثلاً بارانی را به ثریا نسبت می دادند و می گفتند: مطرنا بنوء الثریا . ۱۵۳-فجر / ۱۴-۱۵۴-هود / ۱۶-۱۵۵-آل عمران / ۱۲۹-۱۵۶-اعراف / ۱۸۱-۱۵۷-انفال / ۳۳-۱۵۸-بقره / ۲۷۷-۱۵۹-تحریم / ۹-۱۶۰-تحریم / ۹-۱۶۱-بقره / ۲۲۳-۱۶۲-مومن / ۸-۱۶۳-فرقان / ۷۱-۱۶۴-توبه / ۱۱۸-۱۶۵-توبه به معنای بازگشت و رجوع است . بازگشت بنده به سوی خداوند به اظهار پشیمانی و ندامت و توبه کردن است و بازگشت خداوند به سوی بنده به پذیرفتن توبه اوست . ۱۶۵-تحریم / ۹-۱۶۶-نساء / ۱۱۱-۱۶۷-نجم / ۳۳-۱۶۸-تحریم / ۹-۱۶۹-هود / ۹۲-۱۷۰-استدرج : در لغت کسی را پله پله به بالا بردن یا به زیر کشیدن و اندک اندک به سویی و به جایی بردن و در اصطلاح عبارت است از تجدد نعمتی بعد از نعمت دیگر به گونه ای که التذاذ به آن نعمت ها شخص را از توجه به عقوبت کارهایش غافل سازد و اندک اندک به هلاکت نزدیک گردد . ۱۷۱-قصص / ۷۷-۱۷۲-نساء / ۲۲-۱۷۳-مومن / ۸۴ و ۸۵-۱۷۴-انعام / ۱۵۸-۱۷۵-طه / ۴۳-۱۷۶-یونس

/ ۹۰ و ۹۱. ۱۷۷-یونس / ۹۰ و ۹۱. ۱۷۸-سجده / ۴. ۱۷۹-فاطر / ۳۵. ۱۸۰-انعام / ۱۶۲. ۱۸۱-توبه / ۱۰۷. ۱۸۲-توبه / ۱۰۷. ۱۸۳-
توبه / ۱۰۷. ۱۸۴-توبه / ۱۰۷. ۱۸۵-توبه / ۱۰۷. ۱۸۶-انفال / ۳۳. ۱۸۷-توبه / ۱۰۷. ۱۸۸-توبه / ۱۰۷. ۱۸۹-توبه / ۱۰۷. ۱۹۰-توبه /
۱۰۷. ۱۹۱-توبه / ۱۰۷. ۱۹۲-توبه / ۱۰۷.